

પ્રકાશક :

નરહરિ દ્વારકાદાસ પરીખ
મહામાત્ર, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ

પ્રથમ આવૃત્તિ

પ્રત ૧૧૦૦

મુદ્રણસ્થાન : વસંત મુદ્રણાલય
મુદ્રક : ચીમનલાલ ઇશ્વરલાલ મહેતા
ઘીઠા ટાણે ૩ :: અમદાવાદ

નિવેદન

શ્રી પૂંજભાઈ જૈન મન્થમાળાનું આ પહેલું પુસ્તક આજે પ્રસિદ્ધ થાય છે. આ પુસ્તક તૈયાર થયે ધણા દિવસ થયા પણ સ્વરાજ્યમુદને લીધે એનું પ્રકાશન મંદમતિએ ચાલ્યું.

જૈન મન્થમાળામાં મોટે ભાગે તે જૈન આગમોના અનુવાદ આવવાના છે. એ અનુવાદની સરખામી થઈ ચૂકી છે. એનું પ્રથમ પુસ્તક યોગજ દિવસમાં બહાર પડશે, પણ આ માળાની છઠ્ઠાત એક જૈનેતર એટલે કે શ્રી ૬ મન્થથી થાય છે એ એક સુખ વસ્તુ મળીએ છીએ. પોતે સુચવેલી મોજનામાં જૈનેતર મન્થો કે મંપ્રદાયોમાં અદિસાને પોષક ને કાંઈ દોષ તેનો પણ સ્વીકાર થવો જોઈએ એમ શ્રી પૂંજભાઈએ જણાવ્યું છે. સર્વ ધર્મ પ્રત્યે મમભાવ રાખવાની આ ગાંધીજીની શિખામણનો આ રીતે એમણે પ્રસક્ત અમલ કર્યો છે.

અધ્યાપક ધર્માનંદ કાસરગોએ વિદ્યાપીઠ પ્રત્યેના પોતાના પ્રેમને લીધે સુતનિષાતનો આ અનુવાદ કરી આપ્યો અને પ્રતિકૂળ સંજોગોમાં પણ વખત કાઢી પ્રસ્તાવના લખી આપી એ માટે એમનો ખાસ આભાર માનવો ઘટે છે.

પ્રસ્તાવના

પાત્રી ત્રિપિટકના સુતપિટક, નિનયપિટક અને જ્ઞાન-
ધર્મપિટક એવા ત્રણ મુખ્ય વિભાગ છે. સુતપિટકના ધર્મ-
દીપનિકાય, મહિન્દ્રમનિકાય, મંબુત્તનિકાય, અમ્ભગાનિકાય અને
ખુદ્ધનિકાય એવા પાંચ વેદાવિભાગ છે. ખુદ્ધનિકાયમાં જે
૧૫ પ્રકરણો છે તે આ પ્રમાણે:—

(૧) ખુદ્ધપાઠ (૨) મમ્મપા (૩) ઉદ્ધ (૪)
હનિવુત્તક (૫) સુતનિપાત (૬) વિમાનચતુ. (૭)
વેનચતુ (૮) ચેરમાયા (૯) ચેરીમાયા (૧૦) જ્ઞાન
(૧૧) નિરોધ (૧૨) પદિસંભાગમમ્મ (૧૩) અપ-
દાન (૧૪) છુદ્ધરંસ (૧૫) ચરિયપિટક. એટલે સુતપિટકમાં
ખુદ્ધનિકાય હેતુનો દોષ તેના ૧૫ પ્રકરણોમાં સુતનિપાત
પાંચમો છે. તેથી પ્રથમ દસને આ પ્રકરણ કાલમાનની
દૃષ્ટિએ બહુ આગીત નહિ હોય એવી માન્યતા થી સ્વાભા-
વિક છે. પરન્તુ બાઈબલના જેમ જૂનો અને નવો કરાર
એવા કાલમાન પરથી બામ પાડવામાં આવેલા છે તેમ
ત્રિપિટકનું નથી.

દીપનિકાયનો અર્થ મોટા નિકાય એવો નથી પણ
મોટા પ્રમાણમાં સૂત્રોનો સંગ્રહ એવો છે. મહિન્દ્રમનિકાય
એટલે મધ્યમ પ્રમાણમાં સૂત્રોનો સંગ્રહ મંબુત્તનિકાય એટલે
ગદ્યપદ્યમિશ્રિત અને ગ્રીમ વિવિધ વિષયો પરનાં સૂત્રોનો
સંગ્રહ અંબુત્તર નિકાય એટલે જેમાં એક વસ્તુનો, બેનો,

વણુનો, એમ છેક અગિયાર સુધીની વસ્તુઓનો સમાવેશ થાય છે એવાં મુત્રોનો સંગ્રહ. ઉત્તરોત્તર એકએક અંગ (વસ્તુ) વધતું જાય છે તેથી જ તેનું નામ અંગુત્તર (અંગ+ઉત્તર) પડ્યું છે. આ ચારે નિકાયમાં એવું ઘણું લખાણ છે જે સુત્તનિપાતના લખાણ કરતાં બહુ અર્વાચીન હશે. ખુદ ખુદક નિકાયમાં તો સુત્તનિપાત જેટલું પ્રાચીન પ્રકરણ ખીલતું એક નથી.

ભાખરાના શિક્ષાલેખમાં અંશેકે નીચેના સાત ધર્મપર્યા-યોનો નિર્દેશ કર્યો છે: (૧) વિનય મનુક્કો (૨) અલિય વસાણિ (૩) સન્નગત મ્યાનિ (૪) મુનિગાયા (૫) મોનંય સૂતે (૬) ઉપહિમવસિને (૭) લાલુલોવાને મુસાવાદં અલિગિચ્ચ મગ્ગતા લુધેન ભક્ષિતે એમાંનું વિનયસમુદયે એ ક્યું સૂત્ત હશે એનો હજી નિર્ણય થયો નથી. હતાં હાલમાં મારી એવી માન્યતા પંધાર્ધ છે કે આ જગાએ અંશેકે ધર્મમયકપવનતસૂત્તને જ વિનયસમુદયે ક્યું હોવું જોઈએ. વિનય સંબંધ પદથી એકદમ વિનયગ્રંથ અથવા તેમાં ઉપદેશ તા વિનયો તરફ સ્પષ્ટ જાય છે. એ વિનયનો સમુદય કોમોદોષ એવું કાંઈ પણ સ્પષ્ટ પાસી અધિમાં મળતું નથી. પરંતુ વિનય સંબંધો 'ઉપદેશ' એવા ખીલો પાવુ અર્થ છે; અને એ સંબંધો આ સંબંધ ન હોય તો પાવુ આ ધાતુ ધણે દેશણે વ.પરેકો મળે છે. ઉદાહરણ તરીકે ચુલસંચયકસૂતમાં (મ.શિક્ષાનિ ૧. ૩૫) "કથં વન મો અસ્મિન્ સનગો મોલ્લો સલ્લે વિમેતિ" ત્યાં વિમેતિ અથવા વિનયતિ એ સંબંધો સંબંધ દેખી પાવુ કિને વિનયવિધાત્ વિનય સંબંધ

નથી. " હે અરસજિ, અમણ ગોતમં પોતાના ગ્રાવકોને શો ઉપદેશ કરે છે ? " એવા તેના સીધા અર્થ છે. એટલે વિનયનો અર્થ ઉપદેશ લાઇએ તો તે ઉપદેશનો સમુત્કર્ષ એટલે ધર્મમયક્રપવતનમુત એમ જ માનવું પડશે. કેમકે એમાંના ઉપદેશને અનેક જગ્યાએ ' શુદ્ધનં સમુદંતિકા ધમ્મદેસના ' ૧ કહ્યો છે. આ મુતનું ત્રિપિટકમાં બહુ બારે મદત્ત છે. એટલે એને અશોકે પોતાની પાલીમાં પ્રથમ રથાને મુક્યું હોય તો આશ્ચર્ય નથી.

મુતનિપાતમાં આ મુતમાંના મજૂરનો નિર્દેશ એટલે કે ચાર આર્થ સત્થોનો નિર્દેશ હયતાનુપરસંનામુત (નં. ૩૮) ની સ્પષ્ટતાતમાં જ આવેલો છે. બાકી અશોકના લેખોમાંના મુનિગાથા, મોનેયમુતે અને ઉપતિસપસિને એ ત્રણ ધર્મપર્યાયો અનુક્રમે મુનિસ્રા (નં. ૧૨) નાગકમુત (નં. ૩૭) અને સારિપુતમુત (નં. ૫૪) એ મુતનિપાતનાં મુતો છે. અલિપવસાનિ અને અનાગતબ્રમાનિ એ બે અંગુતરનિકાયમાં મળે છે, અને લાધુસોવાદ એ મજ્ઞિમનિકાયમાંનું અમ્બકટ્ટિક રાણસોવાદમુત (નં. ૬૧) છે. ૧ એટલે સાતમાંનું એક સર્વત્ર, મજ્ઞિમનિકાયમાં એક, અંગુ-

(૧) હદાદશ્યુ તરીકે ઉપાલિમુત, મજ્ઞિમનિ. માગ ૧ (પાલી ટેક્સ્ટ પોસ્ટાવટી) પૃ. ૧૮૦ જુઓ.

(૨) અશોકના ચિલાલેખમાંનાં આ મુતોના ઉલ્લેખ વિશે વિશેષ ચર્ચા Indian Antiquary vol 41, February 1912 P. 37-40, અને પુરાતત્ત્વ પૃ ૧, અંક ૮ માં મળશે. જિજ્ઞાસુ વાંચકો તે લેખો વાંચે.

તરમાં જે, અને નાનકડા આ સુત્તનિપાતમાં ત્રણ મળે છે. અને આ ત્રણ સુત્તોની જે ધરતી છે તે જ આ પ્રકરણમાંનાં બીજાં સુત્તોની પણ છે. આ પરથી ઘણું કરીને સુત્તનિપાત અશોકના પહેલાં હતો એવું અનુમાન બાંધવાને વાંધા નથી.

બુદ્ધકનિકાયમાં નિદ્દેસ નામનું જે પ્રકરણ છે તેના મહા નિદ્દેસ અને ચૂગનિદ્દેસ એવા જે વિભાગ છે. મહાનિદ્દેસ એ બીજું કંઈ નહિ પણ સુત્ત નિપાતમાંના અદ્ધકવગ્ગ પરની ટીકા છે; અને ચૂગનિદ્દેસ એ ખગ્ગવિસાણ સુત્ત પરની અને વત્થુગાથા સિવાયના પારાયણવગ્ગ પરની ટીકા છે. આ ટીકાઓનો ત્રિપિટકમાં સમાવેશ થયેલો હોવાથી, સુત્તનિપાતના જે ભાગો પર આ ટીકાઓ છે તે બહુ જ પ્રાચીન હોવા જોઈએ. આ ભાગો સિવાયના જે બાકીનાં સુત્તો છે તેની ભાષાસરણીમાં અને એ જાતના સુત્તોની ભાષા સરણીમાં કંઈ ફરક નથી. તે પરથી પણ સુત્તનિપાત બહુ પ્રાચીન હોવા જોઈએ એ અનુમાનને આધાર મળે છે. પરંતુ આ પુસ્તકમાં જે ગદ્ય ભાગ છે તે ન ત્રણ વગ્ગોમાં દાખલ કરેલા હોવા જોઈએ એમ લાગે છે. એમના વગ્ગો અસામાન્ય નમૂનાવાળા હોવાથી તે બીજા નિકાયના અનેક જગ્યાએ મળે છે, માત્ર તેમાં વિશેષનામનો ફરક હોય છે.

પબ્બવગ્ગસુત્ત (નં. ૨૭), પધાનસુત્ત (નં. ૨૮) અને નાગવલ્લભની વત્થુગાથા (નં. ૩૭) નો બુદ્ધચરિત સાથે નિકટ સંબંધ છે. એને વિશે થોડીવણી ચર્ચા બુદ્ધચરિત

લેખમાળામાં આવી મળેલી દોષાઓ ફરી અહીં વિદેશ સંપ્રદાની જરૂર જણાતી નથી. માત્ર રાદુલ્લભ (નં. ૨૩) વિશે થોડીક ચર્ચા કરવો ઇષ્ટ લાગે છે.

જુદ જનરાજ શુદ્ધલાજ પછી સાત વર્ષે કપિલરશ્મિમાં આવ્યા તે પ્રમંથે રાદુલ્લભી માતાએ તેને પોતાનો વારસો માનવા જુદ પામે મોકલ્યો. જુદ તેને વિદારમાં લઇ ગયા અને સારિપુત પાસે તેને પ્રવ્રજ્યા અપાવી. ત્યારથી રાદુલ્લભ કુમાર શામજીર થયો એ કથા મહાવ્રજમાં અને તેની અટકથામાં આવી છે, અને તેનો ઉદ્દેશ્ય સુતનિધાનના અટકથાકારે પણ કહ્યો છે. હવે પ્રથમ એ ઉપરિચિત સાચ છે કે જો જુદે સાત વર્ષના રાદુલ્લભે પ્રવ્રજ્યા આપી તો આ રાદુલ્લભ ક્યારે ઉપદેશ્યુ ? પ્રવ્રજ્યા પૂર્વે એમ કહીએ તો સારિપુત અને રાદુલ્લભો 'અતિપરિચય' (શ્લોક ૩૩૫ જુઓ) થયો હતો એમ કહેવું અશક્ય છે. બીજું, 'મનને મમતા અને ઉલ્લસિત કરનારા પંચેન્દ્રિયોના વિષયો હોડીને' વગેરે ઉપદેશ જુદે આટલા નાનકડા રાદુલ્લભે કહ્યો હોય એ સંભવ નથી. પ્રવ્રજ્યા પછી રાદુલ્લભે આ ઉપદેશ કરવામાં આવ્યો એમ કહીએ તો 'શ્રદ્ધાપૂર્વક ધરમાંથી બહાર નીકળ' (જુઓ શ્લોક ૩૩૭) વચનમાં અર્થ રહેતો નથી. એટલે

(૩) પુરાતત્ત્વ ત્રિમાસિક, પુસ્તક ૨, જુદચરિત્ર લેખમાલા શ્લોક ૨, ૩, અને ૪ જુઓ.

(૪) Oldenberg's Edition p ૮૨ બોદસંધનો પરિચય પા. ૧૭

૧૮	ધમ્મચરિયમુત્ત (૬) ...	૬૧
૧૯	આત્મજીવમિત્તમુત્ત (૭) ...	૬૩
૨૦	નાયકમુત્ત (૮) ...	૬૮
૨૧	કિર્તિયમુત્ત (૯) ...	૭૦
૨૨	ઉદ્દાનમુત્ત (૧૦) ...	૭૨
૨૩	રાહુલમુત્ત (૧૧) ...	૭૩
૨૪	વંચીયમુત્ત (૧૨) ...	૭૫
૨૫	સમ્માપચિજ્ઞાનમુત્ત (૧૩) ...	૭૯
૨૬	ધમ્મિત્તમુત્ત (૧૪) ...	૮૨

[૩ મહાવગ્ગ]

૮૩

૨૭	પ્રમદમહાસુત્ત (૧) ...	૮૭
૨૮	પમ્પાસુત્ત (૨) ...	૯૦
૨૯	સુત્તસિત્તમુત્ત (૩) ...	૯૪
૩૦	સુત્તસિત્તમુત્ત (૪) ...	૯૬
૩૧	સુત્તમુત્ત (૫) ...	૧૦૨
૩૨	સુત્તમુત્ત (૬) ...	૧૦૮
૩૩	સુત્તમુત્ત (૭) ...	૧૧૮
૩૪	સુત્તમુત્ત (૮) ...	૧૨૮
૩૫	સુત્તમુત્ત (૯) ...	૧૩૧
૩૬	સુત્તમુત્ત (૧૦) ...	૧૪૧
૩૭	સુત્તમુત્ત (૧૧) ...	૧૪૮
૩૮	સુત્તમુત્ત (૧૨) ...	૧૫૫

[४ अष्टकवग्ग]

३५	शमसुत (१)	१९६
४०	सुदृढसुत (२)	१९८
४१	सुदृढसुत (३)	१७०
४२	सुदृढसुत (४)	१७२
४३	परमदृढसुत (५)	१७४
४४	गरासुत (६)	१७६
४५	तिरसमेतेयसुत (७)	१७८
४६	पसरसुत (८)	१८०
४७	भामन्दियसुत (९)	१८२
४८	पुराणेदसुत (१०)	१८६
४९	हमदविवादसुत (११)	१८८
५०	बुधविषयसुत (१२)	१८९
५१	मदाविषयसुत (१३)	१९५
५२	सुवदसुत (१४)	१९६
५३	अतदसुत (१५)	२०३
५४	सारिपुतसुत (१६)	२०६

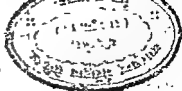
[५ पारायणवग्ग]

५५	पत्युमाथा	२१०
५६	अभिलमाधुरपुत्रा (१)	२१८
५७	तिरसमेतेयमाधुरपुत्रा (२)	२२०
५८	पुत्रमाधुरपुत्रा (३)	२२१
५९	मेतमाधुरपुत्रा (४)	२२३

୧	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧)	୨୨୬
୨	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୨)	୨୨୮
୩	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୩)	୨୩୦
୪	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୪)	୨୩୨
୫	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୫)	୨୩୩
୬	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୬)	୨୩୪
୭	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୭)	୨୩୫
୮	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୮)	୨୩୬
୯	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୯)	୨୩୭
୧୦	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୦)	୨୩୮
୧୧	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୧)	୨୩୯
୧୨	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୨)	୨୪୦
୧୩	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୩)	୨୪୧
୧୪	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୪)	୨୪୨
୧୫	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୫)	୨୪୩
୧୬	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୬)	୨୪୪
୧୭	ମାନବମୟାବସ୍ଥା (୧୭)	୨୪୫

सुत्तनिपात

[ઉરગવચ્ચ પહેલો]

૧

ઉરગમુલ (૧)

૧. ફેલાતા જતા સર્પના વિપનો જેમ બૌપધથી નાસ કરવામાં આવે તેમ એકાએક ઉત્પન્ન થતા કોષનો નાસ કરે છે તે બિંદુ સાપ જેમ છૂંટું થયેલી અને જૂની કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ધદપરસોઠ ઉડી જાય છે. (૧)

૨. પાણીમાં પેસીને જેમ (સુસખતાથી) કમળ તોડાય, તેમ જે કામવિકારનો સમૂળ ત્યાગ કરે છે તે બિંદુ સાપ જેમ છૂંટું અને જૂની થયેલી કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ધદપરસોઠ ઉડી જાય છે. (૨)

૩. જે બિંદુ નેસખંધ વડેની તૃણાર્ણા નદીને સૂકવી નાખીને તેનો સમૂળ નાસ કરે છે તે સાપ જેમ છૂંટું અને જૂની થયેલી કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ધદપરસોઠ ઉડી જાય છે. (૩)

૪. જરૂરે બધિયો દુર્ગંધ પુલ જેમ મલીધ (સદે-

અર્થે તેની નીચે છે તેમ જો વિદ્યુત પોતાના અવકાશને
કાળ કરી છે તે જગત જેમ અર્ધ અને જૂની કાચળી ઉતારી
તેમ છે તેમ જગતને કાચળી કરી જાય છે. (૪)

૨. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી તેમ
જેમ કાળ (કાળ) માટે જગત નથી તે વિદ્યુત
જગતને કાળ કરી કાળને કાચળી ઉતારી નાખે છે
જેમ કાળ કાળ કરી જાય છે. (૫)

૩. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી, અને જે
જગતના કાળ કાળ કરી જાય તેમ છે તે વિદ્યુત માટે
જગતના કાળ કાળ કરી કાચળી ઉતારી નાખે છે તેમ
જગતના કાળ કાળ કરી જાય છે. (૬)

૪. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી, અને જે
જગતના કાળ કાળ કરી જાય તેમ છે તે વિદ્યુત માટે
જગતના કાળ કાળ કરી કાચળી ઉતારી નાખે છે તેમ
જગતના કાળ કાળ કરી જાય છે. (૭)

૫. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી, અને જે
જગતના કાળ કાળ કરી જાય તેમ છે તે વિદ્યુત માટે
જગતના કાળ કાળ કરી કાચળી ઉતારી નાખે છે તેમ
જગતના કાળ કાળ કરી જાય છે. (૮)

૬. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી, અને જે
જગતના કાળ કાળ કરી જાય તેમ છે તે વિદ્યુત માટે
જગતના કાળ કાળ કરી કાચળી ઉતારી નાખે છે તેમ
જગતના કાળ કાળ કરી જાય છે. (૯)

૭. જગતના કાળ કાળ જેમ કાળ જગત નથી, અને જે
જગતના કાળ કાળ કરી જાય તેમ છે તે વિદ્યુત માટે
જગતના કાળ કાળ કરી કાચળી ઉતારી નાખે છે તેમ
જગતના કાળ કાળ કરી જાય છે. (૧૦)

નથી, અને ઇકલોકમાં સર્વ વસ્તુ વ્યર્થ છે એમ જાણે છે તે
જિહ્વા સાપ જેમ જીભ અને જૂની થયેલી કાંચળી ઉતારી
નાખે છે તેમ ઇકલોકમાં ઊડી જાય છે. (૯)

૧૦. જે આમળ દોડતો નથી અને પાછળ પશુ રહેતો
નથી, અને (પ્રાપંચિક) વસ્તુજન્ય વ્યર્થ છે એમ સમજીને
વીતરોગ થાય છે તે જિહ્વા સાપ જેમ જીભ અને જૂની
થયેલી કાંચળી ઉતારી નાખે છે તેમ ઇકલોકમાં ઊડી જાય
છે. (૧૦)

૧૧. જે આમળ દોડતો નથી અને પાછળ પશુ રહેતો
નથી, અને (પ્રાપંચિક) વસ્તુજન્ય વ્યર્થ છે એમ સમજીને
વીતરોગ થાય છે તે જિહ્વા સાપ જેમ જીભ અને જૂની
થયેલી કાંચળી ઉતારી નાખે છે તેમ ઇકલોકમાં ઊડી
જાય છે. (૧૧)

૧૨. જે આમળ દોડતો નથી અને પાછળ પશુ રહેતો
નથી, અને (પ્રાપંચિક) વસ્તુજન્ય વ્યર્થ છે એમ સમજીને
વીતરોગ થાય છે તે જિહ્વા સાપ જેમ જીભ અને જૂની
થયેલી કાંચળી ઉતારી નાખે છે તેમ ઇકલોકમાં ઊડી
જાય છે. (૧૨)

૧૩. જે આમળ દોડતો નથી અને પાછળ પશુ રહેતો
નથી, અને (પ્રાપંચિક) વસ્તુજન્ય વ્યર્થ છે એમ સમજીને
વીતરોગ થાય છે તે જિહ્વા સાપ જેમ જીભ અને જૂની
થયેલી કાંચળી ઉતારી નાખે છે તેમ ઇકલોકમાં ઊડી જાય
છે. (૧૩)

૧૪. જે આમળમાં અનુકૂળ બિલકૂલ રહ્યા નથી, અને

અકુશલનાં મૂળ ઉખેડી નાખવામાં આવ્યાં છે તે ભિક્ષુ સાપ જેમ છર્ણુ અને જૂની થયેલી કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ઇદપરલોક છોડી જાય છે. (૧૪)

૧૫. ઇદલોકમાં પુનર્જન્મ (લેવા) માટે કારણરૂપ, અને ભીતિમાંથી ઉત્પન્ન થયેલા સંસ્કાર જેનામાં રહ્યા નથી તે ભિક્ષુ સાપ જેમ છર્ણુ અને જૂની થયેલી કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ઇદપરલોક છોડી જાય છે. (૧૫)

૧૬. જેનામાં ભવબંધનના કારણરૂપ, અને તૃણામાંથી ઉત્પન્ન થયેલા સંસ્કાર રહ્યા નથી તે ભિક્ષુ સાપ જેમ છર્ણુ અને જૂની થયેલી કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ઇદપરલોક છોડી જાય છે. (૧૬)

૧૭. જે ભિક્ષુ બુદ્ધિનાં પાંચ આવરણોનો ત્યાગ કરીને નિર્દુઃખ, નિઃશંક અને તૃણાશયવિરહિત થાય છે તે સાપ જેમ છર્ણુ અને જૂની કાંચળા ઉતારી નાખે છે તેમ ઇદપરલોક છોડી જાય છે. (૧૭)

૧૪. અનુશય એટલે દબાઈ રહેનારા પાપસંસ્કાર. આ સાત છે: રાગ, દ્વેષ, માન, દગ્ધિ, શંકા, પુનર્જન્મનો લોભ અને અવિદ્યા. અકુશલનાં મૂળ ત્રણ છે: લોભ, દ્વેષ અને મોહ.

૧૭. બુદ્ધિનાં આવરણો (નીવરણો) પાંચ છે: કામચ્છન્દ, વ્યાપાદ, આળસ, જ્ઞાતચિનતા અને કુશકા. વધારે માહિતી માટે 'સમાધિમાર્ગ' નું પૃષ્ઠ ૩૮ જુઓ.

ધનિયસુત્ત(૨)

૧૮. માહું જાત તેવાર છે અને ગાયોદોવાઈ રહી છે,
—એમ મનિષ જોષ જોત્યો—મહી નદીના કાંઠા ઉપર પ્રિય-
જનોની સાથે હું રહું છું, મારી મૂંપડીનું છાપડું મજાઈ ગયું છે,
અને અગ્નિ પ્રગટાવ્યો છે. તો હું મેધરાજ, તારી ઇચ્છા દોષ
તો ખુશીથી વરસ । (૧)

૧૯. હું અજોધન અને વિમત્તખિલ છું,—એમ અગ-
વાન જોત્યા—મહી નદીને કાંઠે કેવળ એક રાતનો જ નિવાસ

૧૬. સિખર જમીનને ખિલ કહે છે. એવી ભવનું કાઢિન્ય
જેના ચિત્તમાંથી નાશ પામ્યું દોષ તેને વિમત્તખિલ કહે છે. ચિત્તના
ખિલ જાય છે, તેનું વહન મન્નિજમનિપ્રાપ્ત્ય ચેત્તોખિલસુતમાં
(સુત નં. ૧૧) મળે આવે છે.

અર્થ ૧૧ છે કામ, ક્રોધ, મોહ, માંતિ, જ્ઞા, મરજ, શોક,
પરિદેવ, દુઃખ, દીન-જન્ય, ઉપાયાસ (મહાવજ્ય—આદિત—પરિવાય-
શુન જુઓ)

છે, મારી બૂંપડી ઉઘાડી છે, અને અગ્નિ છુઝાઈ ગયો છે. તો હે મેઘરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો ખુશીથી વરસ ! (૨)

૨૦. અહીં બગાઈઓ નથી,—એમ ધનિય ગોપ બોલ્યો—નદીકાંઠે ભીંગેલું ઘાસ ગાયો ચરે છે, એટલે વરસાદ વરસશે તોપણ તેઓ સહન કરશે. તો હે મેઘરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો ખુશીથી વરસ ! (૩)

૨૧. મારો તરાપો બંધાઈને સરસ રીતે તૈયાર થયો છે,—એમ ભગવાન બોલ્યા—હું ઓધ ઊતરીને પાર ગયો છું. હવે તરાપાનું કંઈ કામ રહ્યું નથી. તો હે મેઘરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૪)

૨૨. મારી ગોપી આજ્ઞાધારક અને સ્થિર મનવાળી છે,—એમ ધનિય ગોપ બોલ્યો—ચિરકાલ તે મારી સાથે રહે છે, અને મને તે વહાલી છે. તેનામાં કોઈ જાતનું પાપ નથી. તો હે મેઘરાજ, તારી મરજી હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૫)

૨૩. મારું ચિત્ત મારા કબજામાં છે અને વિમુક્ત છે,—એમ ભગવાન બોલ્યા—તે ચિરકાલ અભ્યાસથી ભાવિત અને નિર્વિનય છે. માનમાં પાપ નથી. તો હે મેઘરાજ, તારી મરજી હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૬)

૨૪. હું મનમહેન નથી. મારો નિર્વાહ ચલાવું છું—એમ ધનિય ગોપ બોલ્યો.—અને મારા પુત્રો મારી સાથે છે અને તારેલા છે, તેનામાં મને કશો દોષ જણાતો નથી. તો હે મેઘરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૭)

૨૫. હું કાંઈને નોકર નથી,—એમ ભગવાન બોલ્યા—હું મારી વહાલી ઉરગવગ્ગ છું, નોકરીની મને ગરજ નથી.

તો હે મેધરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૮)

૨૬. મારી પાસે દજો ન જૂનેલા તરુણ જગદો છે, દૂધ પીનારાં વાહરડાં છે.—એમ ધનિય ગોપ બોલ્યો—મામણી અને પદ્મવેતરી ગાયો છે, અને ગાયોનો આગેવાન જગદ છે. તો હે મેધરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૯)

૨૭. મારી પાસે દજો ન જૂનેલા તરુણ જગદો નથી, દૂધ પીનારાં વાહરડાં નથી.—એમ ભગવાન બોલ્યા—મામણી અને પદ્મવેતરી ગાયો નથી, અને ગાયોનો આગેવાન જગદ નથી. તો હે મેધરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો ખુશીથી વરસ ! (૧૦)

૨૮. ખીંકા મળજૂત બોલ્યા છે, તે દાંતતા નથી,—એમ ધનિય ગોપ બોલ્યો—દોરડાં મુંજાં પાસનાં છે, ઉત્તમ રીતે ખનાવેલાં છે અને નવાં છે. વાહરડાં તેને તોડી શકશે નહિ. તો હે મેધરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૧૧)

૨૯. આખવાની જેમ મેં બંધનો તોડ્યા છે,—એમ ભગવાન બોલ્યા—દાધી જેમ ગજોને તોડી નાંખે તેમ મેં તેમનો ઉગ્રદેહ કપો છે. હવે હું ફરી મહાવાસમાં આવવાનો નથી. હે મેધરાજ, તારી ઇચ્છા હોય તો તું ખુશીથી વરસ ! (૧૨)

૩૦. એટલામાં તો મદામેલે જળસ્થળ ભરી દીધું. વરસાદ વરસવાની ઘરઆળ ચલેલી જેમ ધનિય ગોપ આ પ્રમાણે બોલ્યો (૧૩)

૩૧. ખરેખર અમે ધન્ય છીએ, કારણકે અમને ભગવાનનાં દર્શન થયાં ! હે ચતુષ્પત્ત, અમે તને ઘરલે જઈએ

છીએ. હે મહામુનિ, તું અમારો શાસ્ત્રા બન. (૧૪)

૩૨. હું અને ગોપી સુગતના આશરા નીચે બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરીશું અને જન્મમરણની પાર જઈને દુઃખનો અંત કરીશું. (૧૫)

૩૩. પુત્રવન્તોને પુત્રોથી આનંદ થાય છે—એમ પાપી માર બોલ્યો—તેમ જ ગાયોના માલિકને ગાયોથી આનંદ થાય છે, કારણકે ઉપાધિ મનુષ્યને આનંદ આપે છે, અને ઉપાધિરહિત માણસને આનંદ મળતો નથી. (૧૬) :

૩૪. પુત્રવન્તને પુત્રોથી શોક થાય છે—એમ ભગવાન બોલ્યા—તેમ જ ગાયોના માલિકને ગાયોથી શોક થાય છે. કારણકે ઉપાધિ માણસને શોક ઉત્પન્ન કરે છે, અને જે ઉપાધિરહિત હોય છે તે શોક કરતો નથી. (૧૭)

અગાધિસાણસુંત (૩)

૩૫. ભૂતમાત્રને વિગે દંડશુદ્ધિ છોડી દઈને--તેમાંના દોષને પથ ત્રાસ ન પડેઆડવો, (અને) પુત્રની પથ આશા ન રાખવી; તો પછી મદદની તો વાત જ ક્યાં રહી? (અને) ગેંડાની શીંગડાની માફક એકાકી રહેવું. (૧)

૩૬. સંસર્ગ થવાથી રોડ ઉત્પન્ન થાય છે. રોડથી દુઃખ થાય છે. આ રોડ જ દોષ છે એમ સમજીને ગેંડાના શીંગડાની માફક એકાકી રહેવું. (૨)

૩૭. (મનુષ્ય) મિત્રદુહટોને મદદ કરવાના ઉદ્દેશથી આસક્તિયિત થઈ સદર્થ છોડી દે છે. પરસ્પરના પ્રેમમાં આ ભય છે એમ જોઈને ગેંડાના શીંગડાની માફક એકાકી રહેવું. (૩)

૩૮. વિશાળ વાંસ જેમ (ખીંજ વાંસમાં) ગુંથાઈ જાય છે તેવી પુત્રદારાની અપેક્ષા છે. વાંસના અંકુરની જેમ સંસાર નાચનાં ગેંડાની શીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૪)

૩૯. અરણ્યમાં રહેનાર સુકા મૃગ જેમ પથેચ્છ વિહાર

કરે છે તે રીતે મુચ માણસે પોતાની સ્વતંત્રતા બાળીને
ગેંડાના શીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૫)

૪૦. મિત્રોની સાથે રહેવાથી બેસવાબિડવા અને જવા-
આવવા માટે આમંત્રણો થાય છે. (પણ) નિર્જોલતા એ સ્વ-
તંત્રતા છે એમ સમજીને ગેંડાના શીંગડાની જેમ એકાકી
રહેવું. (૬)

૪૧. આમજનોની સાથે હોવાથી ગમત અને આનંદ
આવે છે, અને છોકરાં પ્રત્યે પ્રેમ અંધાય છે. (પણ) પ્રિય
માણસોના વિયોગથી કંટાળીને ગેંડાના શીંગડાની જેમ એકાકી
રહેવું. (૭)

૪૨. જે મળે તેટલાથી સંતોષ માનનારો (પ્રાણી) ચારે
દિશામાં જવા માટે સ્વતંત્ર અને પ્રતિઅંધ થાય છે. (માટે)
વિદ્ને સહન કરીને નિર્ભયતાથી ગેંડાના શીંગડાની જેમ
એકાકી રહેવું. (૮)

૪૩. કેટલાક સંન્યાસીઓ પણ એવા હોય છે કે તેમને
સંતુષ્ટ કરવા ભારે ધર્મ પડે છે, તો પછી ગૃહસ્થાશ્રમીઓનું
તો પૂછવું જ શું ! (માટે) બીજાનાં છોકરાં માટે બેદિકર
બનીને ગેંડાના શીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૯)

૪૪. જેનાં પાંદડાં ખરી પડ્યાં છે એવા કાંચન (કોવિ-
દાર) વૃક્ષની જેમ ગૃહસ્થાશ્રમનાં ચિદ્વેનોનો ત્યાગ કરીને અને
ગૃહસ્થાશ્રમનાં અધનો તોડી નાખીને ગૃહસ્થીરે ગેંડાના શીંગડાની
જેમ એકાકી રહેવું. (૧૦)

૪૫. જે હોશિયાર, સન્માર્ગે ચાલનારો અને ધૈર્યવાન સાથી
મળે તો અધાં વિદ્ને સહન કરીને આનંદથી તેની સાથે

લઈને સંકાનો નાશ કરીને મેંડાના શીંગડાની નેમ, એકાકી રહેતું. (૨૪)

૧૬. કાંગા, માળ, ચેન એટલાથી. હાલોકમાં સમાધાન ન પામતા અને એની અપેક્ષા ન રાખતા યુગારબુધ્ધિથી નિરૂત અને સાવવાદી લઈને મેંડાના શીંગડાની નેમ એકાકી રહેતું. (૨૫)

૧૭. પુત્ર, ઘરા, માખાપ, ધનધાન્ય, માર્કાઓ અને બધી જાતની ઉપભોજ્ય વસ્તુઓનો ત્યાગ કરીને મેંડાના શીંગડાની નેમ એકાકી રહેતું. (૨૬)

૧૮. આ શુંમ (આસક્તિ) છે, આમાં સુખ ઓછું, આસ્વાદ યોગ્ય, અને આમાં દુઃખ વધારે છે, અને આ માછલી પકડવાનો મક્ક છે, એમ જાણીને મુઠે મેંડાના શીંગડાની નેમ એકાકી રહેતું. (૨૭)

૧૯. માછલી નેમ જનજ લોરીને નીકળી જાય છે તેમ સંયોજનો લોરીને, અને અગ્નિ નેમ બળી ગયેલી જગ્યાએ પાછો આવતો નથી તેમ પાછા ન ફરતા મેંડાના શીંગડાની નેમ એકાકી રહેતું. (૨૮)

૨૦. જેની દષ્ટિ નીચે છે, પાદચાંચન્ય (આમનેમ ફરવાની હોય) નથી, દંડિયો જેને સ્વાધીન છે, મન જેનું સુરક્ષિત છે, અનાસક્ત, અને મનઃસંત્રાપ વગરનો—એવો લઈને મેંડાના શીંગડાની નેમ એકાકી રહેતું. (૨૯)

૨૧. પાંદડા ખરી પડેલા પાદ્મિજ્ય (પારિમળક) રક્ષતી નેમ મુદ્ધરમાત્રમનાં નિરનોનો ત્યાગ કરીને, કપાલ વસ્ત્રો પરિધાન કરીને, રૂપરૂપે મુદ્ધતાન કરીને મેંડાના શીંગડાની નેમ

નિમદ કરીને, પદ્મસવ કરીને રહે છે તેમ એકાન્તવાસ સેવવો અને જેડાના ધીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૩૮)

૩૩. મૈત્રી, કરુણા, મુદિતા અને ઉપેક્ષા એ ચિત્ત-વિમુક્તિઓની વારંવાર ભાવના કરીને અને ગ્રાહીમાત્ર વિને અવિરોધી થઈને જેડાના ધીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૩૯)

૩૪. રાગ, દ્વેષ અને મોહનો ત્યાગ કરીને, સંયોગનોના નાશ કરીને, અને હવિતનાસનો પ્રસંગ આવ્યો દેાય ત્યારે પશુ નિર્ભય થઈને જેડાના ધીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૪૦)

૩૫. લેહ્યા લાભ માટે ઐશ્વર્ય સેવે છે, મૈત્રી કરે છે. અધારણ મિત્રો મળવા કંઈક છે. અપવિત્ર માણસો પોતાના ૦૮ દિનની ટુનિ રાખે છે. (આ ત્રણીને) જેડાના ધીંગડાની જેમ એકાકી રહેવું. (૪૧)

કસિભારદાજમુત્ત (૪)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર શુદ્ધ ભગવાન દક્ષિણ-
ગિરિ પ્રાંતમાં એકનાગા નામના બ્રાહ્મણગ્રામમાં રહેતા હતા.
તે વખતે કૃષિભારદાજ બ્રાહ્મણના ખેતરમાં વાવણીને વખતે
પાંચસો હજાર ચાલુ હતાં. ત્યારે ભગવાન પ્રજાતમાં ચીવર
પરિધાન કરીને અને પાત્રચીવર લઈને કૃષિભારદાજ બ્રાહ્મણને
ખેતરે ગયા. ત્યાં કૃષિભારદાજ બ્રાહ્મણને બોલ્યું સમારમ્ભ
(પરિવેશના) ચાલતો હતો. ત્યારે કૃષિને ભગવાન એક
બાળુએ કહ્યું રહ્યા. કૃષિભારદાજ બ્રાહ્મણે કહ્યું માટે કોણ
રહેલા ભગવાનને જોયા. જોઈને તે ભગવાન પાસે આવ્યો,
અને બોલ્યો, “ હું શ્રમણ, હું ખંડુ છું અને તારા ખેડીને
અને વાવીને મારો નિરાકર ચજાતું છું. તું પણ, હું શ્રમણ,
ખંડુ અને વાવ. ખેડીને અને વાવીને મારો નિરાકર ચજાત.”
“ હું બ્રાહ્મણ, હું પણ નિરાકર છું અને તારા ખંડુ ખેડીને અને
વાવીને મારો નિરાકર ચજાતું છું.” “ પણ જાણ માત્રનાં

કયાપા નોઈ
હોં પાણિયુ
વાવીને મારો
સનેવાનને આ

માયા કરીને કયું

૭૬. તું વારી જાતને ખેડૂત કહેવાયે, છે, પરંતુ તારી
ખેતી અમે નોઈ સંકેતા નથી, તારી ખેતી કઈ એ તું. અમને
સમજાવીને કહે. (૧)

૭૭. મેઢા એ માંડુ ખીજ છે, તપમયા એ રૂટિ છે,
પ્રતા એ ધુંસરી અને હગ છે, પાપસજ્જા એ હગનું લાલું
લાકડું છે, ચિત દોરી છે, અને સ્મૃતિ (જાગૃતિ) એ રૂટી તમા
આખર છે. (૨)

૭૮. કાયાનું અને વાયાનું કું રક્ષણ કરું છું, ઉદર-
નિર્વાહના આધારમાં કું સંયમિત રહું છું. સત્ય મારો ખરપિયો
છે, અને સંતોષ એ મારો રંગ છે. (૩)

૭૯. ધુંસરીને પારણ કરવારો (ખજદ) મારો ઉત્સાહ
છે. તે ચોખ્ખેમાલિમુખનું (નિર્વાણમાલિમુખ) જાય છે, જ્યાં
જ્યાંથી ચોખ્ખેદિત થાય છે. (૪)

૮૦. આ રીતે ખેતી કરવાથી તે અમૃતસમયક થાય
છે, આવી ખેતી કરીને (માણસ) જ્યાં કુખ્યામાંથી મુક્ત
થાય છે. (૫)

ત્યારે કૃષિમારદાન જાણજે મારા કાસાના લાજના પાવસ
પીસ્યાને તે લાજ, જલવન ચેતમ આ પાવસનો સ્વીકાર

કરે, ખેડૂત બવાન, કારખાને બવાન ગોતમ અમૃતકલ-
દાયક બેલી કરે છે, " એમ કહીને ભગવાનની આગળ ધર્મો.

૮૧. (ભગવાન બોલ્યા) આ અર્જુના મૃગંધમાં હું ગાયા
બોલ્યો. માટે આ અર્જુ હું સ્વીકારી શકતો નથી. હે બ્રાહ્મણ,
(તેનો સ્વીકાર કરવો) એ સમજીતો ધર્મ નથી. જે અન્ન
મૃગંધે ગાયા બોલાર્હ તે અન્ન યુદ્ધ સ્વીકારતા નથી. હે
બ્રાહ્મણ, સદાચારને માટે આ રિવાજ ઉત્તમ છે. (૬)

૮૨. કેવલ્ય જેણે પ્રાપ્ત કર્યું છે એવા, ક્ષીણપાપ, અને
શંકા જેની શાંત થઈ છે એવા મહર્ષિની તું અન્ય અન્નપાનથી
સેવા કર. કારણકે પૃથ્વેચ્છુને તે પુષ્પક્ષેત્ર જેવો છે. (૭)

" હે ગોતમ, એમ ને હોય તો આ પાયસ હું ખીજી
કાને આપું ? " "હે બ્રાહ્મણ, તથાગત સિવાય અથવા તથા-
ગતશ્રાવક સિવાય આ સદેવક, સમારક, સપ્રહક લોકમાં,
શ્રમણબ્રાહ્મણમાં, દેવમનુષ્યોમાં એવા કોઈને હું જોઈ
નથી શકતો કે જે આ પાયસ ખાય તો તેને તે પચે.
માટે હું બ્રાહ્મણ, તું આ પાયસ ખડ ન હોય એવી જગ્યાએ.
નાખી દે, અથવા પ્રાણી વગરના પાણીમાં નાખી દે. " ત્યારે
કૃપિભારદ્વાજ બ્રાહ્મણે પ્રાણી વગરના પાણીમાં તે પાયસ નાખી
દીધા. તે પાયસને પાણીમાં નાખતાં ચિટી ચિટી એવો અવાજ
કરવા લાગ્યો અને વરાળ નીકળવા માંડી. જેમ આખો દિવસ
તપ્ત થયેલ હજનું કળું પાણીમાં બોળીએ તો ચિટી ચિટી
શબ્દ થાય છે અને વરાળ નીકળવા માંડે છે તેમ તે પાયસ
ચિટી ચિટી શબ્દ કરવા લાગ્યો અને વરાળ છોડવા લાગ્યો.

એથી કૃષિભારદ્વાજા જાણ્યુંને મંથેન કરે, રેમદરે કરે,
 અને ભવવાન પાસે આવીને ભવવાનને પહે કાઢ્યાં નમસાર
 કરીને ભવવાનને કહ્યું. “મન્ય મન્ય દે નાનમ, જેમ કષ્ટ
 વાળેછું વાસણું સવરું કરવામાં આવે, ભવવા હીલી વાન
 ઉપાદી કરવામાં આવે, મારું જુલેદાને માનું ભવવામાં આવે
 અથવા તો દેખતા માથુંસને પછેદો દેખાવ એ મરે અંપાસમાં
 મધામ સજવાવવામાં આવે તે રીતે ભવાન ક્રેતને અને
 પર્ણવધો પર્ણ પ્રદાસિત કર્યો છે. તે આ હું ભવાન નેત્રમને
 ઘરણે જાઉં છું, પર્ણને ઘરણે જાઉં છું, સંધને ઘરણે જાઉં છું.
 ભવાન જાતમ અને પ્રવલંચા અને ઉપમંપદ આવે.” તે રીતે
 કૃષિભારદ્વાજા જાણ્યુંને ભવવાન પાસેથી પ્રવલંચા અને ઉપ-
 મંપદા મળી. ઉપમંપદ પછી આયુષ્માન ભારદ્વાજા એકામી,
 એકાન્તાવાસી, અપ્રમાદી, હિત્તાદી અને પ્રદિનાત્મા થઈને રહેતો
 હતો. ત્યારે જેને મારે કૃષીન મનુષ્યો સારી રીતે પરમાંથી
 નીકળીને આગ્રમાદિક પ્રવલંચા લે છે તે અનુચર અક્ષયર્થપર્યવ-
 સાન (નિર્ણય) ધોમ જ વખતમાં આ જ આયુષ્યમાં ક્ષતઃ
 જન્મીને, સાક્ષાત્ અનુભવીને અને પ્રાપ્ત કરીને રહ્યો. જન્મ
 ક્ષીણ થયો, અક્ષયર્થેનું આચરણ કર્યું, કૃતંભ્ય બળવડું, અને
 હવે પુનર્જન્મ રહ્યો નથી એ તેને જાણ્યું, અને આયુષ્માન
 ભારદ્વાજા અરહન્તોમનિ એક થયો.

ચુન્દસુત (૫)

૮૩. વિપુલપ્રસ, ધર્મસ્વામી, વીતતૃષ્ણ, દ્વિપદશ્રેષ્ઠ, સારથિ—
ઓમા સર્વોત્તમ મુનિ બુદ્ધને હું પૂછું છું—એમ ચુન્દ લુહાર
બોલ્યો—ઇહલોકમાં શ્રમણ કેટલા તે કહે. (૧)

૮૪. ચાર જ શ્રમણ, પાંચમો નહિ, હે ચુન્દ,—એમ જગ-
વાન બોલ્યા—તે પૂછ્યું માટે તે હું તને કહું છું. માર્ગજિન,
માર્ગદેશક, માર્ગજીવી અને માર્ગદ્વપક આ તે ચાર છે. (૨)

૮૫. બુદ્ધ, માર્ગજિન કોને કહે છે ?—એમ ચુન્દ લુહાર
બોલ્યો—અતુલ માર્ગદેશક કેમ થવાય છે ? માર્ગજીવી કોણ અને
માર્ગદ્વપક કોણ એ મને કહે. (૩)

૮૬. જે સંકાના પાર ગયેલા હોય, તૃષ્ણાશત્વરહિત,
નિર્વાણાભિરત, નિલંબ અને સદેવક જગતનો નેતા, તેને
બુદ્ધ માર્ગજિન કહે છે. (૪)

૮૭. પરમ (જે નિવૃત્ત તે) પરમાત્મથી જાણીને જે
ધર્મોપદેશ કરે છે, ધર્મનુ નિવેચન કરે છે તે સંકા દૂર

કરનાર નૃપ્યારહિત મુનિને બોલે (એટલે) માંગેશક જિહ્વ કહે છે. (૫)

૮૮. ઉત્તમ રીતે ઉપદિષ્ટ ધર્મમાર્ગમાં જે સંધ્યા, રમૃતિ-માન, અનવચ પદાર્થોનું સેવન કરનારો ધર્મને વર્તે છે તેને ત્રીજો-માર્ગજીવી જિહ્વ કહે છે. (૬)

૮૯. સાધુઓનો વેશ બદલે (સંધ્યા) ધૂસનારો, કુટુંબો-ની અપદિષ્ટિનો ફેલાવો કરનારો, ધૃષ્ટ, માયાવી, અસંયત, પોતો (દોષી) હોવા છતાં સાધુની જેમ વર્તનારો તે માર્ગદ્રવ્ય છે. (૭)

૯૦. જે વિદ્વાન, સમગ્ર ગૃહસ્થ આર્યશ્રાવક આ (મનુષ્ય) જાણે છે તે જ્યાં જ સરખા નથી એમ જાણીને અને એ જોઈને પોતાની પ્રજા ઓછી કરેલો નથી. કારણ દુષ્ટ અને અદુષ્ટ, શુદ્ધ અને અશુદ્ધ એ જ્યાં સરખા જ છે એમ તે કેમ સમજે ? (૮)

૬

પરાભવસુત્ત (૬)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર ભગવાન આવસ્તીના જોત-
વનમાં અનાયપિંડિકના આરામમાં રહેતા હતા. ત્યાં રાત પૂરી
થવા આવી ત્યારે એક અત્યંત સુંદર દેવ સર્વ જોતવનને પ્રકા-
શિત કરીને ભગવાન જ્યાં હતા ત્યાં આવ્યો. ત્યાં આવીને
આવીને ભગવાનને નમસ્કાર કરીને એક બાબુએ બોલો રહ્યો.
એક બાબુએ કહ્યું રહ્યો નીચેની ગાથાથી તેણે ભગવાન-
ને પૂછ્યું:

૯૧. અમે ભગવાન પાસે પૂછવા આવીને પરાભવ પામ-
નારો પુનઃ કેવળ એ પૂછીએ છીએ. પરાભવનું કારણ શું? (૧)

૯૨. (ભગવાન--). દુર્લભતા યનારો પુરુષ તરત જાણી
ચકાય છે; પરાભવ પામનારો પણ સદૃઢ જાણી ચકાય છે.
દુર્લભતા યનારો ધર્મપરાયણ હોય છે, પરાભવ પામનારો ધર્મનો
દેવ કરે છે. (૨)

૬૩.

બીજી પ.

૬૪.

દોઢો,

૬૫.

(૧)

૬૫. બા બીજો પરાશવ અમને સમજાયો ભગવન,

પરાશવનું ચીજું કારણ શું તે કહો (૫)

૬૬. નિદ્રાવશ, સભાપ્રિય, પ્રપન્ન ન કરનારો, બાળસુ અને

ક્રોધાવિષ્ટ જે માણસ તે (તેના) પરાશવનું કારણ છે. (૧)

૬૭.

૬૭. બા બીજો પરાશવ અમને સમજાયો ભગવન,

પરાશવનું ચોખું કારણ શું તે કહો. (૭)

૬૮.

૬૮. જે સમર્થ દોષા ઈર્તા વધાવીત ૪૬ માળાપત્ની

સંભાળ નથી લેતો તે (તેના) પરાશવનું કારણ છે. (૮)

૬૯.

૬૯. બા ચોથો પરાશવ અમને સમજાયો ભગવન,

પરાશવનું પાંચમું કારણ કહો. (૨)

૧૦૦.

૧૦૦. જે બાહ્યણને, મમણને અથવા બીજા કોઈ મરીબ

માણસને ખોટું બોલીને ત્રિષ્ટ છે તે (તેના) પરાશવનું પાંચમું

કારણ છે. (૧૦)

૧૦૧.

૧૦૧. બા પાંચમો પરાશવ અમને સમજાયો ભગવન,

પરાશવનું છઠું કારણ શું તે કહો. (૧૧)

૧૦૨.

૧૦૨. પુષ્કળ સંપત્તિ, ધન અને અન્ય વાગે માણસ

ત્યાદુ પદાર્થ એકલો જ ખાવ છે તે (તેના) પરાશવનું

કારણ છે. (૧૨)

૧૦૩.

૧૦૩. બા છઠો પરાશવ અમને સમજાયો ભગવન,

સાતમું પરાભવનું કારણ કયું તે કહો. (૧૩)

૧૦૪. કુળના, ધનના અને ગોત્રના ગર્વથી પ્રલાપ જઈને જે પુરુષ પોતાનાં આમજનોની અવહેદ્વના કરે છે. તે (તેના) પરાભવનું કારણ છે. (૧૪)

૧૦૫. આ સાતમો પરાભવ અમને સમજાયો. ભગવન, પરાભવનું આઠમું કારણ કયું તે કહો. (૧૫)

૧૦૬. સ્ત્રીવ્યસની, દારૂડિયો અને જુગારી બનીને જે માણસ જેટલું જેટલું મજે તે બધું ખોઈ નાખે છે તે (તેના) પરાભવનું કારણ છે. (૧૬)

૧૦૭. આ આઠમો પરાભવ અમને સમજાયો. ભગવન, પરાભવનું નવમું કારણ કયું તે કહો. (૧૭)

૧૦૮. સ્વસ્ત્રીથી સંતોષ ન માનતા જે વેશ્યાગમન અને પરદારગમન કરે છે તે (તેના) પરાભવનું કારણ છે. (૧૮)

૧૦૯. આ નવમો પરાભવ અમને સમજાયો. ભગવન, પરાભવનું દસમું કારણ કયું તે કહો. (૧૯)

૧૧૦. વયાતીત પુરુષ તરુણ સ્ત્રીની સાથે લગ્ન કરે છે અને તેની કપિયા સુતો તથા તે (તેના) પરાભવનું કારણ છે. (૨૦)

૧૧૧. આ દસમો પરાભવ અમને સમજાયો. ભગવન, પરાભવનું અગિયારમું કારણ કયું તે કહો. (૨૧)

૧૧૨. વ્યસની અને ક્રોધી અને અથવા એવા જ પુરુષને જે અધિકાર ઉપર નીમે છે તે (તેના) પરાભવનું કારણ છે. (૨૨)

૧૧૩. આ અગિયારમો પરાભવ અમને સમજાયો. ભગવન, પરાભવનું બારમું કારણ કયું તે કહો. (૨૩)

૧૧૪. ક્ષત્રિય કુળમાં જન્મેલો તરીતપણ મળી હોયપણ
આશુપ્ત રાજ્ય મેળવવાની કૃષ્ણ રાખે તે (વિના) પરાશરવનું
કરણ છે. (૨૪)

૧૧૫. કાશી તત્ત્વજ્ઞાનસંપન્ન આર્ય આ પરાશર નરાજક
સમજીને કૃત્યાશુપ્ત લોકમાં જાય છે. (૨૫)

વસલસુત્ત (૭)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર ભગવાન શ્રાવસ્તીના જોત-
વનમાં અનાથપિંડિકના આરામમાં રહેતા હતા. ત્યારે સવારના
પહોરમાં ભગવાન ચીવર પરિધાન કરીને અને પાત્રચીવર લઈને
૦ શ્રાવસ્તીમાં ભિક્ષાટનાર્થે ગયા. તે સમયે આગ્નિક ભારદ્વાજ
બ્રાહ્મણને ઘેર અગ્નિ પ્રજ્વલિત કર્યો હતો અને આહુતિ
અપાતી હતી. તે સમયે શ્રાવસ્તીમાં ભિક્ષા માટે ક્રમશઃ ઘેરઘેર
ફરતાં 'ભગવાન આગ્નિક ભારદ્વાજ બ્રાહ્મણના ઘર પાસે
આવ્યા. આગ્નિક ભારદ્વાજ બ્રાહ્મણે ભગવાનને દૂરથી જ
જોયા અને જોઈને ભગવાનને કહ્યું, " હે મુંડક, હે શ્રમણક,
હે વૃપલક, ત્યાં જ બેસો રહે. " આમ બોલ્યા પછી ભગવાને
આગ્નિક ભારદ્વાજ બ્રાહ્મણને કહ્યું, " હે બ્રાહ્મણ, વૃપલ કોણ
અને વૃપલના ગુણ કયા એ તું જાણે છે ? " " હે ગોતમ,
વૃપલ કોણ અને વૃપલના ગુણ શા એ હું જાણતો નથી.
ભગવાન ગોતમ મને એવો ઉપદેશ આપે કે જેથી વૃપલ કોણ ને

જાણના મુજબ ક્યાં તે હું બેઠી છું." "એમ દોષ તો, હું
 ધાકામુ, સાંભળ અને સહમાં રાખ આ હું તને કહું છું."
 અગ્નિ કારણે બગવાને જવાબ આપ્યો, "વારુ."
 બગવાન બોલ્યો:

૧૧૧. કોધી, વેર વાળવાની વૃત્તિ ધરાવનારા, પાપી, ગુણી
 જનને દોષ દેનાર મિથ્યાદષ્ટિ અને માયાવી માણસને, વૃષ્ટ
 નાણુવો. (૧)

૧૧૭. જે જરાપુજ અથવા અંકુશ પ્રાણીઓનો વધ કરે
 હે, જેને પ્રાણીઓ ઉપર દયા નથી તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૨)

૧૧૮. જે મામો અને ચહેરા લૂટે છે, ઉલ્લસ કરે છે,
 જેને લૂટાડુ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૩)

૧૧૯. મામમાં કે જંગલમાં જે બીજાની માસિકીની
 વસ્તુઓ ચોરે છે તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૪)

૧૨૦. જે કરજ કાઢીને, તે પાણું મામવામાં આવતાં
 'તાં કરજ હું આપતો જ નથી' એમ કહીને છટકી નાખે છે
 તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૫)

૧૨૧. જે કાઈ પણ પદાર્થની સમજાયી ધાડપાડનો દુષો
 કહીને બીજાને લૂટે છે તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૬)

૧૨૨. જે પોતા માટે, બીજાને માટે અથવા પૈસા માટે
 જોડી જુગાની આપે છે તેને વૃષ્ટ નાણુવો. (૭)

૧૨૩. જે જનરહસીથી અથવા પ્રેમથી પોતાના ઇશ-
 મિત્રાની ઓંચોની સાથે બળિયાર કરે છે તેને વૃષ્ટ
 નાણુવો. (૮)

૧૨૪. જે સમર્થ હોવા છતાં પોતાનાં વયોવૃદ્ધ મામાપદ પાલનપોષણ કરતો નથી તેને વૃષલ ગણવો. (૯)

૧૨૫. મા, બાપ, ભાઈ, બહેન અથવા સાસુને જે માં છે અથવા વાણીથી ચીડવે છે તેને વૃષલ ગણવો. (૧૦)

૧૨૬. કાયદાનો ઉપાય પૂછતાં જે હાનિકારક ઉપાય બતાવે છે અથવા મંદિષ્ઠ બોલે છે તેને વૃષલ ગણવો. (૧૧)

૧૨૭. જે પાપકર્મ આચરીને લોકો તે ન જાણે એવું ઘટ્ટા ધરાવે છે, જેનાં કૃત્યો ગુપ્ત રીતે ચાલ્યાં કરે છે તેને વૃષલ ગણવો. (૧૨)

૧૨૮. જે ઈર્ષ્યાને ઘેર જઈને મહેમાનગીરી સ્વીકારે કે પણ તેને પોતાને ત્યાં આવે નો તેનો આદરસત્કાર કરતો નથી તેને વૃષલ ગણવો. (૧૩)

૧૨૯. જે ક્ષત્રિયને, શ્રમણને કે બ્રાહ્મણને કોઈ ગરીબ માણસને મુઠા મેળવે તેને વૃષલ ગણવો. (૧૪)

૧૩૦. જેને જનતાને તમામ અરજી આવેલા જિલ્લા કે નગરમાં જે કાંઈક કરે તે અને કંઈ આપ

માટે ગ

નિ અ

૧૨૪. જે પ્રદને, તેના આવકને અથવા ખીજા પરિવારજનો-
ને કે ગૃહસ્થોને જાણો જાણી છે તેને, જપલ મધ્યમે (૧૯)

૧૨૫. જે અરદન્ત ન હોવા છતાં પોતાને અરદન્ત કહે-
વરાવે છે તે સર્વ જનતમાં ચોર છે, તે જપલાધમ છે. આ
જપલો છે એ મેં જ્ઞતાવ્યું છે (૨૦)

૧૨૬. જન્મથી જપલ થતો નથી, અને જન્મથી બ્રાહ્મણ
થતો નથી. કર્મથી જપલ થાય છે, અને કર્મથી બ્રાહ્મણ
થાય છે. (૨૧)

૧૨૭. આનું કું એક ઉદાહરણ આપું; તેનાથી પણ આ
વાત સમજાય એમ છે. કૂતરાનું માંસ ખાનાર ચાંચલકુત
માનંત્ર પ્રસિદ્ધ થઈ ગયો. (૨૨)

૧૨૮. તે માતંત્રને અત્યંત એક અને દુર્લભ પણ મળ્યો.
તેની સેવામાં ધણા સ્ત્રિયો અને બ્રાહ્મણો હાજર રહેતા. (૨૩)

૧૨૯. નિખાપ અને એકપણવર્તી દેવધાનમાં બેસીને અને
વિષયવાદનાનો કાલ કરીને તે બ્રહ્મલોકમાં ગયો. બ્રહ્મલોકમાં
જન્મ લેવામાં તેને તેની જાત આડે આવી નહિ. (૨૪)

૧૩૦. સ્વાધ્યાયમુપન્ય કૂળમાં ઉત્પન્ન થયેલા વૈદિક બ્રાહ્મણો
ધણીવાર પાપકર્મો આવરતા જોવામાં આવે છે. (૨૫)

૧૩૧. તે બ્રહ્મલોકમાં નિંદાપાત્ર થાય છે અને પરલોકમાં
દુનંતિ પામે છે. તેમની જાત તેમનું દુનંતિમાર્ગી કે નિંદામાર્ગી
રહણ કરી શકતી નથી. (૨૬)

૧૩૨. (માટે) જન્મથી જપલ થતો નથી, અને જન્મથી
બ્રાહ્મણ થતો નથી. કર્મથી જપલ થાય છે, અને કર્મથી બ્રાહ્મણ
થાય છે. (૨૭)

આ પછી આગ્નિક ભારદ્વાજે ભગવાનને કહ્યું, “ ધન્ય, ધન્ય, હે ગોતમ...વગેરે. વિશ્વસંધને શરણે જાઉં છું. ત્યાંસુધી ...આજથી આમરણુ શરણે ગયેલો હું ઉપાસક છું એમ ભવાન ગોતમે જાણવું. ”

• મેતમુત્ત (૮)

૧૪૩. સંતપદ્મું યાંત મેજંવવાની ઇચ્છા રાખનાર આત્મ-
હિતદક્ષ માણસનું કર્તવ્ય આ છે કે (તિજે) સદનચીલ, સરજ-
માં સરજ, મધુભાષી, મૃદુ અને નિર્ગંધો થવું. (૧)

૧૪૪. અને (તિજે) સંતુષ્ટ, પોષણ માટે સુલભ, ખટપટ
ન કરનાર, સાદાર્થ્ય રહેનાર, સંતોષિય, દોષિયાર, અધૂષ્ટ, અને
ફૂંડળ માટે વધારે લોભ ન ધરાવનાર થવું. (૨)

૧૪૫. જેનાથી સુચ લોકો આપણને દોષ કે એવું ક્ષુદ્ર
આચરણ ન કરવું. બધા પ્રાણીઓ સુખી, દોષી અને આનંદિત
થાઓ (જેવી જાવના કરવી.) (૩)

૧૪૬. જે કાઈ ચર કે સ્થાવર, લાખાં કે મોટાં, હસ્ત,
અણક અને સ્પૃગ તે બધા પ્રાણી, (૪)

૧૪૭. દેખાતાં અને ન દેખાતાં, અને જે દૂર તથા પાસે
રહે છે, હિપ્ત થયેલાં અથવા હિપ્ત થનારાં તે બધા પ્રાણીઓ
આનંદિત થાઓ. (૫)

૧૪૮. (તેઓ) એકબીજાને ન છેતરો, કોઈ જગ્યાએ એકબીજાની અવસા ન કરો, ખિન્નમને કે દુષ્કૃતિથી એકબીજાને દુઃખ દેવાની ઇચ્છા ન રાખો. (૬)

૧૪૯. માતા જેમ પોતાના એકના એક પુત્રને પોતાનું આયુષ્ય ખર્ચાને પણ પાળે છે તે જ રીતે બધાં પ્રાણીઓ પ્રત્યે અમર્યાદ પ્રેમ રાખવો. (૭)

૧૫૦. અને સર્વ પ્રાણીઓ પ્રત્યે ઉપર, નીચે અને ચારે બાજુ અસંબાધ, અવૈર અને અસપત્ન મૈત્રીની અમર્યાદ ભાવના વધારવી. (૮)

૧૫૧. ઊભા હોઈએ ત્યારે, ચાલતાં, બેસતાં, અથવા પથારીમાં સૂતાં, જ્યાં સુધી જિંઘ ન આવી હોય ત્યાં સુધી આ મૈત્રીભાવનાની (સ્મૃતિ) કાયમ રાખવી. આને જ ઇલ્લોકમાં પ્રાક્ષણવન કહે છે. (૯)

૧૫૨. અને સમ્યગ્ દષ્ટિનો મથાર્ય રીતે અંગીકાર કરીને શીલવાન અને જ્ઞાનસંપન્ન થઈને અને વિષયોની આસક્તિ છોડી દઈને જરૂર તે ફરીવાર ગર્ભવાસમાં આવતો નથી. (૧૦)

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities related to the project. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial management.

^a χ^2 = 1.04, df = 1, p = .31.
^b χ^2 = 1.04, df = 1, p = .31.
^c χ^2 = 1.04, df = 1, p = .31.

As a result, the model is able to capture the nonlinear relationship between the variables and the response variable. The model is able to capture the nonlinear relationship between the variables and the response variable. The model is able to capture the nonlinear relationship between the variables and the response variable.

૧૫૮. તે ખોટું બોલતો નથીને ?—એમ હેમવત યક્ષ બોલ્યો—કઠોર વચન બોલતો નથીને ? ચાડી ખાતો નથીને ? બખડાટ કરતો નથીને ? (૬)

૧૫૯. તે ખોટું બોલતો નથી—સાતાગિર યક્ષ બોલ્યો—કઠોર વચન બોલતો નથી, ચાડી ખાતો નથી, અને તે પ્રચાથી અર્થપૂર્ણ બાવણુ કરે છે. (૭)

૧૬૦. તે વિષયોમાં આસક્ત થતો નથીને ?—એમ હેમવત યક્ષ બોલ્યો—તેનું ચિત્ત શાંત છે ? તે મોહની પાર ગયો છે ? પદાર્થોનું સ્વરૂપ જ્ઞેવામાં તે દેખતો છે કે ? (૮)

૧૬૧. તે વિષયોમાં આસક્ત નથી—એમ સાતાગિર યક્ષ બોલ્યો—અને તેનું ચિત્ત શાંત છે, તે સર્વ મોહની પાર ગયો છે. તે બુદ્ધ પદાર્થોનું સ્વરૂપ જ્ઞેવામાં દેખતો છે. (૯)

૧૬૨. તે પ્રજ્ઞાસંપન્ન છે ખરો ?—એમ હેમવત યક્ષ બોલ્યો—અને તેનું આચરણ શુદ્ધ છે ખરું ? તેના આસવો ક્ષીણ થયા છે ખરા ? તેને પુનર્જન્મ નથીને ? (૧૦)

૧૬૩. તે પ્રજ્ઞાસંપન્ન છે—સાતાગિર યક્ષ બોલ્યો—અને તેનું આચરણ શુદ્ધ છે, તેના આસવો ક્ષીણ થયા છે, અને તેને પુનર્જન્મ નથી.

૧૬૪. આ સાતાગિર—તે મુનિનું માનસ ચાર્ગરિક અને વાચસિત્ત સાર્થમેયી સંપન્ન છે. વિદ્યાસરણુસંપન્ન એના તેનું ધર્માનુસાર ગ્રંથિવિદ્યાર્થ કરે છે. (૧૧ આ)

૧૬૫. આ સાતાગિર—તે મુનિનું માનસ ચાર્ગરિક અને વાચસિત્ત સાર્થમેયી સંપન્ન છે. વિદ્યાસરણુસંપન્ન એના તેનું ધર્માનુસાર ગ્રંથિવિદ્યાર્થ કરે છે. (૧૧ આ)

૧૧૪. તે મુનિનું માનસ ધારીરિક અને વાયસિક સત્કર્મો-
થી સંપન્ન છે. આથી આપણે તે વિદ્યાચરણસંપન્ન મોક્ષમને
મળીએ. (૧૨)

૧૧૫. (દેવવત—) મુનના સાધનાના જેવા જેના સાધન છે,
જે કૃષ્ણ, વૈદ્યવાન, મિત્રાદારી, અવોહુપ, એકાન્તમાં ધ્યાન કર-
નાર મુનિ (છે). આથી, તેને આપણે મળીએ. (૧૩)

૧૧૬. સિદ્ધની જેમ એકાકી રહેનાર અને કામમુખમાં
નિરપેક્ષ એવા તે નાગની પાસે જઈને મૃત્યુપાશથી મોક્ષ કર્યો
એ પૂજીએ. (૧૪)

૧૧૭. આખ્યાતા, પ્રવક્તા, સર્વ ધર્મોની પાર પહેચિલા,
વૈર અને ભયને ઝોળીથી મચેલા એવા જુદને અમે પૂજીએ
છીએ. (૧૫)

૧૧૮. શાનાથી લોક ઉત્પન્ન થાય છે?—એમ દેવવત
પ્રશ્ન મોલ્યા—શ્રામાં તે મમત્વ રાખે છે. તેને લોક કેમ કહે
છે? અને તે વિધાત કેમ પામે છે? (૧૬)

૧૧૯. (આ) છથી લોક ઉત્પન્ન થાય છે. હે દેવવત,—
એમ ભગવાન મોલ્યા—આ ક્રમાં તે મમત્વ ધરાવે છે. આ
છને લીધે તેને લોક કહે છે, અને આ છથી જ તે વિધાત
પામે છે. (૧૭)

૧૨૦. એવું કહ્યું ઉપાદાન છે કે જેનાથી લોક વિધાત

૧૨૧. જાન એકલે દાસી, નયના જેનામાં પાપ નથી એવા
(ન કામ્ય ચસ્ય જા)

૧૨૨. અને લીધે એકલે પદ્મિણી અને મન એ છથી આ જો
આપાદિત નયવત્તમે રહેવામાં આવે છે.

પામે છે ? તેનાથી મુક્ત કેમ થવાય છે ? એમ અમે પૂછીએ છીએ. દુઃખમાંથી (પ્રાણી) મુક્ત કેમ થાય છે તે તું કહે. (૧૮)

૧૭૧. (ભગવાન—) ઇંદ્રલોકમાં પંચેન્દ્રિયો અને મનના વિષયોમાંની આસક્તિનો ત્યાગ કરવાથી દુઃખમાંથી (પ્રાણી) મુક્ત થાય છે. (૧૯)

૧૭૨. લોકમાંથી છૂટવાનો આ યથાર્થ માર્ગ બતાવ્યો છે, અને એ જ હું તમને કહું છું; આનાથી જ (પ્રાણી) દુઃખમાંથી મુક્ત થાય છે. (૨૦)

૧૭૩. (હિમવત—) ઇંદ્રલોકમાં પ્રવાહ કાણુ તરે છે ? સાગર કાણુ તરે છે ? જેમાં ઠામ નથી અને પકડવા માટે કંઈ નથી એવા આ ગંભીર સાગરમાં કાણુ નથી ફૂંખતો ! (૨૧)

૧૭૪. (ભગવાન—) હમેશા શીલસંપન્ન, પ્રજાવાન, સમાધિ-સંપન્ન, અધ્યાત્મચિંતન કરનારો અને જાગૃત માણસ દુસ્તર ઓધ તરી જાય છે. (૨૨)

૧૭૫. વિષયોની કલ્પનામાંથી ઉપરત, સર્વ સંયોજનોની પાર ગયેલો અને જેના નૃપ્ત્યા નથા ભવબંધનો ક્ષીણ થયાં છે એવો મનુષ્ય આ ગંભીર સાગરમાં ફૂંખતો નથી. (૨૩)

૧૭૬. (હિમવત—) ગતારપ્રગ, સદ્માયંદર્શી, નિરુપદ, કામભવમાં અનાસક્ત એવા, સર્વથેવ વિમુક્ત, દિવ્યપથમાં ચાલનારા તે મહર્ષિને જુઓ ! (૨૪)

૧૭૭ નામાકિત, સદ્માયંદર્શી, પ્રજાશયક, કામાલવમાં અનાસક્ત, સર્વેષ અને સુમેધ એવા આર્યપથમાં ચાલનારા તે મહર્ષિને જુઓ ! (૨૫)

૧૭૮. આજ અમને સારુ દ્યોત યવ, અમારું પ્રજાત સારું

દેવવણી

૩૬

૧૩૫. જમાડી ઉપાન શરૂ થયું; કાળજી અને આજે મોપતીજી,
આજીવ અને સંજીવને જોયા (૨૧)

૧૩૬. આ સ્વદિમન્ત અને વસતી એક હજાર થયો નવા
વને ઘસે જાય છે. તું જમાડી અનુવર શાસ્ત્રા જાન (૨૭)

૧૩૭. તે અને સંજીવને અને ધર્મની સુધર્મતાને નમસકાર
કરતા આમેશામ ને પદોપદા રજા રહીયું । (૨૮)

(૨૯) અનુવર

આળવકસુત (૧૦)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર ભગવાન આળવીમાં આળવક યક્ષના મંદિરમાં રહેતા હતા. તે વખતે આળવક યક્ષ ભગવાન પાસે આવીને બોલ્યો, “શ્રમણ, બહાર નીકળ.” “ઠીક, આયુષ્મન,” એમ કહી ભગવાન બહાર નીકળ્યા. “શ્રમણ, અંદર આવ.” ઠીક, આયુષ્મન,” એમ કહીને ભગવાન અંદર ગયા. બીજવાર પણ આળવક યક્ષે ભગવાનને કહ્યું, “શ્રમણ, બહાર નીકળ.” “ઠીક, આયુષ્મન,” એમ કહીને ભગવાન બહાર નીકળ્યા. ‘શ્રમણ, અંદર આવ.’ ‘ઠીક, આયુષ્મન’ એમ કહીને ભગવાન અંદર ગયા. ત્રીજવાર પણ આળવક યક્ષે ભગવાનને કહ્યું, “શ્રમણ, બહાર નીકળ.” “ઠીક, આયુષ્મન,” એમ કહીને ભગવાન બહાર નીકળ્યા. “શ્રમણ, અંદર આવ.” “ઠીક આયુષ્મન,” એમ કહી ભગવાન અંદર ગયા. ચોથીવાર પણ આળવક યક્ષે ભગવાનને કહ્યું, “શ્રમણ, બહાર નીકળ.” “આયુષ્મન, હું હવે બહાર નીકળવાનો નથી. તારે જે

કર્ષકર્ષદોષતે કર. "હે અમલુ હું તને પ્રમ પૂછું છું
તેનો ને તું બરાબર નવાળ નહિ આપે તો હું તને ગડિ
ખાવીશ, અથવા તારું હૃદય કાઢી નાખીશ, અથવા તને પગે
કાઢીને મેચાની સામે પાર ફેરી દઈશ." "આપુખન, આ
સેવક સમારક મુખલો લોકમાં, અમલુખાલલોમાં કે દેવમનુષ્યોમાં
એવો કઈ હું નોંધી નથી શકતો કે જે મને ગડિ બનાવે,
અથવા મારું હૃદય કાઢી નાખે, અથવા મને પગે કાઢીને
મેચાની સામે પાર ફેરી દે તોપણ હું હું આપુખન, તારી
પ્રાણી મુખલ પ્રમ પૂછું. એટલે આખવક ચલે બમેવાનને
આધામાં, કહ્યું કે ૧૮૦. ૧૮૧. ૧૮૨. ૧૮૩. ૧૮૪. ૧૮૫. ૧૮૬. ૧૮૭. ૧૮૮. ૧૮૯. ૧૯૦.

૧૮૧. (પ્રશ્ન) મનુષ્યનું મોઢું, પન કયું? શું સંપાલ
કરવાથી સુખકારક થાય છે? સ્વાદુ પ્રાણીમાં ઉત્તમ પદાર્થ
કયો? કઈ રીતે વર્તવાથી તેના જીવનને કૌંસ જીવન માને
છે? (૧)

૧૮૨. (જવાબ) મનુષ્યનું મોઢું, પન
મદા છે. સદા સંપાલ કરવાથી સુખકારક થાય છે. સત્ય
એ સ્વાદુતમ પદાર્થ છે. પ્રણાપૂર્વક વર્તનારાનું જીવન કૌંસ જીવન
માન્ય છે. (૨)

૧૮૩. (પ્રશ્ન) આપ કઈ રીતે તરે છે? અહંવ કઈ
રીતે તરે છે? કુખની પાર કેમ જાય છે? પરિશુદ કેમ
થાય છે? (૩)

૧૮૪. (પ્રશ્ન) મદાથી આપ તરે છે, સાવધાનતાથી
અહંવ તરે છે, ઉચ્ચાથી કુખની પાર જાય છે, પ્રણાથી
પરિશુદ થાય છે. (૪)

૧૮૫. (પ્રાણી) પ્રજા કેમ મેળવે છે? ધન કેમ મેળવે છે? કીર્તિ કેમ સંપાદન કરે છે? મિત્રો કેમ મેળવે છે? ઇહલોકમાંથી પરલોકમાં જઈને શાનાથી શોક નથી કરતો? (૧૫)

૧૮૬. અરહંતોની નિર્વાણપ્રાપ્તિના ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખીને સાવધાન અને હોશિયાર માણસ શુદ્ધપાથી પ્રજા મેળવે છે. (૬)

૧૮૭. યોગ્ય મહેનત કરનાર, ધુરંને વહન કરનાર, અને ઉત્યાનશીલ મનુષ્ય ધન મેળવે છે, સત્યથી કીર્તિ સંપાદન કરે છે, દાનથી મિત્ર મેળવે છે. (૭)

૧૮૮. જે શ્રદ્ધાળુ ગૃહસ્થમાં સત્ય, ધર્મ, ધૃતિ અને ત્યાગ એ ચાર ગુણો છે તે પરલોકમાં શોક કરતો નથી, તે ઇહલોકમાંથી પરલોકમાં જઈને શોક કરતો નથી. (૮)

૧૮૯. સત્ય, દમ, ત્યાગ અને ક્ષાંતિ, એ સિવાય શ્રેષ્ઠ ઇહલોકમાં ખીચતું કંઈ છે કે દમ, એ તારી મરણ હોય તો સુદાસુદા શ્રમણપ્રાણીઓને પૂછ. (૯)

૧૯૦. (આળવડ—) હવે હું સુદાસુદા શ્રમણપ્રાણીઓને કેમ પૂછું? કારણકે આજે મને પારલાકિક લોક સમગ્નયો. (૧૦)

૧૯૧. જરૂર નહીં. લાભ માટે જ સુદ્ધ આળવીમાં આવ્યા. હવે આજે કોને લાભ દેવાથી લાભદાયક ચાપ એ મેં મળ્યું. (૧૧)

૧૯૨. તે હું મંચુરને અને ધર્મની સુધર્મતાને નમસ્કાર કરું. ન નેન ન અને સંયોગે સંયોગે રહીશ. (૧૨)

સરવસ્વી અ. ૧૩ પદ્ય જનકાનને કહે, “ધન્ય, ધન્ય, હું જાનમ. અને આજથી આનંદનું મુખે મુખે હું ઉપાસું છું એન જનક નાનને સમગ્નયું.”

૨૧૧. જે બધું જીતનાર, બધું જાણનાર, સુખદિ, બધા પદાર્થોથી અલિપ્ત રહેનાર, બધાનો ત્યાગ કરનાર, અને તૃષ્ણા-ક્ષયથી મુક્ત હોય તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૫)

૨૧૨. પ્રજા જેનું બળ છે, જે શીલવ્રતથી સંપન્ન, સમાહિત, ધ્યાનરત, સ્મૃતિમાન, સંગમુક્ત, અકંઠિત અને અનાસ્તવ છે તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૬)

૨૧૩. એકાકી રહેનાર, અપ્રમત્ત, મુનિ, નિંદાથી અને સ્તુતિથી હલ્લી ન જનાર, સિંહની જેમ શબ્દોથી ન ગભરાનાર, પવનની જેમ જાળમાં ન સપડાનાર, ક્રમળની જેમ પાણીમાં અલિપ્ત રહેનાર, જે બીજાનો નેતા છે પણ જેને બીજો કોઈ નેતા નથી, એવો છે તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૭)

૨૧૪. જેના સંબંધમાં લોકો કહે તેમ જોશે છતાં જે ઘાટ ઉપરના સ્તંભ પ્રમાણે સ્થિર રહે છે, જે વીતરાગ અને સુસમાહિતેન્દ્રિય છે તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૮)

૨૧૫. જે સીધા કાંકલા પ્રમાણે સ્થિતાત્મા પાપકર્મોનો તિરસ્કાર કરે છે, અને વિષમ તથા સમની પારખ કરે છે તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૯)

૨૧૬. નાનો હો કે મધ્યમ વયનો હો, જે સંયતાત્મા ચતાત્મા મુનિ પાપ કરતો નથી, ખિન્નતો નથી, બીજા કોઈને ક્રોધી કરતો નથી તેને સુચ લોકો મુનિ કહે છે. (૧૦)

૨૧૭. જે બીજાએ આપેલા અન્ન ઉપર ઉપજીવિકા ચલાવનારો, પકાવેલા અન્નમાંથી શરૂઆતમાં, મધ્યમાં અથવા

૨૧૮. ઘાટ ઉપર ચતુષ્કોણ અથવા અષ્ટકોણ સ્તંભ બાંધવામાં આવેલો અને તેના ઉપર સર્વ જાતેના લોકો પીડ વસતા.

અંતે જિજ્ઞા મળ્યા હતાં સ્મૃતિ અથવા નિદ્રા કરતો નથી તેને સુષ્ણુ લોકો મુનિ કહે છે. (૧૧)

૨૧૮. જે મુનિ સ્ત્રીસંગથી વિરત થયો, જે ધૌવનમાં ઠાઈ જમ્યાએ બદ થતો નથી, જે મદ્યમાદથી વિરત અને મુક્ત છે તેને સુષ્ણુ લોકો મુનિ કહે છે. (૧૨)

૨૧૯. ઇંદ્રલોક જાણીને જેણે પરમાર્થ જોયો, આધ અને સમુદ્ર તરીકે જે તાદ્ગુણોં પામ્યો, જે ઈન્દ્રપ્રચિ, અનાગિત અને અનાસવ દેહ તેને સુષ્ણુ લોકો મુનિ કહે છે. (૧૩)

૨૨૦. સ્ત્રીને પોષનારો ગૃહસ્થ અને નિર્મમ સંન્યાસી આ બંનેની રહેણી અને વૃત્તિ બધી બિન્ન છે; કારણ પ્રાણુધાતુ ન થવાની ખામતમાં ગૃહસ્થ સંયમ જાળવતો નથી, અને મુનિ હમેશાં પ્રાણુઓનું રક્ષણ કરે છે. (૧૪)

૨૨૧. જેમ આકાશમાં કોઈનારો નીલમીવ મોર ઠાઈ દિવસ દંડને વેગે જવાનો નહિ, તેમ ગૃહસ્થ એકાન્તમાં ખ્યાન ધરનારાં જિજ્ઞુ મુનિનું અનુકરણ કરી શકતો નથી. (૧૫)

(ઉશ્મવગ્ન પદ્યો સમાપ્ત)

તેમાંનાં શ્લોકો:—ઉશ્મ, ધનિય, અને અગ્નિવિસાધુ; કસિ-
નારકાગ્નિ, મુન્દ, પચક્ષ્ણ અને વક્ષ્ણ; મેતાભાવના, સાત્ત્વગર,
આગવક, વિન્દ્ય અને મુનિ આ બારે સુષ્ણુ મળીને ઉશ્મવગ્ન
માય છે.

(ચૂકળવગ્ગ ખીન્ને)

૧૩

રતનસુત્ત (૧)

૨૨૨. ભૂમિગત અથવા અંતરિક્ષમાંનાં જે ભૂતો અહીં ભેગાં થયાં હોય તે બધાં ભૂતો આનંદિત થાઓ અને આ સુભાષિત ધ્યાનપૂર્વક સાંભળો. (૧)

૨૨૩. માટે બધાં ભૂતો આ સાંભળો અને મનુષ્યજાત ઉપર પ્રેમ કરો. મનુષ્યો તમને નૈવેદ્ય ધરે છે, માટે તેમનું તમે સાવધાનતાથી રક્ષણ કરો. (૨)

૨૨૪. ઇન્દ્રજાકમાં અથવા પરલોકમાં જે વૃક્ષ હોય અથવા સ્વર્ગમાં જે ઉત્તમ રત્ન હોય તે અમારા તથાગતની તોડે હોઈ શકે નહિ. બુદ્ધ સંબંધેનું આ (વચન) ઉત્તમ રત્ન છે. આ સત્યથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૩)

૨૨૫. સમાહિત શાક્યમુનિએ તૃષ્ણાક્ષયમય, વિરાગમય, અમર એવો જે ઉત્તમ ધર્મ જાણ્યો તેના જેવો ખીન્ને નથી. ધર્મ સંબંધેનું આ (વચન) ઉત્તમ રત્ન છે. આ સત્યથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૪)

૨૨૬. જે મુદ્દ સમાધિની જુદાંજુદે પ્રશ્ન સા કરી, જેને
ગરબ જ રજા આપનારી કહે છે તે સમાધિ જેવી બીજી નથી.
ધર્મ સંબંધેનું આ (વચન) ઉત્તમ સ્ત. છે. આ સત્યથી સ્વસ્તિ
ધ્યાન (૫)

૨૨૭. સમજનાને પસંદ એવી જે આદ્ય બક્ષિત, જેની આજે જેડીઆં ધામ છે, તે સુમતના આધોડ પૂજનીય છે; તેમને આપેલ દાન મહારાજદાયક થાય છે. સંપ આરેનું આ (વચન) ઉત્તમ રૂપ છે. આ સત્યથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૬)

૨૨૮. જે સર્વસ્વનો ત્યાગ કરીને ૬૬ મનથી જ્ઞાતમના પંચમા પ્રવેશ કરે છે તેઓ પ્રાપ્ત્ય પ્રાપ્ત કરીને અને અમૃતનું અવગાહન કરીને અનાયાસે મેળવેલી શાંતિનો ઉપજોગ લે છે. સંપ મારેનું આ (વચન) ઉત્તમ રત્ન છે. આ સત્યથી શક્તિ થાઓ. (૭)

રરક. નગરદારની સાને જિનો કરેસો સંજ નેમ ચારે
ખામુના પવનથી દમ્ભતા નથી, તેમ એ ચારે આપસતે
પિયારપૂર્વક બળે છે તે સત્પુરુષ છે એમ હું કહું છું. સંજ
મારેનું જા ઉત્તમ રત્ન છે. આ સત્ત્વથી સ્થિતિ થાયો. (૮)

૨૩૬. જોએ મંત્રીરથને (શુદે) ઉપમ રીતે ઉપોદેશ
આર આર મત્પોત્રી આજ્યા રે છે તે મને તેટલી
અસાધ્યતાથી પર્વે તોપણ આમો અન્ન લેતા નથી. કંપ
મારેનું આ (વચન) ઉપમ રીતે છે આ અત્યંત સ્પષ્ટ
સંજ્ઞા. (૯)

[illegible]

માફક નિર્ગળ પામે છે. સંધ માટે આ (વચન) ઉત્તમ રત્ન છે. આ સત્યથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૧૪)

૨૩૬. જે ભૂમિમત અથવા અંતરિક્ષમાંનાં જૂતો અહીં ભેગાં થયાં હોય તેમને કહું છું કે અમે દેવમનુષ્યપૂજિત તથાગત શુદ્ધને નમસ્કાર કરીશું, અને આનાથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૧૫)

૨૩૭. જે ભૂમિમત અથવા અંતરિક્ષમાંનાં જૂતો અહીં ભેગાં થયાં હોય તેમને કહું છું કે દેવમનુષ્યપૂજિત તથાગત ધર્મને નમસ્કાર કરીશું, અને આનાથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૧૫)

૨૩૮. જે ભૂમિમત અથવા અંતરિક્ષમાંનાં જૂતો અહીં એકઠા થયાં હોય તેમને, કહું છું કે દેવમનુષ્યપૂજિત તથાગત સંધને નમસ્કાર કરીશું, અને આનાથી સ્વસ્તિ થાઓ. (૧૭)

આમગંધસુત્ત (૨)

૨૩૯. (તિબ્બ તપસ—) શ્યામાક, ચિંગૂળક, ચીનકઃ
ઝાડોનાં પાંદડાં, કંદમૂળ અને ફળો ધર્માનુસાર મળે તો તેના
ઉપર નિર્વાહ ચલાવનારા ચેતના પદાર્થો માટે ખોટું ખોલતા
નથી. (૧)

૨૪૦. હે કાશ્યપ, પારકાએ આપેલું, ચૂંટી કાઢેલ અને
સરસ રાતે પડાવેલ ચોખ્ખાનું મૂરસ અને ઉત્તમ અન્ન
સ્વીકારનારો તું આમગંધ (અમેધ્ય પદાર્થ) ખાય છે ! (૨)

૨૪૧. હે બ્રહ્મચંદ્રુ, પક્ષીના માસથી મિશ્રિત ચોખ્ખાનું
અન્ન ખાતાં તું મને આમગંધ યોગ્ય નથી એમ જ કહે છે.
તો હે કાશ્યપ, હું તને કહ્યું છું કે તારો આમગંધ કઈ
જાતનો ? (૩)

૨૪૨. (કાશ્યપ બુદ્ધ—) પ્રાણુલતા, વધ, હેદ, ગંધન,

૨૩૯ ચિંગૂળક — ચેતના કંડના આકરનું અરણ્યધાન્ય.

ચીનકઃ—જા નથી.

ચોરી, ખોડું બાવળ, ઊંચું લૂંટું, બાવળમારખૂંટિની
અભ્યાસ અને અભિચાર—આ આમગંધ છે, માંસભોજન એ
આમગંધ નથી. (૪)

૨૪૩. જેને ઓઝોની બાળતમાં સંવધ નથી, જે
કુદીલોપુષ્પ, અગ્નિચક્રમિથિલ, નાસ્તિક, વિષમ અને દુર્વિનીત
છે (તેનું કર્મ)—આ આમગંધ છે, માંસભોજન એ આમગંધ
નથી. (૫)

૨૪૪. જે રક્ત, દારુણ, ચાટીખોર, મિત્રોદી, નિર્દય,
અભિમાની, કૃપણ, કોઈને કહું ન દેવારા (તેનું કર્મ)—આ
આમગંધ છે, માંસભોજન એ આમગંધ નથી. (૬)

૨૪૫. દોષ, મદ, કોરતા, વિરોધ, માયા, કબ્બા, કથા
બગાડ, માનાતિશાન, અને ખલ લોભની સંગતિ—આ આમ-
ગંધ છે, માંસભોજન એ આમગંધ નથી. (૭)

૨૪૬. જે પાપી, ઝાણ ન ચૂકવનાર, અડિયા, લાચિયા,
ખોટા અધિકારી, જે નરાધમ છદ્મોકર્મા કલ્મષ ઉત્પન્ન કરે
છે (તેનું કર્મ)—આ આમગંધ છે, માંસભોજન એ આમગંધ
નથી. (૮)

૨૪૭. જેને પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયા નથી, જે ખીનને લૂંટીને
ઉપદ્રવ કરે છે, દુઃશીલ, ભેસર, માથો લાંબારો અને
અનાદર કરનારો (તેનું કર્મ)—આ આમગંધ છે, માંસભોજન
એ આમગંધ નથી. (૯)

૨૪૮. આવા કર્મમાં અસક્ત, વિરોધ કરનારા, પાત
કરનારા, દમેઈ આવાં કર્મોના ગૂંચાણેલા જે પરણેકર્મા
અંધારમાં પ્રવેશ કરે છે અને મથું નીચે અને પગ ઉપર

એવી સ્થિતિમાં નરકમાં પડે છે (તેનું કર્મ)—આ અર્થે છે; મસિતોગ્ન એ આમગંધ નથી. (૧૦)

૨૪૯. મત્સ્યમાસનો આહાર ઝોડી દેવો, નમત્કુંડન, જટા, રાખ ચોળવી, જાડુંકારકું અગ્નિનયમં, અડોનની ઉપાસના અથવા ઇલનોકની ખીણ વિવિધ પ્રકારની (પદાર્થો), મંત્રાદ્યુતિ, યજ્ઞ, અને શીતોષ્ણ સેવનથી તપ કરવું. બધી વસ્તુઓ કુશંકાની પાર ન ગયેલા મર્ત્યને પાવન લી સકતી નથી. (૧૧)

૨૫૦. ઇન્દ્રિયોનો સંયમ જાળવીને અને છાત્રોને જોળખીને વર્તનારો, ધર્મસ્થિત, આર્જવ અને માર્દવમાં માનનારો, સંગાતીત, અને જેનું ગદ્ય દ્વંષ નહ થયું તેવો જે ધીર પુરુષ તે દષ્ટ અને શ્રુત પદાર્થોમાં બદ્ધ થાય. (૧૨)

૨૫૧. આ અર્થ ભગવાને પુનઃપુનઃ શિત કર્યો, અને તે મંત્રપારગે (બ્રાહ્મણતાપસે) તે ગ્રાણ્યે. અર્થ તે નિરામગંધ, અનાસક્ત અને અદમ્ય મુનિએ ગાયમાં પ્રકાશિત કર્યો. (૧૩)

૨૫૨. નિરામગંધ અને ગદ્યાં તો નાશ કરનારું બુદ્ધનું સુભાષિત વચન સાંભળીને તે બ્રા નત્રતાથા તથાગતને પગે પડ્યો અને તેણે ત્યાં જ પ્ર લીધી. (૧૪)

હિરિમુલ (૩)

૨૫૩. નિર્વેળ, કંઠાળનારો, હું તારો મિત્ર છું એમ કહે છે, પણ મિત્રનાં કર્તવ્યો કરવો નથી એવો માણસ આપણે નથી એમ સમજવું. (૧)

૨૫૪. જે મીઠું બોલે છે પણ તે રીતે વર્તતો નથી, એવા બોલ્યા પ્રમાણે ન વર્તનારાને સૂઝ સોજા નાથે છે. (૨)

૨૫૫. જે હિંદો શોખ્યા કરે છે, અને મૈત્રી વૃદ્ધિ એવી સંકાપી સાવધાનતાથી વર્તે છે તે મિત્ર નથી. પિતાના ખખા પર દીકરા જેમ વિશ્વસ્તપણે મૂએ છે તેમ જેની સાથે વિશ્વસ્તતાથી વર્તી સંકાપ એવો, અને ખીજાઓ જેને ફાટી ન થકે એવો જે તે જ ખરો મિત્ર છે. (૩)

૧. દીમાકોઈ કહેવું એમ છે કે આ સુત્રની પાસે ખામાઓ ભુદાભુદા પ્રયોગ નવાખાષે છે. પણ તે ખોટા અને સાચા મિત્ર સંબંધે જ દોષ એટલું લાગે છે, અને એવો અર્થ લઈને જ તેમનું બાધાર કહે છે.

૨૫૬. તે પુરુષ ધુરાને વહન કરનારો, શુદ્ધ દેળના લાભ માટે આનંદદાયક, પ્રશંસાવહ અને સુખકારક વસ્તુની (પ્રેમની) અભિવૃદ્ધિ કરે છે. (૪)

૨૫૭. તે એકાન્તવાસરસનો અને શાંતિરસનો આસ્વાદ લઈને ધર્મપ્રીતિરસ પીનારો, નિર્ભય અને નિષ્પાંપ થાય છે. (૫)

૨૬૧. વિદ્યાસંપાદન, કલાસંપાદન, સદ્વર્તનની ટેવ અને સમયોચિત ભાષણ; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૪)

૨૬૨. માઆપની સેવા, સ્ત્રીપુત્રોની સંભાળ અને વ્યવસ્થિતતાથી કરેલાં કર્મો; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૫)

૨૬૩. દાનધર્મ, ધાર્મિક આચરણ, સગાંઓને મદદ અને પ્રશસ્ત કર્મો; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૬)

૨૬૪. પાપમાંથી પૂર્ણ નિવૃત્તિ, મદ્યપાનનો સંયમ અને ધાર્મિક કૃત્યોમાં દક્ષતા; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૭)

૨૬૫. આદર, નમ્રતા, સંતુષ્ટિ, કૃતજ્ઞતા અને વખતોવખત સદ્ધર્મશ્રવણ; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૮)

૨૬૬. ક્ષાંતિ, મધુર ભાષણ, શ્રમણોની મુલાકાત અને વખતોવખત ધર્મચર્ચા; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૯)

૨૬૭. તપ, બ્રહ્મચર્ય, આર્ય સત્યોનું જ્ઞાન અને નિર્વાણનો સાક્ષાત્કાર; આ ઉત્તમ મંગલ છે. (૧૦)

૨૬૮. લોકસ્વભાવની સાથે પ્રસંગ આવતાં જેનું ચિત્ત અસ્થિર થતું નથી, પણ શોકરહિત, નિર્મળ અને સુખરૂપ રહે છે આ તેનું ઉત્તમ મંગલ છે. (૧૧)

૨૬૯. આવાં મંગલોનું આચરણ કરીને કોઈ જગ્યાએ પરાજય ન પામતાં જેઓ સ્વસ્તિસુખ મેળવે છે તે તેમનું ઉત્તમ મંગલ છે. (૧૨)

૨૬૯. ક્રોધ અને હાતિ, જરા અને અપજરા, નિંદા અને સ્તુતિ, સુખ અને દુઃખ એ આઠ લોકસ્વભાવ—લોકધર્મ માણવા.

सुविशेषाभिरुच (५)

શ્રી કૃષ્ણ મેં કહ્યું હતું કે, - એકવાર ભગવાન વલ્લભ દર્શિત
 થયાં ઉપર સ્થિતિમાં વલ્લભ ભગવાન રહેવા હતા. તે વખતે
 ખરે વલ્લભ અને સ્થિતિમાં પણ ભગવાનની શિષ્ય અંતર ઉપર
 રહ્યા હતા. ત્યારે ખરે વલ્લભ સ્થિતિમાં રહ્યું, "આ ભગવાન છે
 આ ભગવાન વલ્લભ, આ ભગવાન છે. આ ભગવાન છે કે ભગવાન છે
 એ હું જાણું છું." એમ બોલી સ્થિતિમાં વલ્લભ ભગવાન પાસે
 ગયો અને પાસે જઈને પાવણ કરીથી ભગવાનને પાસે
 પાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો ત્યારે બધી જગતના નેતાં.
 પણ એકલે સ્થિતિમાં વલ્લભ ભગવાનને કહ્યું - "ભગવાન મ.
 જીએ છે હું." - આજીવન હું તારી જીવિત નથી પણ
 તારી સેવામાં જીવિત છું." - ભગવાન હું તને ૧૦ ૧૫ ૫
 વર્ષો તો હું તારા જગતની જીવિત છે હું હું હું -
 ભગવાન ભગવાન તારું જીવન દર્શિત ભગવાન એ ૫૫ ૫૫
 વલ્લભ ૫૫ ૫૫ ૫૫ - "ભગવાન મ. જીએ છે મને.

સમારક લોકમાં, શ્રમણુઆલોમાં કે દેવમનુષ્યોમાં એવો કોઈ હું નથી જોતો કે જે મને ગાડો બનાવે, અથવા માટું હૃદય ફાડે કે મને પગે જાણીને ગંગાની પાર ફેંકી દે. તોપણ આયુષ્માન, તારી ઇચ્છા મુજબ પ્રશ્ન પૂછ. ” એટલે સચ્ચિન્નોમ મશે ભગવાનને આ પ્રમાણે ગાથા કહી:

૨૭૦. કામ અને ક્રોધ ક્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે ? અરતિ, રતિ અને લોભહર્ષ (ભય) ક્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે ? તોફાની છોકરાઓ જેમ કાગડાને (દોરી બાંધીને) ઉડાડે છે તેમ આ વિતર્કો ક્યાંથી ઉત્પન્ન થઈને મનને ઉડાડે (ભ્રમાવે) ? (૧)

૨૭૧. કામ અને ક્રોધ અહીંથી થાય છે, અરતિ, રતિ અને લોભહર્ષ અહીંથી થાય છે; તોફાની છોકરાઓ કાગડાને (દોરી બાંધીને) જેમ ઉડાડે છે તેમ આ વિતર્કો અહીંથી ઉત્પન્ન થઈને મનને ઉડાડે (ભ્રમાવે) છે—(૨)

૨૭૨. તે રતેહમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, વડની વડવાઈઓની જેમ પોતાના જ અંતઃકરણમાં ઉત્પન્ન થઈને માણુવાલતાની જેમ ઉપભોગ્ય વસ્તુઓમાં ફેલાય છે. (૩)

૨૭૩. હે યક્ષ, માટું સાંભળ. અહીંથી આ (વિતર્કો) પેદા થાય છે અંમ જે જાણે છે તે તેમનો ત્યાગ કરે છે, અને તેઓ આ દુસ્તર અતીર્ણપૂર્વ આધ તરીકે પુનર્જન્મ લેતા નથી. (૪)

૨૭૪. માણુવા લાના હિમાલયના જંગલમાં થાય છે. તે જે ટક્ષ ઉપર ચડે છે તેના ઉપર પયરાઈ જાય છે અને તેનો સમૂળગો નાશ કરે છે.

٤٤

الحمد لله الذي هدانا لهذا

ما كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله

والحمد لله رب العالمين

والحمد لله رب العالمين

والحمد لله رب العالمين

والحمد لله رب العالمين

૨૭૯. જેવો અનેક વર્ષોનો ભરેલો શૌચકૂપ (સંકાસ) તેવો આ છે. કારણુ આવા પાપી પુરુષની શુદ્ધિ બહુ કઠણ છે. (૬)

૨૮૦. હે બિહુઓ, આવો ગૃહાસક્ત, પાપેચ્છ, પાપસંકલ્પી અને પાપી આચારગોચરવાળો (બિહુ) તમારા જોવામાં આવે (૭)

૨૮૧. તો બધા એક યર્ધને તેનો બહિષ્કાર કરો; તે કચરો ફેંકી દો, તે સડેલો બાગ છોડી નાખો. (૮)

૨૮૨. ત્યારપછી અત્રમણુ હોવા છતાં શ્રમણુમન્ય એવા ઢાંગી બિહુઓને બહાર કાઢો. તેવા પાપી અને પાપી આચાર-ગોચરવાળાને બહાર કાઢીને (૯)

૨૮૩. તમે શુદ્ધ થાઓ, અને સાવધાનીથી શુદ્ધોની સૂચે જ સદ્વાસ રાખો. ત્યારપછી (જ) સંપીને અને હોશિયારીથી વર્તીને દુઃખનો અંત કરવા માટે (તમે) સમય થશે. (૧૦)

№ 4 1955 12 2 4 10 1 1

[illegible][illegible]
$$A_{\infty} = \begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix}, \quad B_{\infty} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \quad C_{\infty} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}, \quad D_{\infty} = \begin{pmatrix} 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix}$$

Figure 1. The effect of the concentration of the H_2O_2 solution on the amount of the released H_2O from the H_2O_2 -loaded hydrogel. The amount of the released H_2O was measured by the weight difference of the hydrogel before and after the release. The concentration of the H_2O_2 solution was 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8, 0.9, and 1.0 M. The amount of the released H_2O was measured by the weight difference of the hydrogel before and after the release. The concentration of the H_2O_2 solution was 0.1, 0.2, 0.3, 0.4, 0.5, 0.6, 0.7, 0.8, 0.9, and 1.0 M.

Fig. 2. The dependence of the rate of the reaction of the polymerization of α -methylstyrene on the concentration of the initiator.

^a $\chi^2 = 10.78$, $df = 6$, $p < .05$. ^b $\chi^2 = 19.25$, $df = 6$, $p < .001$.

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

$$x^2 = 1 \Rightarrow x = \pm 1 \Rightarrow x = 1 \text{ or } x = -1$$

2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---

$$z_1 = z_0 + \delta t, \quad z_2 = z_1 + \delta t, \quad \dots, \quad z_{n-1} = z_{n-2} + \delta t$$

$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}}$

$$m_1 = 10, \quad m_2 = 10, \quad m_3 = 10, \quad m_4 = 10, \quad m_5 = 10, \quad m_6 = 10, \quad m_7 = 10, \quad m_8 = 10, \quad m_9 = 10, \quad m_{10} = 10$$
$$q_1, q_2 \in \mathbb{R}^n, \quad q_1 \neq q_2$$

૨૮૪. પ્રાચીન ઋષિઓ સંયતાત્મા અને તપસ્વી હતા; તેઓ પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોનો ત્યાગ કરીને આત્માર્યચિંતન કરતા. (૧)

૨૮૫. તે બ્રાહ્મણો પાસે પશુઓ નહોતાં, ધન નહોતું, ધાન્ય નહોતું. સ્વાધ્યાય એ જ તેમનું ધન હતું, અને તેઓ બ્રાહ્મનિધિનું પાલન કરતા. (૨)

૨૮૬. લોકો તેમને માટે શ્રદ્ધાપૂર્વક ભોજન તૈયાર કરીને બારણામાં તૈયાર રાખતા, અને તે તેમને આપવું તે યોગ્ય સમજતા. (૩)

૨૮૭. અનેકરંગી વસ્ત્રો, પાથરણાં અને મુમારતોચી સંપન્ન પ્રદેશો અને રાષ્ટ્રો આવા બ્રાહ્મણોને પૂજતા. (૪)

૨૮૮. તે બ્રાહ્મણો અવધ્ય હતા અને ધર્મરક્ષિત હોવાને લીધે અગ્ન્યેય હતા. કોઈ પણ કુટુંબમાં જવા તેમને અટકાવ નહોતો. (૫)

૨૮૯. તે પ્રાચીન બ્રાહ્મણો અડતાળીસ વર્ષ સુધી કૌમાર વ્રતચર્ય પાળતા અને પ્રતા અને શીસ સંપાદન કરતા. (૬)

૨૯૦. તે બ્રાહ્મણો પરવારગમન કરતા નહિ અથવા સ્ત્રીને વેચાતી ન લેતા. ખરા પ્રેમવાળો સ્ત્રીસહવાસ જ તેમને માન્ય હતો. (૭)

૨૯૧. ઋતુકાલ સિવાય બીજે સમયે તે બ્રાહ્મણો સ્ત્રીસંગ કરતા નહિ. (૮)

૨૯૨. વ્રતચર્ય, શીસ, આગ્રંથ, માર્દવ, તપ, સમાધાન, અકિંતા અને સંતિતા તેઓ રતુનિ કરતા. (૯)

૨૬૩. જ્યાં નામનો તેમને જે દૃષ્ટાન્ત્રથી આવેત્ય
હતો તેણે સ્વપ્નમાં પણ જાણી શકે તેમ નથી. (૧૦)

૨૬૪. તેના વતનું પાણી કરનારા કેટલાક મુલ (ખાદ્યો)
દાણ પણ અલ્પ, ઘી અને કાંતિની સ્થિતિ કરે છે. (૧૧)

૨૬૫. તે (પ્રાચીન ખાદ્યો) ચોખ્ખા, પાચાર્ણ, વધુ, વી,
તેજ વગેરે પદાર્થો બિંદા માગીને અથવા પાંચે રીતે એક
કરીને વસ કરતા, અને તે વસ્તુમાં તેઓ એવધ કરતા
નહિ. (૧૨)

૨૬૬. જેમ માળાપ, બાઈ અથવા સર્વાવકાશી (છે)
તેવી જ માથો અમારી પરમ મિત્ર છે, કારણકે જેથી તેમના
ઉપર અવધનું છે. (૧૩)

૨૬૭. તે (માથો) અન્ન આપનારી, બધા આપનારી,
શક્તિ આપનારી અને સુખ દેનારી છે. આ તરવ સમજીને તે
(પ્રાચીન ખાદ્યો) માથો મારતા નહિ. (૧૪)

૨૬૮. સુકુમાર, જિંઘા બાંધવાળા, તેજસ્વી અને યશસ્વી
એવા તે ખાદ્યો સ્વકીય પ્રમાણુસાર (રહેતા) અને કૃત્યાકૃત્યના
મંબંધમાં ધકેલ રહેતા; અને જ્યાં સુધી તેઓ એવા હતા ત્યાં
સુધી લોક સુખી થતા. (૧૫)

૨૬૯. પરંતુ રાગની સંપત્તિ અને અલંકૃત શ્રીઓ જેવી
અત્યંત દુર્લભ વસ્તુથી તેમની શુદ્ધિ બાધાઈ. (૧૬)

૩૦૦. ઉત્તમ પોદા નોકેલા અને ઉત્તમ રીતે તૈયાર કરીને
આગાદેલા રથ, સરસ રીતે બાંધેલા ધર અને ધમારતો (૧૭)

૩૦૧. માથેના ટોળાં અને મુંઝવેલાં શ્રીઓનો સમુદાય—આવા
માનવી ઉપમાઓમાં ખાદ્યો લેખાયા. (૧૮)

૩૦૨. તે માટે મંત્ર રચીને તે ઇક્ષ્વાકુ પાસે ગયા અને બોલ્યા, તારી પાસે પુષ્કળ ધનધાન્ય છે, તું યત્ન કર. તારી પાસે સંપત્તિ ખૂબ છે, તું યત્ન કર ! (૧૯)

૩૦૩. આવી રીતે બ્રાહ્મણોએ સમગ્રગ્રંથો ત્યારે તે રથર્ષભ રાગ્નએ અશ્વમેધ, પુરુષમેધ, સમ્યક્પાશ, વાજપેય અને નિરર્ગળ યજ્ઞો કરીને બ્રાહ્મણોને ધન આપ્યું. (૨૦)

૩૦૪. ગાયો, પાથરણાં, વસ્ત્ર અને અલંકૃત સ્ત્રીઓ, ઉત્તમ ઘોડા જોડેલા અને ઉત્તમ રીતે તૈયાર કરેલા અને આચ્છાદેલા રથ, (૨૧)

૩૦૫. અને અનેક ધાન્યથી ભરેલાં સારી રીતે બાંધેલાં રમ્ય ઘરો, એ સંપત્તિ તેણે બ્રાહ્મણોને દીધી. (૨૨)

૩૦૬. તે યજ્ઞમાં ધનસંપત્તિ મેળવીને બ્રાહ્મણો પૈસાદાર થયા. આવી રીતે સોલુપ થયેલા એવા તેઓની તૃષ્ણા વધારે વધી. તે માટે ફરીવાર મંત્ર રચીને તેઓ ઇક્ષ્વાકુ પાસે ગયા. (૨૩)

૩૦૭. અને બોલ્યા, જેમ પાણી, જમીન, સોનું કે ધન-ધાન્ય (જેવા છે) તેના જ માલે. મનુષ્યોને કેવળોન્ન્ય વસ્તુઓ છે. તારી પાસે પુષ્કળ વિજ છે, તું યત્ન કર. તારી પાસે પુષ્કળ ધન છે, તું યત્ન કર ! (૨૪)

૩૦૮. આવી રીતે તે બ્રાહ્મણોએ તેને સમગ્રગ્રંથો ત્યારે તે રથર્ષભ રાગ્નએ યજ્ઞમાં શાખો ગાયોને નારી. (૨૫)

૩૦૯. પચવી, શીંગડાંથી અથવા ખીજા કેઈ અવનવચી તે માટે કિલ્લા કરતા નહોતા. જે ઘેરા જેવી ધાંત હતી અને ધીમી કરીને કૃષ્ણ આપતી, એવી તે માલોના શીંગડાંને બાંધીને

સાન્યં વદમા વધ દંડો. (૨૧)

૨૧૦. એટલે દેવ, પિતૃત્વ દંડ ભણે અને ૧૫૩ વાણે ઉપર શ્રવ પદ્યું એ નોંટા ભવ્યં વધે એક દંડો બાહ્યારે કરવા લાગ્યા. (૨૨)

૨૧૧. તે પહેલાં ઇન્દ્ર, યજ્ઞ અને યજ્ઞ એ વધુ જ રોમાં લગા પેજુ પદ્યમાનની લાગ્યા વધ પછી તે ભાગ્ય સ્થા (૨૩)

૨૧૨. હા (વિદ્યા)નાં જા એક જુનો ભવ્યં રિપ્ત્ય વધે, જેનાથી વાળે નિર્દોષ માણેને મારે છે અને પર્વતો વિગેષ કરે છે. (૨૪)

૨૧૩. આ રીતે સુત ઘોડાએ આ રિપ્ત્યની વિદ્યા કરી છે, અને મારે જ વાળેને લેઈને ઘોડા દેડી લેવા કરે છે. (૨૫)

૨૧૪. આ રીતે પર્વતો રિપ્ત્યવધવા ચર્તા થક અને વૈશ્ય જુદા પદ્ય, કૃતિયોમાં એક પદ્ય અને પત્ની પતિની અવમજુત્ય કરવા માગી ! (૨૬)

૨૧૫. સારા ગોત્રમાંના કૃતિય, આજ્ઞા અને ખીન મોઠો જનિપ્રચદમય ઊઠીને ચેત કરવા લાગ્યા. (૨૭)

આમ બોલ્યા પછી તે કુલીન બ્રાહ્મણોએ ભગવાનને કહ્યું, “કન્ય, ધન્ય, જો ગોત્રમ. (વગેરે કસિત્તારક્ષાશુભને અંતે છે તે પ્રમાણે)...અને જવાન ગોત્રમને ઘરણે જઈએ છીએ, પર્વતે ઘરણે જઈએ છીએ, ને વિદ્યુષ્ઠપને ઘરણે જઈએ છીએ: આગળથી આમરણુ ઘરણે ગયેલા અને ઉપાસક છીએ એવું જવાન ગોત્રમે સમજવું.”

નાનામુત્ત (૮)

૩૧૬ દેવો જેમ દંડની પૂજા કરે છે તેમ, જેની પાસેથી આપણે ધર્મ સાખીએ છીએ તેની મનુષ્યે પૂજા કરવી. તેની પૂજા કરવાથી તે બહુશુભ તેના ઉપર પ્રસન્ન થઈને ધર્મ પ્રકાશિત કરે છે. (૧)

૩૧૭. જે હુદિમાન માણસ સાવધાનતાથી તેવા પુરુષની ઉપાસના કરે છે તે તેણે ઉપદેશ્ય ધર્મ સાંભળીને અને તે પ્રમાણે વર્તીને સુખ, પ્રજાસાગા અને નિપુણ થાય છે. (૨)

૩૧૮. પણ હુદ, મૂર્ખ, અનજિત અને ઈર્ષાળુની ઉપાસના કરનારો માણસ ધર્મજ્ઞાન ન મેળવતાં અને ચંકાનું સમાધાન ન કરતાં જ મરણ પામે છે. (૩)

૩૧૯. જેમ કોઈ માણસ પાણીથી બરપૂર જોસતી વહેતી નદીમાં બાતરીને તથુ.ય છે તે બીજાને કેમ તારી શકે ? (૪)

૩૨૦. તે રીતે જે માણસ ધર્મજ્ઞાન સંપાદન ન કરતાં અને બહુશુભોનું અર્થપૂર્ણ વચન ન સાંભળતાં જતે અજ્ઞાન

અને સાચક (રહે છે) તે ખીજનું સમાધાન કરી રીતે કરી શકે. (૫)

૩૨૧. જેમ કાઈ નૌકા મહાવવામાં કુચળ સુદ્ધિમાન માણસ હલેસાં અને સુકાનવાળી મજબૂત નૌકામાં બેસીને તેને બાધારે ધણીને તારી શકે, (૬)

૩૨૨. તેમ જ જે વિદ્વાન, ભારિતાત્મા, બહુશ્રુત, અપ્રદંબ્ય, અને આત્માવધાન વડે નિર્વાણુચ્ચાન સંપાદન કરેલું છે એવો (હોય) તે ચાની જ લેખિતું સમાધાન કરી શકે. (૭)

૩૨૩. મારે મેધાવી અને બહુશ્રુત સત્યરૂપની ઉપાસના કરવી. તેની પાસેથી સદયે બાંધીને તે પ્રમાણે વર્તનારો માણસ ધર્મ સમજીને સુખ મેળવશે. (૮)

કિંસીલસુત (૯)

૩૨૪. કયા શીલથી, કયા આચારથી અને કયાં કર્મોના અભ્યાસથી માણસ સન્માર્ગે ચાલી શકે અને પરમાર્થ પ્રાપ્ત કરી લે ? (૧)

૩૨૫. તેણે વડીલ માણસોને માન દેવું, અને ઈર્ષાવિરહિત થવું, ગુરુઓની મુલાકાતનો સમય જાણવો, અને વખત સાચવાને આદરપૂર્વક ધાર્મિક સંભાષણ અને સુભાષિતો સાંભળવા. (૨)

૩૨૬. ગર્વને એક કોરે મૂકીને અને નત્ર બનાવે વખતો-વખત ગુરુઓ પાસે જવું; સદ્ય, ધર્મ, મંયમ અને બ્રહ્મચર્યનું ન્મરણ રાખવું અને તેનું આચરણ કરવું. (૩)

૩૨૭. ધમારામ, ધર્મગત, ધર્મસ્થિત અને ધર્મન્યાયશ યજ્ઞને ધર્મને દોષ લાગે એવા વાદમાં ન પડવું; યથાતથ સુભાષિતોથી જ વાદનો નિકાલ લાવવો. (૪)

૩૨૭ ટીકાકરે અ. ગ.વાને. ગ્રુદો ન અર્થ કયો છે.

૩૨૮. હાસ્ય, લવણ્ય, શોક, પ્રદોષ, માયા, દંભ, અતિભ્રમ, અહંકાર, સ્પર્ધા, કંઈચતા, અપવિત્રતા અને ન બની શકે એવાં કાર્યો મારેની હામનો ત્યાગ કરીને વીતમદ અને સ્થિતાત્મા થવું. (૫)

૩૨૯. સુમાપિતોનું ધ્યેય જ્ઞાન છે, જ્ઞાત અને જ્ઞાનનું ધ્યેય સમાધિ છે. જે આજસુ અને પ્રમાદી બને છે તેની પ્રજ્ઞા અને વિદ્યા વધતી નથી. (૬)

૩૩૦. આર્યપ્રવેદિત ધર્મમાં જેઓ રત થાય છે તેઓ દાયા, વાચા અને કર્મથી શ્રેષ્ઠ છે. શાંતિથી, સમાધાનપૂર્વક અને સમાધિયુક્ત રહેનારા તેઓ વિદ્યાનો અને પ્રજ્ઞાનો સાર બને છે. (૭)

390044 (22)

2007. 11. 14. 11:00 ~ 11:30
 2007. 11. 14. 11:30 ~ 12:00
 2007. 11. 14. 12:00 ~ 12:30

[illegible][illegible]

1. The first of these is the fact that the Government has not yet decided whether it will accept the offer of the United States to purchase the surplus stocks of the Government.

સ્થાનમાં આસક્તિ રાખતો નહિ; ધૃતલોકમાં પુનર્જન્મ ન લેતો. (૫)

૩૪૦. પ્રાતિભોક્ષના નિયમોમાં અને પંચેન્દ્રિયોમાં સંયમ રાખ; કાયગતાસ્મૃતિની ભાવના કર અને વૈરાગ્ય તરફ વલણ રાખ. (૬)

૩૪૧. કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય એવાં શુભનિમિત્તનો ત્યાગ કર, અને જેનાથી ચિત્ત એકાગ્ર અને સમાહિત થાય એવા (શારીરિક) અશુભભાવનું ચિંતન કર. (૭)

૩૪૨ અને અનિમિત્ત નિર્વાણનું ચિંતન કર અને અહં-કારની વાસના છોડી દે. અહંકારનો ત્યાગ કરીશ એટલે તું શાંત થઈશ. (૮)

આ રીતે ભગવાને આયુષ્માન રાહુલને આગાધ્યાઓ દ્વારા વારંવાર ઉપદેશ કર્યા.

2019年12月

[illegible]

હિપર લઈને ભગવાનની સામે હાથ જોડીને બોલ્યો:

૩૪૩. ઇહલોકમાં જે અમારી શંકાઓનું સમાધાન કરે છે તે શાસ્તાને અમે પૂછીએ છીએ કે અગ્ગાળવમાં જે પ્રસિદ્ધ, યથાસ્વી અને શાંતચિત્ત ભિક્ષુ મરણ પામ્યો (૧)

૩૪૪. તે બ્રાહ્મણનું, હે ભગવન, તમે નિગ્રોધકર્ય એવું નામ આપ્યું. તે પ્રયત્નશીલ, નિર્વાણને જાણનારો મુક્તિલાભને અર્થે તમારી પૂજા કરીને રહેતો. (૨)

૩૪૫. હે શાક્ય, હે સમંતચક્ષુ, તે શ્રાવકની શી ગતિ યદ્ય એ જાણવાની અમારી બધાની ઇચ્છા છે. તે સાંસજવા માટે અમારા કાન તત્પર થયા છે. તમે અમારા શાસ્તા અને તમે લોકોત્તર છો. (૩)

૩૪૬. હે વિપુલપ્રદ, અમારી શંકાનું સમાધાન કરો; તે પરિનિર્વાણ પામ્યો કે નહિ એ અમને કહો. હે સમંતચક્ષુ, સહસ્ત્રનેત્ર શક જેમ દેવો પાસે બોલે છે તેમ આપ અમારી પાસે બોલો. (૪)

૩૪૭. ઇહલોકમાં મોટા તરફ લઘુ જનાર અસાનપક્ષને રહેલા સંશયસ્થાનરૂપી જે ગ્રંથી હોય છે તે (ગ્રંથી) તથાગત પાસે આવીને નષ્ટ થાય છે, કેમકે તે મનુષ્યો માટે આંખ જેવો છે. (૫)

૩૪૮. પવન જેમ મેઘપટલને વિખેરી નાખે છે તેમ તમારા જેવો પુરુષ જોડોના ક્લેશ દૂર ન કરે તો ઇહલોક અંધકારથી વ્યાપ્ત થશે, અને જ્ઞાનિમાન મનુષ્યો પણ પ્રકાશને નહિ. (૬)

૩૪૯. જુદિમાન પુરુષો પ્રકાશ આપનારા થાય છે. હે ધીર, આપ પણ એવા જ છે એમ હું સમજું છું. આપ દિવ્ય-

ઉપર લઈને જગવાનની સામે હાથ જોડીને બોલ્યો:

૩૪૩. ઇહલોકમાં જે અમારી સંક્રમણનું સમાધાન કરે છે તે સાસ્તાને અમે પૂજીએ છીએ કે અગ્ગાજીવમાં જે પ્રસિદ્ધ, મહત્ત્વી અને સાંત્વિત્ત બિંદુ મરણ પામ્યો. (૧)

૩૪૪. તે આજણનું, હે જગવન, તમે નિમ્નોધકપ્પ એવું નામ આપ્યું. તે પ્રપત્તશીલ, નિર્વાણને જાણનારો મુક્તિલાભને અર્થે તમારી પૂજા કરીને રહેતો. (૨)

૩૪૫. હે શાક્ય, હે સમંતયજ્ઞ, તે આવકની શી ગતિ યર્ધ એ જાણવાની અમારી બધાની ઇચ્છા છે. તે સાંત્રજવા માટે અમારા કાન તત્પર થયા છે. તમે અમારા સાસ્તા અને તમે લોકોત્તર છો. (૩)

૩૪૬. હે વિપુલપ્રસ, અમારી સંક્રાનું સમાધાન કરો; તે પરિનિર્વાણ પામ્યો કે નહિ એ અમને કહો. હે સમંતયજ્ઞ, સહસ્રનેત્ર શક જેમ દેવો પાસે બોલે છે તેમ આપ અમારી પાસે બોલો. (૪)

૩૪૭. ઇહલોકમાં મોહ તરફ લઇ જનાર અજ્ઞાનપક્ષને રહેલા સંશયસ્થાનરૂપી જે ગ્રંથી હોય છે તે (ગ્રંથી) તથાગત પાસે આવીને નષ્ટ થાય છે, કેમકે તે મનુષ્યો માટે આપ જોવા છે. (૫)

૩૪૮. પવન જેમ મેઘપટલને વિખેરી નાખે છે તેમ તમારા જોવા પુરુષ લોકોના કલેશ દૂર ન કરે તો ઇહલોક અંધકારથી વ્યાપ્ત થશે, અને દ્યુતિમાન મનુષ્યો પણ પ્રકાશશે નહિ. (૬)

૩૪૯. બુદ્ધિમાન પુરુષો પ્રકાશ આપનારા થાય છે. હે ધીર, આપ પણ એવા જ છો એમ હું સમજું છું. આપ દિવ્ય-

પિંહિ હો મેમ નાનુને અમે આપવી પાસે આપ્યા હોએ-

૧૫૫. હો બલિ કર્મ ને અમને આ સજામાં કહો. (૭)

૨૫૦. હેક સંમ સુંદર અને ૧૪૮ સંપ્રદાયો ધોનેથી માન

હો હે તેમ આપુ પલુ વિરંધ ન કર્યા સદુર વચ્ચે બેસો.

નમં નમો સરજવાથી આપનું આપણું સાંભળીએ હોએ. (૮)

૨૫૧. મેનું અર્પણ જામમરણુ નર સુધું હે અને ને,

દુષ્ટાપણ હે ક્રિયા નમારી પાસે અમે આનંદપૂર્વક કર્મ બોધા-

વીજ હોએ. કારણકે સામાન્ય માણસો હચિત્ત ક્રમેના

જાન્ય આપી શકતા નથી, અને વચ્ચેના પ્રણામવંક હચિત્ત

ક્રમેના જાન્ય આપી હો એ. (૯)

૨૫૨. અરંધ સરંધ કલ્યાણમાં આપે આપેલા ક્રમેના

જાન્ય ઉપર નવજાણી અમે ને. હે ઉચ્ચપણ, આ હે

અમે હી કાલ મેનું પૂ. અરંધ અર્પણ હો, એટલે અમને

કેડામાં ન કાંઈ. (૧૦)

૨૫૩ હે અરંધ, ગામગેડા આંધર્મ આપ અર્પે

કે. આંધર્મ અમને નેડામાં ન કાંઈ. ગામગેડાં વચ્ચેથી અમને

જાન્ય અરંધ નેડામાં અર્પણ કરી અમે હે તેમ હે

૧૦.૧૦ ૧૦૧૦ ૧૦૧૦ ૧૦૧૦ પૂ. અરંધ અર્પણ કરી અમે હે

૧૦૧૦. ૧૦૧૦. ૧૦૧૦. (૧૧)

૨૫૪ હે એ અરંધ અમે અમને અર્પણ કરી હે તે

અરંધ અર્પણ કરી અમે હે તેમ અર્પણ કરી

અરંધ અર્પણ કરી અમે હે તેમ (૧૨)

૨૫૫ અરંધ અર્પણ કરી અમે હે તેમ અર્પણ કરી

અરંધ અર્પણ કરી અમે હે તેમ અર્પણ કરી

હિપર લઈને ભગવાનની સામે હાથ જોડીને બોલ્યો:

૩૪૩. ધહલોકમાં જે અમારી શંકાઓનું સમાધાન કરે છે તે શાસ્તાને અમે પૂછીએ છીએ કે અગ્ગાળવમાં જે પ્રસિદ્ધ, યદ્યસ્વી અને શાંતચિત્ત ભિક્ષુ મરણ પામ્યો (૧)

૩૪૪. તે બ્રાહ્મણનું, હે ભગવન, તમે નિશ્રેયકર્તૃત્વે
નામ આપ્યું. તે પ્રયત્નશીલ, નિર્વાણને જાણનારો મુક્તિલાભને અર્થે
તમારી પૂજા કરીને રહેતો. (૨)

૩૪૫. હે શાક્ય, હે સમંતયક્ષુ, તે શ્રાવકની શી ગતિ થઈ
એ જાણવાની અમારી બધાની ઇચ્છા છે. તે સાંમળવા માટે
અમારા કાન તત્પર થયા છે. તમે અમારા શાસ્ત્રા અને તમે
લોકોત્તર છો. (૩)

૩૪૬. હે વિપુલપ્રદ, અમારી શંકાનું સમાધાન કરો; તે પરિનિર્વાણ પામ્યો કે નહિ એ અમને કહો. હે સમંતચક્તુ, સહસ્રનેત્ર શકે જેમ દેવો પાસે બોલે છું તેમ આપ અમારી પાસે બોલો. (૪)

૩૪૭. ઇકલોડમાં મોડ તરફ ત્રણ જનાર અચાનપક્ષને રહ્યા
સંસયસ્થાનરૂપી જે ત્રીંચી હોય છે તે (ત્રીંચી) તથાગત પાસે
આવીને નટ થાય છે, કેમકે તે મનુષ્યો માટે આપ જે વો
છે. (૫)

૩૮૮. પવન જેમ મેઘદત્તને વિખેરી નાખે છે તેમ તમારા
જેવો પુત્ર સોડોના કોલ દર ન જે તા હૃદયે અંધારથી
વ્યાપ્ત થશે, અને હુનિમાન નવુ તે તજી નગરથી તદિ. ૧૫)

386. हुदिमान पुत्रो. १३४ अ ११ - ५.१ - ३ वीर.
आम पत्र मेव म ओ मेन ३ नम-३ ३ अ १ दिना-

[illegible]

૨૪૦. એમ બધીને મને આપની પાસે આવ્યા હોય.
પણ મારી પાસે તે મને આ સહારમાં રહે (૭)

૨૪૧. હવે એમ મુંઝવે અને રાત્ર સંદેશમાં બોલેથી મન
હવે તેમ આપ પાસે વિદ્યુત ન કરવા મનુષ્ય વચ્ચે મોડે.
મેં જ્યાં સરગતથી આપનું ભાવનું સંજોગોએ હોય (૮)

૨૪૨. એવું મને જાણવા મળ્યું નહીં મનું છે અને જે
સરગ હવે એમ તમારી પાસે મને મહાદેવપૂર્વક મને મોહા-
દેવે હોય. મારાથી સમાન્ય મનુષ્યો ધર્મ પ્રત્યેના
મનુષ્ય બધી સહતા નથી, અને તમામત પ્રત્યે પૂર્વક ધર્મિય
મનેના જાણ આપી છે છે. (૯).

૨૪૩. અર્જુન સરગ પ્રત્યેના આપે આપેથી પ્રત્યેના
મનુષ્ય ઉપર મનુષ્યમાં આવે છે. તે ઉપરપ્રત્યે, આ હું
આપને મારી હાથ મેંકું છું. આપ મનેકું હો, એટલે મને
મેંકમાં ન રહે (૧૦)

૨૪૪. હવે મારીથી તમારો આપેના આપ મનેકું
હવે એટલે મને મેંકમાં ન રહે. ઉપરનામાં તમારી માન
મનેકું મનુષ્ય એમ મારીથી મનેકું મનેકું છે તેમ હું
આપના વચ્ચેના મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું ઉપર
(૧૧) મનેકું મનેકું (૧૧)

૨૪૫. એમ મારે મારે મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું તે તે
મનેકું તે મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું તે તેમ મનેકું
મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું (૧૨)

૨૪૬. મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું
મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું
મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું મનેકું

પ્રતિજ્ઞાપત્ર (૧૬)

હું, જે નીચેના નામના સ્થાનમાં રહેવાના સંસ્કારી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી

આમ, હું સંસ્કારી સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી

આમ, હું સંસ્કારી સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી

આમ, હું સંસ્કારી સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી
 સંસ્થાના સભ્ય/સહસભ્ય/સહયોગી/સહકારી/સહયોગી

નિર્મળપણે પ્રજ્ઞા છે. (૩)

૩૫૬. તમે જિવ છે એ સંબંધને એકજૂથ બનાવવા તમારી પાસે આંખો અને ઢોંધે પણ હમણી કારે સંબંધ રહીને પ્રજ્ઞા વિગે તમને મનમાં આવે. (૧)

૩૬૦. એકજૂથ કુને, હવે પણ એક જૂથ કરે તમારી પાસે આવે છે. કે માર, તેને પણ તમે એક જૂથ બનાવ. અને એક છે અને તે પણ તમારું જાણ્યું બનાવેને રક્ષકવિગ માથે છે. (૪)

૩૬૧. બેઝો રહેવાનો જેવો દેખાઈથી પાછા થી કાઢે તમને, તેમ આજ્ઞા, નિર્મળ, એકે દેખાઈથી રહેવાનો પ્રજ્ઞામાં તમારી જાણતી થી કાઢવા તમે. (૧)

૩૬૨. એકો પાછાથી તરફ આવવા દે અને એકજૂથ બનાવવા ખીલ મેઈ પોતાને પાછાથી પાછાથી એકો પણ તમારી પાછો અર્થવાત મેજરસ મેઈ છે. (૭)

૩૬૩. કે કાળપણ, આ જે વૃદ્ધ અને સુખારક એકે અને કિવમ રીતે કહો તે જ સાચાવાળી કાળપણ અને જાણ આપ્યા હોય. કે પુરુષો, અને આ વધેને પુરુષો હોને તો તમે જામને કહો. (૮)

૩૬૪. આ બધા બિનુઓ તેમજ બધા કાળપણ તમારું જાણ્યું સામગ્રી કરે અહીં બેઝા છે હિનુ તમારો પચ્ચ જેવો બધા કેવો સાજા છે તેમ તેઓ નિર્મળ પુરે મરુઓ એકે હિનુઓ. (૯)

૩૬૫ (પાચવન—) કે બિનુઓ, માનુ સાજા પૂત-પાપ એકે એકે તમને કહુ છું, તેને તમે બધા પાચવ કહો.

અર્થદર્શી મતિમાન લિક્ષુએ પરિનામકોને અનુકૂળ એવા
દાસચામ સ્વીકારી. (૧૦)

૩૮૬. લિક્ષુએ અકાળે જિદ્દા માટે જતું નહિ. તેણે
વખતસર જામમાં જિદ્દાએ જતું. કારણકે અકાળે જિદ્દા
માટે જનારાને મેસર્ગ ઉત્પન્ન થાય છે. માટે શુદ્ધ અકાળે જિદ્દા
માટે જતા નથી. (૧૧)

૩૮૭. રૂપ, શબ્દ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ એ પ્રાણીઓને
મોહ પમાડનારા વિષયોમાં આસક્તિ છોડીને તેણે બપોરના
જમણું માટે જામમાં જતું. (૧૨)

૩૮૮. વખતસર મળેલી જિદ્દા ઘડણું કરીને લાંચી નીકળી
તેણે એકાન્તમાં બેસવું; અધ્યાત્મચિંતનમાં રત અને એકાગ્રચિત્ત
થઈને તેણે પોતાના મનને બહાર ન જવા દેવું. (૧૩)

૩૮૯. તે જો શ્રાવક સાથે અથવા બીજા લિક્ષુની સાથે
બોલવા માંડે તો તેણે ફક્ત ઉત્તમ ધર્મ સંબંધે જ બોલવું; ચાડી
ખાવી નહિ અને બીજાને દોષ ન દેવો. (૧૪)

૩૯૦. કેટલાક વાદવિવાદથી બીજાનો પરાજય કરવા માગે
છે. તે અલ્પ બુદ્ધિવાળા લોકોની અમે પ્રશંસા કરતા નથી.
કારણકે તે તે વિષયોમાં તેઓ આસક્ત થાય છે, અને પોતાના
ચિત્તને કર્તવ્યથી દૂર લઈ જાય છે. (૧૫)

૩૯૧. વરપ્રસા (શુદ્ધ)ના શ્રાવકે સુગતે ઉપદેશેલો ધર્મ
સાંભળીને લિક્ષા, વિહાર, રહેવાની જગ્યા, પાણી, અને ચીવરો
ઘોવાં વગેરેનું વિચારપૂર્વક સેવન કરવું. (૧૬)

૩૯૨. માટે લિક્ષા, રહેવાની જગ્યા, પાણી, અને ચીવરો
ઘોવાં એ બાબતોમાં અનુપલિપ્ત રહીને લિક્ષુએ કમળ ઉપરના

જાણિંદુની માફક રહેવું. (૧૭)

૩૬૩. દરે જે રીતે વર્તવાથી આવક સંજ્ઞાન યાપ તે ગૃહસ્થનું વ્રત હું કહું છું. સપરિમદ ગૃહસ્થ માટે કેવળ બિહુધર્મે મુગળ વર્તવું યકય નથી. (૧૮)

૩૬૪. તેણે પ્રાણદાન કરી નહિ કે કરાવવી નહિ; અથવા એકું કરનારાને ઉત્તેજન આપવું નહિ. સર્વ જૂતમાત્ર પ્રત્યે, પછી તે સ્થિર હો કે ચર હો, દંડબુદ્ધિ (ચિક્ષારતિ)નો લાગ કરીને વર્તવું. (૧૯)

૩૬૫. તે પછી સમસ્ત આવકે દોઈ જમાએ દોઈ, પશુ વસ્તુની ચોરી, ઊઠી દેવી, ખીજા પાસે ચોરી કરાવવી નહિ, અથવા ચોરી કરનારાને ઉત્તેજન ન આપવું; આ રીતે બધા અહતાદાનનો ત્યાગ કરવો. (૨૦)

૩૬૬. તે સુણે ધનધનતા સળગતા દોલસાની ખાઈની જેમ અમલચર્યનો ત્યાગ કરવો. પશુ જે પ્રલમ્બનું પાશન અણકેય હોય તો અતિ પરદારગમન તો ન જ કરવું. (૨૧)

૩૬૭. સભામાં, પરિપદમાં અથવા એકલા જ ખીજા સાથે બોલતા દોઈએ ત્યારે બોલું ન બોલવું, ખીજા પાસે ન બોલાવવું અને બોલું બોલનારાને ઉત્તેજન ન આપવું; આ રીતે બધા અસત્યનો ત્યાગ કરવો. (૨૨)

૩૬૮. જે ગૃહસ્થ આ સુદધર્મ પાળે તેણે મદપાન ન કરવું; ખીજાને મલ ન આપવું, અને પીનારાને ઉત્તેજન ન આપવું; તે ઉન્માદકારક છે એમ સમજીને વર્તવું. (૨૩)

૩૬૯. દારણે દારણ પેનમાં નૂપું લોઠા પાપાચરણ કરે છે અને ખીજા લોઠાને પણ પ્રમત કરે છે. પાપનું વ્યાપતન,

ઉન્માદકારક, મોહકારક અને મૂર્ખપ્રિય એવા આ કૃત્યને વગ્ય કરવું. (૨૪)

૪૦૦. પ્રાણુઘાત ન કરવો, ચોરી ન કરવી, ખોડું ન ખોલવું, મદ્યપી ન થવું, અશ્વજન્ય અને સ્ત્રીસંગથી વિરત થવું, અને અંકોળે એટલે રાતે ન જમવું. (૨૫)

૪૦૧. માળા ધારણ ન કરવી, ચંદન ન લગાડવું, સાદી પાટ ઉપર અથવા જમીન ઉપર સૂવું. દુઃખની પાર ગયેલા બુદ્ધે પ્રકાશિત કરેલો આ અષ્ટાંગ ઉપોસથ છે એમ કહે છે. (૨૬)

૪૦૨. અને આ અષ્ટાંગવાળો સુમંયન ઉપોસથ દરપખવાડિયે ચૌદસ, પૂનમ અને આઠમ એ ત્રણ દિવસોએ અને વર્ષાઋતુમાં પ્રસન્ન મનથી પાળવો. (૨૭)

૪૦૩. ત્યારપછી ઉપોસથને ખીજે દિવસે પ્રભાતે તે દિને પ્રસન્ન ચિત્તથી જિહ્વમંથનું અનુમોદન કરીને વિહુઓમાં પથારી અને અન્ન અને પાન વહેંચવાં. (૨૮)

૪૦૪. ધર્મમર્ગથી માળાપતું પાત્રન કરવું અને ધાર્મિક રીતે વેપાર કરવો. આ રીતે ગૃહસ્થ એ સાવધાનતાથી વર્તે તો સ્વયં પ્રજાનામના દેવલોકમાં જન્મે, પામે છે. (૨૯)

(ચૂળવગ્ગ ખીજો સમાપ્ત)

તેની અનુક્રમણિકા—રાત્રી, આ

સોમ, ધર્મચરિયા, વાકાવચનિક

સંસ્કૃત, કાપ, પરિવ્રજાદ અને ધર્મ

સૂત્રાન્તર્યામ છે.

[મંદાવઝ ત્રીજે]

૨૭

પ્રજ્ઞાનગુણ (૧)

૪૦૫. તે ચક્રુષ્મંતે પ્રવળ્યા કેમ લીધી અને ક્યા વિચારથી તેને પ્રવળ્યા મળી એ કહીને તેની પ્રવળ્યાનું કું વર્ણન કરું છું. (૧)

૪૦૬. શૃંગવસતિ એ મરહીવાળી અને મેઘથી ભરપૂર, અને પ્રવળ્યા એટલે ખુલ્લી દવા, એમ જોઈને તેણે પ્રવળ્યા લીધી. (૨)

૪૦૭. પ્રવળ્યા ભઈને તેણે કાચાથી પાપકર્મોના ત્યાગ કર્યો અને વાયસિક પાપ ઊઠી છત્રિ પોતાની ઉપજવિદ્ય યોગ માર્ગે ચલાવી. (૩)

૪૦૮. છુદ્ધ મનપણ ગિરિવજ્રમાં—ચન્દ્રગૃહમાં મવા, અને જેનાચરીર ઉપર ઉત્તમ લક્ષણો ફેલાયેલા છે એવા તે સિદ્ધા માટે રચા લાગ્યા (૪)

૪૦૯. પોતાના મહેલ ઉપર બેઠેલા બિનિસાર ચાન્દ્રએ તેમને જોયા, અને તે લક્ષણોપજાને જોઈને તે ચન્દ્ર આમ બોલ્યો. (૫)

૪૧૦. ભો, જીઓ, આ કાઈસુંદર, બધા, પવિત્ર, સારા વર્તન-
વાળો અને કેવળ પોતાના પગ ઉપર જ દષ્ટિ રાખીને ચાલ્યો
જાય છે. (૬)

૪૧૧. જેની દષ્ટિ નીચી છે, અને જે સ્મૃતિમાન (દિખાય) છે
એવો આ નીચ કુળમાંનો હોય એમ લાગતું નથી. આ બિલ્લુ કંઈ
જગ્યાએ જાય છે એ જોવા માટે રાજદૂતોને પાછળ દોડવા દો. (૭)

૪૧૨. આ રીતે મોકલાયેલા તે રાજદૂતો તે બિલ્લુ ક્યાં
જાય છે અને ક્યાં રહે છે તે જોવા માટે તેની પાછળપાછળ
ગયા. (૮)

૪૧૩. ગુપ્તેન્દ્રિય, સુસંવૃત, સાવધ અને જાગૃત એવા તેણે
નાનામોટા ઘરનો ટાળો ન કરતાં બિલ્લા લઈને પોતાનું પાત્ર તરત
જ ભરી લીધું. (૯)

૪૧૪. તે મુનિ બિલ્લા લઈને અને નગરમાંથી બહાર નીકળીને
વસંતિ કરવા માટે પાંડવ પર્વત પાસે આવ્યો. (૧૦)

૪૧૫. વસંતિ માટે રહેલા તેને જોઈને તે દૂતો ત્યાં જ બેઠા,
અને તેમાંના એકે આવીને રાજાને આ હકીકતથી વાકેફ
કર્યો. (૧૧)

૪૧૬. મહારાજ, તે બિલ્લુ ગિરિગણ્ધર્વમાં રહેનાર વાઘની
જેમ, ઝાપલની જેમ અથવા સિંહની જેમ પાંડવ પર્વતની
તળેટીમાં બેઠો છે. (૧૨)

૪૧૭. દૂતનું વચન સાંભળીને તે ક્ષત્રિય રાજા ઉત્તમ વાહનમાં
એકદમ પાંડવ પર્વત તરફ જવા બિપડ્યો. (૧૩)

૪૧૮. વાહનનો જવાનો રસ્તો હતો ત્યાં સુધી વાહનમાં
બેસીને અને પછી વાહનમાંથી નીચે બિતરીને પગે ચાલતો જ તે

સુત્રિય લેવી પાસે જખને મોઢ (૧૪)

૪૧૯. મેસીને તે ચળમે લેને કુળ સમાચાર પાળ્યા અને કુળ સમાચારનું આપણું પુતું કરીને તે આ રીતે મેસીયો. (૧૫)

૪૨૦. તે પુણ્ય નાનો પુતું વપમાં આવેલો કુમાર છે. કવિ અને ભાષાથી સંપન્ન એવો તે જાતવાળો સુત્રિય જેવો દેખાય છે. (૧૧)

૪૨૧. તને હું સંપત્તિ આપું છું તેનો તે ઉપભોગ કર અને સ્તિષ્ઠપથી પુરસ્કૃત એવો તે મારી સેનાની આજેવાનીને શોભાવ માત્ર હું પુતું છું તેટલું તારી જાતે કરે. (૧૭)

૪૨૨. હે ચળ, અહીંથી સીધા વિમાલપની તમેટીમાં પત અને શીર્ષથી સંપન્ન કાસલ શાખમાં જણનો પ્રદેશ છે. (૧૮)

૪૨૩. સારા લેકિનું ગ્રામ આદિત્ય છે અને જાતે તેઓ શામ્ય છે. તે કુળમાંથી નીકળીને મેં પ્રવળ્યા સીધી તે સંપત્તિની સમજાથી નહિ. (૧૯)

૪૨૪. વિષ્ણોપભોગમાં હોય અને નેપકમ્બમાં નિર્ભયતા જોઈને હું તપાચરણ માટે જાઉં છું; એમાં જ મારા મનને આનંદ આવે છે. (૨૦)

૪૩૦. એમ બોલનારા તે મારને બમવાને કહ્યું કે
તે પ્રમત્તમંત્ર પાપી માર, તું ત્યાં મારે આવ્યો. છે તે કું
નહું છું. (૧)

૪૩૧. તે પુલ્કની મારે લેટ પણ જરૂર નથી. જેને એકું
પુલ્ક જોઈતું હોય તેને આવી વાતો તારે કહેવી. (૭)

૪૩૨. મારામાં શકા છે, ઉત્સાહ છે અને પ્રગા છે. આ
પ્રમાણે કું દર્શિત હોય જતાં તું અને શવવાતું કેમ કહે
છે ? (૮)

૪૩૩. માથા સરીરમનિ આ (ઉત્સાહપી) પક્ષ નહી-
જાના પ્રચાહને પણ શોધી લે, તે પછી માત્ર લોહી કેમ
ન શોધે ? (૯)

૪૩૪. રક્ત શોષાઈ જવાથી પિત્ત અને કફ શોષાય છે,
અને માંસ ક્ષીણ થવાથી પ્રગામાં ઘટિ થાય છે; અને મારી
સ્થિતિ, પ્રગા અને સમાધિ વધારે સ્થિર થાય છે. (૧૦)

૪૩૫. આ પ્રમાણે ઉત્તમ અનુભવ પ્રાપ્ત કરીને રહેવાથી
માત્ર ચિત્ત કામોપજોગની અપેક્ષા રાખતું નથી. આ તું સારવ-
શુદ્ધિ જો ? (૧૧)

૪૩૬. કામોપજોગ એ તારી પહેલી યેના છે, બીજી અસ્થિ,
ત્રીજી જૂખતરસ, અને ચોથી વૃષ્ણ. (૧૨)

૪૩૭. પાંચમી આગસ, છઠી સેના બળિ, સાતમી કુંડા,
આઠમી અનાદરશુદ્ધિ અને કકિનાય, (૧૩)

૪૩૮. સાજ, શક્તિ અને સ્વકાર, અને ખેડા મારે સંપા-
દ્ય કરેલ પણ જેનાથી અનુપ અજમશુનિ અને પરિનિદ
કરે છે. (૧૪)

૪૩૯. હે નમુચ્ચિ, તારી કૃષ્ણની ખીજ ઉપર પ્રહાર કરનારી આ સેના છે. તેને દુર્બળ માણસ જીતી શકતો નથી, પણ જે (શરવીર) તેને જીતે છે તે સુખ મેળવે છે. (૧૫)

૪૪૦. આ હું મુંજઘાસ ધારણું કરું છું. (પાછો ફરનારા) મારા જીવિતને ઘિકાર હો ! પરાજય પાંખીને જીવવા કરતાં લડાઈમાં મરણ પામવું વધારે સારું છે. (૧૬)

૪૪૧. ઠેટલાક શ્રમણબ્રાહ્મણો તારા આ સૈન્યમાં નિમગ્ન થવાથી પ્રકાશિત થતા નથી, અને જે માર્ગે સુવ્રત જાય છે તે માર્ગે તેઓ જાણતા નથી. (૧૭)

૪૪૨. ચારે કોર યુદ્ધ માટે તૈયાર થયેલી મારસેનાને અને વાહનારૂઢ મારને જોઈને તે મને સ્થાનબ્રષ્ટ ન કરે એટલા માટે હું યુદ્ધ માટે આગળ આવું છું. (૧૮)

૪૪૩. જે તારી સેનાની સામે દેવો અને મનુષ્યો ટકી શકતા નથી તેનો કાચા માટીના વાસણને જેમ પથ્થરથી ફેડવામાં આવે તેમ હું મારી પ્રજાથી વિધ્વંસ કરું છું. (૧૯)

૪૪૪. મારા સંકલ્પો સ્વાધીન રાખીને, સ્મૃતિ સુસ્થિત કરીને અનેક શ્રાવકોને ઉપદેશ આપતો હું દેશેદેશ ફરતો રહીશ. (૨૦)

૪૪૫. તે પ્રમત્ત દંડ ચિત્તવાળા થઈને મારા ઉપદેશ મુજબ વર્તનારા લોકો તારી ઇચ્છા વિરુદ્ધ એવે સ્થાને જશે કે જ્યાં જઈને શોક કરતા નથી. (૨૧)

૪૪૦. શરવીર યોદ્ધાઓ લડાઈમાં જતી વખતે માયા ઉપર, તલવાર ઉપર અથવા પાવટા ઉપર મુંજ નામનું ઘાસ બાંધતા. તેનો અર્થ તો એટલો જ કે લડાઈમાં મરીશું પણ હારીને પાછા નહિ આ

૪૪૬. (માર—) ભગવાનની પાછળપાછળ સાત વરસ મુધી મેં ર્ષ્યાં કર્યું, પણ આ સ્મૃતિમાન સંજુદનું હિંદ મને દાય ન આવ્યું. (૨૨)

૪૪૭. અહીં કંઈક મૂઢુ (માંસ) હરો અને આસ્વાદ હરો એવી સમજણથી કામડો એક મેદવણું પાપાણની પાસે આવ્યો. (૨૩)

૪૪૮. પણ તેમાં કંઈ જ આસ્વાદ ન મળ્યાથી કામડો ત્યાંથી આવ્યો ત્યે તે કામડો જેમ તે સિલા ઉપર પ્રહાર કરીને નિરાશ થઈને આવ્યો ત્યે તેમ, હું જોતમ પાસેથી નિરાશ થઈને આવ્યો જાઉં છું. (૨૪)

૪૪૯. સોઠાકુલ થયેલ તે મારની બગલમાંથી વીણા નીચે પડી તદનંતર ખિન્ન થયેલો તે માર ત્યાં જ અંતર્ધાન પામ્યો. (૨૫)

૪૩૯. હે નમુચ્ચિ, તારી કૃષ્ણની ખીજ ઉપર પ્રહાર કરનારી આ સેના છે. તેને દુર્બળ માણસ જીતી શકતો નથી, પણ જે (શૂરવીર) તેને જીતે છે તે સુખ મેળવે છે. (૧૫)

૪૪૦. આ હું મુંજઘાસ ધારણું કરું છું. (પાછો ફરનારા) મારા જીવિતને ધિક્કાર હો ! પરાજય પામીને જીવવા કરતાં લડાઈમાં મરણ પામવું વધારે સારું છે. (૧૬)

૪૪૧. ટેટલાક શ્રમણબ્રાહ્મણો તારા આ સૈન્યમાં નિમગ્ન થવાથી પ્રકાશિત થતા નથી, અને જે માર્ગે સુવ્રત જાય છે તે માર્ગે તેઓ જાણતા નથી. (૧૭)

૪૪૨. ચારે કોર યુદ્ધ માટે તૈયાર થયેલી મારસેનાને અને વાહનારૂઢ મારને જોઈને તે મને સ્થાનબ્રષ્ટ ન કરે એટલા માટે હું યુદ્ધ માટે આગળ આવું છું. (૧૮)

૪૪૩. જે તારી સેનાની સામે દેવો અને મનુષ્યો ટકી શકતા નથી તેનો કાચા માટીના વાસણને જેમ પથ્થરથી ફેડવામાં આવે તેમ હું મારી પ્રજાથી વિધ્વંસ કરું છું. (૧૯)

૪૪૪. મારા સંકલ્પો સ્વાધીન રાખીને, સ્મૃતિ સુસ્થિત કરીને અનેક શ્રાવકોને ઉપદેશ આપતો હું દેશેદેશ ફરતો રહીશ. (૨૦)

૪૪૫. તે પ્રમત્ત દદ ચિત્તવાળા થઈને મારા ઉપદેશ મુજબ વર્તનારા લોકો તારી ઇચ્છા વિરુદ્ધ એવે સ્થાને જશે કે જ્યાં જઈને શોક કરતા નથી. (૨૧)

૪૪૦. શૂરવીર યોદ્ધાઓ લડાઈમાં જતી વખતે માથા ઉપર, તલવાર ઉપર અથવા વાવટા ઉપર મુંજ નામનું ઘાસ બાંધતા. તેનો અર્થ તો એટલો જ કે લડાઈમાં મરીશું પણ તારીને પાછા નહિ આવે.

પદ્યં બોલવો, અપદ્યં ન બોલવો; ત્રીઝું, પ્રિય બોલવું, અપ્રિય ન બોલવું; અને ચોથું, સત્ય બોલવું, અસત્ય ન બોલવું. (૧)

તે પછી આયુષ્માન વંચીસ આસન ઉપરથી કહેશે અને એક ખભે ધીવર રાખીને બચવાનની સામે હાથ નેડીને બચવાનને કહ્યું, "બચવન, હું બોલવા માત્રું છું." બચવાને કહ્યું, "વંચીસ, તારે જો બોલવું હોય તે બોલ." ત્યારે આયુષ્માન વંચીસે વૈભવ ચાચાએથી તેમની સમજ સુનિ કરી.

૪૫૧. જેનાથી આપણને પંચાચાર કરવાનો વખત આવશે નથી અને ખીનતને દેશનગતિ બોલવણી નથી. પાત્રી તે જ ખરી સુખાપિત્ર વાળી છે. (૨)

૪૫૨. ખીનતને તમારી પ્રિય વાળી જ હિંચારી, જેનાથી બોલનારો ખીનતા દોષો ન કોઈપણ જોઈશું પ્રિય દેહતું જ બાંધે છે. (૩)

૪૫૩. પશુ સત્ય વાળી એ અચનકાળી છે અને તે જનાતન પદ્ય છે. સાત્ત, સદ્યં અને પદ્યનાં સંદેહ દરરો છે. (૪)

૪૫૪. ગિર્ધવંચસિ મોટે અને દુઃખને બંદ કરવા મોટે સુદ્ધ વેદમહારાજ પદ્ય બોલે છે તે સર્વ વચ્ચેનાં ઉત્તમ પદ્ય છે. (૫)

૪૬૧. જનનમાં કાંઈ નિર્મલ, નિર્દોષ, નિર્લજ્જ અને સુખ
પ્રાપ્ત થઈ શકાય તે સારું. (૧)

૪૬૨. હે મનુષ્ય, હું મનમાં રહી પુણ્ય કરવાની મારી
દર્શાવી છે. પણ આ હું બાળકો નથી. મને આપણે પહેલું આપો.
કેમ જાણે કે આ બાળકમાં તે દુઃખદાયક કાચ છે એ મને કહેવું. (૨)

જેમ હેમ તેમ હે બાળક, જ્ઞાન આપ. હું તને ખર્ચ
પહેલું આપું છું.

૪૬૩. હું મનમાં કાંઈ, આચરણ પૂરું, કાંઈક સાધનામાંથી
પણ અભિયાન છે, અને નીમ કમમાં જન્મેલા પણ વિવેકવાળી,
સમન્ન અને શાંતિ સમગ્ર કરવાનારો એવો મુનિ થાય છે. (૩)

૪૬૪. જે બાળક પુણ્યની અપેક્ષાથી વચ કરે છે તેણે
સત્યથી જ્ઞાન, દમન, વેદવાદ્ય અને બ્રહ્મચર્યને પૂર્ણત્વે
પરિણામવારો એવાને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૪)

૪૬૫. જે બાળક પુણ્યની અપેક્ષાથી વચ કરે છે તેણે
જેઓ સરળ કંઈકાની જેમ વર્તનાર, સુસંવતાત્મક, કામોપભોગ
છોડીને શુદ્ધરહિત થાય છે તેમને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૫)

૪૬૬. જે બાળક પુણ્યની અપેક્ષાથી વચ કરે છે તેણે રાગ-
અહમ્મયી મુક્ત રૂપની જેમ વીતરાગ અને સુસમાહિતેન્દ્રિય હોય
તેને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૬)

૪૬૭. જે બાળક પુણ્યની અપેક્ષાથી વચ કરે છે તેણે જે
સ્મૃતિમાન, મમત્વત્યાગી અને અનાસક્ત થઈને આ જગતમાં
વિચરે છે તેમને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૭)

૪૬૮. જે કામોપભોગ છોડીને અજ્યેયપણે કરનારો હોય,
જેણે જન્મમરણનો અંત જાણ્યો, જે કંડા જવારાયના જેવો

સાંત હોય એવો તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે (૧૩)

૪૧૮. તથાગત સમમાર્ગે સઘનારાની સાથે સમત્વથી વર્તે છે પણ વિપ્રમાર્ગે આસન્નરાથી દુર રહે છે; તેના પ્રગાને પાર નથી અને તે હંદસેક અને પરલોકમાં જઈ પતે નથી. આથી તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૪)

૪૧૯. જેના અંતઃકરણમાં, માયા કે અહંકાર નથી, જે નિર્લોભ, અમમ, નિરપદ્મ વિગ્રહેષ અને સાંત છે, અને જે શાસ્ત્રજ્ઞે શાસ્ત્રમણનો ત્યાગ કર્યો તે તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૫)

૪૨૦. મનની વાસનાઓનો જેણે ત્યાગ કર્યો, જેને કયાંતો પણ પરિગ્રહ નથી, અને જે હંદસેક તથા પરલોકની આશા ધરાવતો નથી તે તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૬)

૪૨૧. જે સમાદિત ઓપ તરી ગયો હોય, જેણે પરમાર્થ-દર્શિના ધર્મ ગ્રહણે, તે ક્ષીણાસવ અંતિમદેહધારી તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૭)

૪૨૨. જેની સઘારવાસના અને ક્રોરવાચા રમ્બ ધર્મ અને અસ્તમત ધર્મને નાશ પામી તે વેદપારગ્, મર્મ રીતે મુક્ત, તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૮)

૪૨૩ સંગાતીત થવાને લાગે જેને સંગ રહ્યા નથી, જે અહંકારમદ્ ભોધિનાં અહંકારમુક્ત છે, જે દુઃખના ક્ષેત્રસદિન દુઃખને જાણે છે તે તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે. (૧૯)

૪૨૪. આશામાં ન બંધાતા જે વિવેકદર્શી છે, જે સાપ્રિદ્યિક દર્શિની પાર ગયો હ, અને જે વાસનામુક્ત છે તે તથાગત પુરોગમ દેવા યોગ્ય છે (૨૦)

૪૭૫. જેણે નાનાંમોટા સંસ્કાર જાણીને દુઃખ કર્યા, જેના તે (સંસ્કારો) રહ્યા નથી, જે શાંત અને તૃષ્ણાના ક્ષયથી વિમુક્ત છે તે તથાગત પુરોડાશ દેવા યોગ્ય છે. (૨૧)

૪૭૬. જન્મક્ષયાન્તે જોનારા એવા જેણે સંયોજનો અને અશેષ કામપથનો ત્યાગ કર્યો, જે શુદ્ધ, નિર્મલ, નિર્દોષ અને અપાપ છે તે તથાગત પુરોડાશ દેવા યોગ્ય છે. (૨૨)

૪૭૭. જે મનથી ભિન્ન જુદો આત્મા જોતો નથી, જે સમાહિત, સરળ અને સ્થિતાત્મા છે તે અપ્રકાંધ, કાંકિન્ય-રહિત નિઃશંક તથાગત પુરોડાશ દેવા યોગ્ય છે. (૨૩)

૪૭૮. જેના અંતઃકરણમાંથી અચાનકેતુ નાશ પામ્યા હોય, જે સર્વ પદાર્થો તરફ જ્ઞાનદષ્ટિથી જુએ છે, જે અતિમ શરીર ધારણ કરે છે, કલ્યાણકારક લોકોત્તર સંબોધ પામવાથી જેની આત્મશુદ્ધિ થઈ હોય તે તથાગત પુરોડાશ દેવા યોગ્ય છે. (૨૪)

૪૭૯. (બ્રાહ્મણ—) આજે મને તમારા જેવો વેદપારજ મળ્યો, એટલે મારું હવ્ય યથાર્થ હવ્ય થવા દો. સાક્ષાત્ બ્રહ્મા એવા ભગવાન આ મારું ગ્રહણ કરો. ભગવાન આ પુરોડાશનું બોજન કરો. (૨૫)

૪૮૦. (ભગવાન—) આ અન્ન સંબંધે હું ગાથા બોલ્યો, એટલે તે હું સ્વીકારી શકું નહિ. હે બ્રાહ્મણ, (તેનો સ્વીકાર કરવો) એ સમજીનો ધર્મ નથી. જે અન્ન સંબંધે ગાથા બોલાઈ તે અન્ન શુદ્ધ સ્વીકારતા નથી. સદાચાર માટે આ રીત ઉત્તમ છે. (૨૬)

૪૮૧. કેવલ્ય જેણે પ્રાપ્ત કર્યું છે એવા ક્ષીણપાપ અને

મુંદરિક ભારદ્વાજસુત્ર

૧૦૨

સંમ જેની, યતિ સર્વે એવા મદ્યજી તે અન્ન મન્ન-
પાનથી સેવા કરે. મરણો પુણ્યેન્દ્રને તે પુણ્યદેવ જેવા છે. (૨૭)

૪૮૨. (બ્રાહ્મણ—) તે ભગવાન, જે મારા જેવાની દક્ષિણા
લેવાને ચોખ્ખા અને ચપ્પાસે જે મળ્યો. દેવ તે આપના સાક્ષા-
તો મને લાભ થાય એવા કાંઈ એ મને સમજાવે. (૨૮)

૪૮૩. (ભગવાન—) જેનામાં સ્પર્ધા ન દેવ, જેનું ચિત્ત
નિર્મળ દેવ, જે કમોચ્છેનમુક્ત દેવ, જેનું આગ્રહ કર
યકું દેવ, (૨૯)

૪૮૪. જેણે સ્પર્ધાની સીમાનું ઉત્સવન કર્યું દેવ, જે
જન્મમાયુના યાત્રામાં પ્રવળ દેવ, જેણે મેલસંપન્ન યુનિ થઈ
વખતે આવે તો (૩૦)

૪૮૫. ભર્વા ન સંપૂર્ણ દાંષ જેડીને તેને નમસ્કાર કરવો
અને અન્નપાનથી તેની પૂજા કરવી. આ રીતે આપેલી દક્ષિણા
ફળદાયક થાય છે. (૩૧)

૪૮૬. (બ્રાહ્મણ—) લેશિયાર પુણ્યદેવ, સર્વ ભોગને પૂજ-
નીય એવા ભંવાન સુદ પુણ્યદેવ દેવા ચોખ્ખા છે. ભગવાનને
આપેલું મંદારલગ્નક થાય છે. (૩૨)

તે પછી મુંદરિક ભારદ્વાજ, બ્રાહ્મણે ભગવાનને કહ્યું,
“ધન્ય, ધન્ય, તો એવમ... (પરો, દક્ષિભારદ્વાજસુત્રને અતિ
લુપ્તો)...આપુર્યાન મુંદરિક ભારદ્વાજ અરહંતોમતિ. એક મયેલ

માધનુત્ત (૫)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર જગવાન રાજગૃહમાં ગૃધ્ર-
 કૃદ પર્વત ઉપર રહેતા હતા. તે વખતે માણવ (વિદ્યાર્થી) માધ
 જગવાન પાસે આવ્યો. અર્વાને તેણે જગવાનને કૃષ્ણ સમા-
 ચાર પૂછ્યા કૃષ્ણ સમાચારનું જાણવું પડુ કરીને તે એક
 આળુએ ખેડો. એક આળુએ ખેડેલા તે માધે જગવાનને કહ્યું,
 " જો ગોતમ, હું દાયક, દાનપતિ, વદાન્ય અને વાચકપ્રિય છું;
 હું ધર્મમાર્ગે સંપત્તિ મેળવું, ધર્મમાર્ગે સંપત્તિ મેળવીને તે
 ધર્મમાર્ગે ઉગાર્જિત કરલ સંપત્તિમાંથી એકને પણ આપુ છું,
 બેને પણ આપુ છું, ત્રણને પણ આપું છું, ચારને પણ આપું
 છું, પાંચને પણ આપુ છું, છને પણ આપું છું, સાતને પણ
 આપુ છું, આઠને પણ આપુ છું, નવને પણ આપુ છું, દસને
 પણ આપું છું. વીસને પણ આપુ છું, ત્રીસને પણ આપુ છું,
 ચાલીસને પણ આપુ છું, પચાસને પણ આપુ છું, એને
 પણ આપુ છું, તે કરતાં વધારે માણસોને પણ આપુ છું. જો

જોતમ, આ રીતે આપતા, આ રીતે યજ કરતાં 'મારું' પુણ્ય
ખૂબ વધે છે ખરું ? " હે માધુવ (વિદ્યાથી), આ પ્રમાણે
આપતા, આ રીતે યજ કરતાં તારું પુણ્ય જરૂર વધે
છે. હે માધુવ, જે દાન, દાનપતિ, વદન્ય અને યાચકપ્રિય
માધુસ ધર્મમાર્ગે...સોને પશુ આપે છે, તે કરતાં વધારે
માધુસોને પશુ આપે છે, તેનું પુણ્ય પુષ્કળ વધે છે. " તે
માધ માધુવે ભગવાનને નીચે પ્રમાણે માયાઓ કહી:

૪૮૭. કયાય વજ્ર મારણ કરનાર, મૃદરહિત દરનાર, અને
સમયોચિત ભોક્ષનાર ભવાન જોતમને હું પૂછું છું કે—એમ
માધ માધુવ ભોક્ષો—હૃદયોકમાં ખીજીને અન્નપાનદાન દેનારો જે
યાચકપ્રિય દાનપતિ મૃદસ્થ પુણ્યની અપેક્ષાથી પુણ્યપ્રાપ્તિ માટે
યજ કરે છે એવા મનમાનનું દાન કયા પાત્રે આપ્યાથી શુદ્ધ
હાય છે ? (૧)

૪૮૮. હે માધ, ખીજીને હૃદયોકમાં અન્નપાનદાન આપ-
નારો—એમ ભગવાન ભોક્ષો—જે યાચકપ્રિય દાનપતિ મૃદસ્થ
પુણ્યની અપેક્ષાથી પુણ્યપ્રાપ્તિ માટે યજ કરે તેણે દક્ષિણાર્હોની
આરોધના કરવી. (૨)

૪૮૯. હૃદયોકમાં ખીજીને અન્નપાનદાન દેનારો એમ માધ
ભોક્ષો—જે યાચકપ્રિય, દાનપતિ મૃદસ્થ પુણ્યની અપેક્ષાથી
પુણ્યપ્રાપ્તિ માટે યજ કરે છે તેને, હે ભગવાન, કયા કયા
દક્ષિણાર્હ કહેવાય એ કહો (૩)

૪૯૦ જે શાલખ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ કરે તેણે જેઓ
આ જમનમાં અનાસક્ત, અક્રિય, કેવલી અને પતાંગી
ધર્મને રહે છે તેઓને વખનોવખન દાન આપવું. (૪)

૪૯૧. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓ સર્વ સંયોજનબંધનો તોડનારા, દાન્ત, વિમુક્ત, નિર્દુઃખ અને નિસ્તૃષ્ણ હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૫)

૪૯૨. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓ સર્વ સંયોજનોથી મુક્ત, દાન્ત, વિમુક્ત, નિર્દુઃખ અને નિસ્તૃષ્ણ હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૬)

૪૯૩. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓ ક્રોધ, ક્રોધ અને મોહને ત્યાગીને બ્રહ્મચર્યનું પૂર્ણ પાલન કરનારા હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૭)

૪૯૪. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓના અંતઃકરણમાં માયા અને અહંકાર ન હોય, જે વીતરોષ, અમમ અને નિસ્તૃષ્ણ હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૮)

૪૯૫. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓ તૃષ્ણામાં ન ફસાયા હોય, ઓધ પાર કરીને જેઓ અમમ રહ્યા હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૯)

૪૯૬. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે શાશ્વત શુભ માટે કે ઉચ્છેદ પામવા માટે, ઇલ્લસોક કે પરલોકમાં લઈ જવા માટે જેઓનામાં તૃષ્ણા નથી તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૧૦)

૪૯૭. જે બ્રાહ્મણ પુણ્યની અપેક્ષાથી યજ્ઞ કરે તેણે જેઓ કામોપભોગનો છું, ત્યાગ કરીને સરળ કાંઈના પ્રમાણે સુસંયતાત્મા અને ચૈતરહિત હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય આપવું. (૧૧)

૪૯૮. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે જેઓ
શીવરામ, મુશ્મલાદિનેદ્રિય અને શુદ્ધચેત્તુપુણ્ય મળીને જેમ
મુક્તિ દોષ તેઓને વખતોવખત દબા આપવું. (૧૨)

૪૯૯. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે જેઓ
સમિતપાપ, શીતરામ અને બીજા દોષ, જેઓને દરમિયાન
છોડ્યા પછી પુનર્જન્મ લેવાનો ન દોષ તેઓને વખતોવખત
દબા આપવું. (૧૩)

૫૦૦. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે જેઓ
અરોગ જન્મમરણ છોડીને સર્વ સંકાતી પાર તથા દોષ તેઓને
વખતોવખત દબા આપવું. (૧૪)

૫૦૧. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે
જેઓ અક્રિયન દોષ, સર્વ રીતે વિમુક્ત દોષ, અને આ જન્મન
(૧૫) સમુદ્રમાં આત્માને (ચિત્તને) દોષ જાણીને રહેતા દોષ
તેઓને વખતોવખત દબા આપવું. (૧૫)

૫૦૨. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે જે
પોતાની જાતને ધર્માર્થ રીતે યોગજાતા દોષ, આ પોતાનો છેલ્લો
જન્મ છે અને હવે પછી પુનર્જન્મ તથા એ જાણતા દોષ
તેઓને વખતોવખત દબા આપવું. (૧૬)

૫૦૩. જે જાણજી પુણ્યની અપેક્ષાથી થત કરે તેણે જે
વેદપારમ, ખ્યાતરત, સ્મૃતિમાન, સંખ્યાધ્યાત્મ અને ધર્માને તારનારો
દોષ તેને વખતોવખત દબા આપવું. (૧૭)

૫૦૪. (માઘ—) મારી પૂજા સદાજ યર્ષ. કોને દક્ષિણાદ
મળવા એ જામવાને કહી બતાવ્યું. આ આપ ધર્માર્થ રીતે
બાણો છા, કારણ આ ધર્મની આપને માલિકી છે. (૧૮)

૫૦૫. આ જગતમાં જીજ્ઞાસે અન્નપાનદાન દેનારો જે યાચકપ્રિય દાનપતિ ગૃહસ્થ—એમ માધ માણુવં બોલ્યો—પુણ્યની અપેક્ષાથી પુણ્યપ્રાપ્તિ માટે યત્ન કરે તેની, હે ભગવાન, યત્ન સંપદા કઈ કહેવાય એ કહો. (૧૯)

૫૦૬. હે માધ, યજમાન થઈને યત્ન કર—એમ ભગવાન બોલ્યા—દરેક કાળે ચિત્તને પ્રસન્ન રાખ. યજમાનને માટે યત્ન આલંબન જેવો છે. તેના ઉપર સ્થિર થઈને યજમાન દ્વેષનો ત્યાગ કરે છે. (૨૦)

૫૦૭. તે વીતરાગ દ્વેષનો ત્યાગ કરીને અપ્રમાણ મૈત્રી-ભાવના કરનારો, રાતદિવસ જાગૃત રહીને બધી દિશાઓ (મૈત્રી, કરુણા, મુદિતા અને ઉપેક્ષા આ) અપ્રમાણ ભાવનાઓથી વ્યાપ્ત કરે છે. (૨૧)

૫૦૮. (માધ—) કોણ શુદ્ધ થાય છે, કોણ મુક્ત થાય છે, કોણ બદ્ધ થાય છે, કેવા ચિત્તથી બ્રહ્મલોકમાં જાય છે, આ હે મુનિ, મને ખબર ન હોવાથી પૂછું છું તો મને કહો. કારણકે આજે જાણે કે સાદાત્વ બ્રહ્માની જેમ જ આપ ભગવાન મળ્યા છો. હે હિંતામન, તમે ખરેખર જ અમારે માટે બ્રહ્મસમ છો. એટલે મનુષ્ય બ્રહ્મલોકમાં કેમ જાય છે તે કહો. (૨૨)

૫૦૯. હે માધ જે નિવિધ વ્રતસંપદાથી યત્ન કરે છે—એમ ભગવાન બોલ્યા—જે એવા નિશિષ્ટ હોનાં આરાધના કરે તે ખરો વાચકપ્રિય આ વ્રતને વ્રત કરીને બ્રહ્મલોકમાં જાય છે એમ હું કહું છું. (૨૩)

૫૦૦ વિવિધ વસ્તુઓના ભંડારો દ્વારા અપવાદ પડેલાં સતોપ, અપવાદી વળતે સતોપ અને આપવા પડી સતોપ કીધનિકાવ, કુદક-વસ્તુઓના આને વિરહી વિદ્યા નામ આપ્યું છે (રાજવાડેનું દિશાની અંગણ ૫૫ ૧૫૬)

સભિયસુત (૬)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર ભગવાન રાજગૃહના વેણ-
વનમાં કંદકનિવાપમાં રહેતા હતા. તે વખતે એક દેવ જે
તારા આ પ્રશ્નોનો જવાબ આપે તેનો તું શિષ્ય થજે એમ
કહીને કેટલાક પ્રશ્નો શીખવ્યા હતા. આ દેવ પૂર્વજન્મમાં
સભિય પરિવારકનો સગો થતો હતો, એટલે આ પ્રશ્નો
શીખીને તે, જે શ્રમણબ્રાહ્મણો સંઘનાયક, ગણનાયક, ગણ-
ધાર્ય, પ્રસિદ્ધ, યશસ્વી, તીર્થંકર, અને બહુજનને સાશુસંમત—
પૂરણ કારયપ, મસ્કરી ગોસાલ, અજિત દેસકંબલી, પંકજ
કાત્યાયન, સંજય બેલદંડપુત્ર અને નિર્ઘ્રથ નાથપુત્ર જેવા—લોકોની
પાસે જઈને તે પ્રશ્નો પૂછતો. સભિય પરિવારક પ્રશ્ન પૂછતો
તેઓ આ જવાબ આપી શકતા નહોતા, જવાબ ન આપી
અને હૈમનસ્ય પ્રગટ કરતા, અને સભિય
આ પ્રશ્ન પૂછતો ત્યારે પરિવારકને લાગ્યું
કે. (૨૩)

૫૧૪. હે સહિય, જે પોતે તૈયાર કરેલે : માગે—એમ જનચત્ર બોલ્યા—પરિનિર્વાણ પામે છે, જેને સંકા રહેતી નથી, જે યાચતદષ્ટિ અને ઉચ્છેદદષ્ટિનો ત્યાગ કરીને કૃતકૃત્ય થાય છે અને પુનર્જન્મ પામતો નથી તે સિદ્ધ છે. (૫)

૫૧૫. જે દરેક જગ્યાએ ઉપેક્ષાગુણ અને સ્મૃતિમાન થઈને આ સર્વ જનવમાં ઝાઈતી પથુ દિંસા કરતો નથી, જે અમણુ ઉત્તીર્ણ અને અનવિષ્ણ હોય, અને જેનામાં સમદોષાદિ ઉત્સરો નથી તે સુવર્ણ છે. (૬)

૫૧૬. આ આખા જનવમાં જેતી હૃદિયો બદારથી અને અંદરથી કબજે ધર્મ ધર્મ હોય, અને જે કાવિયામાં કલ્પરત્નોઃ જલ્પીને મરણીની પ્રતીક્ષા કરે છે તે ઘન્ય છે. (૭)

૫૧૭. સકલપિત્ત્વ, મંદાર અને જન્મમરણ જન્મે જલ્પીને અને વિમલરજ નિષ્પાપ અને વિદ્યુદ્ધ થઈને જે જન્મહત્ત પામે છે તે હુદ કહેવાય છે. (૮)

તે પછી સહિય પરિવારનો જનચત્રના કથનનું અનુમોદન કરીને અને હજ, ગુજ, ઉચ્છસિત અને અંતિયોમનરવૃજા ધર્મને જનચત્રને વળી પ્રથ પૂજો.

૫૧૮. (આશ્વસ) કયા ગુણની અંતિયી સદ્ગુણ થાય છે—
એમ સહિય બોલ્યો—(મનુષ્ય) જમણુ કેમ થાય છે, ત્યાગ કેમ થાય છે, ત્યાગ કરીને કહેવાના આવે છે, એ દે જનચત્ર, હું તમને ૧૩ ૧૨ જેવો વરણ્ય આપું. (૯)

૫૧૯. કલ્પક કાળ છે કલ્પ. કેવ. મેં ૮, નરકાર, કલ્પક. ૧૨૦ અને ૬૩.૧૦

ભગવાનને કુશળ સમાચાર પૂછ્યા. કુશળ સમાચારાદિ ભાષણ પૂરું કરીને તે એક બાજુએ બેઠો. એક બાજુએ બેસીને સહિય પરિવારકે ભગવાનને ગાયા દ્વારા નીચે મુજબ કહ્યું:

૫૧૦. સંકઠ અને સંતાપવાળો હું—એમ સહિય બોલ્યો— પ્રશ્નો પૂછવાના હેતુથી આવ્યો છું. તે પ્રશ્નોના તમે જવાબ આપનારા થાઓ, અને ધર્મને અનુસરીને જવાબ આપો. (૧)

૫૧૧. હે સહિય—એમ ભગવાન બોલ્યા—તું દૂરના પ્રદેશમાંથી પ્રશ્ન પૂછવાના હેતુથી આવ્યો છે. તે તું પૂછીશ એટલે હું તેના ઉકેલ આપીશ અને ધર્મને અનુસરીને જવાબ આપીશ. (૨)

૫૧૨. હે સહિય, તારા મનમાં જે કંઈ ઇચ્છા હોય તે મુજબ તું મને પ્રશ્નો પૂછ. તારો જે જે પ્રશ્ન હશે તેનો તેનો હું ઉકેલ કરીશ. (૩)

આથી સહિય પરિવારકને લાગ્યું કે બીજા શ્રમણબ્રાહ્મણો-એ તો પ્રશ્નો પૂછવાને પણ મને અવકાશ આપ્યો નહિ; આમ હોવા છતાં શ્રમણ ગોતમે મને પ્રશ્નો પૂછવાનો અવકાશ આપ્યો એ મહાઆશ્ચર્ય છે ! આ અદ્ભુત કહેવાય ! આમ હૃષ્ટ, પુષ્ટ, ઉદ્વેગિત અને પ્રીતિસૌમનસ્યયુક્ત થઈને તેણે ભગવાનને પ્રશ્ન પૂછ્યો:

૫૧૩. કયાં ગુણો પ્રાપ્ત કરવાથી લિન્ટુ થાય છે—એમ સહિય બોલ્યો—(લિન્ટુ) સુશાંત કેમ થાય, દાન્ટ કેને કહેવાય, અને બુદ્ધ કેમ થાય, એમ હું પૂછુ છું. હે ભગવાન, મને તેનો જવાબ આપો. (૪)

૫૧૪. હે સર્વજ્ઞ, જે પોતે તેવાર કરેલે માગે—એમ જમવાન બોલ્યા—પરિનિર્વાણ પામે છે, જેને સંક્રમ રહેતી નથી, જે સાધતદષ્ટિ અને ઉચ્છેદદષ્ટિનો ત્યાગ કરીને કૃતકૃત્ય થાય છે અને પુનર્જન્મ પામતો નથી તે જિજ્ઞુ છે. (૫)

૫૧૫. જે દરેક જગ્યાએ ઉપેક્ષાયુક્ત અને સ્મૃતિમાન થઈને આ સર્વ જગતમાં ફાઈની પણ દ્વિંસા કરતો નથી, જે કમણુ ઉત્પાદે અને અન્યવિદ્ય હોય, અને જેનામાં ચમદ્રેણાદિ કિલ્લો નથી તે મુદ્ધાત છે. (૬)

૫૧૬. આ બાબા જમનમાં જેની હૃદયો બહારથી અને અંદરથી દખલે થઈ થઈ હોય, અને જે ભાવિત્વમાં ઇદપરચોક ભળીને મરણની પીડા કરે છે તે ઘન્ટ છે. (૭)

૫૧૭. સદાશિવદેવ, સંસાર અને જન્મમરણ બને ભળીને અને વિમલરૂપ નિપાપ અને નિશ્ચુદ્ધ થઈને જે જન્મરૂપ પામે છે તે શુદ્ધ હૃદય છે. (૮)

તે પછી સર્વજ્ઞ પરિચાજે જમવાનતા કથનનું અનુમોદન કરીને અને કુપ, ગુપ્ત, ઉચ્ચસિત અને પ્રાતિસૌમનસપુકા થઈને જમવાને રજા રામ પૂરવા.

૫૧૮. માણસના દયા ગુણોની પ્રાપ્તિથી બાહ્ય થાય છે—
સર્વજ્ઞ બોલ્યો—(૧) ગુપ્ત ૫) જનજી કેમ થાય છે, સ્નાતક
૧ છે, તાવ કાને હૃદય ના આવે છે, એ હે જમવાન,
૨) ૧૬) જેના જમવાન માન (૬)

કેળાઈ છે ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨, ૧૩ ૧૪, ૧૫ ૧૬, ૧૭ ૧૮, ૧૯ ૨૦,
૨૧

લગવાનને કુશળ સમાચાર પૂછ્યા. કુશળ સમાચારાદિ લાવણ પૂરું કરીને તે એક બાજુએ બેઠો. એક બાજુએ બેસીને સલિય પરિવાજકે લગવાનને ગાથા દ્વારા નીચે મુજબ કહ્યું:

૫૧૦. શંકા અને સંશયવાળો હું—એમ સલિય બોલ્યો—
પ્રશ્નો પૂછવાના હેતુથી આવ્યો છું. તે પ્રશ્નોના તમે જવાબ
આપનારા થાઓ, અને ધર્મને અનુસરીને જવાબ આપો. (૧)

૫૧૧. હે સલિય—એમ લગવાન બોલ્યા—તું કૂરના
પ્રદેશમાંથી પ્રશ્ન પૂછવાના હેતુથી આવ્યો છે. તે તું પૂછીશ
એટલે હું તેના ઉકેલ આપીશ અને ધર્મને અનુસરીને જવાબ
આપીશ. (૨)

૫૧૨. હે સલિય, તારા મનમાં જે કંઈ ઇચ્છા હોય તે
મુજબ તું મને પ્રશ્નો પૂછ. તારો જે જે પ્રશ્ન હશે તેનો તેનો ઉં
ઉકેલ કરીશ. (૩)

આથી સલિય પરિવાજકને જ્ઞાત્યું કે બીજા શ્રમણુવાજકો-
એ તો પ્રશ્નો પૂછવાને પાત્ર મને અવકાશ આપ્યો નહિ; આમ
હોવા છતાં શ્રમણુ ગોત્રમે મને પ્રશ્નો પૂછવાનો અવકાશ આપ્યો
એ મહાઆશ્ચર્ય છે ! આ અદ્વૈત કહેવાય ! આમ કહ્યું, કુદ,
કાલસિત અને પ્રાતેર્લોકમગત્યુક્ત ધર્મને સંબંધે જગત્સર્વને
પ્રશ્ન પૂછ્યો:

૫૧૩. ક્યાં કુપો! પ્રશ્ન કરવામાં મિત્રુ થાય કે—એમ
સલિય બોલ્યો—(મિત્રુ) કુપાંત કેમ થાય કાલ કાલે કાલે કાલે,
અને કુદ કેમ થાય એમ કે કુદ કેમ કે કાલકાલ, અને કાલ
જગત્સર્વ આપો. (૪)

૫૧૪. હે સકલિય, જે પોતે તેવર કરીએ માર્ગે—એમ
જગત બોલ્યા—પરિનિર્વાણ પામે છે, જેને સુખ રહેતી નથી,
જે સાધવદષ્ટિ અને ઉચ્છેદદષ્ટિનો ત્યાગ કરીને દુઃખ ત્યાગ કરે
અને પુનર્જન્મ પામતો નથી તે બિંધુ છે. (૫)

૫૧૫. જે દરેક જગ્યાએ ઉપેક્ષાશુભ અને રખતિમાન
થઈને આ સર્વ જગતમાં ફાઈની પણ દિંસા કરેતા નથી, જે
શ્રમજી ઉત્તીર્ણ અને અનવિદ્ય હોય, અને જેનામાં શતદેવદિ
હતસેનો નથી તે સુધાંત છે. (૬)

૫૧૬. આ આખા જગતમાં જેની ઉદિયો બદારથી અને
અંદરથી કમળે થઈ થઈ હોય, અને જે ભાવિત્ત્વમાં ૬૬૫૨૬૦૩
જાળીને મરજીની પ્રતીક્ષા કરે છે તે દાન્ય છે. (૭)

૫૧૭. સદ્ધર્મવિકલ્પ, યંત્રાર અને જન્મમરણ બંને જાળીને
અને વિમલરજ નિષ્પાપ અને વિમુક્ત થઈને જે જન્મમરણ પામે
છે તે કુદ કહેવાય છે. (૮)

તે પછી સકલિય પરિવારને જગતગતતા કથનનું અનુમોદન
કરીને અને હષ્ટ, ગુપ્ત, ઉચ્છેદિત અને પ્રાંતિશ્રોમનરવસુક્ત
થઈને જગતગતને વળી પ્રશ્ન પૂછ્યો:

૫૧૮. (માણસ) કયા ગુણની પ્રાપ્તિથી બ્રહ્મજ્ઞ થાય છે—
એમ સકલિય બોલ્યો—(મનુષ્ય) શ્રમજી દેમ થાય છે, સ્વાતંત્ર
દેમ થાય છે, નાન દેને કહેવામાં આવે છે, એ હે જગતગત,
તું તમને પૂછું છું, તેનો જવાબ આપે. (૯)

૫૧૯. કલ્પદ આઠ છે: જ્ઞાન, દેવ, મોહ, અદમાર, કુદષ્ટિ,
શ્વેત અને દુઃશિત.

૧૧૬. જે સન્નિવ, જ્યાં પાપોનો અદિષ્ઠાર કરીને—એમ
અસ્થાન મેળવે—શિવ, કામ રીતે સમાધિત, રિયતાત્મા,
મંદગ્ન, અદિષ્ઠમ્ન કરીને કેવળી અને અનાશ્રિત એવો જે
આવુણ થાય તેને અસદ્ જડે છે. (૧૦)

૧૧૭. કુળપાતકોનાં લ્પાન કરીને સાંત થયેલો, પ્રકાશરસીક
આત્મા જે વિનયમય થયેલા અને જન્મમરણની જે પાર ગયો
દેહ કે જે જે મુખેને સાંધે અમળ જડે છે. (૧૧)

૧૧૮. જે સર્વ જન્માત્મા અહમ્યા અને અંહમ્યા જ્યાં
પાપોનો પેશા, અને નિરુદ્ધ અહ કેવળમુખોના રિત્તપ પાપોનો
જાણે જેને રચાવે જડે છે. (૧૨)

૧૧૯. જે કહેલે, અહ અહ પાત્ક પાત્ક જન્મત ગયા, અને
જે જ્યાં જોયે તે અહ અંહનેને કોડવાને નવેલ માર ગયા
હશે, વિનુલા કાલે છે તેના જે મુખેને કાંઈ માત્ર (અન્નામય)
પડે છે. (૧૩)

જે પાપોનાં કારણે અદિષ્ઠમ્ન કરીને અહમ્યા અને અંહમ્યા

૧૨૦. જે કહેલે, અહ અહ પાત્ક પાત્ક જન્મત ગયા, અને
જે જ્યાં જોયે તે અહ અંહનેને કોડવાને નવેલ માર ગયા
હશે, વિનુલા કાલે છે તેના જે મુખેને કાંઈ માત્ર (અન્નામય)
પડે છે. (૧૪)

૧૨૧. જે કહેલે, અહ અહ પાત્ક પાત્ક જન્મત ગયા, અને
જે જ્યાં જોયે તે અહ અંહનેને કોડવાને નવેલ માર ગયા
હશે, વિનુલા કાલે છે તેના જે મુખેને કાંઈ માત્ર (અન્નામય)
પડે છે. (૧૫)

૧૨૫. રિન્ધ, માનસી અને અદ્યોક્ત કી મધ્ય મોટી
અધ્યક્ષને જે બધા મોટોનાં મંજનોથી મુક્ત થયે તેણે તેને
શુદ્ધિને લીધે કહ્યું કહે છે. (૧૬)

૧૨૬. અધ્યાત્મિક અને બાહ્ય પદો (એટલે બાહ્યો)
અધ્યાત્મિક જે વિમુક્તપદ (માણસ) પાપપુરુષની પાર જાય છે
તેને તે શુદ્ધિથી પડિત કહે છે. (૧૭)

૧૨૭. સર્વ લોકમાં અધ્યાત્મવિવિધ અને બાહ્યવિવિધ,
સાધુઓના અને અસાધુઓના ધર્મ અધ્યાત્મિક અને અધ્યાત્મિકની
પાર જઈને જે દેવમનુષ્યોને પૂજ્ય થાય છે તે મુનિ છે. (૧૮)

તે પછી સભિય પરિવારો... જનવાનો વળી પ્રથમ પૂજે.

૧૨૮. કયા શુદ્ધી પ્રાપ્તિથી (માણસ) વેદપારમ કહેવાય
છે,—એમ સભિય જોડ્યો—(માણસ) અનુરિદ્ધિ કેમ થાય છે,
વીર્યવાન કેમ થાય છે, અને આનંદ્ય કેમ થાય છે એ કુ
પુત્ર પુત્ર, તેનો હે જનવાન, મને જવાબ આપે. (૧૯)

૧૨૯. હે સભિય, પ્રમણ અને આદ્યોક્તના જેટલા વેદ
હોય તે બધા અધ્યાત્મિક—એમ જનવાન જોડ્યા—અને બધા
વેદોની પાર જઈને જે બધા વેદનાઓ વિને વીતરાગ થાય છે
તે વેદપારમ છે (૨૦)

૧૩૦. અંદર અને બહારથી રોજનાં મૂળ ગંસાર અને
નામરૂપ છે એમ અધ્યાત્મિક સર્વ રોજોના મૂળ બધાથી જે
મુક્ત થાય છે તેને તે શુદ્ધિને લીધે અનુવિદિત કહે છે. (૨૧)

૧૩૧. જે મહાલોકમાં બધાં પાપોથી વિરત થાય છે અને
નિરપદ્મની પાર જાય છે તે વીર્યવાન છે; તેને જ તે

ગુણોને લીધે વીર્યવાન, પ્રધાનવાન અને ધીર કહે છે. (૨૨)
 ૫૩૨. અંદરનાં અને બહારનાં બધાં સંગકારણો તોડીને
 જે સર્વ સંગના બંધનથી મુક્ત થયો હોય તેને તે ગુણોને
 લીધે આજન્મ્ય કહે છે. (૨૩)

તે પછી સહિય પરિત્રાજક...ભગવાનને વળી પ્રશ્ન પૂછ્યો:

૫૩૩. કયા ગુણોની પ્રાપ્તિથી (માણસ) શ્રોત્રિય કહેવાય
 છે,—એમ સહિય બોલ્યો—(માણસ) આર્ય શેનાથી થાય છે,
 આચરણુવાન કેમ થાય છે અને પરિત્રાજક કેમ થાય છે
 એ હું તમને પૂછું છું, તેના હે ભગવન, મને જવાબ
 આપો. (૨૪)

૫૩૪. હે સહિય, જે નિદિત અને અનિદિત ધર્મો હોય
 તે બધા સાંભળીને અને જાણીને—એમ ભગવાન બોલ્યા—
 જે (માણસ) તેના ઉપર જય મેળવીને નિઃશંક, વિમુક્ત અને
 સર્વથેય નિદુઃખ થાય છે તેને શ્રોત્રિય કહે છે. (૨૫)

૫૩૫. જે વિદ્વાન (માણસ) આસ્રવ અને આલસ્યોનો
 ઉચ્છેદ કરીને ગર્ભવાસને પામતો નથી, અને જે (કામ, રૂપ
 અને અરૂપ એવી) ત્રિવિધ પંકમય સંસારનું ઉત્સંધન કરીને
 વિકલ્પ પામતો નથી તે આર્ય છે. (૨૬)

૫૩૬. જે ષલ્લોકમાં આચરણમાં પૂર્ણત્વ પામે છે, જે
 હમેશાં કુશળ ધર્મ જાણે છે, જે ક્યાંયે બદ્ધ થતો નથી, જે
 વિમુક્ત હોય છે, અને જેનામાં પ્રત્યાધાતશુદ્ધિ નથી હોતી તે
 આચરણુવાન છે. (૨૭)

૫૩૭. ઉપર, નીચે, ચારે બાજુએ અથવા મધ્યમાં જે

૬૬. કુખારાં હમે દાસ લેનો, દાસ હરિને ને (૨૫૭)
વિચારપૂર્વક પર્વે છે, નેજે માયા, માન્ય કોષ અને નામરસને
અંત કોયે તે, પૂર્ણર પામેલાને પરિણામક કહે છે. (૨૮)

તે પછી અભિષેક પરિવારને લગવાનું બાજણનું અર્ચન કરીને
અને અનુમોદન કરીને, અને ૬૫, ૩૮. કાર્યક્રમ અને
પ્રતિષ્ઠામનસપુજા થઈને, આશન ઉપરથી જાણે ઉપરથી
એક અને રાખીને, અને લગવાનું સામે દાસ લેઈને ત્યાં
જ યોગ્ય માયાઓથી લગવાનું સ્તુતિ કરી.

૫૩૮. હે વિપુલપ્રય, આ સદા અને વધુ મમજુલા ઉપર
અને કમળામય સન્દે ઉપર વચનથી રહેલા મનો (કુનરાણુ
—ઉત્તર) ઊઠીને તમે એવા તરી મયા. (૨૯)

૫૩૯. તમે કુખારાં અંત કોયે, તમે કુખારી પાર મયા,
તમે અર્હન છે, તમને હું કીજાઅર માનું છું. તમે સુતિમાન,
મતિમાન અને વિપુલપ્રય છે. હે કુખારત્વકર, તમે મને
તાપો. (૩૦)

૫૪૦. તમે મારી શંકાઓ લાવી અને મને સંસારમયને
તાપો. તમને હું નમસ્કાર કરું છું. હે મૌનમાર્ગમાં પૂર્ણત્વ
પામેલ સુનિ, હે કાર્ત્ત્વ્યરહિત અધિવ્યક્ત, તમે ખરેખર
શાંત છે. (૩૧)

૫૪૧. પહેલાં ને મારી શંકા દલી તેનું અદુષ્ટમંતે સમા-
ધાન કર્યું. ખાતરીથી તમે મેલુદ સુનિ છે. કારણ તમારામાં

૫૪૧. આપણે પાસ છે કમળાંદ, વ્યાપાદ, આજ્ઞા,
અંતરિક્ષ અને કુલકા.

આવરણો નથી. (૩૨)

૫૪૨. તમારા બધા શોક વિધ્વસ્ત થયા છે, વિનાશ પામ્યા છે. તમે શાંતિમય, દમપ્રાપ્ત, ધૃતિમાન અને સત્યનિષ્ઠ છો ! (૩૩)

૫૪૩. તે તમારા નાગનાગ—મહાવીર—ના બાપણનું નારદ અને પર્વત બન્ને અને બધા દેવો અનુમોદન કરે છે. (૩૪)

૫૪૪. હે પુરુષાજ્ઞ્ય, તમને નમસ્કાર હો. હે પુરુષોત્તમ, તમને નમસ્કાર હો. આ સદેવક બોકમાં તમારા જેવો બીજો પુરુષ નથી ! (૩૫)

૫૪૫. તમે બુદ્ધ, તમે શારતા, તમે મારનો પરાભવ કરનારા મુનિ, તમે અનુશય તોડીને તરી ગયેલા આ લોકોને તારો છો ! (૩૬)

૫૪૬. તમે ઉપાધિને પાછળ નાંખી દીધી છે, તમે આસ્રવો તોડ્યા છે, તમે ઉપાદાનવિરહિત બયભૈરવવિરહિત સિંહ છો ! (૩૭)

૫૪૭. પુંડરીક કમળ જેમ પાણીમાં બદ્ધ થતું નથી તેમ તમે પાપ અને પુણ્ય બન્નેમાં બદ્ધ થતા નથી ! હે વીર, પગ ફેલાવો. આ સલિય તમને શાસ્તાને વંદન કરે છે ! (૩૮)

તે પછી ભગવાનના પગ ઉપર માથું મૂકીને સલિય પરિત્રાજકે ભગવાનને કહ્યું, “ ધન્ય, ધન્ય, જો ગોતમ, ... બિહુસંધને શરણે જઈ છે. મને ભગવાન પાસે પ્રવ્રજ્યા અને ઉપસંપદા મળો. ” “ હે સલિય, બીજા પંથનો જે પરિત્રાજક આ ધર્મવિનયમાં પ્રવ્રજ્યા અને ઉપસંપદા લેવા માગે છે તેને ચાર મહિના ઉમેદવારી કરવી પડે છે. ચાર મહિના પૂરા થયા

પછી તેના આચરણથી બિહુસંઘનું જો સમાધાન થાય તો તેઓ તેને પ્રવળ્યા આપે છે અને બિહુ થવા માટે ઉપ-
સંપદા આપે છે. પરંતુ વિશિષ્ટ વ્યક્તિની સાથે વિશિષ્ટ પ્રકારે
વર્તવું મને મમે છે." "જલત, આપના ધર્મવિનયમાં પ્રવળ્યા
અને ઉપસંપદા લેવા ઇચ્છતા અન્ય પંથમાંના પરિવારોએ ચાર
મહિના ઉમેદવારી કરતા હોય, અને ચાર મહિના પછી
બિહુઓનું સમાધાન થાય તો તેઓ તેને પ્રવળ્યા અને ઉપ-
સંપદા દેતા હોય તો હું ચાર-વરસ ઉમેદવારી કરું. ચાર વરસ
પછી બિહુઓનું સમાધાન થાય તો તેઓ મને પ્રવળ્યા આપે
અને બિહુ થવા માટે ઉપસંપદા આપે." સભિય પરિવારકને
સમયન, પાસે પ્રવળ્યા મળી અને ઉપસંપદા મળી...આયુ-
માન સભિય અરહતોમતિ એક થયો.

શ્રીકૃષ્ણ (૨)

એવું ને જાણવું છે. એકવાર જનતાને અંતરમાં દેવમાં
 નેરા જિજ્ઞાસની તાથે એકલે જાગ્યારેના જિજ્ઞાસની તાથે
 પ્રવાસ કરના કરના અંતરમાંના આપણા જાગના યદેર
 પ્રતે આપણા સાકરકૃપામાંના પરિવર્તક યોગેના સાકરકૃપા
 જમણે જોતને અંતરમાં દેવમાં નેરા જિજ્ઞાસની તાથે એકલે
 સાકરકૃપાને જિજ્ઞાસની તાથે પ્રવાસ કરના કરના આપણા
 યદેરમાં આવ્યા છે, અને તે જ જમતાને જોતમાં એકા કલ્યાણ
 કારક ક્રાંતિ દેવાયેલી છે કે આ રીતે તે જ જમતાને જાહેર,
 સમ્યક્મણુદ, વિદ્યાચરણસંપન્ન, સુખી, જાહનિ, એક જમતા-
 યોગ્ય પુરુષોનો સારથિ, દેવા અને મનુષ્યોનો મુલ જુદ જમતાને
 છે; તે આ સદેવક, સમારક, સજ્જાક જમતાને અને સત્રમણુ-
 બ્રાહ્મણી સદેવમનુષ્ય પ્રગતને પોતાના તા-થા સ જાહનિ કરાને જાહેર
 છે; તે આદિકલ્યાણ, મધ્યકલ્યાણ, પર્યવસાનકલ્યાણ એના ધર્મનો
 ઉપદેશ કરે છે, અને સાર્ય, સવ્યજન, કેવલપરિપૂણ બ્રહ્મચર્ય

પ્રાપ્તિ કરે છે; અને આવા અરહન્તનું હૃદય લાગણ્યકર છે; એમ રેણિય બ્રાહ્મણે સાંભળ્યું. ત્યારે રેણિય જટિલ ભગવાનની પાસે આવ્યો. આવીને તેણે ભગવાનને કુચગ સમાચાર પૂછ્યા અને કુચગ સમાચાર પૂછીને એક બાજુએ બેઠો. એક બાજુએ બેઠેલા રેણિય જટિલને ધાર્મિક કાવચ દ્વારા ભગવાને સન્માનિત બતાવ્યો, ઉપદેશ કર્યો, ઉત્તેજિત કર્યો, અને સંદર્શિત કર્યો. એટલે ભગવાને જેને ધાર્મિક કાવચ દ્વારા સન્માનિત બતાવ્યો છે, જેને ઉપદેશ કર્યો છે, જેને ઉત્તેજિત કર્યો છે, અને સંદર્શિત કર્યો છે એવા રેણિય જટિલે ભગવાનને કહ્યું, “ ભવાન ગોત્રમે જિનુસંધની સાથે આવતી કાલે માતું આમંત્રણ સ્વીકારવું.” તે પછી ભગવાને રેણિય જટિલને કહ્યું, “ હે રેણિય, જિનુસંધ મોટો છે, સામાજિકસો જિનુઓ છે, અને તું તો બ્રાહ્મણોનો બકત છે.” બીજવાર પણ રેણિય જટિલે ભગવાનને કહ્યું, “ હે ગોત્રમ, બલે જિનુસંધ મોટો દોષ, સામાજિકસો જિનુઓ દોષ, અને હું બ્રાહ્મણોનો બકત હોઉં, તોપણ ભવાન ગોત્રમે જિનુસંધની સાથે આવતી કાલે માતું આમંત્રણ સ્વીકારવું.” બીજવાર પણ ભગવાને રેણિય જટિલને કહ્યું, “ હે રેણિય, જિનુસંધ મોટો છે, સામાજિકસો જિનુઓ છે, અને તું તો બ્રાહ્મણોનો બકત છે.” ત્રીજવાર પણ રેણિય જટિલે ભગવાનને કહ્યું, “ હે ગોત્રમ, બલે જિનુસંધ મોટો દોષ, સામાજિકસો જિનુઓ દોષ અને હું બ્રાહ્મણોનો બકત હોઉં, તોપણ ભવાન ગોત્રમે જિનુસંધની સાથે આવતી કાલે માતું આમંત્રણ સ્વીકારવું.” કંઈ ન બોલતાં ભગવાને આમંત્રણ સ્વીકાર્યું એટલે ભગવાને આમંત્રણ સ્વીકાર્યું એમ સમજીને

કેણિય જટિલ આસન ઉપરથી જાડ્યો અને પોતાના આશ્રમ તરફ ગયો. આશ્રમે જઈને તેણે પોતાના મિત્રો અને સર્ગાવહાલાંને કહ્યું, “હે મારા મિત્રો અને સર્ગાવહાલાંઓ, મારું સાંભળો. આવતી કાલે મેં શ્રમણુ ગોતમને ભિક્ષુસંઘ સાથે જમવા માટે આમંત્રણ આપ્યું છે, તેમાં તમે અને મદદ કરો. “વારુ” એવો જવાબ આપીને કેણિય જટિલના મિત્રો અને સર્ગાવહાલાંઓ કેટલાંક ચૂલા તૈયાર કરવા લાગ્યાં, કેટલાંક લાકડાં ફાડવા લાગ્યાં, કેટલાંક વાસણુ જીટકવા લાગ્યાં, કેટલાંક પાણી ભરવા લાગ્યાં, અને કેટલાંક આસનો મૂકવા લાગ્યાં; પરંતુ મંડપ કેણિય જટિલ જાતે તૈયાર કરવા લાગ્યો. તે સમયે સેલ નામનો બ્રાહ્મણુ આપણુ શહેરમાં રહેતો હતો. તે નિધંદુ કૈંડુભો સાથે, સાક્ષર પ્રભેદસહ અને પાંચમા ઇતિહાસસહિત ત્રણે વેદમાં પારંગત, પદો જણનારો, વૈયાકરણુ, લોકાયત, અને મહાપુરુષનાં લક્ષણોમાં નિષ્ણાત હોઈ, ત્રણસો વિદ્યાર્થીઓને વેદ શીખવતો હતો. તે વખતે કેણિય જટિલ સેલ બ્રાહ્મણુનો ભક્ત હતો. તે વખતે સેલ બ્રાહ્મણુ ત્રણસો વિદ્યાર્થીઓ સાથે ફરવા માટે નીકળ્યો હતો ત્યારે ફરતાં ફરતાં કેણિય જટિલના આશ્રમ તરફ આવ્યો. કેણિય જટિલના આશ્રમમાં કેટલાક ચૂલા તૈયાર કરે છે...વગેરે...પરંતુ મંડપ તો કેણિય જટિલ જાતે તૈયાર કરે છે એ સેલ બ્રાહ્મણે જોયું. જોઈને તેણે કેણિય જટિલને પૂછ્યું, “જવાન કેણિયના આશ્રમમાં દીકરાનો કે દીકરીનો વિવાહ થવાનો છે? કે મોટો યત્ર થવાનો છે? અથવા આવતી કાલે સર્સન્ય મગધરાજા કેણિય બિબિસારને આમંત્રણ આપેલું છે?” “હે સેલ, અહીં દીકરાનું કે દીકરીનું લગ્ન નથી કે

સસૈન્ય મનપરાગ એલિય બિનિસારને ઝડી, આવતી કાલે
આમંત્રણ નથી; પરંતુ અહીં મોટો વડ છે. ખરો, સામકુળમાંથી
પરિવારક મયેલ સામકુળ અમલ્ય જાતમ અંગુતરાપ દેવમાં
મોટા બિહુમંત્રી સાથે એટલે સામાજારસો બિહુઓ સાથે
દરતા દરતા આપણા ઘરેમાં આવ્યા છે, અને તે જવાન
જાતમની એવી રીતિ...વગેરે...જુદ જગવાન છે. એને બિહુ-
મંત્રી સાથે મેં આવતી. કાચનું આમંત્રણ આપેલું છે." "હે
રેલિય, તું જુદ કહે છે?" "હે સેલ, હા, હું જુદ કહું છું." "હે
રેલિય, જુદ કહે છે?" "હા, સેલ, હું જુદ કહું છું." એટલે સેલ
આમલ્યને એમ લાગ્યું કે ઇંદોમાં જુદ સબ પધુ દુર્લભ છે.
અમારા અખ્યનમાં મદાપુરનાં જાતોલ લક્ષણો આવે છે, જે
લક્ષણોથી સંપત્તિ એવા મદાપુરનાં જો જ રતિ. હોય છે,
ત્રીજી નથી થતી. જો તે ગૃદરમાત્રથી થાય છે તો તે, પાર્થિક
ધર્મરાજ, આરે દિશ્વનો માત્રેક, જયથાલી, સર્વે રાજ્ય ઉપર
દદ સ્વામિત્વ જેણે મેળવ્યું હોય એવો, અને સાત રત્નોથી
સંપત્તિ એવો ચક્રવર્તી રાજા થાય છે, તેના આ સાત રત્નો
છે:—ચક્રરત્ન, હરિતરત્ન, અશ્વરત્ન, મશ્વિરત્ન, સ્ત્રીરત્ન,
ગૃદપતિરત્ન અને સાતમું અપરિણામકરત્ન. તેને યર, વીર,
પરસેનાનુ મર્દન કરનારા એક હનર કરતાં વધારે પુત્રો થાય
છે. તે દંડ વગર, યજ્ઞ વગર પણ સાગર સુધો પૃથ્વી છૂટી
લે છે. પણ વે તે પર હોડીને અનાગારિક પ્રવળ્ય લે તો
જગતમાં અગાનનો પડો ફર કરનાર અર્ધન સમ્યક્સંજુદ
થાય છે. ' હે રેલિય, હાલમાં તે જવાન જાતમ અહીં

* અમેસર અમાત્રને પરિણામક દે છે.

સમ્યક્સંયુક્ત ક્યાં રહે છે ? ” એમ પુછાયા પછી કેલિય જટિલે જમણો હાથ આગળ કરીને સેલ બ્રાહ્મણને કહ્યું, “ હે સેલ, આ જે નીલ વનરાજિ દેખાય છે તે તરફ. ” એટલે ત્રણસો વિદ્યાર્થીઓની સાથે સેલ બ્રાહ્મણ ભગવાન પાસે આવ્યો. એટલે સેલ બ્રાહ્મણે તે વિદ્યાર્થીઓને કહ્યું, “ તમે અવાજ ન થાય એમ પગલાં મૂકજો; કારણ તે ભગવાન સિંહ જેવા એકચર હોઈ દુર્ગમ છે. અને હું ત્યારે શ્રમણ ગોતમ સાથે બોલતો હોઉં ત્યારે તમે વચ્ચે બોલતા નહિ, અમારી વાત-ચીત પૂરી થાય ત્યાં સુધી રાહ બેજો. ” પછી સેલ બ્રાહ્મણ ભગવાન પાસે આવ્યો. આવીને તેણે ભગવાનને કુશળ સમાચાર પૂછ્યા. કુશળપત્રનાદિ પૂરા કરીને તે એક બાજુએ બેઠો. એક બાજુએ બેઠા પછી સેલ બ્રાહ્મણ ભગવાનના શરીર ઉપર મહાપુરુષનાં બત્રીસ લક્ષણો જોવા લાગ્યો. સેલ બ્રાહ્મણે ભગવાનના શરીર ઉપર મહાપુરુષનાં બત્રીસ લક્ષણો પૈકી બે સિવાયનાં બીજાં લક્ષણો જોયાં. પણ કોશાવહિત વસ્ત્રગુણ અને પ્રભૂત જિહ્વા એ બે મહાપુરુષનાં લક્ષણો સંબંધે તેને શંકા થઈ, તેને ખાતરી ન થાય. એટલે ભગવાનને લાગ્યું કે આ સેલ બત્રીસ લક્ષણો પૈકી બે સિવાયનાં બીજાં બાકીનાં મહાપુરુષલક્ષણો છુએ કે, પણ કોશાવહિત વસ્ત્રગુણ અને પ્રભૂત જિહ્વા એ બે મહાપુરુષલક્ષણો સંબંધે તેને શંકા રહે છે, તેને ખાતરી થતી નથી. આથી ભગવાને એવો કંઈ તદ્વિચાર કર્યો કે જેનાથી સેલ બ્રાહ્મણ ભગવાનનું કોશાવહિત વસ્ત્રગુણ જોઈ શક્યો. અને ભગવાને ઊભને આડી કરીને બન્ને કાને સ્પર્શ કર્યો, બન્ને નસકોરાંને સ્પર્શ કર્યો અને આખું કપાળ

સમગ્રી રાષ્ટ્રીય. આથી મેલ કાલજને સામું કે આ
ધમજુ જોતમ અપરિપૂર્ણ નહિ પણ પરિપૂર્ણ બરોડ પ્રધ-
પુરુષસાક્ષીથી મુક્ત છે, પણ તે મુદ છે કે નહિ તે મને
સમજાતું નથી. પરંતુ વસોતદ મંદ્ય આચાર્યશ્રીનાં બાલકેન્દ્રો
એવું મોક્ષનાં સાક્ષ્ય છે કે તેઓ અદંત પ્રમાણે મુદ
દોષ છે તેમની સ્તુતિ કરવામાં આરે તે તેઓ મળને
પ્રમદ કરે છે, મારે મારે ચોખ્ખા માયાઓથી ધમજુ જોતમની
સમક્ષ સ્તુતિ કરવી એ વધારે સાદું છે. આથી સેલ મદ્યજે
ચોખ્ખા માયાઓથી બચવાની સમજ સ્તુતિ કરી:

૫૪૮. હે બ્રહ્મવત્, તમે પરિપૂર્ણશય, સુચિ, સુભત,
આકર્ષન, સુવર્ણવર્ણ, સુશુભલ અને વીરવાન છે । (૧)

૫૪૯. સુભત મનુષ્યોનાં જે વડજો દોષ છે તે બધાં
મદાપુરુષસક્ષો તમારે રેલ ઉપર છે. (૨)

૫૫૦. પ્રચલનેત્ર, સુમુખ, બલ્ય, સરળ અને પ્રતાપવાન
એવા તમે અમણસંપત્તી વચ્ચે સર્વ જેવા પ્રકારો છે । (૩)

૫૫૧. તમે કલ્યાણકર્તાગરક અને સોના જેવી કાંતિના
જિજ્ઞુ છે. આવી ઉત્તમ કાંતિથી સંપન્ન એવા તમને આ
અમણપદ્ધતી સી જરૂર છે । (૪)

૫૫૨. તમે રમ્યમ, આરે દિશાઓ ઉપર સત્તા ચલાવનારા,
વિગ્રથી, જમ્બુદ્વીપના ઉપર એવા ચક્રવર્તી રાજા થયા
ચોખ્ખા છે । (૫)

૫૫૩. હે જોતમ, સુચિ અને માનસિક રાજાઓ
તમારે અંકિત થાઓ; રાજધિરાજ મનુજેન્દ્ર યદને તમે રાજ્ય
કરો । (૬)

૫૫૪. હે સેલ, હું રાજા છું,—એમ ભગવાન બોલ્યા—
હું અનુત્તર ધર્મરાજા છું. પૂર્વે ન ચલાવાયેલું એવું ચક્ર હું
ધર્માનુસાર ચલાવું છું. (૭)

૫૫૫. તમે તમારી જાતને સંબુદ્ધ કહેવરાવો છો,—એમ
સેલ બ્રાહ્મણ બોલ્યો—તમે તમારી જાતને અનુત્તર ધર્મરાજા
કહેવરાવો છો, અને હે ગોતમ, હું ધર્માનુસાર ચક્ર ચલાવું
છું એમ કહો છો. (૮)

૫૫૬. તો પંચી શાસ્તાની પાછળ પાછળ ચાલનાર
એવો આપનો સેનાપતિ શ્રમણ કાણ છે ? જે તમે ધર્મચક્ર
ચલાવ્યું તેને તમારી પાછળ કાણ ચલાવે છે ? (૯)

૫૫૭. હે સેલ, મેં જે ચક્ર—એમ ભગવાન બોલ્યા—
જે અનુત્તર ધર્મચક્ર ચાલુ કર્યું, તે તથાગતની પાછળ
ચાલનાર સારિપુત્ર ચાલુ રાખે છે. (૧૦)

૫૫૮. હે બ્રાહ્મણ, જે અભિચ્છેય છે તે મેં જાણી લીધું,
જે ભાવનીય છે તેની ભાવના કરી, અને ત્યાજ્ય છે તેનો મેં
ત્યાગ કર્યો, અને માટે હું બુદ્ધ છું. (૧૧)

૫૫૯. હે બ્રાહ્મણ, મારા સંબંધમાં શંકા ન રાખતો, અને
શ્રદ્ધા રાખજો; કારણ સંબુદ્ધનું દર્શન વારંવાર થવું કંઠણ છે. (૧૨)

૫૬૦. હે બ્રાહ્મણ, જેમનો આ જગતની અંદર વારંવાર
પ્રાદુર્ભાવ થવો દુર્લભ છે એવાઓમાંનો હું એક અનુત્તર,
(હૃદયમાંનું) સત્ય કાઢનાર સંબુદ્ધ છું. (૧૩)

૫૬૧. અભિજૂત, અનુપમ અને મારસેનાનું મદન કરનારો
હું બધા સત્ત્વો ઉપર વિજય મેળવીને અને અકુતોભય બનીને
આનંદ કરું છું. (૧૪)

૫૬૨. (સેવ—) અરે, આ ચક્રુખાન શું બોલે છે, તે સાંભળો. આ સ્વયં કારનારો મદાવીર અરણ્યમાંના સિંહની જેમ મર્જના કરે છે. (૧૫)

૫૬૩. અદ્ભૂત, અનુપમ અને મારસેનાનું મર્દન કરનારા એવા આમને જોઈને પ્રસન્ન ન થાય એવો નીચ માણસ કોણ કોઈ થોડો? (૧૬)

૫૬૪. જે મારી સાથે આવવા માગતા હોય તે આવે, અને જે ન આવવા માગતા હોય તે ન આવે, કું અહીં આ શ્રેષ્ઠપ્રગતી પાસે પ્રવળ્યા લઈ છું. (૧૭)

૫૬૫. (વિવાધીઓ—) આપને જે આ સમ્યક્સંલુદ્ધનો પંથ મમતો હોય તો અમે પણ આ શ્રેષ્ઠપ્રગતી પાસે પ્રવળ્યા લઈએ છીએ. (૧૮)

૫૬૬. હે ભગવાન, આ અમે ત્રણસો શાકળો દાય જોડીને માગીએ છીએ કે તમારી પાસે અમે અદ્ભૂત આચરવા ઇચ્છીએ છીએ. (૧૯)

૫૬૭. હે સેવ, મેં અદ્ભૂત ઉત્તમ રીતે વર્ણવ્યું છે—એમ ભગવાન બોલ્યા—તે સમ્યક્સંનયુક્ત અને અશલકશ્લક છે, જેમાં સાવધનતાથી સીખારની પ્રવળ્યા કળકુપ થાય છે. (૨૦)

આથી સેવ શાકળ અને તેના વિવાધીઓને ભગવાન પાસે પ્રવળ્યા મળ્યા અને ઉપસંપદા મળી ત્યારપછી બીજે દિવસે કૃષ્ણ શાકળે પોતાના આશ્રમમાં ઉત્તમ ખાદ્ય અને જોડ્ય પદાર્થો તૈયાર કરીને ભગવાનને જણાવ્યું કે જોગ્ય તૈયાર છે, ભગવાનો સમય થયો છે. એટલે ભગવાન સવારના પંદારમાં ચોવર પરિધાન કરીને અને પાનનીચર લઈને કૃષ્ણ

જટિલના આયમે આવ્યા. આવીને ત્યાં મૂકવા આસન ઉપર
 સિત્તુસંઘની સાથે બેઠા. ત્યારે શુદ્ધપ્રમુખ સિત્તુસંઘને કેલિય
 જટિલે પોતાને કાથે ઉત્તમ પ્રકારના ખાદ્ય ભોજ્ય પદાર્થો
 યથેચ્છ પીરસ્યા. ત્યારપછી જમીને પાત્ર ઘોઈને એક ખાણુએ
 મૂક્યા. ખાદ્ય ભગવાન બેઠા હતા ત્યારે કેલિય જટિલ એક
 ઊતરતી પંક્તિનું આસન માંડીને તેમની પડખે બેઠો. પડખે
 બેઠેલા કેલિય જટિલનું ભગવાને આ ગાથાઓથી અનુમોદન કર્યું:

૫૬૮. જ્યેષ્ઠામાં અમિદુત્ત પ્રમુખ છે, ઊદ્ધમાં સાવિત્રી
 પ્રમુખ છે, મનુષ્યોમાં રાગ પ્રમુખ છે, અને નદીઓમાં સાગર
 પ્રમુખ છે. (૨૧)

૫૬૯. જહનમાં વદ પ્રમુખ છે, પ્રકરણગમેમાં મૂર્તિ
 પ્રમુખ છે, કુલ્યની જગ્યાથી જમનં કાવ અપાવ ન વચ્ચેના
 નંદ પ્રમુખ છે. (૨૨)

ત્યારે આ ન વચ્ચેના કેલિય જટિલનું અનુન ૧ કરીને
 સનેહન કર્યા હતા. વતને નીકળ્યા પાછા આવ્યા પાછા
 સુદા ન ગયા. રહેલું અનુન ન વચ્ચે અનુન અનુન
 ૨૧૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 અનુન ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે
 ૨૨૨૦ કિલો હો અને ૨૬૨ ન વચ્ચે ન વચ્ચે ન વચ્ચે

લોકસ્વભાવ જુઓ. (૧૫)

૫૮૯. મનુષ્ય સો વરસ કે તે કરતાં પણ વધારે જીવે છતાં તે આત્મસમૂહથી જુદો પડે છે; ઇહલોકમાં જ પ્રાણ છોડે છે. (૧૬)

૫૯૦. માટે અરહન્તનું વચન સાંભળીને, મરેલા તરફ જોઈને, અને આ હવે મને મળવો મુશ્કેલ છે એમ સમજીને શોક છોડી દેવો. (૧૭)

૫૯૧. જેમ સજગતા ધરને પાણીથી દારવામાં આવે તે રીતે ધૈર્યવાન, સુચ, પંડિત અને કુશળ માણસે—પવન જેમ કપાસને ઉડાડી મૂકે છે તેમ—ઉત્પન્ન થયેલા શોકનો એકદમ નાશ કરવો. (૧૮)

૫૯૨. પોતે સુખી થાય એવી ઇચ્છા રાખનારાએ પોતાનાં શોક, પ્રજ્ઞપ અને દૌર્ભનસ્ય એ જે અંતઃકરણનું શલ્ય છે તે એથી કાઢવું. (૧૯)

૫૯૩. આ શલ્ય એથી કાઢનારો તે ચિત્તની શાંતિ મેળવીને અને બધા શોકનું અતિક્રમણ કરીને અશોક થાય છે અને પરિનિર્વાણ પામે છે. (૨૦)

૩૫

વાસેદુયુત (૬)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર ભંગવાન ઇન્દ્રાનગલ
 મામમાં ઇન્દ્રાનગલ કૃપવનમાં રહેતા હતા. તે વખતે ઇન્દ્રા-
 નગલમાં કેટલાક પ્રસિદ્ધ પેસાદાર બ્રાહ્મણો રહેતા હતા.
 તેઓ—ચંદી બ્રાહ્મણ, તારુકા બ્રાહ્મણ, પીપ્પરચાદિ બ્રાહ્મણ,
 જ્ઞાનુદેવચંદ્રિ બ્રાહ્મણ, તોરેય બ્રાહ્મણ અને એવા જ ખીજા કેટલાક
 પ્રસિદ્ધ પેસાદાર બ્રાહ્મણો રહેતા. ત્યારે વાસેદુ અને બારદાજ
 નામના બે વિદ્યાર્થીઓ હરવા નીકળ્યા હતા ત્યાં તેમનામાં
 બ્રાહ્મણ કઈ રીતે થાય (કેણે બ્રાહ્મણ કહેવાય) એ વિશે
 ચાલ નીકળી. બારદાજ વિદ્યાર્થી બોલ્યો, " માતા અને
 પિતા એ જન્મે બાળુએથી જેના કુલો સુદ્ધ હોવાને લીધે
 જેનો જન્મ પવિત્ર હોય, સાત જન્મો સુધી જેના કુળને પ્રતિષ્ઠા
 ન થયેલી હકામ તે જ બ્રાહ્મણ છે. " વાસેદુ વિદ્યાર્થી
 બોલ્યો, " જે શીશવાન અને વતવંપન હોય તે જ બ્રાહ્મણ
 છે. " બારદાજ વિદ્યાર્થી વાસેદુ વિદ્યાર્થિને સમજાવી કહ્યો

લોકસ્વભાવ જુઓ. (૧૫)

૫૮૬. મનુષ્ય સો વરસ કે તે કરતાં પણ વધારે જીવે
છતાં તે આત્મસમૃદ્ધથી જુદો પડે છે; ધનલોકમાં જ પ્રાણ
છોડે છે. (૧૬)

૫૮૭. માટે અરહન્તનું વચન સાંભળીને, મરેલા તરફ
જોઈને, અને આ હવે મને મળવો મુશ્કેલ છે એમ સમજીને
શોક છોડી દેવો. (૧૭)

૫૮૮. જેમ સળગતા ઘરને પાણીથી કારવામાં આવે તે
રીતે ધૈર્યવાન, સુસ, પાંડિત અને કુશળ માણસે—પવન જેમ
કપાસને ઉડાડી મૂકે છે તેમ—ઉત્પન્ન થયેલા શોકનો એકદમ
નાશ કરવો. (૧૮)

૫૮૯. પોતે સુખી થાય એવી ઇચ્છા રાખનારાએ પોતાનાં
શોક, પ્રજલ્પ અને દૌર્ભનસ્ય એ જે અંતઃકરણનું શલ્ય છે તે
એથી કાઢવું. (૧૯)

૫૯૦. આ શલ્ય એથી કાઢનારો તે ચિત્તની શાંતિ મેળ-
વીને અને બધા શોકનું અતિક્રમણ કરીને અશોક થાય છે
અને પરિનિર્વાણ પામે છે. (૨૦)

૧૧૪. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ વેપર ઉપર ઉપજવિદ્યા ચલાવે છે તે વાણિયો છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૧)

૧૧૫. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ સિંચાઈગીરી કરે છે તે સિંચાઈ છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૨)

૧૧૬. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ ચોરી ઉપર ઉપજવિદ્યા ચલાવે છે તે ચોર છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૩)

૧૧૭. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ ધનુર્વિદ્યા ઉપર ઉપજવિદ્યા ચલાવે છે તે ચોરો છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૪)

૧૧૮. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ પુરોહિતપણા ઉપર ઉપજવિદ્યા ચલાવે છે તે વાજક છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૫)

૧૧૯. હે વાસેદ, મનુષ્યોમાં જે કાઈ મામો ઉપર અને રાષ્ટ્રો ઉપર સત્તા ચલાવે છે તે રાજા છે; બ્રાહ્મણ નથી એમ સમજ. (૨૬)

૧૨૦. (બ્રાહ્મણ) માતાના પેટમાંથી જન્મનારને હું બ્રાહ્મણ ગણતો નથી જો તેની પાસે સંપત્તિ હોય તો રક્તનો ચન્દ્રથી સંબોધવા માટે ચોખ્ખો થાય છે. પણ જે સંપત્તિવિરહિત અને આદાનવિરહિત હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૨૭)

૧૨૧. જ્યાં સંયોજનો તોડીને જે હેરાન થતો નથી, જે સંમતીત હોય અને જે વિસંગુક્ત હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૨૮)

દર્શને જે દિશા કસો નથી અને કસરો નથી તેને કું બ્રહ્મ
મણે પું. (૩૧)

૧૩૦. પિરોળી યોગીયા અવિરોધી, અમરકાંડના કાંડો
જોઈયાં થાં, અને આપણ, કરનાપાત્રોમાં જે અપાત્ર દેવ
તેને કું બ્રહ્મ મણે પું. (૩૨)

૧૩૧. આરીના અથ ઉપરના ધારી કામુદી જેમ જેમ
કામ, કોપ, અદકાર અને તિરકાર કરી પડ્યા દેવ તેને કું
બ્રહ્મ મણે પું. (૩૮)

૧૩૨. જે અકાંચ, અર્ધચુક, સત્વ, અને જીમને ન
ખૂંચે એવું જ વસ્ત્ર ખોલાયો દેવ તેને કું બ્રહ્મ મણે
પું. (૩૬)

૧૩૩. અને જે આ જગતમાં દીર્ઘ કે હલ અથ કે
સ્થૂળ, સુંદર કે અસુંદર વસ્તુઓ ચોરો નથી તેને કું બ્રહ્મ
મણે પું. (૪૦)

૧૩૪. જેને ઇન્દ્રોઃ કે પરોઃમાં આસક્તિ નથી, જે
અનાસક્ત અને વિસપુક્ત દેવ તેને કું બ્રહ્મ મણે પું. (૪૧)

૧૩૫ જેને આશય નથી, જે યાન પામીને નિઃશંક થયો
દેવ, અને જે અમૃતમાં (નિર્વાણ) પહોંચ્યો દેવ તેને કું
બ્રહ્મ મણે પું. (૪૨)

૧૩૬ જેણે પ્રપ્ત અને પાપ જાહેરો સગ ઊઠી દીધો
દેવ, જે અસીક, રિમલ અને શુદ્ધ દેવ તેને કું બ્રહ્મ
મણે પું. (૪૩)

૧૩૭. જે ચક્રના જેવો વિમલ, શુદ્ધ, પ્રસન્ન, અનાવિલ
દેવ, જની બચાવ્યા નહિ ચર્ચ દેવ તેને કું બ્રહ્મ મણે

છું. (૪૪)

૬૩૮. જે આ વિષમમાર્ગી, - દુર્ગમ, મોહમય સંસારની પાર ગયો હોય, જે ઉત્તીર્ણ, પાર પામેલો, ધ્યાનરત, નિષ્કંપ, નિઃશંક અને ઉપાદાનરહિત થઈને શાંત થયો હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૪૫)

૬૩૯. આ જગતમાં જે વિષયોપભોગ છોડીને અનાગારિક પ્રવ્રજ્યા લે, અને જેની કામવાસના અને ભવવાસના નષ્ટ થઈ હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૪૬)

૬૪૦. આ જગતમાં જે તૃષ્ણાનો ત્યાગ કરીને અનાગારિક પ્રવ્રજ્યા લે, અને જેની તૃષ્ણા અને ભવવાસના નષ્ટ થઈ હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૪૭)

૬૪૧. જે માનવી બંધનો તોડીને દિવ્ય બંધનોની પાર ગયો હોય અને બધાં બંધનોથી મુક્ત થયો હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૪૮)

૬૪૨. જે રતિ અને અરતિનો ત્યાગ કરીને શાંત થયો હોય, જે નિરુપાધિ અને સર્વલોકવિજયી શૂરવીર હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૪૯)

૬૪૩. જે પ્રાણીઆનાં મરણ અને ઉત્પત્તિ સંપૂર્ણ રીતે જાણે છે, જે અનાસક્ત, સુગત અને બુદ્ધ હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૫૦)

૬૪૪. જેનાં મનિ દેવ, મધ્ય કે મનુષ્યો નાણના નથી, જે સાધારણ અનાગારિક હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૫૧)

૧૧ પદ્યે. મ. જાતિ પદ્યે. મ. અથવા વર્તમાન
સત્તવા નથી, જે અ. કેચન અને આદાનરહિત

હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૫૨)

૧૪૬. જે યજ્ઞ, પ્રવર, વીર, મર્દાંગ, વિગ્રહી, અપ્રાંક્ય, સ્નાતક અને સુદ્ધ હોય તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૫૩)

૧૪૭. જેને પૂર્વજન્મનું સ્મરણ થાય છે, જે સદ્ગતિ અને અસદ્ગતિ જાણે છે, અને જે જન્મ-મરણ (નિર્વાણ) પ્રાપ્ત કરી શકે છે તેને હું બ્રાહ્મણ ગણું છું. (૫૪)

૧૪૮. નામ અને જ્ઞાન એ આ જન્મતની અંદરનો એક વહેવાર છે. લોકસંમતિથી તે દરાવવામાં આવે છે, અને તે તે જગ્યાએ તેમ કદાવવામાં આવે છે. (૫૫)

૧૪૯. અચાનક માણસોના અંતઃકરણમાં ચિરકાલ વાસ કરનારું તે એક મિથ્યાદર્શન છે. તે અઘ જનો જન્મથી બ્રાહ્મણ થાય છે એમ કહે છે. (૫૬)

૧૫૦. (માણસ) જન્મથી બ્રાહ્મણ થતો નથી કે જન્મથી અબ્રાહ્મણ થતો નથી; કર્મથી બ્રાહ્મણ થાય છે અને કર્મથી અબ્રાહ્મણ થાય છે. (૫૭)

૧૫૧. ખેડૂત કર્મથી થાય છે, કારીગર કર્મથી થાય છે, વાણિયો કર્મથી થાય છે, અને સિપાઈ કર્મથી થાય છે. (૫૮)

૧૫૨. ચોર પણ કર્મથી થાય છે, ચોડો પણ કર્મથી થાય છે, પાગલ કર્મથી થાય છે, અને રાગન પણ કર્મથી થાય છે. (૫૯)

૧૫૩ પ્રતીત્યસમુપાદ જાણનારા અને કર્મદર્શન જાણવામાં કુશળ પડિને આ રીતે વધાર્યપણે કર્મ જુએ છે. (૬૦)

૧૫૪ કર્મથી જન્મ આવે છે, પ્રાણીઓ કર્મથી જન્મે છે. આવતો રથ જેમ ધરી ઉપર અવલગે છે તેમ પ્રાણીઓ કર્મ ઉપર અવલગે છે. (૬૧)

૧૫૫. (માણસ) તપથી, યજ્ઞચર્યથી, સંયમથી અને દમથી
પ્રાણીયુ થાય છે. આ પ્રાણીયુ ઉત્તમ છે. (૧૨)

૧૫૬. (પૂર્વજન્મ જાણુવો, સદ્ગતિ કે દુર્ગતિ જાણવી,
અને નિર્વાણ પ્રાપ્ત કરી લેવું, આ) તથા વિદ્યાઓથી સંપન્ન,
શાંત હોય અને જેને પૂર્વજન્મ ન હોય તે, હે વાસેઠ, સુર
પુરુષો મારે શક અને બળા છે એમ સમજ. (૧૩)

આમ કલા પછી વાસેઠ અને ભારદ્વાજ વિદ્યાર્થીઓએ
ભગવાનને કહ્યું, “ધન્ય ધન્ય જો ગોતમ,...વગેરે.. અમે
ભગવાન ગોતમને શરણે જઈએ છીએ, ધર્મને અને ત્રિલોકધર્મને
શરણે જઈએ છીએ. અમે આજથી આમરણ શરણ ગયેલા
ઉપાસક છીએ એમ ભવાન ગોતમે સમજવું.”

કોકાલિકચુત* (૧૦)

એવું મેં સાંભળ્યું છે. એકવાર જગવાન શ્રાવસ્તીના નેતવનમાં અનાયપિંડિકા આરામમાં રહેતા હતા. તે વખતે કોકાલિક જિનુ જગવાનની પાસે આવ્યો, આવીને જગવાનને વંદન કરીને એક પાંખે બેઠો. એક પાંખે બેઠીને કોકાલિક જિનુએ જગવાનને કહ્યું, “ભદ્રન્ત, સારિપુત્ર અને મૌદગલાયન એ પાપેચ્છ દોષ પાપી વાસનાઓને વશ છે.” એમ કહ્યા પછી જગવાને કોકાલિક જિનુને કહ્યું, “હે કોકાલિક, એમ બોલ નહિ, એમ બોલ નહિ; સારિપુત્ર અને મૌદગલાયન ઉપર વિશ્વાસ રાખ; સારિપુત્ર અને મૌદગલાયન સદગુણી છે.” ખીજ્યાર પછી કોકાલિક જિનુએ જગવાનને કહ્યું, “ભદ્રન્ત, જગવાન ઉપર મારી શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ છે, છતાં સારિપુત્ર અને મૌદગલાયન પાપેચ્છ દોષ પાપી વાસનાઓને

* મૂળમાં ‘કોચલિક’ એવો પાઠ છે. પણ અર્ધકથામાં કોચલિક એવો પાઠ મળે છે, અને એ જ અર્થ સ્વીકાર્ય છે.

વશ છે.” ખીજવાર પણ ભગવાને કોકાલિક જિહ્વુને કહ્યું, “હે કોકાલિક, એમ બોલ નહિ, એમ બોલ નહિ. સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન ઉપર વિશ્વાસ રાખ; સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન સહગુણી છે.” ત્રીજવાર પણ કોકાલિક જિહ્વુએ ભગવાનને કહ્યું, “ભદ્રન્ત, ભગવાન ઉપર મારી શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ છે, છતાં સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન પાપેચ્છ હોઈ પાપી વાસનાઓને વશ છે.” ત્રીજવાર પણ ભગવાને કોકાલિક જિહ્વુને કહ્યું, “હે કોકાલિક, એમ બોલ નહિ, એમ બોલ નહિ. સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન ઉપર વિશ્વાસ રાખ; સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન સહગુણી છે.” એટલે કોકાલિક જિહ્વુ આસન ઉપરથી ઊઠ્યો, ભગવાનને નમસ્કાર કર્યા અને પ્રદક્ષિણા કરીને સાંધી ચાલતો થયો. સાંધી તે નીકળ્યો કે તરત જ તેના શરીર ઉપર રાઈ રાઈ જેવડા ફોલા ફૂટી નીકળ્યા. તે ફોલા રાઈ જેવડા થયા પછી મગ જેવડા થયા, મગ જેવડા થયા પછી વટાણા જેવડા થયા, વટાણા જેવડા થયા પછી ખોર જેવડા થયા, ખોર જેવડા થયા પછી-આમળા જેવડા થયા, આમળા જેવડા થયા પછી કુમળા ખેલફળ જેવડા થયા, કુમળા ખેલફળ જેવડા થયા પછી (પાકેલા) ખેલફળ જેવડા થયા, અને (પાકેલા) ખેલફળ જેવડા થઈને ફૂટી ગયા તેમાંથી પરુ અને લોહી વહેવા લાગ્યું. અને એ રોગથી કોકાલિક જિહ્વુ મરણ પામ્યો. મરણ પામ્યા પછી મનની અંદરના સારિપુત્ર અને મૌદ્ગલાયન પ્રત્યેના દ્રેષને લીધે કોકાલિક જિહ્વુ પદ્મ (નામના) નરકમાં જન્મ્યો.

ત્યારે રાત પૂરી થતી વખતે અત્યંત સુંદર સહપતિ બ્રહ્મા

આખું જેતવન પ્રમાણિત કરીને જમવાન પાસે આગી અને જમવાનને વંદન કરીને એક ખાલુએ બિતો રહ્યો. એક ખાલુ બિતો રહીને સદંપતિ ધક્કાએ જમવાનને કહ્યું, “બદનત, મોઝાધિક બિમુ મરણ પામ્યો છે.” મરણ પામીને મનમાંના સારિપુત્ર તથા મોદનજમન પ્રત્યેના દેખને ઘોષે મોઝાધિક બિમુ પદ્ય નરકમાં જામ્યો છે.” એમ સદંપતિ ધક્કા બોલ્યો. એમ બોલીને જમવાનને વંદન કરીને અને પ્રદક્ષિણા કરીને લાંબા અંતર્ગાન પામ્યો.

તે પછી રાત પૂરી થવા પછી જમવાને બિમુએને કહ્યું, ‘હે બિમુએ, મર્થ થતે રાત પૂરી થતી વખતે...વગેરે... એમ સદંપતિ ધક્કા બોલ્યો. એમ બોલીને મને વંદન કરીને અને પ્રદક્ષિણા કરીને લાંબા અંતર્ગાન પામ્યો.” એમ બોલી રહ્યા પછી એક બિમુએ જમવાનને કહ્યું, “બદનત, પદ્ય નરકમાંના આયુષ્યનું પ્રમાણ કેટલા લાંબા માગનું હોય છે ?” “હે બિમુ, પદ્ય નરકમાં આયુષ્યનું પ્રમાણ બહુ લાંબું છે. તે આટલાં વર્ષો, આટલાં લેખ, આટલાં હજાર વર્ષો કે આટલાં લાખ વરસો, એમ કહી શકાય નહિ.” “બદનત, પણ તેને ઉપમા આપવી શક્ય છે ખરી ?” જમવાન બોલ્યા, “હે બિમુએ, તેને ઉપમા આપવી શક્ય છે. હે બિમુએ, મોઝાસ દેશમાં વીઠ ખારી” તલનું માટું હોય છે, અને તેમાંથી લેને મોઝા માળુસ દર સોમે વરસે એક તલ કાઢતો રહે, નો આ કામે તે તલ વહેવા ખતાસ થાય, પણ અશુદ્ધ નરકમાંનું આયુષ્ય ખતાસ ન થાય. હે બિમુએ, અશુદ્ધ વીઠગણું

* ચાર આટકોએ એક દોણ, અને ૧૬ દોનની એક ખારી.

૧૧૧. જોડું બોલનારો, અને પોતે કરેલું કૃત્ય કહું નથી એમ કહેનારો નરો જન્ય છે. તે જન્મે દીનકર્મી માણસો મરણ પામ્યા પછી પરલોકમાં એક જ મર્તિ પામે છે. (૫)

૧૧૨. નિર્દોષ, શુદ્ધ અને નિષ્પાપ માણસને જે દોષ દે છે તેના ઉપર જ તે પાપકૃત્ય પવનની સામે ઉઠાડેલી ધૂળની જેમ જીલે છે. (૬)

૧૧૩. લોભમાં બદ્ધ થયેલો, અદ્વાવિદીન, કૃપણ, અવદાન્ય, મત્સરી અને આદી ખાવામાં ગૂંચાયેલો જે દોષ તે પોતાની વાણીથી બીજાને દોષ દે છે. (૭)

૧૧૪. હે વિગમમુખવાળા, અસત્યવાદી, ભૂલુદા, પાપી; કુષ્ટત્વકારી, પ્રત્યક્ષમ, કસિ, નીચ, વધારે ન બોલ; તું નરકમુખ મામી છે. (૮)

૧૧૫. હે કદમ્બકારી, તું સંતોની નિંદા કરે છે, અને તારા પોતાના અદિત માટે ધૂળ ફેંકે છે; પુષ્કળ કુકર્મો કરીને તું ચિરકાળ ખાદામાં પડવાનો છે. (૯)

૧૧૬. કારણકે કરેલું કર્મ ફળ આપ્યા વગર નાશ પામતું નથી. તે કર્તાની પાછળ પડે છે, કર્તા તેનું ફળ ભોમવે છે. તે કદમ્બકારી મંદબુદ્ધિવાળો પરલોકમાં દુઃખ અનુભવે છે. (૧૦)

૧૧૭ (પગમાં ખુંચી જન્ય એવા) લોખંડી ખીસા ખોડીને નેચાડ કહેલી જમીન ઉપર અને લોખંડી મૂળી ઉપર તે જન્ય છે અને ત્યાં તેને ચોખ્ખો એટલે તપેલા લોખંડના મોગાના જેવું બોમ્બન મળે છે (૧૧)

૧૧૮ ત્યાં મીઠું ખાલનારા નથી દોળા, ગદાજ કરવા માટે કાર્મ દોડી આવતા નથી, અને કાર્મ ત્યાજ કરતા નથી. ત્યાં

પાયરી રાખેલા સળગતા ઢાલસા ઉપર સૂવું પડે છે અને ધગધગતા અગ્નિમાં પ્રવેશ કરવો પડે છે. (૧૨)

૬૬૯. ત્યાં તેમને જાળમાં બાંધીને લોખંડી ઘણુથી મારે છે, અને તેઓ ધૂમસની જેમ પથરાયેલા અંધ તમમાં જાય છે. (૧૩)

૬૭૦. અને અગ્નિના જેવી પ્રજ્વલિત લોખંડી કઢાઈઓમાં તેઓ પડે છે, અને તે અગ્નિના જેવી પ્રજ્વલિત કઢાઈઓમાં ઉપરનીએ જતાં આવતાં તેઓ લાંબો કાળ સુધી ઊકળ્યા કરે છે. (૧૪)

૬૭૧. અને ત્યાં પરુ અને લોહીથી ભરેલી કઢાઈઓમાં કદમપકારી માણસ પડે છે. તે જે જે દિશામાં જાય છે ત્યાં ત્યાં તે પદાર્થોથી ખરડાઈ જઈને કષ્ટ પામે છે. (૧૫)

૬૭૨. તે પાપી માણસ ત્યાં કીડાઓથી ભરપૂર પાણીમાં પડે છે. ચારે બાજુના કાંઠાઓ જાંચા હોવાથી તેમાંથી તે નીકળી શકતો નથી. (૧૬)

૬૭૩. ત્યાં પ્રાણીઓ તીક્ષ્ણ અસિપત્રના વનમાં પેસે છે અને જખમી થાય છે. તેમની જીભોને માછલી પકડવાના કાંટાથી તોડીતોડીને જેંચી કાઢવામાં આવે છે. (૧૭)

૬૭૪. અને તીક્ષ્ણ ધારવાળી છુરધારાઓથી ભરેલી વિકટ વૈતરણી નદીમાં તેઓ જાય છે, અને મંદબુદ્ધિ, પાપી એવા તેઓ પાપનું આચરણ કરીને તે નદીમાં પડે છે. (૧૮)

૬૭૫. ત્યાં તેઓ રડતા હોય છે ત્યારે કાળા અને કાળરચીતરા એવા મોટા કાગડા, કૂતરા, શિયાળા, સેનપત્તા અને કાગડાઓ અત્યંત આસક્તિથી ફેંડ્યા કરે છે. (૧૯)

૬૭૬. આવા નરકમાંનો વાસ કહ્યું છે, જે પાપી માણસને

બોમ્બેનો પડે છે. મારે આ જગતમાં માણસ દાખલે દેખ
ત્યાં સુધી તેણે પોતાનું કાંઈ કરવું અને મેરઠારીયી
વર્તવું નહિ. (૨૦)

૧૭૭. પાંચ કોઈ નફત અને ખાસો કોઈ તક્તી મહામંત્રી
તક્તી જેટલાં વરસો પચ નરકમાંનું આપુખ છે, એવી વિદ્યા
મળના કરે છે. (૨૧)

૧૭૮. આવી જાતની દુઃખગારક નરકો છે અને તેમાં
તેટલો વખત રહેવું પડે છે. મારે શુદ્ધ, શીલવાન અને સદ્ગુણી
માણસોના સંબંધમાં વાચા અને મનની સતત ચંચાળ રાખવી
જોઈએ. (૨૨)

નાળકંચુન (૧૧)

૬૭૮. અસિત ત્રપિએ દિવસે બેસવાના પોતાના સ્થાનમાંથી, બુદ્ધ વસ્ત્રો પરિધાન કરનારા ત્રિદશમશ્વદેવ આનંદિત અને હર્ષિત થઈને અને દંડનો સત્કાર કરીને એક વસ્ત્ર ઉડાડતા (અને) અત્યંત રતુનિ કરતા ગેવા. (૧)

૬૮૦. ત્યારે મુદ્ધિત મનવાળા અને ઉત્તન્નિત દેવાને જોઈને તે (ત્રપિ) આદરપૂર્વક બોલ્યા, દેવમંથ હર્ષિત કેમ છે? આ વસ્ત્ર તમે કેમ ઉડાડો છો? (૨)

૬૮૧. જ્યારે અસુરેના સાથે તમારું બુદ્ધ થયું, અને સુરેનો જય અને અસુરેનો પરાજય થયો ત્યારે પણ તમે આટલા હર્ષિત થયા નહોતા. હું દેવો, અમે કઈ અદ્ભુત વસ્તુ જાન ને તમે આનંદિત થયા છો? (૩)

૬૮૨. કેટલાક સીટી રંગાડે છે, કેટલાક ગાય છે, કેટલાક બગ્ગવે છે, કેટલાક તાળાઓ પાડે છે, કેટલાક નાચે છે, એ બધું શા માટે? તે હું મેરુપર્વત ઉપર સહેનારા તમને પૂછું છું.

હે મારિય, તમે મારી સંકા એકદમ દૂર કરો. (૪)

૧૮૩. (દેવો—) તે વરસા જેના અતુલ બોધિસત્તરને મનુષ્યલોકમાં હુનિની પ્રદેશમાં શાક્યલોકના ગામમાં જન્મતા કલ્યાણને અર્થે જન્મ થયો છે. તેથી અમે. અત્યંત દુઃખ થયા છીએ. (૫)

૧૮૪. સર્વ પ્રાણીઓમાં ઉત્તમ, અમંપુરુષ, મનુષ્યવંશ અને સર્વ લોકમાં એક એવા તે પોતાની મર્જનાથી બધાં મૃગોનો પરભવ કરનાર જગજાન સિદ્ધની જેમ બધાનો પ્રભવ કરીને કપિપતન વનમાં ધમેચક પ્રવર્તિત કરશે. (૬)

૧૮૫. ત્યારે તે દેવોનું વચન સંભળીને તે (કપિ) તરણી શુદ્ધીને ઘેર આવ્યા અને ત્યાં બેસીને એણે શાપેને કષ્ટ, ક્રમાર ક્યાં છે? હું પણ તેને જેવા માગું છું. (૭)

૧૮૬. તે પછી દેવિયાર સોનીએ બહીમાં તાપીને ધૂંકાને પ્રભવિત કરેલા સોનાના જેવી કાંતિથી દેવિપમાન અને ઉત્તમવર્ણ એવા તે બાલક પ્રગટે શાક્યોએ અસિતને બતાવ્યો. (૮)

૧૮૭. અમિતી જેમ પ્રભવગત, અકાલમાં સંચાર કરનારા નારપતિ ચંદ્રા જેવા વિપુલ અને વરદનગુના અભ્યુક્ત નર્પતી જેમ પ્રકાશતા ને બાળકને નેરકને કપિ આર્જિત થયા અને વિપુલ પ્રેમ પામ્યા. (૯)

૧૮૮. જાનકિમાં દેવોએ અનેક લાકડીઓવાળું અને હાનર મણકાવાળું હર પંડું, અને સોનાના દંડિવાળાં ચામરો બહુ પામ્યા, પણ અમર અને હર મારણ કરનાર દેવોના નહોતા. (૧૦)

અંતઃપુરમાંથી આપો તમે. પોતાના જગત ઉપરથી કાઢાડો તેણે જગતને અપ્રતિમ પુરીબુદ્ધા પમનો નોપ કરી જેણે મારે ઉપદેશ કર્યો: (૧૭)

૧૬૧. ત્યારે તું બીજા પાસેથી જુદું ચંદ્ર સંભળે અને ત્યારે જુદું સંમેષિલાન મેજરીને સોડાને દેવ પમનો ઉપદેશ કરે, ત્યારે ત્યાં જઈને મને મંજરી પ્રદો પૂછને અને જમણના પંથમાં અજયરેનું આચરણ કરને. (૧૮)

૧૬૨. અવિષ્ણાગમાં નાચકને પરમ વિશુદ્ધ નિર્વાણનો લાભ થવાનો છે એવું જાણતારા તે દિતજીવિવાળા કાપિએ ઉપદેશ કર્યો પછી તે દુનપુપ્પસંચય નાચક જુદાની રાદ જોતો પોતાની દાંડોનું રક્ષણ કરતો તાપસ થઈને રહેવા લાગ્યો. (૧૯)

૧૬૮. અસિત કાપિએ કહેલો સમય આવી પહોંચ્યો, ત્યારે ગિલગ્રેન્ડે ધર્મચક્ર પ્રવર્તિત કર્યાની ખ્યાતિ સાંભળીને, ત્યાં જઈને કાપિસતમને જોઈને પ્રસન્ન થયેલા તે નાચકે મુનિપ્રવર મારે દેવ મોનેય કયું તે પૂછ્યું. (૨૦)

આ પ્રાસ્તાવિક ગાથાઓ.

૧૬૯. અસિતનું આ ધર્માર્થ વચન મેં જન્યું. મારે બધા ધર્મોમાં પારંગત જોતમને હું પૂછું છું. (૨૧)

૭૦૦ હું મુનિ, ગૃહવિરહિત થયેલાને અને બિદ્યા ઉપર નિર્વાહ ચલાવનારાને મારે ઉત્તમ પદ એવું મોનેય કયું, તે હું પૂછું છું, તે મને કહો (૨૨)

૭૦૧ મોનેય કયું ને હું તને કહું છું—એમ જાગવાન બોલ્યા—તે કુપકર અને દુરબિસંમત છે. દલે તને તે કહું છું.

તું સંભાળીને વર્તન કર અને દંડ થા. (૨૩)

૭૦૨. ગામમાં જાય તો વંદન અને નિંદા (જન્ને) સંખે સમજાવથી વર્તવું, મનની અંદરનો ક્રોધ તાપે રાખવો, અને સાંત વર્તીને ગર્વરદિન થવું. (૨૪)

૭૦૩. અરણ્યની અંદરની અમિજ્વાલાઓની જેમ ગામમાં સ્ત્રીઓ ફરે છે, અને તેઓ મુનિને જોભાવવા માગે છે. તેઓ તને મોડમાં ન નાખે તેની સાવધાની રાખજો. (૨૫)

૭૦૪. કામોપભોગ છોડીને સ્ત્રીસંગથી વિરત થા, અને સ્થિરચર પ્રાણીઓ ઉપર અવિરુદ્ધ અને અનાસક્ત થા. (૨૬)

૭૦૫. જેવો હું તેવા તેઓ, અને જેવાં તેઓ હું, એવું વિચારતા કલ્પદરેનું તમચને કાઢીને મારવું નહિ અને મરોતરવું નહિ. (૨૭)

૭૦૬. જે કચ્છ મા અને જોતના સાંભાળ માણસ ગદ્ ગદ્ છે તે કચ્છ અને જોતને. ત્યાં કરીને ચતુરભૂત પાડવું અને આ નાંક વડે જીવ. (૨૮)

૭૦૭. જો તારા અંતરમાં કોઈ કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે.

૭૦૮. જો તારા અંતરમાં કોઈ કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે.

૭૦૯. જો તારા અંતરમાં કોઈ કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે.

૭૧૦. જો તારા અંતરમાં કોઈ કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે અને જો તારા અંતરમાં કંઈક હોય, તેને કાઢી દે.

અભિનંદન કરવું નહિ (૩૨)

૭૧૧. ગ્રામમાં આવીને મુનિએ સાંનાં કુટુંબેલી સાથે વધારેપડેલો રોડ કરવો નહિ, બિદ્યાના સંબંધમાં મૌન ધારણ કરવું અને સુચક શબ્દો બોલવા નહિ. (૩૩)

૭૧૨. જે બિદ્યા મળે તો ઠીક, ન, મળે તોયે ઠીક. ખતે વિશે તે સમાન રહે છે, અને (રહેણાંતના) ઝાડ નીચે આવે છે. (૩૪)

૭૧૩. દાધમાં સિદ્ધાપત્ર લઈને ફરનારો અને મૂળો ન દોચ ખતા મૂંગા જેવો મઈને ફરનારો 'મઈને તેજે અશ્વ બિદ્યાનો તિરસ્કાર અને દાતાને અવાદર ન કરવો. (૩૫)

૭૧૪. શ્રમણે (લુદે) નાનોમોટો રસ્તો ખતાવ્યો છે. (માણસો) સંસારની પાર'જેવાર જતા નથી છતાં પણ યાત્ર એક જ ભાવનું દોષ છે એવું નથી. (૩૬)

૭૧૫. જે બિંદુ આગ્રજા થતો નથી, જેણે સંસારસ્રોત તોડ્યો દોષ, અને જે કૃત્યકૃત્યથી યુક્ત થયો દોષ તેને પરિહાર રહેતા નથી. (૩૭)

૭૧૬. તને ૬ મૌનેષ કહું છું—એમ જનવાન બોલ્યા— અબ્બાની ધારથી પોતાની છબને સામગ્રીને અભ્યા ઉપરનું મધ આપનારા માણસની જેમ સાવધ રહેવું છબ તાતલે આગ્રીને પણ બોજનમાં સપમ ભગવશે. (૩૮)

૭૧૭ સાવધચિત થવું, પરંતુ બહુ ચિંતન પણ ન કરવું; નિરામનપ, અનાશિત અને અલસપ રંગવળુ થવું. (૩૯)

૭૧૮ એકાન્તચાસ અને અમંગ્લાપાસવ્ય (પ્રાગ્ચિન)માં અનુરંજા રહવું એકાકીપણાને મૌન કહે છે. એકાકી રહેવાનો રંગ તને મળ આવશે. (૪૦)

૭૧૯. તો ધ્યાનરત કામત્યાગી ધીર લોકોતું ભાવણ સાંભળીને તું દશે દિશાઓ પ્રકાશિત કરીશ, માટે તે સ્થિતિને પામેલા મારા આવકે ડહી (પાપલક્ષ્મી) અને શ્રદ્ધા વધારવી. (૪૧)

૭૨૦. તે નદીની ઉપમાથી જાણવું. વહેળા ધોધ ઉપર થઈને અને ખીણમાં થઈને મહા અવાજ કરતા વહે છે; પણ મોટી નદીઓ ધીમેધીમે વહે છે. (૪૨)

૭૨૧ જે હીછરું હોય તે અવાજ કરે છે, પણ જે ગંભીર હોય છે તે શાંત હોય છે. મૂર્ખ અધૂરા ઘડાની જેમ અવાજ કરે છે (છલકાય છે), પણ સુસ ગંભીર (માણસ) જલહ્રદની જેમ શાંત હોય છે. (૪૩)

૭૨૨. અમણ (બુદ્ધ) જે બહુ બોલે છે તે યોગ્ય અને ઉપયુક્ત છે એમ જાણીને બોલે છે. સમજીને તે ધર્મોપદેશ કરે છે અને સમજીને પુષ્કળ બોલે છે. (૪૪)

૭૨૩. જે સંયતાત્મા જાણતા છતાં વધારે બોલતો નથી તે મુનિ મૌનાર્હ છે, તે મુનિએ મૌન જાણ્યું. (૪૫)

આ જ જન્મમાં અર્હત્વ, અથવા ઉપાદાનશેષ રહે તો અનાગમિ-
તા, એ બેમાંથી એક કંઈ મળવું જોઈએ.” એમ ભગવાન બોલ્યા.
એમ કહીને પછી તે સુગત શાસ્તાએ કહ્યું;

૭૨૪. જેઓ દુઃખ અને દુઃખની ઉત્પત્તિ જાણતા નથી, અને
તે દુઃખ જ્યાં નિઃશેષ નિરોધ પામે છે તે સ્થાન (નિર્વાણ) અને
તે દુઃખનિરોધગામી માર્ગ જાણતા નથી, (૧)

૭૨૫. તેમને ચિત્તવિમુક્તિ અને પ્રજ્ઞાથી મજેલી મુક્તિ
મળતી નથી; તેઓ દુઃખનો અંત કરી શકતા નથી; અને તેઓ
જ જન્મજરા પામે છે. (૨)

૭૨૬. જેઓ દુઃખ અને દુઃખની ઉત્પત્તિ જાણે છે, અને
તે દુઃખ જ્યાં નિઃશેષ નિરોધ પામે છે તે સ્થાન અને દુઃખનિરોધ-
ગામી માર્ગ જાણે છે. (૩)

૭૨૭. તેઓ ચિત્તવિમુક્તિથી અને પ્રજ્ઞાથી મેજવેલી
વિમુક્તિથી સંપન્ન છે; તેઓ સંસારનાં દુઃખનો અંત કરવા
સમર્થ થાય છે; અને તેઓ જન્મજરા પામતા નથી. (૪)

બીજા કેઈ પ્રકારે સમ્યગ્ દૈતાનુપરચના થઈ શકે કે કેમ,
એમ હું બિનુઓ, તમને કોઈ પૂછનાર મળે તો તેમ થઈ વડે
એમ તેમને કહેવું. તે કઈ રીતે? જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે
તે બધું ઉપાધિઓથી ઉદ્ભવે છે, એ એક અનુપરચના. અને
વૈરાગ્યથી ઉપાધિઓનો અશેષ નિરોધ કરવાથી દુઃખનો ઉદ્ભવ
થતો નથી એ બીજી અનુપરચના. હું બિનુઓ, આ રીતે દૈતની
...વગેરે...તે સુગત શાસ્તાએ કહ્યું:

૭૨૮. જગતમાં જે કંઈ અનેક પ્રકારનાં દુઃખો છે તે બધાં

ઉપાધિઓથી થાય છે. જે અવિદ્યાન ઉપાધિ કરે છે તે મંદુરિ
રીરી દુઃખ ભેગવે છે. માટે દુઃખનું ઉપચારણ બહુનાય
સમજી માણસે ઉપાધિ કરવી નહિ (૫)

ખીન કોઈ પ્રકારે સમગ્ર દેતાનુપરપના થઈ યો ખરી,
એમ જો હે બિહુઓ, તમને કોઈ પૂજનાર મળે તો એમ
થઈ જો એમ તેમને કહેવું. તે કઈ રીતે ? જે કઈ દુઃખ
ઉદ્ભવે છે તે બધું અવિદ્યાથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપરપના.
અને વૈરાગ્યથી અવિદ્યાનો અસેવ નિરોધ કરવાથી દુઃખનો
ઉદ્ભવ યતો નથી એ ખીજ અનુપરપના. હે બિહુઓ, આ રીતે
દેતની...વગેરે...તે સુખત સાસ્તાએ કથું:

૭૨૬. જન્મમરણમય મંચારમાં જેઓ રીરી પડે છે
અને મનુષ્યત્વ કે મનુષ્યેતરભાવ પામે છે તેઓ કેવળ અવિદ્યાને
લીધે જ તે મતિ ભોગવે છે. (૧)

૭૩૦. અવિદ્યા એ મદામોહ છે, જેને લીધે મનુષ્ય ચિરકાળ
મંચારમાં પડે છે. પણ જે વિદ્યાસાગી પ્રાણી હોય છે તેઓ
પુનર્જન્મ પામતા નથી. (૭)

ખીન કોઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? જે કઈ દુઃખ
ઉદ્ભવે છે તે બધું સંસ્કારોથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપરપના.
અને વૈરાગ્યથી સંસ્કારોનો અસેવ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું
નથી એ ખીજ અનુપરપના. હે બિહુઓ, આ રીતે દેતની
...વગેરે...તે સુખત સાસ્તાએ કથું:

૭૩૧ જે કઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું સંસ્કારોમાંથી;
સંસ્કારના નિરોધથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી. (૮)

૭૩૨. સંસ્કારોથી દુઃખ ઉદ્ભવે છે એ સંસ્કારમાં દોષ જાણીને બધા સંસ્કારો શાંત કરીને અને સંજાનો નિરોધ કરીને, અને આ રીતે દુઃખનાશ થાય છે એમ યથાર્થ રીતે જાણીને, (૯)

૭૩૩. સમ્યગ્દર્શી, વેદપારગ પંડિત સમ્યગ્ જ્ઞાનને લીધે મારબંધન તોડીને પુનર્જન્મ પામતો નથી. (૧૦)

ખીન કાર્ધ પ્રકારે...વગેરે...તે કંઈ રીતે? જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું વિજ્ઞાનથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપરચના. અને વૈરાગ્યથી વિજ્ઞાનનો અશેષ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ ખીજી અનુપરચના. હે જિહ્વુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૩૪. જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું વિજ્ઞાનમાંથી; વિજ્ઞાનના નિરોધથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી. (૧૧)

૭૩૫. વિજ્ઞાનમાંથી દુઃખ ઉદ્ભવે છે એ વિજ્ઞાનમાં દોષ જાણીને વિજ્ઞાનના ઉપશમને લીધે વીતવૃષ્ટ્ય થયેલ જિહ્વુ પરિનિર્ચલ્ય પામે છે. (૧૨)

ખીન કાર્ધ પ્રકારે...વગેરે...તે કંઈ રીતે? જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું સ્પર્શથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપરચના. અને વૈરાગ્યથી સ્પર્શનો અશેષ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ ખીજી અનુપરચના. હે જિહ્વુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૩૬. નંદન, રસ, દન, રસનારા, કુમારે યાત્રનારા સ્પર્શના અનુપરચના ન હોવાથી તેને નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવે છે એમ

પામે છે. (૧)

ખીન

ઉદભવે છે, તે નપું વેદ્યાઓમાંથી ઉદભવે છે એ એક અનુપમતા અને વેદ્યાઓ વેદ્યાઓનો અણપ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદભવતું નથી એ ખીન અનુપમતા છે. બિહુનો, આ રીતે...વગેરે...તે મુક્ત થાતાએ કશું. (૧૪)

૭૩૮. આખ્યાતિમાં કે ભાવ, સુખ, દુઃખ કે ઉપેક્ષામાંથી થઈ પછ વેદ્યા (૧૫)

૭૩૯. નષ્ટ, આધાર અને દુઃખ છે, અને સ્પર્શ પામી

પામીને તેના વ્યવ થાય છે એમ સમજીને બિહુ તેના સંબંધ

વિદ્યત થાય છે, અને નિસ્તબ્ધ થઈને પરિનિર્વાણ પામે છે. (૧૬)

ખીન થઈ પ્રારે...વગેરે...તે કઈ રીતે? એ કઈ દુઃખ

ઉદભવે છે તે નપું તૃષ્ણામાંથી ઉદભવે છે એ એક અનુપમતા

અને વેદ્યાઓ તૃષ્ણાનો અણપ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદભવતું

નથી એ ખીન અનુપમતા છે. બિહુનો, આ રીતે રેતની

...વગેરે...તે મુક્ત થાતાએ કશું.

૭૪૦. તૃષ્ણાનો સાચા થઈને લખ્યા કાળ પ્રતિજ્ઞા

લેનારો માણસ મનુષ્ય કે મનુષ્યોત્તરજાત પામીને સંસાર

અનિહી સકતા નથી (૧૭)

૭૪૧ તૃષ્ણામાંથી દુઃખ ઉદભવે છે એ તૃષ્ણામાં થયે

એક ન કિહુને ધનતૃષ્ણ આધારવિરહિત અને સ્થિતિમત્ત

યર્ષને પ્રવચ્ચા લેવી. (૧૮)

ખીન્ન કાઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું ઉપાદાનોથી ઉદ્ભવે છે એક અનુપરચના. અને વૈરાગ્યથી ઉપાદાનોનો અગ્રેષ્ઠ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ ખીન્ન અનુપરચના. હે ભિક્ષુઓ, આ રીતે...વગેરે... તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૪૨. ઉપાદાનોમાંથી ભવ થાય છે, ઉત્પન્ન થયેલ પ્રાણી દુઃખ જોગવે છે અને જન્મેલાને મરણ આવે છે, આ દુઃખનો ઉદ્ભવ છે. (૧૯)

૭૪૩. માટે સમ્યક્ જ્ઞાનથી ઉપાદાનક્ષય કરીને અને જન્મ-ક્ષય જાણીને પંડિતો પુનર્જન્મ પામતા નથી. (૨૦)

ખીન્ન કાઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? જે કંઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે કમોંયા ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપરચના. અને વૈરાગ્યથી કમોંને. અગ્રેષ્ઠ નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ માત્ર અનુપરચના હે ભિક્ષુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૪૪. જે દુઃખ દુઃખના કારણોને નષ્ટ કરીને કમોંયા કમોંના નિરોધથી દુઃખ નિવરણ પામે છે તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૪૫. જે દુઃખ દુઃખના કારણોને નષ્ટ કરીને કમોંયા કમોંના નિરોધથી દુઃખ નિવરણ પામે છે તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૪૬. જે દુઃખ દુઃખના કારણોને નષ્ટ કરીને કમોંયા કમોંના નિરોધથી દુઃખ નિવરણ પામે છે તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

બીજા કાર્ષ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે? જે કઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું આદારોમાંથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપસંયા અને વૈરાગ્યથી આદારોનો અશ્રેય નિરોધ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ બીજી અનુપસંયા છે બિશુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુખત સાચાએ કહ્યું:

૭૪૭. જે કઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું આદારોમાંથી; આદારોના નિરોધથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી. (૨૪)

૭૪૮. આદારોમાંથી દુઃખ ઉદ્ભવે છે એ આદારોમાં રોપ જોઈને અને બધા આદારો ઓળખીને બધા આદારો ઉપર અવલંબી ન રહેતાં, (૨૫)

૭૪૯. સંમ્યક્ પ્રણયી આરોગ્ય જોઈને અને આસવોનો નાશ કરીને જે વિચારપૂર્વક આદારોનો ઉપયોગ કરે છે તે પરિચિત વેદપારમ (માણસ) કરી નામાભિધાન (જન્મ) પામતો નથી. (૨૬)

બીજા કાર્ષ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે? જે કઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું પ્રક્રિયોથી ઉદ્ભવે છે એ એક અનુપસંયા અને વૈરાગ્યથી પ્રક્રિયોનો અશ્રેય નાશ કરવાથી દુઃખ ઉદ્ભવતું નથી એ બીજી અનુપસંયા છે બિશુઓ, આ રીતે...વગેરે... તે સુખત સાચાએ કહ્યું

૭૫૦. જે કઈ દુઃખ ઉદ્ભવે છે તે બધું પ્રક્રિયોથી; પ્રક્રિયાના નિરોધથી દુઃખનો ઉદ્ભવ મટી નથી. (૨૭)

૭૫૧. પ્રક્રિયોમાંથી દુઃખ ઉદ્ભવે છે એ પ્રક્રિયોમાં રોપ જોઈને, પ્રક્રિયોનો ત્યાગ કરીને, અને સંસ્કારોનો નિરોધ કરીને

અપ્રકંપ્ય, અનુપાદાન અને સ્મૃતિમાન બિહુએ પ્રવ્રજ્યા લેવી. (૨૮)

ખીજા કોઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? આશ્રિત ચળી જાય છે એ એક અનુપસ્યના. અને અનાશ્રિત ચળતો નથી એ ખીજી અનુપસ્યના. હે બિહુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુગત શાસ્તાએ કહ્યું:

૭૫૨. અનાશ્રિત ચળતો નથી, પણ જે આશ્રિત હોય છે તે ઉપાદાનોને લીધે મનુષ્યત્વ અને મનુષ્યેતરભાવથી ભરેલા સંસારની પાર જઈ શકતો નથી. (૨૯)

૭૫૩. આશ્રયોમાં આ ભયંકર દોષ જોઈને અનાશ્રિત, અનુપાદાન અને સ્મૃતિમાન થઈને બિહુએ પ્રવ્રજ્યા લેવી. (૩૦)

ખીજા કોઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? હે બિહુઓ, રૂપાવચર દેવલોક કરતાં અરૂપાવચર દેવલોક શાંતતર છે એ એક અનુપસ્યના. અને અરૂપાવચર દેવલોક કરતાં નિરોધ (નિર્વાણ) શાંતતર છે એ ખીજી અનુપસ્યના. હે બિહુઓ, આ રીતે...વગેરે...તે સુગત શાસ્તાએ કહ્યું

૭૫૪. રૂપાવચર દેવો અને અરૂપાવચર દેવો નિરોધ ગણાતા નથી માટે પુનર્જન્મ પામે છે. (૩૧)

૭૫૫. પણ જે લોકો રૂપાવચર દેવલોક ગણાવે અને અરૂપાવચર દેવલોક સંબંધે અનાસક્ત થઈને નિરોધમાં પ્રવેશ પામે છે તેઓ મૃત્યુ જોડી જાય છે. (૩૨)

ખીજા કોઈ પ્રકારે...વગેરે...તે કઈ રીતે ? હે બિહુઓ, સદેવકો સમારક જાડમા નાનકડો જીવનનો અને નદેવકો નુલ્ય

પ્રાત્રમાં જે સત્ય મધુવામાં આવે છે તે જોડું છે એમ સમ્યક્ પ્રગટી આવે છે એકો મધુવા રીતે જુએ છે એ એક અનુપરસ્થના. અને જે બિહુઓ, સદેવક...વચેરે...સદેવમનુષ્ય પ્રાત્રમાં જે જોડું મધુવામાં આવે છે તે સાચું છે એમ સમ્યક્ પ્રગટી આવે છે એકો મધુવા રીતે જુએ છે એ બીજી અનુપરસ્થના જે બિહુઓ, આ રીતે...વચેરે...તે સુમત ધાસ્તાએ કહ્યું:

૭૫૬. અનામમાં આત્મા છે એમ માનનારા અને નામરૂપમાં બદલેલા સદેવક લોકો તરફ જુએ તેઓ આ જ સત્ય છે એમ સમજે છે. (૩૩)

૭૫૭. જેવીજેવી જાતની તેઓ કલ્પના કરે છે તેનાથી તે વસ્તુ જુદી જ જાતની હોય છે, અને તેમની કલ્પના જોડી દે છે. કારણકે જે કુલંકનુર છે તે નધર હોય છે. (૩૪)

૭૫૮. પણ નિર્વાણ અનધર છે અને તે સત્ય છે એમ આવે છે એકો માને છે, અને તે સત્યના ગાનથી નિસ્તૃપ્ત થઈને તેઓ નિર્વાણ પામે છે. (૩૫)

બીજા કોઈ પ્રકારે સમ્યક્ દેતાનુપરસ્થના થઈ શકે કે કેમ, એમ જો, જે બિહુઓ તમને કોઈ પૂછનાર મળે તો તે થઈ શકે એમ તેમને કહેવું તે કઈ રીતે? જે બિહુઓ, સદેવક ...વચેરે...સદેવમનુષ્ય પ્રાત્રમાં જે સુખ માનવામાં આવે છે તે કુખ છે એમ આવે છે એકો સમ્યક્ પ્રગટી મધુવા રીતે જુએ તે જુએ છે એ એક અનુપરસ્થના અને જે બિહુઓ, સદેવક ...વચેરે...સદેવમનુષ્ય પ્રાત્રમાં જે કુખ માનવામાં આવે છે

તે સુખ છે એમ આર્ય લોકો યથાર્થપણે ઉત્તમ રીતે જાણે છે એ ખીજી અનુપરચના. હે બિહુઓ, આ રીતે દ્વૈતની સમ્યક્ અનુપરચના કરનાર, અપ્રમત્ત, ઉત્સાહી અને દબચિત્ત યજ્ઞને વર્તનારા બિહુને આ જ જન્મે અર્હત્વ, અથવા ઉપાદાનરોપ રહે તો અનાગામિતા, એ બેમાંથી એક ફળ મળવું જોઈએ. એમ ભગવાન બોલ્યા. એમ બોલ્યા પછી તે સુગત શાસ્ત્રાએ કહ્યું:

૭૫૯. રૂપ, રાગ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શ એ બધા પદાર્થોને (લોકો) ધૃષ્ટ, કાન્ત અને મનોહર માને છે. (૩૬)

૭૬૦. સદેવક લોકોને આ પદાર્થો સુખકારક લાગે છે, અને તે જ્યાં નિરોધ પામે છે તે (સ્થાન) તેમને દુઃખકારક લાગે છે. (૩૭)

૭૬૧. સત્કાયણુદ્ધિનો નિરોધ સુખકર છે એમ આર્ય જાણે છે, પણ લોકોની સમજણ તે જ્ઞાતાઓથી વિરુદ્ધ પ્રકારની જ હોય છે. (૩૮)

૭૬૨. ખીજા જેને સુખ ગણે છે તે દુઃખ છે એમ આર્યો જાણે છે; અને જે ખીજાને દુઃખ લાગે છે તે સુખ છે એમ આર્યો જાણે છે. જેમાં મૂર્ખ લોકો મોહિત થાય છે તે આ દુર્જેય લોકસ્વભાવ જુઓ ! (૩૯)

૭૬૩. અવિદ્યાથી ઘેરાયેલા તે અજ્ઞાન લોકોને આ અંધકાર લાગે છે. પણ દેખતા માણસો પ્રકાશ જોઈલો સ્પષ્ટ જોઈ શકે છે તેવો આ પ્રકાર સન્તોને દેખાય છે. આ (સાવ) પાસે હોવા છતાં ધર્મજ્ઞાનવિહીન મૂઢ જાણતા નથી. (૪૦)

૭૬૪. જેઓ ભવાસક્તિપરાયણ, ભવનદીમાં વહેનારા, અને મારના ઝપાટામાં આવેલા હોય તેમને આ ધર્મનો બોધ

થવો મુશ્કેલ છે. (૪૧)

૭૬૫. સમ્યગ્ જ્ઞાનથી જે પદને ભક્ષીને અગ્રહ્ય યજ્ઞને પરિનિર્વાણ પામે છે તે પદનો આર્યો સિદ્ધિય બીજાને ભોધ થવો સમ્ય છે ? (૪૨)

એમ, ભગવાન બોલ્યા. મુદિત મનથી તે બિહુઓએ ભગવાનના ભાવજનું અભિનંદન કર્યું. આ વ્યાખ્યાન કરવાથી સહ બિહુઓનાં અંતઃકરણો ઉપાદાનરહિત યજ્ઞને આશ્રયમુક્ત થયાં.

તેની અનુક્રમણિકા—સંત્ય, ઉપાધિ, અવિદ્યા, સંસ્કાર અને પાંચમું વિદ્યાન; સ્વયં, વેદના, તૃષ્ણા, ઉપાદાન, કર્મ, આહાર, પ્રકંપ, રૂપાવચર, મુખ અને દુઃખ મળીને કલ સોળ.

(મહાવચ્ચ ત્રીજો સમાપ્ત)

તેની અનુક્રમણિકા: પચ્ચમજ્ઞ, પધાન, સંભંધિત, સુંદરિક, માપ, સખિય, સેલ, સસ્થ વાસેદ, મોક્ષલિક, તાલક, અને. દયતાનુપરસ્તના એ બાર શ્રુતનો મહાવચ્ચ ગણાય છે.

[અદૃકવગ્ગ ચોથો]

૩૯

કામસુત્ત (૧)

૭૬૬. કામોપભોગની ઇચ્છા કરનારાની યોજનાઓ જે ફળીભૂત થાય તો તે જેની ઇચ્છા રાખે છે તે મળવાને લીધે તે મર્ત્ય જરૂર આનંદિત થાય છે. (૧)

૭૬૭. પણ ઇચ્છા ધરાવનારા અને આસક્ત થયેલા તે પ્રાણીના તે કામોપભોગ નષ્ટ થાય તો ગાણ્યી ગણે વિદ્વ થતો હોય એવું દુઃખ પામે છે. (૨)

૭૬૮. જેમ સપેના માયાથી આપણું પગલું દૂર રાખીએ છીએ તેમ જે કામોપભોગથી દૂર રહે છે તે સ્મૃતિમાન આ વિષક્તિકને (તૃષ્ણાને) પાછળ રાખીને ગય છે (ત્યાગ કરીને આગળ ગય છે). (૩)

૭૬૯. ખેતી, આગચગીયા, ધન, ગાય, ઘોડા, અથવા દાસ અને નોકર, સ્ત્રી અને આધવ, એવા જિન્નજિન્ન કામોપભોગમાં જે માણસ હુલ્લ થાય છે. (૪)

૭૭૦. તેને તેનાથી જે અબજ હોય તેઓ (પણ) દબાવી શકે છે અને વિખેલ તેને હેરાન કરે છે, અને તેથી જેમ પ્રેમી હોદીમાં પાણી જેસે તેમ તેના અંતઃકરણમાં દુઃખ જેસે છે. (૫)

૭૭૧. માટે પ્રાણીએ સતત સ્મૃતિમાન રહીને કામોપભોગનો ત્યાગ કરવો, અને હોદી સાદસૂદ કરીને પારં જવાની જેમ તે (કામોપભોગ) નો ત્યાગ કરીને એક તરી જવો. (૬)

કુટુંબસુત્ર (૩)

૭૮૦. કેટલાક કુટુંબનયી બોલે છે અને કેટલાક સત્ત્વ મનયી બોલે છે. પણ આવી રીતે ઉત્પન્ન થયેલ વાદમાં મુનિ પડતો નથી. એથી મુનિને કાર્ધ પણ કારણે કાદિન્ય ઉત્પન્ન થતું નથી. (૧)

૭૮૧. કારણકે પોતાના પંથનો જેને હંદ લાગ્યો હોય, સ્વેચ્છાથી જે તેમાં બદલ થયો હોય, અને પોતે સ્વીકારેલા પંથ મુજબ તે વર્તવા લાગે તો તે પંથથી પર તે કંઈ રીતે જર્ધ શકે? અને જે જેવું જાણશે તેવું જ બોલશે. (૨)

૭૮૨. ન પૂછ્યું હોય છતાં જે પ્રાણી બીજાને પોતાના સંપ્રદાયનાં શીલવ્રતો કહે છે, અને પોતાની જ વાતો બોલવા લાગે છે તેને સુસ લોકો અનાયધર્મી કહે છે. (૩)

૭૮૩. પણ જે શાંત અને અભિનિર્વૃત્ત બિહુ મારા આ આ નિયમો છે એવો બબડાટ કરતો નથી, અને જેને આ જગતમાં કશાનો પણ ગર્વ નથી તેને સુસ લોકો આર્યધર્મી

રહે છે. (૪)

૭૮૪. જે સ્પષ્ટતાથી ન હેખાતા મિથ પદાર્થોની કલ્પના કરે છે અને તેને જ પોતાનું મિથ માને છે તે પોતાને લાભદાયક હેખાતી, પ્રકોપ અને બાલ પદાર્થો ઉપર અવલંબી રહેનારી સતિને વળગી રહે છે. (૫)

૭૮૫. કારણ પદાર્થોમાં ચૂંટણી કરીને દરતાથી સ્વીકારેલી સાપ્રદાયિકતા ઝોળંગવી લગ્ય નથી. માટે આથી એ સાપ્રદાયિકતામાં માણસ બાકાત પડે છે અને એકને સ્વીકાર કરે છે. (૬)

૭૮૬. પરંતુ ધૂતપાપને આ જગતમાં લવાલવ સંબંધે પ્રત્યેકી આ સાપ્રદાયિકતા યુક્ત હોતી નથી. તે માયા અને અહંકાર ઉદ્ભાસે ધૂતપાપ સેનાથી સાપ્રદાયિકતામાં પડે તે નિશ્ચય છે. (૭)

૭૮૭. કારણ અંતર માણસ પદાર્થોના વાદમાં પડે છે; પણ નિશ્ચય માણસને કોણ સેનાથી વાદમાં સંડોવે? કારણકે તેને આત્મબુદ્ધિ કે અનાત્મબુદ્ધિ નથી, તેણે બધી સાપ્રદાયિકતા ધોઈ નાખી છે. (૮)

પરમદુઃક્રમ (૫)

૭૯૧. અધા દષ્ટિઓમાં (પંથોમાં) પોતાની દષ્ટિ ઉત્તમ છે એમ સમજીને યાજનારો પ્રાણી આ જગતમાં પોતાના પંથને મહત્વનો માને છે, અને બોમ્બ પંથો તેનાથી હીન છે એમ કહે છે, અને તેથી તે વિનાશી પર થતો નથી. (૧)

૭૯૨. તે પોતાના પંથમાંનાં દષ્ટ, શ્રુત શીલવ્રત અથવા અનુમિતમાં જ કાયદો જુએ છે, અને પોતાની આ સમજણ સારી છે એમ માની લઈ તે બોમ્બ અધા પંથોને હીન ગણે છે. (૨)

૭૯૩. જે દષ્ટિની આસક્તિને લીધે તે બોમ્બને હીન ગણે છે તે એક ગ્રંથિ છે એમ હુજો કહે છે. મારે બિહુએ દષ્ટ, શ્રુત, અનુમિત કે શીલવ્રતમાં આસક્ત થવું નહિ. (૩)

૭૯૪. આ જગતમાં તેણે જ્ઞાનમાં કે શીલમાં જુદી દષ્ટિની કલ્પના કરવી નહિ; હું બોમ્બની સમાન છું, બોમ્બથી હીન છું કે શ્રેષ્ઠ છું એવી વૃત્તિના પલ્લ કરવી નહિ. (૪)

૮૦૦ તે આત્મદષ્ટિ છોડી દઈને અને ઉપાદાનવિરહિત

શકિને જ્ઞાનમાં પણ આસક્ત થતો નથી. તે સાંપ્રદાયિક લોકમાં સંપ્રદાયથી વર્તતો નથી, અને તે કોઈ પણ દષ્ટિને વગગી રહેતો નથી. (૫)

૮૦૧. ઇંદ્રલોક કે પરલોકમાં જવ અને અમર બને અંતોની જેને આકાંક્ષા નથી તેને પદાર્થોના વિચારથી દુઃખથી સ્વીકારેલી કોઈ સાંપ્રદાયિકતા નથી. (૬)

૮૦૨. દષ્ટ, શ્રુત, અને અનુમિતમાં વિકલ્પેથી કોઈ પણ અણુમાત્ર સંજ્ઞા તેને નથી. તે દષ્ટિને ન વગગી રહેનારા બ્રાહ્મણને આ જગતમાં કોણ કઈ રીતે વિકલ્પમાં નાખી શકે ? (૭)

૮૦૩. તેઓ વિકલ્પમાં પડતા નથી, એક જ વસ્તુને બહુ મહત્ત્વ આપતા નથી, અને કોઈ પણ સાંપ્રદાયિકતા સ્વીકારતા નથી. ધીલવનથી બ્રાહ્મણને કોરી લઇને નથી. તે પાર પામેલો કદાચી પણ લોચના ધરાવતો નથી. (૮) .

જરામુત (૬)

૮૦૪. અહા ! આ હવિત કેટલું અદ્ય છે ! તે સો વરસ પૂરાં થતાં પહેલાં જ ખજાસ થાય છે. અને તે કરતાં જે વધારે હવે છે તે પણ જરાથી મરે જ છે. (૧)

૮૦૫. મમત્વને લીધે લોકો શોક કરે છે, પણ પરિગ્રહો નિત્ય નથી. આ આખું જગત વિપરિણામધર્મી છે એમ જાણીને અનાગારિક યત્ન રહેવું. (૩)

૮૦૬. મનુષ્ય જેને અ. માતૃ છે એમ માને છે તે પણ મરણથી તો નષ્ટ થાય છે જ. એમ જાણીને ગદ્ગદ ઉપાસકે મમત્વ ઉપર અવલંબી રહેવું નહિ. (૩)

૮૦૭. સ્વપ્નમાં જતેલી વસ્તુ જાગૃત થયા પછી જેમ માણસ જોઈ શકતો નથી, તેમ પરલોકવાસી મૃત પ્રિય માણસને તે જોઈ શકતો નથી. (૪)

૮૦૮. અમુક નામવાળા માણસને આપણે જોઈએ છીએ અથવા સાંભળીએ છીએ. તેમાંથી જે પ્રાણી પરલોકવાસી થાય છે

નિવૃત્તિમોક્ષમુક્ત (૭)

૮૧૪. હું મારિય, આંતરેન કરનાર નનુપ્પને શું નુકસાન થાય છે એ કહે—એમ આપુરુમાન નિમ મૈત્રેય બોલ્યો—તમારો કપરેલ સ્વામીગણે અને વિવેક શીખાશું. (૧)

૮૧૫. હું મૈત્રેય, આંતરેન કરનારને આપેલો ઉપદેશ ફાગટ થાય છે—એમ જાનવાન બોલ્યા—અને તે ખોટો માર્ગે જાય છે, એ તેનામા દોષ છે (૨)

૮૧૬. પહેલાં એકકા રહીને પછી જો આંતરેન કરે છે. તે પૃથગ્જનને તોડીને ચડેલા વઢાણની જેમ હીન સમજે છે (૩)

૮૧૭. તેણે પૂર્વે મેળવેલી કાર્તિ અને યશ નાશ પામે છે. આ પણ જોઈને આંતરેન જોડતા શીખવું (૪)

૮૧૮. તે મંડલપરાયણ માણસ દરિદ્રાની જેમ ચિતામગ્ન થાય છે. એવાં તે આગળ કરેલા ભેદા સામગાને જોઈ પડે છે. (૫)

૮૧૯. અને તામ્ર જે સ ના નેન એ જાણ કરે તો તે શાસ્ત્રો રચે છે. આવેલ આ મંડલપર માણસ અત્યંતમાં

૬મે છે. (૧)

૮૨૦. (માણસ) એકચર્યા (સંન્યાસ) સ્વીકારેલો મોર્ધ મદા પંડિત છે એવી ખ્યાતિ પામે, પણ જો તે સ્ત્રીમુગ કરવા લાગે તે મંદુરિદિ માણસની જેમ કિચક થાય છે. (૭)

૮૨૧. પૂર્વપર વર્તનમાં આ દોષ જોઈને મુનિએ આ જમનમાં એકચર્યા દહ કરવી અને સ્ત્રીસંગ ન કરવો. (૮)

૮૨૨. એકાન્ત જ ધીખવો. તે જ આર્યોને હિતમ લાગે છે. લેનાથી જે પોતાને બ્રહ્મ ન માને તે નિર્વાણની સાવ પાસે છે એમ સમજવું. (૯)

૮૨૩. કામોપભોગમાં ગૂંચાયેલાં લોકો કામોપભોગમાં અન-પેક્ષ વર્ધને એકાન્તમાં સહેનારા આપતીયું મુનિ જેવા મંવાની આજ્ઞા રાખે છે. (૧૦)

પસૂરસુત્ત (૮)

૮૨૪. લોકો પોતપોતાના પંથમાં જ શુદ્ધિ છે એમ પ્રતિપાદન કરે છે, અને બીજા પંથોમાં શુદ્ધિ નથી એમ કહે છે. જે પંથનો આશ્રય લે છે તે જ પંથમાં શ્રેય છે એવું કહેનારા તેઓ ભુદા-ભુદા પંથોમાં બદ્ધ થાય છે. (૧)

૮૨૫. તેઓ વાદવિવાદ કરવાની ઇચ્છાથી સભામાં જઈને એકબીજા એકબીજાને મૂર્ખ કરાવે છે. અન્યતર પંથમાં બદ્ધ થયેલા અને પોતાને વાદમાં કુશળ ગણાવનારા તેઓ પ્રશંસાની ઇચ્છાથી વાદવિવાદ કરે છે. (૨)

૮૨૬. સભામાં જ્યારે તે વાદમાં રોકાયો હોય ત્યારે પ્રશંસાની ઇચ્છાથી ઓગળ ઉપર વાણીના ઘા મારનારો થાય છે; પણ જો તે વાદમાં પરાજિત થાય તો બોંકો પડે છે, અને નિંદા થાય તો ક્રોધ કરે છે ને ઓગળનું છિદ્ર શોધે છે. (૩)

૮૨૭. ત્યાં જે પરીક્ષકો હોય તે જો આનો મુદ્દો ખોટો છે અને તે તોડી પાડવામાં આવ્યો છે એમ કહે તો આ વાદમાં

દારો પરિવેર અને શોક કરે છે અને પ્રતિપક્ષીએ પોતાના ઉપર વિજય મેળવ્યો એનાથી ધૂંવાંધૂંવાં થાય છે. (૪)

૮૨૮. આવી રીતે ધ્રમણોમાં વિવાદ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેમાં આ (માણસ) બીજા ઉપર આધાત કરે છે અથવા પેલે આધાત પામે છે. માટે આ પ્રકારે જોઈને વિવાદથી નિવૃત્ત થઈ; કારણ તેમાં પ્રયંસાના લાભ સિવાય બીજાને કંઈ હાથે નથી. (૫)

૮૨૯. સખામાં કાંઈ કાંઈવાર બીજાનો વાદ તોડી પાડીને તે ત્યાં પ્રયંસા પામે છે, અને તેનાથી હર્ષિત થાય છે અને ગંધુ માધુ રાખીને આવે છે. એવો જય મેળવીને તે પરિપૂર્ણ-મનોરથ થાય છે. (૬)

૮૩૦. પક્ષ આ તેના ગર્વ એ જ તેના પાતનો પાયો છે. અને આ માણસ પોતાના માન (અદકાર) અને અતિમાન બીજાને બતાવ્યા જ કરે છે આ પક્ષ પ્રકારે જોઈને માણસે જાણ પાડુ તરિક; કારણ વાદથી મુદિ થતી નથી એમ સૂચે છે. (૭)

૮૩૧. રાજાના અગ્રમાં પોષાપેક્ષો કરે જેમ પ્રતિષ્ઠા મેળવવાની હેતુ રાજાના ગર્વના કરેનો જય છે, તેથી આ વાદી છે પણ હે શત્રુ તું જાતી જ પાછળ પડે પુલ કરેલા ક્રેતા કરતાયો મરણ અદકાર પડેલા જ નહિ થયો છે. (૮)

૮૩૨ જેના સાંનિધ્યવિકાસને વગમીને વર્ણવવા કરે છે અને પોતાનું અંતુ જ સાનુ જેમ પ્રતિપાદન કરે છે તેમની પાસે જઈને તું વર્ણવવા કરે કારણ તું વાદ જ કરે છે તારા (વેળ) પ્રતિપાદી તરિકે જાણે રહેવારે કંઈ તને અર્થ

મનસે નહિ. (૯)

૮૩૩. પણ જેઓ પ્રતિબદ્ધચિત્તે નાચ કરીને રહે છે, અને પોતાના પંચ ખાતર જાળ પંચો સાથે વિરોધ કરતા નથી, અને જેમને પોતાનો જ પંચ શ્રેષ્ઠ છે એમ જાગતું નથી તેમની પાસે, જે પ્રણર, તને સુખજાતું છે / (૧૦)

૮૩૪. અને સાંપ્રદાયિક મતોનો વિચાર કરતાં તારા મનમાં નાદુરુદ્ધિ ઊદ્ભવતી. પણ અહીં ધૂનપાપની સાથે કામ પડવાથી તને કદ સલામતો અસાધ્ય છે. (૧૧)

અભિપ્રાય (૯)

(૧૧) (અવગત) — તથા, જોઈ અને રાહ કે સહ
મિત્રમણે એકે એ બધાં બંધનને સિદ્ધિ મળ્યા
એ એ બંધનને તેમ સંપૂર્ણ એકે એ, એ બધા
બધાં સહન કરી રાહ કરે (૧)

(૧૨) (અવગત) — જોઈ અને એકે એકે એકે
બી કે એક એ બંધનને રાહ રાહ રહે છે એકે
રાહ રહે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે
એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે (૨)

(૧૩) કે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે
એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે

તે એ એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે
એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે
એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે
એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે એકે

મન થતું નથી. આ દષ્ટિઓને વળગી રહેવું યોગ્ય નથી એમ જાણીને અને વિચાર કરીને મેં મનની શાંતિ મેળવી. (૩)

૮૩૮. જે વિકલ્પેલા નિશ્ચિત મતો છે—એમ માગન્દિય બોલ્યો—તેને, હે મુનિ, વળગી રહેવા જેવું નથી એમ તમે કહો છો, તો આ મનની શાંતિને સુસોએ કઈરીતે વર્ણવી છે? (૪)

૮૩૯. હે માગન્દિય, દષ્ટિ, શ્રુતિ અને જ્ઞાનથી—એમ ભગવાન બોલ્યા—અથવા શીલથી અને વ્રતથી શુદ્ધિ નથી; અદષ્ટિથી, અશ્રુતિથી અને અજ્ઞાનથી, અશીલથી અને અવ્રતથી પણ શુદ્ધિ નથી. આ બધા પંથો વળગી રહેવા જેવા નથી. માટે તેનો ત્યાગ કરીને અનાસક્ત શાંત માણસે ભવની આશા રાખવી નહિ. (૫)

૮૪૦. જે દષ્ટિથી, શ્રુતિથી અને જ્ઞાનથી—એમ માગન્દિય બોલ્યો—અથવા શીલ અને વ્રતથી શુદ્ધિ નથી; અદષ્ટિથી, અશ્રુતિથી, અજ્ઞાનથી, અશીલથી અને અવ્રતથી પણ શુદ્ધિ નથી; તો પછી મને લાગે છે કે મોહ એ જ ધર્મ હોવો જોઈએ. કેટલાક આ જ દષ્ટિથી શુદ્ધિ થાય છે એમ સમજે છે. (૬)

૮૪૧. સાંપ્રદાયિક મતો ઉપર અવલંબી રહેતો તું હે માગન્દિય,—એમ ભગવાન બોલ્યા—લોકોએ સ્વીકારેલા મતમાં મોહ પામ્યો, અને હું જે તને કહું છું તેની લેશમાન કલ્પના (સંસાર) તને જણાતી નથી, માટે આ ધર્મ મોહમય છે એમ તું સમજે છે. (૭)

૮૪૨. જે પોતાને ખીજની સમાન, ખીજ કરતાં ત્રેબ્ધ કે હીન સમજે છે તે તેને લીધે વિવાદમાં પડશે. પણ આ ત્રણ પરિસ્થિતિમાં જે કંપ પામતો નથી તેને પોતે ખીજની સમાન

કે ખીજ કરતાં ઘેલ છે એમ લાગતું નથી. (૮)

૮૪૩. તે બાહ્ય આજ એક સત્ય છે એમ કેમ કહેશે ?
અથવા તે એટું છે એમ કહીને વાદ કેમ કરશે ? જેને પોતે
જ્ઞાન કે વિજ્ઞાન છે એમ લાગતું નથી તે કોની સાથે વાદ
કરશે ? (૯)

૮૪૪. ધરતો ત્યાગ કરીને અનાગારિકભાવથી આત્મનારો,
મામના સોફા સાથે દોસ્તી ન બાંધનારો, કામોપભોગથી વિવિક્ત,
અને સાંપ્રદાયિક મતને મદત્ત ન આપનારો મુનિ સોફા સાથે
વાદવિવાદ કરતો નથી. (૧૦)

૮૪૫. નામ (નિષ્પાપ) એવા મુનિએ જે સાંપ્રદાયિક મતોથી
વિવિક્ત થઈને રહેતું જોઈએ તે મતોના સ્વીકાર કરીને વાદમાં
પડતું નહિ. પાણીમાં શ્વેત પાણીમાં કાંઈ પાણીમાં કંટકનાલ કેમજ જેમ પાણીથી
અને કાદવથી અલિપ્ત રહે છે તે રીતે સાંતિવાદી અશુભ્ય મુનિ
કામોપભોગ અને જગતથી અલિપ્ત રહે છે. (૧૧)

૮૪૬. વેદપારંગ (મુનિ) દષ્ટિથી અને અનુભૂતિથી અદંકાર
કરતો નથી, કારણકે તે પદાર્થોમાં લગ્નમય થતો નથી. તેને કર્મ
અને કૃતિથી ઘેરી શકાતો નથી અને સાંપ્રદાયિક મતમાં ભાગ
શકાતો નથી. (૧૨)

૮૪૭. સંજ્ઞાથી વિરક્ત થયેલાને કંઈ નથી અને પ્રજ્ઞાથી
વિમુક્ત થયેલાને મોહ નથી. પણ જેઓ સજ્ઞા અને દષ્ટિને
વગળી રહે છે તેઓ આ જગતમાં એકબીજાને ધક્કા દેતા
રે છે. (૧૩)

પુરાભેદસુત્ત (૧૦)

૮૪૮. ક્યા દર્શનને લીધે અને ક્યા શીલને લીધે (ગાલુસ) ઉપશાંતિ કહેવાય છે? હે ગોતમ, ઉત્તમ માણુસ કયો એમ પાણું છું તે મને કહો. (૧)

૮૪૯. શરીરભેદની પૂર્વે જે વીતતૃષ્ણ હોય—એમ ભગવાન બોલ્યા—તે અતીતકાલને વળગી રહેતો નથી, વર્તમાનકાળમાં મર્યાદિતપણે ગણાતો નથી, અને ભવિષ્યકાળ પ્રત્યે તેને આસક્તિ નથી. (૨)

૮૫૦. જે અકોધન, નિર્ભય, અવિતત્થી, નિઃશલ, વિચારપૂર્વક બોલનારો અને અબ્રાન્ત હોય તે જ વાચાસંયમી મુનિ છે. (૩)

૮૫૧. તેને અનાગત વસ્તુમાં વાસના નથી; તે અતીત વસ્તુ વિષે શોક કરતો નથી; તે વિષયસ્પર્શોમાંથી મુક્તતા બાળે છે; અને તે સાંપ્રદાયિક મતોમાં ફેરવી શકતો નથી. (૪)

૮૫૨. તે એકાન્તવાસી, અદાંભિક, નિઃસ્પૃહ, અમત્સરી, અપ્રગલ્ભ, અજુગુપ્સી હોય છે, અને ચાડી ખાતો નથી. (૫)

સર્વ સંયોજનોથી મુક્ત, દાનત, વિ
 હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય અ
 ૪૯૩. જે બાહ્ય પુણ્યની અ
 મામ, ક્રોધ અને મોહને ત્યાગીને
 નારા હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય
 ૪૯૪. જે બાહ્ય પુણ્યની અ
 ના અંતઃકરણમાં માયા અને અહંકાર
 અમમ અને નિસ્તૃણ હોય તે
 આપણું. (૮)

૪૯૫. જે બાહ્ય પુણ્યની અ
 તૃણમાં ન દસાયા હોય, ઓધ પાર
 રહ્યા હોય તેઓને વખતોવખત હવ્ય

૪૯૬. જે વખતોવખત અપેક્ષા
 મળ્યા માટે કે ઉ-... માટે, બહુ
 જેઓનામાં રહ્યા તથા

હવ્ય અ...
 અ...
 અ... કરને સ...
 અ... હવ્ય

આપણું. (૧૧)

३० दिनांक २००० (२०००) का. के. (२)

[illegible]

(1) જેને જમનામાં રૂપ અને દુષ્કાર છે. તેને
 જો જમનામાં છે. તેમાં જો અને જમનામાં
 જમનામાં જોવામાં છે. (1)

૧૮૮૬ ની ૬ જુલાઈ અને ૧૯૧૧ એ સરકારે ૧૯
અને ૧૯૨૦ ની વચ્ચે (અગાઉના વર્ષો) સરકાર દ્વારા
૧૯૨૦ ના, મેમ્બરોના આ (સંવત્સર) ૧૯૨૦ ના
અંગિકા છે. મોટા સંખ્યામાં આગામી વર્ષે ૧૯૨૦
૧૯૨૦ ના આગામી વર્ષે ૧૯૨૦ ના આગામી વર્ષે ૧૯૨૦ ના

(૧) હાલ જેમ જેમ કુળને લઈને આવે છે તે તેમ જોઈ શકાય છે. (૨)
 (૩) જેમ જેમ કુળને લઈને આવે છે તે તેમ જોઈ શકાય છે. (૪)
 (૫) જેમ જેમ કુળને લઈને આવે છે તે તેમ જોઈ શકાય છે. (૬)
 (૭) જેમ જેમ કુળને લઈને આવે છે તે તેમ જોઈ શકાય છે. (૮)
 (૯) જેમ જેમ કુળને લઈને આવે છે તે તેમ જોઈ શકાય છે. (૧૦)

(૧૦. ૧૫)ને હવે મુખ અને કુખ પેદા થયું. હવે
સર્વ ન હોય તો આ કૃપાળ સર્ગ નથી; બલ અને હનિ
જે બને હવે જ હવે હો એમ દૃઢપૂં. (૬)
૮૧. જનનાર્થ સર્વ કૃપાળે જે
કૃપાળે કૃપાળે જે

(૭) જાનવાળી સ્ત્રી ક્યાંથી પેલો માણ છે ? પરિવ્રજ
 ગયો ! અને દેશ ત્યાંથી સ્વર્ગ કેવળ ક્યાં ગયો !
 (૮) જાનવાળી સ્ત્રી ક્યાંથી પેલો માણ છે ? પરિવ્રજ
 ગયો ! અને દેશ ત્યાંથી સ્વર્ગ કેવળ ક્યાં ગયો !
 (૯) જાનવાળી સ્ત્રી ક્યાંથી પેલો માણ છે ? પરિવ્રજ
 ગયો ! અને દેશ ત્યાંથી સ્વર્ગ કેવળ ક્યાં ગયો !

(૧૦)

કલહવિવાદસુત (૧૧)

૮૧૨. કલહ અને વિવાદ, પરિદેવ, શોક અને મત્સર ક્યાંથી થાય છે? અને અહંકાર, અતિમાન અને ચાડી ક્યાંથી થાય છે? તે કહો. (૧)

૮૧૩. કલહ અને વિવાદ, પરિદેવ, શોક અને મત્સર, અહંકાર, અતિમાન અને ચાડી પ્રિય વસ્તુઓમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. માત્સર્યથી કલહ અને વિવાદ થાય છે, અને વાદવિવાદમાં પડનારા માણસમાં ચાડી ઉદ્ભવે છે. (૨)

૮૧૪. આ જગતમાં વસ્તુ પ્રિય કેમ થાય છે? જગતમાં જે લોભ ચાહ્યા કરે છે તે શાનાથી થાય છે? અને મનુષ્યોની તકરારોની કારણભૂત આશા અને નિષ્ઠા શાનાથી ઉત્પન્ન થાય છે? (૩)

૮૧૫. આ જગતમાં હંદને લીધે વસ્તુઓ પ્રિય થાય છે; હંદને લીધે જગતની અંદર ચાલતા લોભ પેદા થાય છે, જેનાથી મનુષ્યોની અંદરની તકરારની કારણભૂત એવી આશા

અને નિષા આપી (જંદી) થાય છે. (૪).

૮૧૬. જમતમાં જંદ ક્યાંથી (પેદા) થાય છે ? પોગનાઓ
માંથી ઉત્પન્ન થાય છે ? અને કોષ, લુગ્મ્યાઈ, કુંચા, કે
કમળે (જુદે) જતાવેલા એવા ખીજા દોષો ક્યાંથી ઉત્પન્ન
થાય છે ? (૫)

૮૧૭. જેને જમતમાં મુખ અને દુઃખ મળે છે તેમાંથી
જંદ ઉત્પન્ન થાય છે. રોમાં હાનિ અને લાલ્લ લેઈને પ્રાપ્ત
જમતમાં પોગનાઓ થકે છે. (૬)

૮૧૮. કોષ, લુગ્મ્યાઈ અને કુંચા એ વસ્તુઓ : પશુ
આ જ હવે લીધે (મુખદુઃખને લીધે) ઉત્પન્ન થાય છે.
કમળે જાત મેળવીને આ (કુચકાકુચલ) ધર્મો જતાવી
આપા છે, માટે સ્વેચ્છામયત માણસે તેનો ધર્મ સ્વીકારે. (૭)

૮૧૯. મુખ અને દુઃખ એને લીધે માય છે ? કઈ વસ્તુનો
નાશ થવાથી આ (મુખદુઃખ) નથી થતા ? અને લાલ્લ અને
હાનિ શેનાથી થાય ? એ પશુ મને કહે. (૮)

૮૨૦. સ્પર્શને લીધે મુખ અને દુઃખ પેદા થાય છે;
સ્પર્શ ન હોય તો આ ઉત્પન્ન થતા નથી; લાલ્લ અને હાનિ
પશુ આને લીધે જ થાય છે એમ કહું કહું છું. (૯)

૮૨૧. જમતમાં સ્પર્શ ક્યાંથી પેદા થાય છે ? પરિમલ
શેનાથી ઉત્પન્ન થાય છે ? શેનો નાશ થવાથી મમત્ત ૨૮૩
નથી ? અને શેના નાશથી સ્પર્શ ઉત્પન્ન થતા નથી ? (૧૦)

૮૨૨. નામ અને સ્પર્શ ઉપર અવલંબીને સ્પર્શ પેદા થાય
છે, હમ્મને લીધે પરિમલ ઉત્પન્ન થાય છે, હમ્મ ના
થાય તો મમત્ત રહેતું નથી; અને સ્પર્શવિચાર નાશ થવાથી

રખાં ઉત્પન્ન થતા નથી (૧૧)

૮૭૩. કયા ગુણોથી યુક્ત થવાથી રૂપવિચાર નષ્ટ થાય છે? સુખ અને દુઃખ યોનાથી નષ્ટ થાય છે? આ કઈ રીતે નષ્ટ થાય એ મને કહો. તે જાણવાની મારી કમળા છે. (૧૨)

૮૭૪. સંતાનો વિચાર ન કરનારો અથવા અસંતાનો પણ વિચાર ન કરનારો જે અસંતી પણ નહિ અને રૂપસંતી પણ નહિ, આ ગુણોથી જે યુક્ત, તેનો રૂપવિચાર નષ્ટ થાય છે. કદાચ પ્રપંચની કશીય સંજ્ઞામાંથી પેદા થાય છે. (૧૩)

૮૭૫. જે અને પૂછ્યું તે નમે અમને કશું કહે અને વચને પૂછીએ તે કહે. આ જગતમાં જે પડિતો છે તેઓ (રૂપવિચારને નષ્ટ) એ જ આત્માની અગ્રશુદ્ધિ છે એમ કહે છે. અરુદ્ધ છે આત્માથી બીજી શુદ્ધિ માને છે. (૧૪)

૮૭૬. આ જગતમાં કેટલાક પડિતો અને જ આત્માની અગ્રશુદ્ધિ માને છે; પણ પોતાને અનુપાદિયોના દ્વારા મલ્લુપરથી બીજા તેઓને પોતાનો ઉચ્છેદવાદ કહે છે. (૧૫)

૮૭૭. પણ આ મધ્ય કૃપનિચિત્ત (આચિત્ત) છે અને અચિત્તને સુખે દેશ્ય નિશ્ચયોનો પરિણામ થાય છે. તેમ જ મેગરોને દુઃખ થાય છે અને જગત પાતે નથી. અને તે દુઃખ થાય અને અચર પાતે નથી. (૧૬)

૫૦.

ચૂગવિયૂહસુત (૧૨)

૮૭૮. (નાણસો) પોતપોતાના સાંપ્રદાયિક મતાને વળગી રહીને અને ખીખળી સાથે વાદ કરીને પોતાને કુશળ કહેવરાવે છે, અને કહે છે કે જે આ મત જાણે છે તે જ ધર્મ સમજે છે અને જે આ મતને દોષ દે તે બીવણી (ખદ) છે. (૧)

૮૭૯. આ રીતે દરો કરીને તેઓ વાદવિવાદ કરે છે અને ખીખળે અકુશલ નૂપું કહે છે. આ બધા પોતાને કુશળ કહેવરાવે છે, તો તેમના વાર્તા (મનમા) કયો પાદ સાચો ? (૨)

૮૮૦ ખીખળેના ધર્મ ન જાણનારો માણસ જેને મૂર્ખ, પશુ અને દીનબુદ્ધિ હર તો પડી આ નામનાયિક મતાને વળગીને ચાલવાદે નરા જ ન જ અને નધા જ દીનબુદ્ધિ હોય.

(મતો માટે વાદ કરનારામાં) કોઈ જ હીનશુદ્ધિ કરતો નથી; કારણકે બધા જ પોતપોતાનો મત (પંથ) ઉત્તમ માને છે. (૪)

૮૮૨. જે એકખીજને મૂર્ખ કહે છે તે તથ્ય નથી એમ હું કહું છું; કારણકે પોતપોતાના મતને તેઓ સત્ય માને છે, અને એથી ખીજને મૂર્ખા ઠરાવે છે. (૫)

૮૮૩. ફેટલાક જેને તથ્ય અને સત્ય માને છે તેને ખીજા તુચ્છ અને ખોટું કહે છે, અને આ રીતે ટૂંટા કરીને વિવાદ કરે છે. આ શ્રમણો એક જ સત્યનું કેમ પ્રતિપાદન નથી કરતા? (૬)

૮૮૪. સત્ય એક જ છે, બીજું નથી; જેને માટે સમજી લોકો વિવાદ કરતા નથી. પણ શ્રમણો અનેક સત્યો છે એમ કહીને ઝઘડો કરે છે, અને તેથી એક સત્ય કહેતા નથી. (૭)

૮૮૫. પોતાને કુશળ સમજનારા તે વાદ કરનારા અનેક સત્યો છે એમ કેમ કહે છે? ખરેખર સત્યો ઘણાં અને અનેક છે? કે તેઓ ખાસી તર્ક કરે છે? (૮)

૮૮૬. જગતમાં સત્યો પુષ્કળ અને અનેક નથી જ. તેમાં સંસાર સિવાય કશું જ નિત્ય નથી. (લોકો) સાંપ્રદાયિક મતોમાં તર્ક ચલાવીને સત્ય અને અસત્ય બંનેનું પ્રતિપાદન કર્યા કરે છે. (૯)

૮૮૭. દૃષ્ટ, શ્રુત, શીલ, વ્રત કે અનુમિતમાં જ અહંકારનો નાશ છે એમ બાણીને અને પોતાનો નિશ્ચિત વિચાર બાંધીને તે હર્ષિત થાય છે, અને ખીજો મૂર્ખ અને અકુશલ છે એમ

દે છે. (૧૦)

૮૮૮. જે મનને લીધે તે બીજાને મૂર્ખ કાણે છે તેને જ
દેવે પોતાને કુચ્છ કહેવાય છે. પોતે પોતાની જાતને કુચ્છ
મનાય છે, બીજાનો તિરસ્કાર કરે છે, અને એ રીતે જ
મોક્ષે છે. (૧૧)

૮૮૯. પોતાના જ મનમાં અત્યંત સાર છે એવા વિચારથી
તે તૃપ્ત, માન (અદકાર) થી મત્ત અને પરિપૂર્ણમાની થાય
છે, અને પોતાના માનથી જ પોતાને અભિવિદ્યા કરે છે; કારણકે
તે સાંપ્રદાયિકતા એવી રીતે રચીકારે છે. (૧૨)

૮૯૦. જાંબળ વચ્ચથી જે તે દીનહુદિ કરે તે તે
(બીજાને દીનહુદિ કાચખામે) તેની સાથે જ દીનહુદિ (પોતે
પણ) કરે છે; અને જે પોતાના જ મનથી પોતે વેદપારમ અને
સુધ કરે તે પછી મધ્યસ્થમાં મૂર્ખ કાર્ષ્વજ ન રહે. (૧૩)

૮૯૧. તેઓ મારા પંથથી જિલ્લ મનનું પ્રતિપાદન
કરે છે તેઓ હુદિની વિચ્છ જાણે છે અને તેઓ કેવલી નથી,
એમ સાધનાવિષયથી અંકજોળને કહે છે. કારણકે તેઓ
વિવેચનના મોહથી ભ્રમ્ય થાય છે. (૧૪)

૮૯૨. આ જ પથમાં નુર્વિ છે એમ તેઓ પ્રતિપાદન
કરે છે અને બાહ્ય પદ્ધતિ નુર્વિ નથી એમ કહે છે જો ગીત
પોતાના જ પદ્ધતિ દા. કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના
પદ્ધતિ નિર્વિદ થાય છે. (૧૫)

૮૯૩. જગતના પદ્ધતિ દા. કહે ના જાય તો કહ્યું ના જાય
કહે ના જાય તો કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના જાય
કહે ના જાય તો કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના જાય તો કહ્યું ના જાય

૮૯૪. તે પોતે પોતાનો મત નિશ્ચિત કરી લે છે અને પોતે જાતે જ અનુમાન કરીને પછી લોડો સાથે વાદવિવાદ કરે છે. પણ જે પ્રાણી બધા નિશ્ચિત (૩૬) મતો ઘોડી દે છે તે લોડો સાથે વાદ કરતો નથી. (૧૭)

મહાવિપ્લવસુત (૧૩)

૮૫૫. જે કોઈ સંપ્રધાનિક મતોને અનુસરનારા પોતાનું
 યેજ સત્ત એમ પ્રતિપાદન કરે તે એના જાણ નિદાપત્ત અને
 છે, અને (કોઈ કોઈપર) પ્રસંગ પશુ પામે છે. (૧)

૮૬૧. (નિધ અને સુનિ) અને વિદ્યાનાં રજો છે એમ
 હું કહું પૂ. પશુ આથી હું વલુએ ઉપલબ્ધી કારણજન
 જાણી નહીં આ રીતે વિચારીને અનિરદ્યુમિ કાંચાજીવ
 કે એમ અણુપણથી વિદ્યાનાં પદ્મ નહિ (૨)

૮૬૩ આ ૮૮ ક્ષિપ્રતિભા મને કે તે જાણ વિદ્યાનો
 સ્વકાંક્ષ નહીં દર અને ગુણનાં સ્વ કારણ ન કરે પર
 વિચાર એકો તે જાણ કેમ કરે? (૩)

૮૬૬ સાદન ન ઉત્તર જનુરુપ અને કા.નેરુદ્યમાં
 વેદાંત આદ્યકાંક રૂપવધ ન ગુ.કે ૩ એવ કહું છે. કારણ
 જાહેર કહેવા જાણ તે રૂ.કે કહેવ જનુરુપ એકો રહે છે કે
 આ ન પદ્મનાં સ્વજ આદ્યકાંક ૩ એવ કહેવ અને આદ્યકાંક

શુદ્ધિ થાય છે. (૪)

૮૯૯. (આવાં પ્રતો આચરનાર) તે જો પોતાના શીલવ્રતથી વ્યુત થાય તો પોતે પોતાનું કર્તવ્ય (કરજ) ભૂલ્યો એમ તેને લાગીને કંપિત થાય છે. ધર છોડીને સાર્થના સમૂહની સાથે પ્રવાસ કરનારો માણસ માર્ગ ભૂલીને એકલો પડે. સારે જોમ સાર્થસમૂહમાં જવાની મહેનત કરે છે, તેમ આ શીલવ્રતમાં જઈને પોતાની શુદ્ધિ કરવા માગે છે. (૫)

૯૦૦. પણ બધાં શીલવ્રત અને ખરાબ ને સારું કર્મ છોડીને શુદ્ધિની અને અશુદ્ધિની આસ્થા ન રાખતાં માણસે કોઈ પણ દષ્ટિને ન વગગતાં વિરક્ત થઈને રહેવું. (૬)

૯૦૧. ભય અને અભયમાં સતૃષ્ણ એવા તેઓ તપ, જિજ્ઞાસિત (એક પ્રકારનું તપ), દષ્ટ, શ્રુત કે અનુમિત ઉપર ન અવલંબી રહેતાં મોટા ઘોષ કરીને શુદ્ધિનું પ્રતિપાદન કરે છે. (૭)

૯૦૨. આસ્થા રાખનારાની આશા વધે છે, અને કલ્પેલી વસ્તુને લીધે તેને સંવેદતા (કંપ) થાય છે. પણ જેને વ્યુત્તિ અને ઉત્પત્તિ રહી નથી તે જ્ઞાનાથી કંપ પામે ? અને જ્ઞાની આસ્થા રાખે ? (૮)

૯૦૩. જેને કેટલાક પરમધર્મ માને છે તેને જ કેટલાક હીનધર્મ માને છે. આ બધા જ પોતાને કુચળ ગણાવે છે, તો તેમાંના કોનો વાદ ખરો ? (૯)

૯૦૪. પોતાનો ધર્મ પરિપૂર્ણ છે અને બાળનો ધર્મ હીન છે એમ તેઓ કહે છે. આ રીતે તકરાર કરીને તેઓ વાદ કરે છે અને પોતપોતાની દષ્ટિ સત્ય છે એમ કહે છે. (૧૦)

૬૦૫. માણસ જે જીભએ કંઈ નિધથી (જ) દીન હરે
તો કોઈ પણ પંથનો માણસ હેય થઈ ચક નહિ. કારણકે
જોના પંથને ૬૬ (ચિત્ર) સમગ્રનારા બિખલિય સોદો મોળના
પંથને દીન જ કહે છે. (૧૧)

૬૦૬. અને જે રીતે તેઓ પોતપોતાના પંથની રચના
હરે છે એ જોતાં તેઓ બધા જ સદર્શપૂર્ણ કહે છે એમ કહે,
અને તે બધા જ મુઝો (પંથો) ખસા કહે કારણકે તે દરેક પંથમાં
શુદ્ધિ બતાવેલી જ છે. (૧૨)

૬૦૭ પણ સાદાજીને જીભ પાસેથી સીખવાનું કંઈ નથી,
અને બધામાં આ જ પંથ ઘેઠ છે એવો તેનો આશય પણ
નથી. મારે તે વાદવિવાદથી પર ભય છે; કારણકે કોઈ પણ
ધર્મપંથ ઘેઠ છે એમ તે માનતો નથી. (૧૩)

૬૦૮. હું આ જાતું છું અને જોડું છું, આ એવું જ છે,
આવી દષ્ટિથી શુદ્ધિ થાય છે એમ કેટલાક સમજે છે. ખીજાના
માર્ગથી ભુલ જ માર્ગો શુદ્ધિ છે એમ તેઓ કહે છે. પણ આમ
કરવામાં નેમને શો લાભ છે ? (૧૪)

૬૦૯. જોનારો માણસ કેવળ નામરૂપ જ જોશે, અને તે
જોઈને તેટલાનું જ લેને શન થશે. તે—અર્થ કે પુષ્કળ—ભલે
ભુલે. પણ એટલાથી શુદ્ધિ થાય છે એમ મુઝો કહેતા નથી (૧૫)

૬૧૦. પોતે કંપેલા મનને મદત આપનાર અને હૃદય
વાદવિવાદ કરનારને ઉપદેશથી વાળવો મુશ્કેલ છે. જે મતનો
તે આશરો લે છે તેમાં જ કંપાણ અને શુદ્ધિ છે એમ કહે છે
અને એમ ભણે છે. (૧૬)

૬૧૧. પણ સાદાજી ચિંતન—સદા—પામતો નથી. તે

૬૦૫. માણસ, જે બીજાએ કોઈ નિંદાથી (જ) દોષ કરે તે કોઈ પણ પંથનો માણસ એક યજ્ઞ થઈ નહિ. કારણકે પોતાના પંથને ૬૬ (નિત્ય) સમગ્રજગત સિમન્નિત સોડો બીજાના પંથને દોષ જ કહે છે. (૧૧)

૬૦૬. અને જે કહે તેઓ પોતપોતાના : પંથની રક્ષા કરે છે એ જો તેનાં તેઓ જપ્તા જ સદર્શપૂર્ણ કરે છે એમ હો, અને ને જપ્તા જ મતો (પંથો) ખરા હરે; કારણકે તે દરેક પંથમાં શુદ્ધિ જગાવેલી જ છે. (૧૨)

૬૦૭. પણ સાદાજુને બીજા પાસેથી ચીખરાતું કંઈ નથી, અને બંધામાં આ જ પંથ એક છે એવા તેનો આગ્રહ પણ નથી. મારે તે યજ્ઞવિદ્યાથી પર જાય છે; કારણકે કોઈ પણ ધર્મપંથ એક છે એમ તે માનતો નથી. (૧૩)

૬૦૮. હું આ જાણું છું અને જોકે હું, આ એવું જ છે, આવી દષ્ટિથી શુદ્ધિ યાવ છે એમ કેટલાક સમજે છે, બીજાના માર્ગથી જુદા જ માર્ગે શુદ્ધિ છે એમ તેઓ કહે છે. પણ આમ કરવામાં નેમને શો લાભ છે ? (૧૪)

૬૦૯. જેનારો માણસ કેવળ નામરૂપ જ જોશે, અને તે જોઈને નેટલાતું જ તેને ઠાન થશે. તે—અર્થ કે પુષ્કળ—બધે જુએ. પણ એટલાથી શુદ્ધિ યાવ છે એમ સુઝો કહેતા નથી (૧૫)

૬૧૦. પોતે કંપેસા મનને મદરૂ આપનાર અને હાથા વાદવિવાદ કરનારને ઉપદેશથી વાળવો મુશ્કેલ છે. જે મતનો તે આશંગે લે છે તેમાં જ કંપાણ અને શુદ્ધિ છે એમ કહે છે અને એમ જાણે છે. (૧૬)

૬૧૧. પણ સાદાજુ વિષ્ણુ—સદા—પામતો નથી. તે

દષ્ટિને વળગી રહેતો નથી અને જ્ઞાનને પણ મહત્ત્વ આપતો નથી. તે ભિન્નભિન્ન મતો જાણે છે અને તે સ્વીકારીને ચાલનારા લોકોની ઉપેક્ષા કરે છે. (૧૭)

૯૧૨. આ જગતમાં અંધિતો ત્યાગ કરીને વિવાદાપન્ન લોકોમાં મુનિ પોતે પક્ષપાતી થતો નથી. તે અશાન્ત લોકમાં શાંત અને ઉપેક્ષક બને છે; અને જ્યારે બીજા પોતપોતાના મતનો આગ્રહ ધરાવે છે ત્યારે તે અનાગ્રહી થાય છે. (૧૮)

૯૧૩. તે પૂર્વના અસ્રવો તોડીને નવાનો સંચય કરતો નથી; છંદાનુસાર ચાલતો નથી, અને હઠવાદી પણ થતો નથી. તે આત્મનિંદા ન કરનારો મુઠ્ઠા, સાંપ્રદાયિક મતોમાંથી મુક્ત થાય છે અને આ જગતમાં બદ્ધ થતો નથી. (૧૯)

૯૧૪. જે કંઈ દષ્ટ, શ્રુત કે અનુમિત હોય તે બધી વસ્તુ વિષે તે વિરોધ રાખતો નથી. તે બાર નાખી દઈને વિમુક્ત થયેલો મુનિ વિકલ્પ પામતો નથી, વિરત થતો નથી, અને આસ્થા રાખતો નથી—એમ ભગવાન બોલ્યા. (૨૦)

તુલકક્રમુત (૧૪)

૬૧૫. વિવિધ યાત્રા કરું તે કુ આદિત્યજી મહાવિને
પૂજું છું. આ જગતમાં કયાનું પણ ઉપાધાન ન કરતાં બિહુ
શું જોવાયી નિર્વાણ પામે છે ? (૧)

૬૧૬. પ્રપંચનું મૂળ અહંકાર છે—એમ લાગવાન
જોયા—તેનો સમૂળનો નિરોધ કરવો, અને હમેશા સ્મૃતિમાં
ધરતે અંતઃકરણમાં જોડી તૃપ્તિઓ હોય તેમનો નાશ
કરતાં શીખવું. (૨)

૬૧૭. આધ્યાત્મિક કે બાહ્ય પદાર્થોનું જે કંઈ જાન મળે
તેનાથી અહંકાર ન કરવો, કારણકે તે સમજતોનું નિર્વાણ
નથી. (૩)

૬૧૮. તે જાનથી પોતાને બીજા કરતાં હીન, એક કે
તેમની સમાન ગણવો નહિ. અનેક પદાર્થોની સાથે સંબંધમાં
આવતાં તેમાં પોતે (આત્મા) છે એવી કલ્પના ન કર્યા
કરવી. (૪)

૯૧૯. લિક્ષુએ પોતાના જ અંતઃકરણમાં શાંતિ મેળવવી, અને બાહ્ય પદાર્થોથી શાંતિ મેળવવાનો પ્રયાસ ન કરવો. જે પોતાના અંતઃકરણમાં શાંતિ થાય છે તેને આત્મશુદ્ધિ નથી; પછી નિરાત્મશુદ્ધિ તો ક્યાંથી જ હોય? (૫)

૯૨૦. સમુદ્રને તળિયે જેમ મોઝું ઊછળતું નથી, પાણી સ્થિર હોય છે, તેમ લિક્ષુએ સ્થિર અને અપ્રકંપ્ય થવું, અને કશાનો પણ ઉત્સદ કરવો નહિ. (૬)

૯૨૧. વિવૃતચક્ષુએ (ખુદે) વિધ્નવિનાશક પ્રત્યક્ષદ્વલદ ધર્મ મને સમજાવ્યો. તમારું કલ્યાણ થાઓ. હવે મને તે ધર્મનો માર્ગ—એટલે પ્રાતિભોક્ષ કે સમાધિ—કહો. (૭)

૯૨૨. આંખોએ ચંચળ ન થવું, ગામની ગપોથી કાનનું રક્ષણ કરવું, શુભના સ્વાદમાં લુપ્ત ન થવું, અને જગતમાં કશાનું પણ મમત્વ ન રાખવું. (૮)

૯૨૩. દુઃખદ સ્પર્શનો સંયોગ થાય તો લિક્ષુએ જરા પણ શોક ન કરવો, ભવની આરથા રાખવી નહિ, અને ભયંકર દેખાવો જોઈને ગભરાવું નહિ. (૯)

૯૨૪. અન્ન, પાન, ખાદ્ય અને વસ્ત્ર, એ પદાર્થો મળે તો તેનો સંગ્રહ ન કરવો, અને તે ન મળે તો હેરાન ન થવું. (૧૦)

૯૨૫. લિક્ષુએ ધ્યાનરત થવું, પગથી ચંચળ ન થવું, દરેક જાતની ચંચળતા છોડી દેવી, બેદરકાર રહેવું નહિ, અને જ્યાં ગડબડ ઓછી હોય એવી સૂવાબેસવાની જગ્યાએ રહેવું. (૧૧)

૯૨૬. તેણે નિદ્રા વધારવી નહિ, ઉત્સાહી થઈને જાગૃતિ વધારવી, અને તંદ્રા, માયા, હાસ્ય, ક્રોડા, સ્ત્રીસંગ અને

જુરુકૃતિયુગ ત્રીજો કરવો. (૧૩)

૬૨૬. મહા જ રહે અર્થરૂપનંદ, મહા ૨ ત્રીજો કરવો
કાળના અને મહાકાળના મહાકાળના ૧૧૩ નદિ, અને ૧૧૦
પદ્માવતી સમુદ્રના કાળ અને ૧૧૦૦૦૦ ૧૧ અને બિંદુ, મ. ૧૦
૧૧૦ અર્થરૂપ ન કરવો. (૧૩)

૬૨૭. જિહ્વુએ કેટલી નિધ મહાકાળને અર્થરૂપ ન કરવો
અને મુનિ કામરૂપને અર્થરૂપ ન કરવો તેને કે. જ. અર્થરૂપ
કોષ અને અર્થરૂપ ત્રીજો કરવો. (૧૪)

૬૨૮. જિહ્વુએ કેટલી ન કરવો, ૧૧૦ ૧૧૦ નિધ ૧૧
કરવું નદિ, માનના માન કાળે વધારવાને કાળે અર્થરૂપ નદિ
અને પોતાના કાળ માટે તેને કાળના ન કરવો. (૧૫)

૬૨૯. જિહ્વુએ વાનના ન કરવો, ૧૧૦ ૧૧૦ નો ૧૧૦
નદિ, પ્રમાણના ન કરવો, અને કેટલીક વાન નદિ. (૧૬)

૬૩૦. તેને અર્થરૂપ મહાકાળ કરવું નદિ, તેને માન કોષ
આમરૂપ કુદિપૂર્વક કાળ નદિ, અને પ્રેમના કાળમાર, પ્રેમ,
વીર અને નગરી બીજાની અર્થરૂપના કરવો નદિ. (૧૭)

૬૩૧. બીજા અને તેને મુદ્ધામુદ્ધા વધારવા કોષિત
કરવા માન કાળ તેને તેમનું નામ કાળબીને કોષ વધારવા
તેમને પ્રતિકાર કરવો નદિ, કાળમાર સ્વામીના અર્થરૂપ
ધરણના નદા. (૧૮)

૬૩૨. જિહ્વુએ આ પદ્મા અને નદીને અને રજામાન પદ્માને
કાળના તેણીપદો, કાળે એ ન નિધન એ અમરૂપને તેણે
ગોત્રના પદમા બેદરકારીયા વર્તવું નદિ. (૧૯)

૬૩૩. ન (કામરૂપ) અર્થરૂપ, અને નીતિના આર્થરૂપ

છાડનારો, ધર્મ પ્રત્યક્ષ રીતે જાણનાર છે માટે તે જગવાનને
નમસ્કાર કરીને તેમના પંચમા હમેશાં સાવધાનીથી વર્તતા
શીખવું. (૩૦)

૫૩

અતઃકરણમુત્ત (૧૫)

૬૩૫. પોતાના જ અંતઃકરણની અંદર રી દુર્વાસનાથી બચ પામીને અંદરઅંદર કલક કરનારા લોકોને જુઓ. આસ્થિતિમાં મને વૈરાગ્ય કેમ થયો એ હું કહું. (૧)

૬૩૬. ઓહ પાણીમાં તડકડતાં માલકાંઝિની મારક એક-ખીજ સાથે અંદરઅંદર વિરોધ કરીને દોડદોડી કરતા લોકોને જોઈને મારા અંતઃકરણમાં બપ પેડા. (૨)

૬૩૭. આ જગત અસાર છે અને બધી દિશાઓ કપિત થતી હોય એમ મને લાગવા લાગ્યું. આમાં મારે માટે જગ્યા શોધનાં મને તે ક્યાં ન મળ્યા. (૩)

૬૩૮. દેહ સુધી આ લોકો લડ્યાં કરે છે એ જોઈને મને જગતનો અત્યંત કંટાળો આવ્યો ત્યારે મારા જ હૃદયમાંનું દુર્લ્લેખ શબ્દ મને દેખાયું (૪)

૬૩૯ જો શબ્દથી માખુસ વિદ્ય થયો હોય તો દોડદોડી કરે છે, પણ જો તે બહાર ખેંચી દાઢવામાં આવે તો તે દોડદોડી

ન કરતાં એક જગ્યાએ સ્થિર થાય છે. (૫)

૯૪૦. તે માટે શિખામણ કહેવાય છે: જગતમાં જે ગ્રંથિઓ છે તેમાં બદ્ધ થવું નહિ; કામોપભોગથી સર્વથા વિરક્ત થઈને નિર્વાણ કેમ મળે એ શીખવું. (૬)

૯૪૧. મુનિએ સત્યપ્રિય, અપ્રગલ્ભ, અમાયાવી, અને આડીથી મુક્ત થવું; અને અક્રોધન થઈને ક્ષોભ, પાપ અને માત્સર્યને તરી જવાં. (૭)

૯૪૨. નિર્વાણાભિરત માણસે નિદ્રા, તંદ્રા અને આગસ ઉપર જય મેળવવો, અસાવધાનીથી વર્તવું નહિ, અને અતિમાન ધરાવવું નહિ. (૮)

૯૪૩. તેણે અસત્યતાથી વર્તવું નહિ, રૂપનો રનેક ન રાખવો, અહંકારનો ત્યાગ કરવો, અને સાહસથી વિરત થઈને રહેવું. (૯)

૯૪૪. તેણે અતીત વસ્તુને માટે આનંદ માનવો નહિ, નવી વસ્તુમાં રાગ ઉત્પન્ન ન કરવો, અને તેનો નાશ થાય તો ખિન્ન ન થવું, અને આકાશ જેવા શૂન્ય પદાર્થો ઉપર અવલંબન કરવું નહિ. (૧૦)

૯૪૫. (આ સંસારમાં) લુબ્ધતા એ મહોદ્ધ છે. ત્યાં એટલે તેમાં વહેવું તે, વિકલ્પ એ અવલંબન, અને કામસુખ એ દુસ્તર કાદવ છે એમ હું કહું છું. (૧૧)

૯૪૬. (તેમાંથી) તે મુનિ બ્રાહ્મણ સત્યને પાળે અને બીજાં બધું છોડી દઈને નીર ઉપર આવે તે કહેવાય છે. (૧૨)

૯૪૭ તે ધર્મ પ્રશિત થાય

વિદ્યા, અને તેજ વેદપારજ છે. તે જગતમાં સમ્યક્ રીતે વર્તીને ઠાઈ પણ વાળુની રજા કરતો નથી. (૧૩)

૬૪૯. આ જગતમાં હિસ્તર સંજ અને કામોપજોગને વડારી મથેલો, પ્રસાદની પાર મથેલો અને બંધનોથી મુક્ત થયેલો તે શોક કરતો નથી અને લુપ્ત થતો નથી. (૧૪)

૬૫૦. જે જૂનું છે તે સોપી લે, અવિવ્યક્ત માટે કરું બાકી રહેવા દેતો નહિ, અને જો તું ચર્તમાનશાત્રને વળમી નહિ રહે તો ઉપશાંત મર્ષને રહીશ. (૧૫)

૬૫૦ નામારોમાં જોને જિલ્લકુલ મમત નથી અને જે અસત માટે શોક કરતો નથી તે જ આ જગતમાં ઈર્ષ્ય થતો નથી. (૧૬)

૬૫૧. આ વસ્તુ મારી છે કે બીજાની છે એમ જોને લગતું નથી અને જોને મમતની વેણા નથી તે મારી આ વસ્તુ તદ્દ મર્ષ એમ કહીને કદી શોક કરતો નથી. (૧૭)

૬૫૨. અવિદ્વિપિત માણસ કેવો દોષ એમ જો ઠાઈ મને પ્રશ્ન પૂછે તો કું કહું કે જે અનિષ્ટુર, અલુપ્ત, અપ્રકંપ્ય અને સર્વજ સમાનકાવથી વર્તનારો દોષ તે ઉત્તમ માણસ છે. (૧૮)

૬૫૩. નિર્ભય અને સમજી માણસને ઠાઈ પણ વાસના રહેતી નથી. તે કર્મોથી વિરત થાય છે અને સર્વજ હોય જુએ છે. (૧૯)

૬૫૪. તે મુનિ સમાનમા, લીનમાં કે શ્રેષ્ઠમાં પોતાની ચણના કરીને વાદ કરતો નથી. પીતમસર અને શાવ એવો તે આદ ન પણ કરતો નથી અને ત્યાગ પણ કરતો નથી. (એમ ભગવાન બોલ્યા) (૨૦)

સારિપુત્તગુત્ત (૧૬)

૯૫૫. એવા મીઠું બોલનારા, સંતુષ્ટ, અને સંઘના આગેવાન ગુરુ—એમ આયુષ્માન સારિપુત્ત બોલ્યો—મેં આ પહેલાં કદી જોયા નથી અને કોઈની પાસેથી સાંભળ્યા પણ નથી. (૧)

૯૫૬. સર્વ તમનો નાશ કરીને શ્રમણધર્મમાં રત થયેલા એવા આ સદેવક જગતને એક જ ચતુષ્માન દેખાય છે. (૨)

૯૫૭. અનાશ્રિત અને અદાંભિક એવા તે બુદ્ધપદ પામેલા સંઘના આગેવાન પાસે હું ઘણા બધા માણસોના હિતોદ્દેશથી પ્રશ્ન પૂછ્યા માટે આવ્યો છું. (૩)

૯૫૮. સંસારથી કંટાળેલા અને ઝાડ નીચે, સ્મશાનમાં કે પર્વતોની ગુફામાં એકાંતવાસ સેવન કરનારા ભિક્ષુને (૪)

૯૫૯. તેથી તે સારી કે નરસી જગાએ લયદાયક કંઈ કંઈ

૯૫૫. 'સંતુષ્ટ' ને માટે બ્રૂણમાં તુસિતો એવો પાડ છે. પણ અદુઃકયામાં તુસિતા એવો પાડ છે અને તેનો 'તુસિત દેવલોકમાંથી ઇલ્લોકમાં આવેલો' એવો અર્થ કરેલો છે.

પશુઓ છે કે જંગલમાં મિત્રુએ એવા નિઃશબ્દ સ્થળમાં ન
અભરાવું જોઈએ ? (૫)

૬૬૦. અમૃત દિશામાં જનારા મિત્રુ મટે આ જમતમાં
ક્યાં ક્યાં વિધો છે કે દૂસરા સ્થળે રહેતાં તેણે કદત કરવા
જોઈએ ? (૬)

૬૬૧. તે દસ્યુદિ મિત્રુની વાણી કેવી હોવી જોઈએ ?
તેની રહેણીકરણી કેવી હોવી જોઈએ ? અને તેનાં શીઘ્ર અને
મૃદુ કેવાં હોવાં જોઈએ ? (૭)

૬૬૨. એની જેમ રણને અગ્નિમાં નાખીને ખરાબ કસ
(માગ) કાઢી નાખે છે, તેમ સમ રિત, કસાદી અને સ્મૃતિમાન
મિત્રુએ કઈ સિદ્ધિપદ્ધતિ મદજ કરીને મળે એક બાળી
નાખે ? (૮)

૬૬૩. દે સારિપુત્ર, મંસારથી કંટાળેલા—એમ બગરાન
બોધ્યા—અત્રે એકાન્તવાસ સેવન કરનારા મંબોધિપનાયક મિત્રુને
એ સુખાર છે તે કું જેવું બાલ્યું છુ તેવું ધર્મને અનુસરીને
કઈ કું. (૯)

૬૬૪. એકાન્તરાસમાં રહેનારા સ્મૃતિમાન મિત્રુએ પાંચ
કષયા બીડુ નદિ નાચકતા કષયા, વરેન્દ્ર મનુષ્ય તરેલા
ગાસથી, અગુપ્તથી. (૧૦)

૬૬૫ અને પરપરમ કોના પુત્ર ? અપરમ કોનો કાલોને
પણ તમગાધા વજન તુ નદિ અને તે કુલકનેથી મિત્રુએ
જુદા પણ રિત નહન કરે. (૧૧)

૬૬૬ દેવ અને મનુષ્ય વચ્ચે થયેલા ત્રીસ ૩૫-૬
કાલ અને અગુપ્ત તેજ વજન કરેલા રિતના અનેક રીત

નાસદે છતાં ગૃહરહિત યર્ધને તેણે પોતાનું ઉત્સાહપરાક્રમ દેહ કરવું. (૧૨)

૯૬૭. તેણે ચોરી કરવી નહિ, બોહું બોલવું નહિ, સ્થિર અને ચર પ્રાણીઓ ઉપર મૈત્રીની બાવના કરવી, અને મનની કલુષિતતા એ માત્રની પક્ષપાતી છે એમ જાણીને તેનો નાશ કરવો. (૧૩)

૯૬૮. તેણે ક્રોધ અને અતિમાનને વશ ન થવું, તેનાં મૂળ પણ બોદી નાખવાં; તે ચોકસ રીતે વૃદ્ધિ પામવા ઇચ્છતા જિજ્ઞુએ પ્રિય કે અપ્રિય વસ્તુઓ સહન કરવી. (૧૪)

૯૬૯. કલ્યાણપ્રિય માણસે પ્રજાને મહત્વ આપીને તે વિદ્વેતો સહન કરવાં, એકાન્તવાસને સ્થળે અર્સતોપ લાગ્યા છતાં તે પણ સહન કરવો, અને ચાર શોકદાયક વસ્તુઓ સહન કરવી. (૧૫)

૯૭૦. (તે આ—) હું આજે શું ખાઈશ, અથવા ક્યા જમીશ, રાત્રે સુવામાં હું બહુ હેરાન થયો. એટલે આજે હું ક્યાં સૂઉં? અનાગારિક બાવથી રહેનારા શૈલ્યે (મળે) આ (ચાર) વિતકોનો નાશ કરવો. (૧૬)

૯૭૧. વખતસર અન્ન અને વસ્ત્ર મળે તો મંતોપ રહે એટલા માટે તે પદાર્થોના સેવનમાં તેણે પ્રમાણ જાણવું. તે પદાર્થોથી મનનું રક્ષણ કરનારા અને ગામમાં સંવમથી વર્તનારા તે જિજ્ઞુએ, કુદ્ધ થવા જેવું કૃત્ય બીજાએ કર્યું હોવા છતાં પણ ક્રોધ વચન બોલવું નહિ. (૧૭)

૯૭૨. તેણે પોતાની નજર પમ ઉપર રાખવી, પને ચંચળ થવું નહિ, ધ્યનરત અને મનુષ્ય થવું, ઉપેક્ષાનો અવયવ

કરીને ચિત્તની એકાગ્રતા મેળવશે, અને તર્ક તથા સમજને ત્યાગ કરશે. (૧૮)

૬૭૩. તે રમુનિમાન બિહુને જેનાના રોગ જનાવનારનું અભિનંદન કરે, સહજચારીઓ તરફ કોરવા રાખી નહિ, પ્રમંથાનુસાર સારું કંઈ જ નોતર, અને જોડેલા પાદપિલ્લમાં પડવાની ઇચ્છા રાખી નહિ. (૧૯)

૬૭૪. અને તે પછી જન્મની આંશ્ય પાંચ રજનો નાસ કરવાનું રમુનિમાને હોખજું. (એટલે) ૧૫, ૬૦, ૨૪, ૬૫ અને ૨૫૦ના ભોજને છતવે. (૨૦)

૬૭૫. આ પદાર્થોનો હંદ છોડીને તે રમુનિમાન, સુવિમુક્ત નિત, પારંગર સદર્ભનું ચિત્ત કરનારો, અને એકાગ્રતા પામેલો બિહુ અંગકારનો નાસ કરતા સમર્થ થશે. (એમ જગવાન બોલ્યા.) (૨૧)

[અટ્ટકથન ચોથો સમાપ્ત]

તેની અનુક્રમણિકા—કામ, ગુડફ, ગુડફ, પરમફ, જરા, મેતેય, પશર, મઃમન્દિય, પુરાબો, કસર્કવવાદ, ચૂગવિપ્લ, મહાવિપ્લ, ઉવદક, અવદક, અને સારિપુત્ર, આ અટ્ટકથન-મર્ના મુનો મલ્યા.

[પારાગણવચ્ચ પાંચમો]

પપ

વચ્ચુગાથા

૬૭૬. અદિંચનમત્તની સન્ના કરનારા (પાંચમી વામનો)
મનપારન અલેષુ કેસલ દેસના રમ્પ સહેમ્યા (પાંચમી વા)
દિશિયુપથમાં ગયો ()

૬૭૭. પા અલેસક અને અલેક ના બે રામચાની
સરહદ પાન ચાલારના ૧૨ ઉપર કેસલવા અને કેસ-
નૂસાદિ ઉપર પોતાના કલકાલક ચાલારને રા. પ. માયા (૨)

૬૭૮ તેની આસપસ અકે માડુ મામ ૧૨૫ વમાયા
તેને મેં મલુ તે લકને રા. પ. ને. પે. પલે કયે. (૩)

૬૭૯. માડા દના પુન કરને ફરી તે આશ્રમમાં ગયો.
તે આશ્રમમાં ગયો કે ૧૨૧ મેં પા આનિ એક અલેષુ
આપ્યા (૪)

૬૮૦ અહીં હું અલેકયાન અલેસકાં હું પનુ અલેકામાં સરહદ
ઉપર અને અલેસકા હામાં અ. પ. અ. પ. પલુ કરી રા. પ. ને. પ. પ.

૬૮૦. તેણે પદ્મમાં ચર્ચા પાઠ્ય કરી, હાંસ મહિન વચ્ચે ૬૮૧ માંથી ધૂમધાં બેઠું હતું અને તે તરતથી ચર્ચા કર્યું તે જાણી પાંચ આસીને પાંચનો કાંદેપજી માનસ કાઢ્યો (૧)

૬૮૧. તેને લેઈને જાણીને તેને જાણ ૩૫૧ મેલસા કર્યું અને તેને કૃષ્ણમહાશ્વર ૪૭૫ અને તે નેલપો (૧)

૬૮૨. મારી પાંચે જે કઈ જાણસ જેડું હતું તે નહું જે આપી સુધો પડું જે જાણસ, મારી પાંચે હવે પાંચનો કાંદેપજી નથી; એટલે અને મારે કાંચે જાણસથી ૫૮૫.૫૫ આપ (૭)

૬૮૩. હું જાણતા કું પું હાં જાણ (૭) તેના નથી તે આજથી જાણને ૧૬૪ને તાણ માણસ સાત ૬૮૩ થયો (૮)

૬૮૪. જોતાનો સામાન જોયે કરીને તે જાણે આવે બેકર થાં હોયે તેનું તે મથન તંજનીને જાણી કુખિન થયો (૯)

૬૮૫. તે જોયેજીથી વિદ્ય થઈને ૩૫૪સને કાંચે જુઠાયા જાણે, અને તે વિચારને કાંચે તેનું ચિત્ત જાણસમાધિમાં જોઈતું નહોતું (૧૦)

૬૮૬. ઉત્તરત અને કુખી મથેજા તે જાણીને લેઈને તેના દિલેજી હેર તેની પાંચે આસીને જોયો જે (૧૧)

૬૮૭. તે જાણજી માયુ એટલે હું એ જાણનો નથી. તે દાંજીક ધનજોખી જે તને માયાનું અને માયાના કુટવાનું જાણ નથી. (૧૨)

૬૮૮. હે જે, તે પડી એ તું જાણે જે, અને હું આ ૪૪૩ હું તે અને કહે નાવુ અને માયાનું કુટવું હું એ અને

૯૯૭. તે પછી બાવરીએ પોતાના મંત્રપારમ ધાઠણુ સિંધેને કહ્યું: “હે માણુવો, હું તમને કહું છું, માહું વચન સાંભળો. (૨૨)

૯૯૮. જેનો આ જન્મતર્માં વારંવાર પ્રાદુર્ભાવ થવો મુતોષ છે એવો પ્રસિદ્ધ સંજુદ મહાલોકમાં જન્મ્યો છે, તો વમે ઉચ્ચ જ શ્રાવસ્થી જર્મને તે દ્વિપદોત્તમને મળ્યા. (૨૩)

૯૯૯. (તેઓ બોલ્યા—) હે ધાઠણુ, તેને જોઈને આ શુદ્ધ છે એમ અમે કહી રીતે. ઓગખીએ! અમને ન સમજનારાએને જેનાથી તેને ઓગખી સકાય એ (નિશ્ચયી) કહો. (૨૪)

૧૦૦૦. (બાવરી—)અમારા અધ્યયનમાં મહાપુરુષનાં લક્ષણો આવી ત્યાં છે. તે બનાસ છે અને અનુક્રમે તે બધાંનું વર્ણન મળી આવે છે. (૨૫)

૧૦૦૧. જે મનુષ્યના માત્ર ઉપર આ મહાપુરુષનાં લક્ષણો મળી આવે તેની ભેજ મતિ ધાય છે, ત્રીજી થતી નથી. (૨૬)

૧૦૦૨. જો તે મુદ્રસ્થાપનમાં રહે તો આ પૃથ્વી છતીને તેનું અંક, બધાં અને ધર્મથી પાલન કરે છે. (૨૭)

૧૦૦૩. પણ જો તે ધર છોડીને અનાચારિક પ્રવચ્ચા લે તો અત્યાચારણુ દૂર કરનાર અર્ધન અને અનુચર સંજુદ થાય છે. (૨૮)

૧૦૦૪. મારો જન્મ, ઓગ. વસુજ, વેદરિવા અને મારા સિંધેનો ૧૮૪૫ એ, અને નામુ તથા નામુ ૧૮૩. એ બધી વસ્તુઓ તમે તેને તમારા મનમાં જ પૂછજો. (૨૯)

૧૦૦૫ તે જો અધારવૃત્તાની શુદ્ધ દર્શ તો તમે મનમાં

જ પહેલા પ્રશ્નોના જવાબ આપશે. (૩૦)

૧૦૦૬. બાવરીનું આ કથન સાંભળીને તેના સોળ બ્રાહ્મણ શિષ્યો—અજિત, તિસ્ત્રમેતેય, પુણ્યક અને પ્રેતગૃ, (૩૧)

૧૦૦૭. ધોતક, ઉપસીય, નન્દ અને હેમક, તોદેય અને કપ્પ એ બન્ને, અને પંડિત જનુકણ્ણી, (૩૨)

૧૦૦૮. ભદ્રાવુધ, ઉદ્ધય અને પોસાલ બ્રાહ્મણ, બુદ્ધિમાન મોઘરાજ, અને મહર્ષિ પિંગિય—(૩૩)

૧૦૦૯. આ બધા પોતપોતાના બ્રાહ્મણુગણના આગેવાનો, સર્વ લોકોમાં પ્રસિદ્ધ, સમાધિમાન, ધ્યાનરત, સુરા, અને પૂર્વજન્મમાં જન્મણે પુણ્ય કરેલું છે એવા, (૩૪)

૧૦૧૦. જટા અને અજિતચર્મ ધારણ કરનારા એવા— તે બાવરીને નમસ્કાર કરીને અને પ્રદક્ષિણા કરીને ઉત્તર દિશા તરફ ચાલવા લાગ્યા. (૩૫)

૧૦૧૧. ત્યારે પહેલાં તેઓ અળકની માહિષ્મતી રાજધાનીમાં આવ્યા, ત્યાંથી (અનુક્રમે) ઉબ્બયિની, ગોનદ્ધ, વિદિશા અને વનસા નામના નગરમાં, (૩૬)

૧૦૧૨. કૌશાંબી, સાકેત, અને સર્વ નગરોમાં શ્રેષ્ઠ શ્રાવસ્તી, સેલવ્ય, કપિલવસ્તુ, કુસિનારામંદિર, (૩૭)

૧૦૧૩. પાવા, ભોગનગર, વૈશાલિ, મગધપુર (રાજગૃહ), અને રમણીય અને મનોન્મ પાપાણક ચૈત્યમાં તેઓ

૧૦૧૧. ‘અલ્લકસ્સ પતિટ્ઠાનં’નો અર્થ. ‘અળકાની રાજધાનીમાં’ કર્યો છે. પણ અળકનું પતિટ્ઠાન નામનું રાહેર હઇ કં કં એ સમજાવું નથી.

આખા (૩૮)

૧૦૧૪. તરસો જેમ પાણી તરસે જાય છે, એવિસે જેમ મોટા કામના તરસે જાય છે, અને તરસાથી તરસી મરેતો માણસ જેમ હાથ તરસે જાય છે તેમ તરસાથી તેઓ પડે ઉપર માર્યા (૩૯)

૧૦૧૫. બિશુસંપદથી પુરસ્કૃત એવા ભગવાન તે જાણે અરજ્યમાં મળના કસારા સિંહની જેમ બિશુએને ધર્મોપદેશ કરતા હતા. (૪૦)

૧૦૧૬. પ્રમાણનારા ત્રય જેવા અને પૂનમને દિવસે પાણીનાંમે પદેચિત્તા ચંદ્રના જેવા તે મંજુદને અગિતે રોપા. (૪૧)

૧૦૧૭. અને તેમના ગ્રામ ઉપર પરિપૂર્ણ લક્ષણો ગોળિને તે એક જાણુ ગોમો રાખો, અને દર્શિન ધર્મને તેને પોતાના મનમાં તે મનમાં જ (જુદને પ્રતો પૂજ્યા: (૪૨)

- ૧૦૧૮. પ્રથમ તેનું (જાવરીનું) આયુષ્ય કદો અને પછી ગ્રામ અને લક્ષણો કદો: પછી વેદાધ્યયન, અને પછી તે દેહના પ્રાણોને શીખવે છે તે કદો (૪૩)

૧૦૧૯. તેનું વય એકસોવીસ વર્ષનું છે. ગ્રામ જાવરી, તેના ગ્રામો ઉપર ત્રણ લક્ષણો છે અને તે ત્રણ વેદમાં પારંગત છે (૪૪)

૧૦૨૦ તે લક્ષણગાનમાં, ઇતિહાસમાં, નિષદુમાં અને કૃદુલમાં પણ પારંગત છે. સ્વધર્મમાં પારંગત એવા તે પાંચસો વિદ્યાર્થીઓને વેદ શીખવે છે. (૪૫)

૧૦૨૧. હે તુષ્ણનો નય કરનાર તરોત્તમ, જાવરીના શરીર ઉપર કયાં લક્ષણો છે તે કદો. અને તમારે વિશે અમારા

મનમાં શંકા રહેવા દેતા નહિ. (૪૬)

૧૦૨૨. તે જીભયા પોતાનો ચહેરો ઢાંકી શકે છે, તેની ભમ્ભરોની વચ્ચે લોમ છે, અને હે માણુવ, તેનું વસ્ત્રથુલ કાશાવહિત છે એમ સમજ. (૪૭)

૧૦૨૩. પ્રશ્નો પૂછેલા સંભળાતા નહિ અને જવાબો સંભળાતા હતા, એટલે ત્યાં ભેગા થયેલા લોકો આનંદિત થઈને અને હાથ જોડીને વિચાર કરવા લાગ્યા કે (૪૮)

૧૦૨૪. આ પ્રશ્નો પૂછનાર કયો દેવ, બ્રહ્મા કે સુગંધતિ ઈંદ્ર હશે? આ (ભગવાન) મનમાં ને મનમાં પૂછેલા પ્રશ્નોના જવાબ કોને આપે છે? (૪૯)

૧૦૨૫. હે ભગવન, ખાવરી માયું અને માયું ફૂટવું (એટલે થું એમ) પૂછે છે. હે ઋષિ, તેનો જવાબ આપીને અમારી શંકા દૂર કરો. (૫૦)

૧૦૨૬. અવિદ્યા એ માયું, અને શ્રદ્ધા, સ્મૃતિ, સમાધિ, કુસલચ્છંદ, અને ઉત્સાહથી સપત્ર વિદ્યા (પ્રજ્ઞા) એ માયું ફોડનારી, એમ સમજ. (૫૧)

૧૦૨૭. આથી તે (અગ્નિ) માણુવે મહા આનંદથી ઉત્સાહિત થઈને અને અગ્નિનયર્મ એક ખજા ઉપરથી ચોદીને ભગવાનના પગ ઉપર પોતાનું માયું મૂક્યું. (૫૨)

૧૦૨૮. હે મારિય, હે ચતુષ્મન, ખાવરી બ્રાહ્મણ શિષ્યો-સહિત હર્ષિત અને આનંદિત થઈને તમારે પગે પડું છું. (૫૩)

૧૦૨૯. હે માણુવ, ખાવરી બ્રાહ્મણ શિષ્યોસહિત સુખી થાઓ, અને તું પણ સુખી અને ચિરંજીવી થા. (૫૪)

૧૦૩૦. ખાવરીની, તારી કે તમારા જવાન. જે કેઈ શંકા

હોય તે બધી પૂજાની હું રમ આપું છું; તમારા મનમાં જે
કંઈક હોય તે તમે પૂછો. (૫૫)

૧૦૩૧. સંયુક્તે રમ આપ્યાથી અનિતે ત્યાં નીચે બેસીને
અને હાથ જોડીને તથાગતને પ્રથમ પ્રશ્ન પૂછ્યો. (૫૬)

આ પ્રાસ્તાવિક ગાથાઓ

અજિતમાણુવપુચ્છા (૧)

૧૦૩૨. આ જગત શાનાથી ઢંકાય છે,—એમ આયુષ્માન અજિત જોડ્યો—તે શાને લીધે નથી પ્રકાશતું, આનું અભિલેખન કયું, અને તેને મહાભય કયો? (૧)

૧૦૩૩. હે અજિત જગત અવિદ્યાથી ઢંકાયું છે,—એમ ભગવાન જોડ્યા—માત્સર્ય અને પ્રમાદને લીધે તે પ્રકાશતું નથી, વાસના એ તેનું અભિલેખન છે, અને દુઃખ એ તેને મહાભય છે, એમ હું કહું છું. (૨)

૧૦૩૪. સર્વત્ર પ્રવાહો વહં છે—એમ આયુષ્માન અજિત જોડ્યો—તે પ્રવાહોનું નિવારણ શું? પ્રવાહોનું નિયમન શું? અને પ્રવાહો શાનાથી બંધ થાય છે? (૩)

૧૦૩૫. હે અજિત. જગતમાં જે પ્રવાહો છે—એમ ભગવાન જોડ્યા—તેમનું સ્મૃતિ એ નિવારણ છે. તે જ પ્રવાહોનું નિયમન છે, અને પ્રસાથી તે બંધ થાય છે. (૪)

૧૦૩૬. હે મારિપ, પ્રસા અને સ્મૃતિ—એમ આયુષ્માન

અનિત ભાવ્યો—અને નામરૂપનો નિરોધ સ્વાધ્યાય છે એ કું ૫૫
કું. તે મને કહે. (૫)

૧૦૧૭. તે અનિત, તે આને પ્રથમ પૂછ્યો તેનો કું
જવાબ આપું કું. સ્વા નામ અને ૧૫ પૂર્ણપણે નિરોધ
પામે છે તે કું નને કું કું. વિચારના નિરોધથી આનો
નિરોધ થાય છે. (૬)

૧૦૧૮. હંદલોકમાં ને અનેક અર્દન્તો અને ઇંદ્ર છે
તેઓમાં તમે કુચળ છો, એટલે તેમનું વર્તન કેવું હોય એ કું
નમને પૂછું કું. તે, હે મારિય, મને કહે. (૭)

૧૦૧૯. બિશુએ કામેપભેગની વાંચા રાખવી નહિ,
મનથી પરિત્ર થવું, બધા ધર્મોમાં કુચળ અને સ્મૃતિમાન.
થઈને તેને પ્રવળ્યો લેવી. (૮)

પુણ્યક્રમાણ્વપુચ્છા (૩)

૧૦૪૩. અપ્રકંપ અને સંસારનું મૂળ જાણનારા એવા પાત્રે—એમ આયુષ્માન પુણ્યક્રમોએ—પ્રથમ પૂછવાના હેતુથી હું આવ્યો છું. ધર્મથી બંધાયેલા ઋષિ, ક્ષત્રિય, બ્રાહ્મણ કે બીજા મનુષ્યો દેવાને ઉદ્દેશીને આ જગતમાં વિમલિલ યજ્ઞ કરે છે એ નું પૂછું છું. હે ભગવન, તે મને કહો. (૧)

૧૦૪૪. હે પુણ્યક્રમ, જે કાઈ ઋષિ—એમ ભગવાન જોત્યા—ક્ષત્રિય, બ્રાહ્મણ કે બીજા મનુષ્યો દેવાને ઉદ્દેશીને આ જગતમાં વિમલિલ યજ્ઞ કરે છે તે, હે પુણ્યક્રમ, પુનર્જન્મની ઇચ્છા ધરાવનારા અને જરાથી ભદ્ર હોવાને લીધે યજ્ઞ કરે છે. (૨)

૧૦૪૫. જે કાઈ ઋષિ—એમ આયુષ્માન પુણ્યક્રમોએ—ક્ષત્રિય, બ્રાહ્મણ કે બીજા મનુષ્યો દેવાને ઉદ્દેશીને આ જગતમાં વિમલિલ યજ્ઞ કરે છે તે હે ભગવન, હે મારિય, યજ્ઞકર્મમાં સાવધ રહીને જન્મ અને જરા તરી જાય છે ખરા ? હે ભગવન, આ હું તમને પૂછું છું. તે મને કહો. (૩)

૧૦૪૬. હે પુણ્ણક, તેઓ પ્રાર્થના કરે છે, સ્તુતિ કરે છે, આશા પ્રગટ કરે છે, હવન કરે છે—એમ ભગવાન ખોલ્યા—
પોતાના લાભ માટે કામસુખની યાચના કરે છે. યજ્ઞમાં
ગૂંથાયેલા ભવલોભાસક્ત તેઓ જન્મ અને જરા તરી જતા
નથી, એમ હું કહું છું. (૪)

૧૦૪૭. હે મારિષ, યજ્ઞમાં ગૂંથાયેલા તેઓ જે જન્મ અને
જરા તરી જતા નથી, તો પછી, હે મારિષ, દેવમનુષ્યલોકમાં
કોણ જન્મ અને જરા તરી જાય છે એ હું પૂછું છું, તે હે ભગવાન,
મને કહો. (૫)

૧૦૪૮. હે પુણ્ણક, જગતની નાનીમોટી વસ્તુઓ પ્રસાદી
જાણીને—એમ ભગવાન ખોલ્યા—જેને ઇલ્લલોકમાં પ્રકંપ રહ્યો
નથી, જે શાંત, વીતધૂમ, વીતદુઃખ અને વીતવૃણ્ણ હોય તે જ
જન્મ અને જરા તરી જાય છે એમ હું કહું છું. (૬)

મેતગૂમાણુવપુરણ: (૪)

૧૦૪૯. હે ભગવન, તમને હું વેદપારમ અને સાવિતાદેવતા મહાં પુ—એમ આકુમાન મેતગૂ બોલ્યો—માટે હે ભગવન, હું તમને પૂછું છું તે કદો. આ જગતમાં ને અનેક જગતનાં દુષ્ટો છે તે આંખી ઉત્પત્તિ કામ છે? (૧)

૧૦૫૦. હે મેતગૂ, તું મને દુઃખની ઉત્પત્તિ પૂછે છે—એમ ભગવાન બોલ્યા—તો તે હું જાણું છું તે પ્રમાણે હું તને કહું છું. આ જગતમાં ને અનેક પ્રકારનાં દુઃખો છે તે ઉપાધિઓમાંથી ઉત્પત્તિ કામ છે. (૨)

૧૦૫૧. ને અવિદ્યાન મંદ્યુદિ ઉપાધિ કરે છે તે વારંવાર દુઃખ બ્રામવે છે. માટે દુઃખનું ઉત્પત્તિક રણ જાણનારા સમજી માણુએ ઉપાધિ કરવી નહિ (૩)

૧૦૫૨. નં મેં પૃથુ તે તમે કહ્યું હવે જીવનું પૂછું છું તે કદો. સુષુ જનો આય, જન્મ, જરા, કૌક અને પરિદેવ કઈ રીતે તરી જાય છે તે, હું મુનિ, મને જરાજર સમજાવેલ

કારણ આ ધર્મ તમે સારી રીતે જાણો છો. (૪)

૧૦૫૩. હે મેતગૂ, જે માણસના આયુષ્યમાં પ્રત્યક્ષ-
શ્રલદાયક છે—એમ જાગવાન જોડ્યા—અને જેનું જ્ઞાન મેળવીને
સ્મૃતિમાન થઈને વર્તનારો મનુષ્ય આ જગતમાં તૃષ્ણાની પાર
જાય છે તે ધર્મ હું તને કહું છું. (૫)

૧૦૫૪. હે મહર્ષિ, જેનું જ્ઞાન મેળવીને સ્મૃતિમાન થઈને
વર્તનારો મનુષ્ય આ જગતમાં તૃષ્ણાની પાર જાય છે તે ઉત્તમ
ધર્મનું હું અભિનંદન કરું છું. (૬)

૧૦૫૫. હે મેતગૂ, જે કંઈ તું—એમ જાગવાન જોડ્યા—
ઉપર, નીચે, ચોમેર અને મધ્યમાં જાણી તેમાં તૃષ્ણા,
દષ્ટિ અને વિજ્ઞાનને દૂર ખસેડીને કોઈ પણ જાત ઉપર અવલંબી
રહેતો નહિ. (૭)

૧૦૫૬. આ પ્રમાણે ચાલનારો સ્મૃતિમાન, અપ્રમત્ત અને
વિદ્વાન બિહુ મમત્વને છોડીને આ જ લોકમાં જન્મ,

૧૦૫૭. પ્રત્યક્ષશ્રલદાયક, એ સબંધમાં મૂળ શબ્દ ‘અનીતિહં’
છે. આનો સીધો અર્થ તો ‘અનીતિનો ત્યાગ કરનારો’ (અનીતિ+હા)
એવો થાય. પરંતુ ૧૧૩૫ માં ગાયામા ‘સત્યં તં ક્ષતિર્હીતિહ સત્યં તં
તક્ષવૃદ્ધનં’ છે. અને આનો અર્થ ‘આમ હવું’ અને ‘તેમ હવું’ એવો
કરવો પડે છે. તે ઉપરથી અનીતિહં મા જે દીર્ઘ નો છે તે ક્ષત
હંદમેળ નાટે જ દીર્ઘ કરવામાં આવ્યો હશે. અદુક્યકારે પણ
‘અનીતિહં તિ બત્તપચ્ચલં’ એમ કહ્યું છે. એટલે કેવળ પરપરા અને
અનુમાનથી દરાવેલો ધર્મ નહિ, પરંતુ જેનો સદ્ગાત્રાર આ જ
આયુષ્યમાં કરી રાકાય તે (અનૂ+ક્ષતિહ) ધર્મ.

જરૂર, ઠોક, પરિદેવ અને દુઃખનો ત્યાગ કરશે. (૮)

૧૦૫૩. મહર્ષિના આ આજ્ઞાનું હું અભિનંદન કરું છું. હું એવમ, ઉપધિરહિત (નિર્વાણ) કરું દોષ છે તે તમે ઉત્તમ રીતે જાણો. હું ભગવાન, તમે ખાતરીથી દુઃખનો ત્યાગ કરો; કારણ આ કર્મ તમે ઉત્તમ રીતે જાણો છો. (૯)

૧૦૫૪. હું મુનિ, જે આસ્તિકાને તમે ઉપદેશ આપ્યો તેઓ પણ અવસ્થા દુઃખનો ત્યાગ કરશે. મારે હું નામ (અપાપ), તમારી પાસે આવીને તમને હું નમસ્કાર કરું છું. હું ભગવાન, તમે આસ્તિક એવા મને ઉપદેશ આપો એ જ મારી અપેક્ષા છે. (૧૦)

૧૦૫૫. (ભગવાન—) જે બ્રાહ્મણ, વેદપારમ, અર્કિયન, અને કામભવમાં અનાસક્ત હશે તે જ આ એવમ ખાતરીથી વરી જશે; તે જ કાલિન્ધરહિત અને સંકારહિત, ઉત્તીર્ણ અને પાર પામેલો છે એમ જાણવું. (૧૧)

૧૦૫૬. આ જગતમાં તે જ વિદ્વાન અને વેદપારમ માણસ છે, તે જ ભવાભવમાં આસક્તિનો ત્યાગ કરશે, તે જ નિસ્કામ, નિઃકુંપ અને વાસનારહિત છે, અને તે જ જન્મમરણ તરીકે જાણે છે, એમ હું જાણું છું. (૧૨)

ધોતકમાણુવપુચ્છા (૫)

૧૦૬૧. હે જગવાન, હું તમને પૂછું છું તે મને કહો—
એમ આપુલ્યન ધોતક બેઠાઓ—તમારા વચનનાં હું અપેક્ષા
રાખું છું. તમારો ઉપદેશ સાંભળીને હું નિર્વાણનો માર્ગ શોધીશ. (૧)

૧૦૬૨. હે ધોતક, એમ જો દેવા તો—એમ જગવાન
જોતા—તું કુશળ અને સ્વચ્છિમાન થઈને મારો આ ધર્મ
જાણવાની મહેનત કર. મારો ઉપદેશ સાંભળીને તું તારા
નિર્વાણનો માર્ગ શોધી શકીશ. (૨)

૧૦૬૩. (ધોતક—) દેવમનુષ્યલોકમાં અકિચ્ચન થઈને
રહેતારા આ બ્રાહ્મણને હું જોઉં છું. હે સમન્તયત્ત એવા
તમને નમસ્કાર કરું છું. હે શાક્ય, મારી શંકાઓમાંથી મને
મુક્ત કરો. (૩)

૧૦૬૪. (જગવાન—) હે ધોતક, આ જગતમાં કેમ
પણ માણસને મુક્ત કરવા હું જતો નથી. તું બધો ધર્મ
જાણનારો થા. આનાથી તું આ ઓધ તરી જઈશ. (૪)

૧૦૧૫. (ધોતક—) હે બહાન, હું એકાન્તવાસધર્મ લક્ષી
શું એવી રીતે મને ઉપદેશ આપેાઃ જેનાથી હું વ્યાકાશના
જેવા નિદ્રા યધને આ જ લોકમાં શાંત અને અનાથિત
યધને રહું. (૫)

૧૦૧૬. હે ધોતક, પોતાના આયુષ્યમાં જે પ્રત્યક્ષસદાયક
હે—એમ બગવાન જોસ્યા—અને જેનું જાન મેગવીને સ્મૃતિમાન
યધને વાંચાયે આ જગતમાં તુષ્યાની પાર જાય છે
એવી શાંતિ હું તને કહું છું. (૬)

૧૦૧૭. (ધોતક—) હે. મહર્ષિ, જેનું જાન મેગવીને
સ્મૃતિમાન યધને વાંચાયે તુષ્યાની પાર જાય છે તે ઉત્તમ
શાંતિનું હું અભિનંદન કહું છું. (૭)

૧૦૧૮. હે ધોતક, જે કંઈ ઉપર, નીચે, ચારે બાજુ અને
વચ્ચે—એમ બગવાન જોસ્યા—તું જાયે તે આ જગતમાં
આસક્તિમય છે એમ જાણીને તેના બવાબવની તુષ્યા તું
ચાખતો નહિ. (૮)

ઉપસીવમાણવપુરુષા (૬)

૧૦૬૯. હે શાક્ય, આ મહોદ્ધ—એમ આયુધ્માન ઉપસીવ જોડ્યો—હું કશાનો પણ આશ્રય લીધા વગર એકાકી તરી જઈ શકતો નથી. હે સમન્તચક્ર, જેના આશ્રયથી હું આ ઓધ તરી શકું એવું આલંબન મને કહેા. (૧)

૧૦૭૦. હે ઉપસીવ, આકિચન્ય જ્ઞેનારો અને સ્મૃતિમાન થઈને—એમ ભગવાન જોડ્યા—કંઈ નથી એ આલંબનને આશ્રયે ઓધ તરી જા, કામોપભોગનો ત્યાગ કરીને શંકામુક્ત થા, અને રાતદિવસ તૃષ્ણાક્ષયનું (નિર્વાણનું) ચિંતન કર. (૨)

૧૦૭૧. જે સર્વ કામોપભોગમાં વીતરાગ હોય—એમ આયુધ્માન ઉપસીવ જોડ્યો—અન્ય પદાર્થો છોડીને આકિચન્યનો આશ્રય કરનારો હોય અને તે પરમસંતાપિમુક્તિથી વિમુક્ત થયેલો હોય તે. તે ભવમાં સ્થિર રહી શકે ખરો ? (૩)

૧૦૭૨. હે ઉપસીવ, જે બધા કામોપભોગમાં વીતરાગ હોય, અન્ય પદાર્થો છોડીને આકિચન્યનો આશ્રય કરનારો હોય

નિરૂપિત છે. (૪)

૧૦૭૪. (પ્રશ્ન) — જો એવા કોઈ પુત્ર હોય જે સ્થિર રહે તો તે ત્યાં જ નિર્ગળ પામે ખેડો. કે તેનું વિદ્યાન પુનર્જન્મ લેશે? (૫)
૧૦૭૫. હે ઉપસીવ, રીવાજી જ્યોત જેમ પવનના વેગથી — એમ ભગવાન જોમ્યા — અસ્ત પામે છે, અને કોઈ પણ નામાભિધાન પામતો નથી, તે રીતે નામકામ્યાથી વિમુક્ત થપેમો. યુનિ અસ્ત પામે છે અને કોઈ પણ નામાભિધાન પામતો નથી. (૬)

૧૦૭૫. (પ્રતિજ્ઞા) — હે યુનિ, તે અસ્ત પામે છે કે નાસ્ત પામે છે? કે તે સદાસર્વદ અચળ થાય છે, એ મને બરાબર જાણવો. કારણ આ ધર્મ તમે બરાબર જાણો છો. (૭)

૧૦૭૬. હે ઉપસીવ, જે અસ્ત પામે છે તેને માપ નથી, — એમ ભગવાન જોમ્યા — જેનાથી તેની કથામાં પણ મજબૂત થઈ શકે તેનું (લિખાઈ માપ) લેવું નથી. બધા જ પદાર્થો ક્ષય પામે એટલે તે વિશે બધા વાદવિવાદ પણ ક્ષય પામે છે. (૮)

નન્દમાણુવપુરુષા (૭)

૧૦૭૭. આ જગતમાં લોકો કેટલાકને મુનિ કહે છે—એમ આયુષ્યમાન નન્દ બોલ્યો—પણ તેમનું આ કહેવું ખરાબર છે ખરું? તેઓ જ્ઞાનસંપન્નને મુનિ કહે છે કે (કેવળ વ્રતાદિ) ઉપજીવિકાસંપન્નને મુનિ કહે છે? (૧)

૧૦૭૮. (ભગવાન—) હે નન્દ, દષ્ટિથી, શ્રુતિથી કે જ્ઞાનથી મુનિ નથી થવાતું એમ સુરો કહે છે. મનમાંના વિરોધનો નાશ કરીને જે નિર્દુઃખ અને નિરતૃષ્ણ થઈને રહે છે તેમને હું મુનિ કહું છું. (૨)

૧૦૭૯. જે કોઈ શ્રમણ કે બ્રાહ્મણ—એમ આયુષ્યમાન નન્દ બોલ્યો—દષ્ટિ અને શ્રુતિથી શુદ્ધિ થાય છે એમ કહે છે, શીલવ્રતથી શુદ્ધિ થાય છે એમ કહે છે, અથવા બીજા અનેક ઉપાયોથી શુદ્ધિ થાય છે એમ કહે છે તેઓ, હે ભગવન, હે મારિય, તે તે પંથમાં યતાતમા થઈને રહે તો જન્મ અને જરા તરી જાય છે ખરા? આ હું પૂછું છું. હે ભગવન, તે મને કહો. (૩)

૧૦૮૦. હે નન્દ, જે કોઈ ધર્મણ અને પાત્રણ—એમ ભગવાન જોત્યા—દૃષ્ટી અને મુતથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે, શીશવતથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે, અથવા બીજા અનેક ઉપાયથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે તેઓ, જે તે તે પદમાં મતાત્મા ધર્મને વતે લેપણુ જન્મ અને જરા તરી જતા નથી, એમ કહે કહું છું. (૪)

૧૦૮૧. જે કોઈ ધર્મણ અને પાત્રણ—એમ આશુખ્યાન નન્દ જોત્યા—દૃષ્ટી અને મુતથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે, શીશવતથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે, કે બીજા અનેક ઉપાયથી શુદ્ધિ યાપે છે એમ કહે છે તેઓ, જે કહે શુનિ, આપતીયું નથી એમ તમે કહેા જો, તો પછી, હે મારિય, દેવમનુષ્યલોકમાં જન્મ અને જરા કાણુ તરી જાય છે. હે ભગવાન, આ કું તમને પૂછું છું, તે મને કહેા. (૫)

૧૦૮૨. હે નન્દ, બધા જ ધર્મણ અને પાત્રણ—એમ ભગવાન જોત્યા—જન્મ અને જરાથી ઘેરાયેલા (દંકાયેલા) છે એમ કું કહેતા નથી. જેઓ આ જન્મમાં દૃષ્ટ, શ્રુત, અનુમિત, જાણી જાતના શીશવતો અને અનેકવિધ ઉપાયો જોડીને અને સર્વ પ્રકારની તપ્પણા જાણીને અનાસવ યાપે છે તે માણસો જ આપતીયું છે એમ કું કહું છું. (૬)

૧૦૮૩. (નન્દ—) મહર્ષિનાં આ વચ્ચેનાં કું અભિનંદન કહું છું. હે જોતમ, અનુપાધિક (નિર્વાણ) તમે ઉત્તમ રીતે મને સમજાવ્યું જેઓ આ જન્મમાં દૃષ્ટ, શ્રુત, અનુમિત, સર્વ પ્રકારનાં શીશવતો અને અનેકવિધ ઉપાયો જોડીને જાણી જાતની તપ્પણા જાણીને અનાસવ યાપે છે તે માણસો આપતીયું છે એમ કું પણ કહું છું.

હેમકમાણુવપુચ્છા (૮)

૧૦૮૪. જોતમના ઉપદેશ પહેલાં—એમ આયુષ્માન હેમક બોલ્યો—જેઓ આ આણું છે અને આમ થશે એવો ઉપદેશ કરતા તે ઉપદેશ બધો પરંપરાથી આવેલો અને બધો તકે વધારનારો (હતો). (૧)

૧૦૮૫. તેમાં મને આનંદ આવ્યો નહિ. પરંતુ હે મુનિ, જેનું જ્ઞાન ઝેળવીને સ્મૃતિમાન થઈને વર્તનારો માણસ આ જગતમાં તૃષ્ણાની પાર જાય એવો તૃષ્ણાનો નાશ કરનારો ધર્મ તમે મને કહો. (૨)

૧૦૮૬. (ભગવાન—) હે હેમક, આ જગતમાં દુઃખ, શ્રુત, અનુમિત, અને વિદ્યાત એવી જે પ્રિય વસ્તુઓ હોય તેમનો છંદ અને લોભ છોડી દેવો એ અમ્યુત નિર્વાણપદ છે. (૩)

૧૦૮૭. એમ જાણીને જે સ્મૃતિમાન આ જ જન્મમાં નિર્વાણ પામે છે તેઓ સર્વદા શાંત રહી જગતમાં તૃષ્ણાની પાર જાય છે. (૪)

તોદૈવ્યભાષ્યપુચ્છા (૬)

૧૦૮૮. જેને કામોપભોગ નથી—એમ આયુષ્માન તોદૈવ્ય બોલ્યો—જેને તૃપ્ત્યા નથી અને જે સંકાતી પાર મયો હોય તેનો મોક્ષ કઈ જાનતો હોય ? (૧)

૧૦૮૯. હે તોદૈવ્ય, જેને કામોપભોગ ન હોય,—એમ જનવાન બોલ્યા—જેને તૃપ્ત્યા ન હોય, અને જે સંકાતી પાર મયો હોય તેને મોક્ષ જેવા બીજે કાઈ પદાર્થ રહેતો જ નથી. (તે જ તેનો મોક્ષ) (૨)

૧૦૯૦. હે સમન્તયક્ષુ શાક્ય, તે વાસનારહિત થયો કે તેની વાસના બાકી રહે છે ? તે મુનિ પ્રગાધાન હોય કે પ્રગાતી દંપન કરનારો હોય છે ? એ વું જે રીતે સમજી શકું તે રીતે મને કહો. (૩)

૧૦૯૧. (જનવાન—) હે તોદૈવ્ય, તે વાસનારહિત થાય છે, તેની વાસના બાકી રહેતી નથી. તે પ્રગાધાન થાય છે, પ્રગાતી દંપન કરનારો નહિ. મુનિ આ રીતે કામજન્યમા અનાસક્ત અને અક્રિયન હોય છે એમ સમજ. (૪)

જટકલિખમાણુવપુચ્છા (૧૧)

૧૦૫૬: દે વીર, તમે અકામકામી છો એવું સાબળાને—
એમ આપુખમાન જટકલિખુ બોલ્યો—આપતીજી નિગામ એવા
તમને પૂછવા માટે હું આવ્યો છું. હે સદ્ગુનેશ, શાંતિપદ કયું તે
મને બતાવજી તેમને વધાર્ય રીતે સમજાવો. (૧)

૧૦૫૭. કારણ સર્વ જેમ પોતાના તેજથી પૃથ્વી ઉપર
આક્રમણ કરે છે, તેમ કામવાન કામોપભોગ ઉપર જય મેળવીને
રહે છે. હે વિપુલમય, મર્યાદિત પ્રજાવાળા મને, હું સમજી
શકું એવી રીતે, જન્મ અને જરાનો નાશ કરનારો ધર્મ મને. (૨)

૧૦૫૮. હે જટકલિખ, નિર્વાણ હોમકર છે એમ સમજીને—
એમ કામવાન બોલ્યા—કામોપભોગનો લોભ છોડ, અને આસક્તિ
કે અનાસક્તિમાંથી કઈ પણ ચિત્તક ન રહેવા દે. (૩)

૧૦૫૯. જે પૂર્વકાલીન હોય તેનું ચોરાવું કરે, કાલિખ-
કાગમાં કોઈ રહેણ દે નહિ, અને જેનું વર્તમાનકાળને
વળગી નહિ રહે તે ઉપશાંતિ યદને રહીશ. (૪)

૧૧૦૦. હે ગ્રાહણ, નામરૂપ વિષે સર્વથા વીતલોભ થયેલ
માણુસને જેનાથી તે મૃત્યુને વશ થાય એવા આશ્રવો
રહેતા નથી. (૫)

ભદ્રાવૃદ્ધમાધુવપુત્રી (૧૨)

૧૧૦૧. મૃદલાગી, તૃપ્ત્યુનો ઉચ્છેદ કરનાર, અપ્રકાશ—એમ આયુધમાન ભદ્રાવૃદ્ધ બોલ્યો—આસક્તિનો ત્યાગ કરનાર, ઓધ-તીર્થ, વિમુક્ત, વિકલ્પત્યાગી અને સુમેધ એવા તમારી પાસે હું (ધર્મોપદેશી) યાચના કરું છું. અપાપ એવા તમારો ઉપદેશ સંભળીને અહીંથી આ માધુસો અંતુષ્ટ થઈને જશે. (૧)

૧૧૦૨. હે વીર, તમારું કાપણ સંભળવાની હઠગાથી આ માધુસો અનેક દેસોમાંથી અહીં બેસા ચલા છે. તેમને તમારો ધર્મ જરાજર સમજાવીને કદો કારણુકે આ ધર્મ તમે સારી રીતે જાણો છો. (૨)

૧૧૦૩. હે ભદ્રાવૃદ્ધ, જ્યાં જનતની આદાનતૃપ્ત્યા—એમ ભજવાન બોલ્યા—પછી તે બંધે ઉપર નીચે, ચારે બાજુ કે મધ્યમાં દોષ તેનો નાશ કરવેલ કારણુકે જનતયા પ્રાપ્તી જે જે વસ્તુનું ઉપાધાન કરે છે તે તે દાસ માર તેની પાછળ પડે છે. (૩)

૧૧૦૪. માટે, આ લોકોને આસક્ત થયેલા અને મૃત્યુ-
 ધ્યેયને વળગેલા જોઈને સમજી શિશુએ સ્મૃતિમાન થઈને સર્વ
 જગતમાં કોઈ પણ જાતનું ઉપાદાન કરવું નહિ. (૪)

ઉદયમાધુવપુચ્છા (૧૩)

૧૧૦૫. ખ્યાતરત, વિમલ, રિષર—એમ આધુખ્યાન ઉદય
બોલ્યો—કૃતકૃત્ય, અનાસ્તર, અને જે બધા ધર્મોમાં પારંપર છે
એવા પાત્રે હું પ્રથમ પૂછવાની પ્રત્યક્ષી બાબો છું. અવિદ્યાનો
બેદ કરનારો અને પ્રજાથી મજનારો વિમોહ કયો તે કહે. (૧)

૧૧૦૬. હે ઉદય, કામગ્રહ અને દોષનસ્ય—એમ જનવાન
બોલ્યા—એ બન્નેનો ત્યાગ કરનારો, આળસનો નાશ કરનારો,
કૃતકાઓનું નિવારણ કરનારો, (૨)

૧૧૦૭. ઉપેક્ષા અને સ્મૃતિથી મુક્ત થયેલો, અને જેના
આરંભમાં ધાર્મિક વૃત્તિ બંધ થઈ જાયવાન દોષ છે તે અવિદ્યાનો
બેદ કરનારો અને પ્રજાથી મેળવેલો વિમોહ છે એમ હું
કહું છું. (૩)

૧૧૦૮ (ઉદય—) જનતાનું સંયોજન કયું? તેને ચિંતા
કઈ? શાના નાશથી તેને નિર્વાણ મળે છે? (૪)

૧૧૦૯ (જનવાન—) લોક એ જનતાનું સંયોજન છે;

૧૧૭૪. માટે, આ લોકોને આરુક્ત યયેન્ના અને મ્વાયુ
 ધોયને નમગેલા ક્રોધને સમણુ જિતુએ સ્મૃતિમાન-યર્ષને સ્વ
 જગનમાં કોઈ પણ જાતનું ઉપાદાન કર્યું નહિ. (૪)

ઉદયમાણવપુરુષા (૧૩)

૧૧૦૫. ખ્યાનરત, વિમલ, સિંધર—એમ આપુખ્યાન ઉદય
 ખોલ્યો—દૃતદૃત, અનાત્મર, અને જે બધા ધર્મોમાં પારંગત છે
 એવા પાસે હું પ્રથમ પૂછવાની હઠ્ઠાથી આશ્યો છું. અવિદ્યાનો
 બેદ કરનારો અને પ્રજાથી મગનારો વિનોદ કયો તે કહે. (૧)

૧૧૦૬. હે ઉદય, કામગ્ધંડ અને દોષનસ્ત—એમ બમધાન
 ખોલ્યા—એ બન્નેનો ત્યાગ કરનારો, આગસનો નાશ કરનારો,
 ક્રોધકામોનું નિવારણ કરનારો, (૨)

૧૧૦૭. ઉપેક્ષા અને સ્મૃતિથી મુક્ત થયેલો, અને જેના
 આરંભમાં ધર્મિક વિતર્ક બગવાન હોય છે તે અવિદ્યાનો
 બેદ કરનારો અને પ્રજાથી મેઝવેલો વિનોદ કયો છે એમ હું
 કહું છું. (૩)

૧૧૦૮. (ઉદય—) જગતનું મંથનન કયું? તેને ચિંતા
 કઈ? યાના નાશથી તેને નિર્વાણ મળે છે? (૪)

૧૧૦૯. (બમધાન—) સોળ એ જગતનું સંયોજન છે;

૧૨-૪. મારો, આ ગોકર્ને આરુઝા થોત્તા અને મુલ્ય
 બદલને વાળેતા મેળને લમણુ ગિતુએ સ્મૃતિમાન થઈને સર્વ
 જગતનાં પેઠાં પણ મનનું પાપાન કરતું નરિ. (૪)

ઉદયમાણુવપુષ્પા (૧૩)

૧૧૦૫. ખાનસર, વિમલ, રિપર—એમ અપુષ્પાન ઉત્પન્ન થાય—ફળાવ, અનામર, અને જે બધા પર્વોમાં પારખત છે એવા પાંચે પું પ્રથમ પૂજવાની પ્રતિષ્ઠા આપ્યો છે. અવિધાનો ભેદ કરનારો અને પ્રતાપી મજનારો વિશેષ કર્યો તે ૬૮૮(૧)

૧૧૦૬. હે ઉદય, કામચંદ અને શીર્ષનસ્થ—એમ ભગવાન મોક્ષ—એ જન્મેતો ત્યાગ કરનારો, આજસનો નાથ કરનારો, કૃષ્ણકર્મોનું નિવારણ કરનારો, (૨)

૧૧૦૭. ઉપેક્ષા અને સ્મૃતિથી છુટ થયેલો, અને જેના આરંભમાં ધાર્મિક વિકલ્પ ભગવાન હોય છે તે અવિધાનો ભેદ કરનારો અને પ્રતાપી મેજવેલો વિશેષ છે એમ પું કહ્યું છે (૩)

૧૧૦૮. (ઉદય—) જન્મતનું સંયોજન કર્યું? તેને ચિન્તા કર્યું? શાના નામથી તેને નિર્વાણ મળે છે? (૪)

૧૧૦૯. (ભગવાન—) લોકાં એ જન્મતનું સંયોજન છે;

વિતર્ક તેનીચિંતા છે; અને તૃપ્તિના નાશથી તેને (જગતને) નિર્વાણ મળે છે. (૫)

૧૧૧૦. (ઉદય—)કઈ રીતે વર્તવાથી માણસના વિજ્ઞાનને નિરોધ થાય છે તે જગવાનને અમે પૂછીએ છીએ. તેના આપ શો જવાબ આપો છો તે અમે સાંભળવા માગીએ છીએ. (૬)

૧૧૧૧. (જગવાન—) આધ્યાત્મિક અને બાહ્ય વેદનાઓનું અભિનંદન ન કરતાં જે વર્તે છે તેનું વિજ્ઞાન નિરોધ પામે છે. (૭)

પોતાસમાજવ્યવસ્થા (૧૪)

૧૧૧૨. જે પૂર્વજન્મ કરી શકે છે,—એમ આધુનિક પોતાસ જોત્યો—જે અપ્રક'પ્ય છે, જેના સંસારો નષ્ટ થયા છે, અને જે બધા ધર્મોમાં પારંગત છે એવા પાસે હું પ્રમ પૂજ્યાની ધર્યાથી આવ્યો છું. (૧)

૧૧૧૩. જેણે રૂપસંસારોનો અતિક્રમ કર્યો હોય, અને દેહધુરિનો ત્યાગ કર્યો હોય, તથા જે અંદર કે બહાર કોઈ પણ વસ્તુ નથી એમ જુએ છે, તેને ક્યુ જ્ઞાન મળે છે, અને તે ક્યે માર્ગે ચર્ચને જાય છે એ, હે સામ્ય, હું તમને પૂછું છું. (૨)

૧૧૧૪. હે પોતાસ, વિદ્યાનની બધી પાવરીઓ (દક્ષાઓ) જાણનાર—એમ બચવાન જોત્યા—નયાગત, આવેા માણસ કઈ પાવરીએ છે અને કયગવજ્ય ચર્ચને વિમુક્ત થયો છે એ જાણે છે. (૩)

૧૧૧૫ તે પાવરી ઉપર પદોત્તેજ માણસે, પોતને

જન્મ આકિંચન્યલોકમાં થવાનો સંભવ છે, અને તે વાસના સંયોજનકારક છે, એમ જાણીને અનિત્યાદિ લક્ષણોથી તેની ભાવના (વિપરસના) કરવી. તે કૃતકૃત્ય બ્રાહ્મણને આ વ્યર્થ જ્ઞાન મળે છે. (૪)

મોક્ષરાજમાળાવપુચ્છા (૧૫)

૧૧૧૬. મેં યાચવને (પ્રશ્ન) 'તેવારે પ્રશ્ન પૂછ્યો—એમ આયુષ્માન મોક્ષરાજ બોલ્યો—પણ તે મધુચમન્તે મને જવાબ આપ્યો નહિ; ત્રીજવાર પ્રશ્ન પૂછવાથી તે દેવર્ષિ જવાબ આપે છે એમ મેં સંભવ્યું છે. (૧)

૧૧૧૭. પદ્મસી મોક્ષરાજી—તમારી દૃષ્ટિ કેવી ભાતતી છે એ છંદસોક, પરસોક અને મહેવક બધાસોક ભણતી નથી. (૨)

૧૧૧૮. આવી રીતે જેની દૃષ્ટિ ઉચ્ચ દરજાની છે એવા પ્રસે કે પ્રશ્ન પૂછવાની છઠ્ઠાથી આખો કું જગત તરફ ધ્રુવ રીતે ભેલ્યો તે મનુષ્ય તરફ મત્સ્યરાજ જેવો નથી ! (૩)

૧૧૧૯. (ભગવાન—) કે મોક્ષરાજ, કાવચ સ્મૃતિમાન થઈને જગત યત્ન છે એ અસંભવ કરે અને આત્મદૃષ્ટિ ત્યાગ કરે, અને એથી મનુષ્યની પાર જગતો યા આ રીતે જે જગત તરફ જુએ છે તેવી તરફ મત્સ્યરાજ જેવો નથી. (૪)

પિંગિયમાણુવપુચ્છા (૧૬)

૧૧૨૦. હું જીવું, અજન્ન અને વીતવશું છું,—એમ આમુષ્માન પિંગિય જોડ્યો—મારો આંખો સાફ નથી, કાને સાંભળવામાં મુશ્કેલી આવે છે. એટલે મોઢળદ્વય ધર્મને એકાએક મારો અન્ત ન થાય એ માટે હું સમજી શકું એવી રીતે જન્મજરણો નાશ કરનાર ધર્મ મને કહો. (૧)

૧૧૨૧. હે પિંગિય, લોહિ રૂપમાં પ્રમત્ત ધર્મને—એમ ભગવાન જોડ્યા—દુઃખ મોગવે છે અને આધાત પામે છે એ જ્ઞેઈને, હે પિંગિય, પુનર્જન્મ ન થાય એટલા માટે અપ્રમત્ત ધર્મને તું રૂપનો ત્યાગ કર. (૨)

૧૧૨૨. (હે ભગવન) આ જગતમાં તમારે માટે ચાર દિશા, ચાર વિદિશા, ઉપર અને નીચે (મળાને) એ દશે દિશાઓમાં કંઈ અદૃષ્ટ, અશ્રુત, અનુભૂત અને અવિચિત નથી, માટે જન્મજરણો નાશ કરનારો ધર્મ કયો તે હું સમજી શકું એવી રીતે કહો. (૩)

વિવિધભાષાસુચક

૬૨૪

૧૧૨૩. દે વિવિધ ભાષામાં ૧૬ કોષ-સંગ્રહ
 સમગ્ર ભાષા-સંગ્રહ સંગ્રહ સંગ્રહ ૧૬૨૩
 સંગ્રહ સંગ્રહ સંગ્રહ સંગ્રહ, દે વિવિધ ભાષામાં
 ૧૬૨૩ સંગ્રહ સંગ્રહ સંગ્રહ ૧૬૨૩
 ૧૬ (૨)

૧૧૨૦. ૧૭મા. (૩)

૧૧૨૧. જુદે તેમના પ્રાંતોનાં વધારોએ જવાબ આપ્યા. તે મુનિએ ચોખ્ખું જવાબ આપીને તે બાહ્યોને અંતુષ્ટ થા. (૪)

૧૧૨૨. આદિત્યજંતુ જુદે અંતુષ્ટ કરેલા તે બાહ્યો તે શ્રેષ્ઠ પાસે પ્રહાર્યેનું આચરણ કરવા લાગ્યા. (૫)

૧૧૨૩. જુદે આપેલા જવાબમાંથી એક પણ જવાબને અનુસરીને જે આશયે તે સંસાર તરી જશે. (૬)

૧૧૨૪. તે ઉચ્ચ ભાવેની જાણના કરીને તે સંસાર તરી જશે તે માર્ગ પાર જવા મારે દોષથી તેને પારાપણ્ય કહે છે. (૭)

૧૧૨૫. પારાપણ્યનું જે અનુમાન કરે છું—એમ આકુષ્માન પિત્રિય મોક્ષો—વિપુલપ્રયે (જુદે) જેમ આ માર્ગ જલ્પે તેમ તેનો ઉપદેશ કર્યો. તે નિષ્કામ અને નિર્ભય નાથ ક્યા ઉદ્દેશથી જોકું મોક્ષે ? (૮)

૧૧૨૬. જેના મલ અને મોહ નહ થયા છે, અને જેણે અદ્યાર અને અજારશુદ્ધિનો ત્યાગ કર્યો છે તેની મુદર વાણીનું જે વર્ણન કર્યો કરીશ. (૯)

૧૧૨૭. આ જુદ તમનો નાથ કરુણ, સમન્તમણ સંસારપારમ, સર્વ જલોની પાર કરેલ, અજાઅર, અને સર્વ દુષ્ટોમાં મુક્ત છે. હે બાહ્ય, તે નામ પ્રમાણે વર્તનપર જુદની મેં ઉપાસન કરી. (૧૦)

૧૧૨૮ પછી જેમ ઉલ્લાસ જ મલ હોડીને રસચંપન વનમાં જાય, અથવા દસ જેમ મોટા સરોવર ઉપર જાય તેમ

અવપ્રત્નોને છોડીને હું અહીં (ગોતમ પાસે) આમ્યો. (૧૧)

૧૧૩૫. ગોતમના ઉપદેશ પહેલાં, આ આતું છે અને આ આમ યશે એમ જે મને કહેતા તે આતું કેવળ પર-પરામત આવેલું અને તર્ક વધારનારું હતું. (૧૨)

૧૧૩૬. પણ આ વિપુલપ્રય ગોતમ, આ વિપુલ-બુદ્ધિવાળા ગોતમ એક જ તમનો નાથ કરનારા અને ખરો પ્રકાશ પાડનારા મને જણાયા. (૧૩)

૧૧૩૭. જેણે સમ્યગ્ દષ્ટિ જેમાં છે એવા, અકાલકલક, તૃપ્તિનો નાથ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો ઉપદેશ મને કર્યો. (૧૪)

૧૧૩૮. હે પિંગિય, તે વિપુલપ્રય ગોતમથી, તે વિપુલબુદ્ધિ ગોતમથી તું એક હાથવાર પણ દૂર કેમ રહીશ? (૧૫)

૧૧૩૯. જેણે સમ્યગ્ દષ્ટિ જેમાં છે એવા, અકાલકલક, તૃપ્તિનો નાથ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો તને ઉપદેશ કર્યો, (તેનાથી તું દૂર કેમ રહીશ?) (૧૬)

૧૧૪૦. હે બાહલ્ય, તે વિપુલપ્રય ગોતમથી, તે વિપુલ-બુદ્ધિ ગોતમથી હું હાથવાર પણ દૂર રહીશ નહિ. (૧૭)

૧૧૪૧. જેણે સમ્યગ્ દષ્ટિ જેમાં છે એવા, અકાલકલક, તૃપ્તિનો નાથ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો મને ઉપદેશ કર્યો, (તેનાથી હું દૂર રહીશ નહિ.) (૧૮)

૧૧૪૨. હે બાહલ્ય, હું તેને સર્વસ્વિત્ત અપ્રમત જીતે મનથી કે આંખોથી જોઉં છું, તેને નમસ્કાર કરીને સ્થિતિ-પુરુ અને તેનાથી હું તેના સહચરણના હું જેને નમન કરું. (૧૯)

૧૧૪૩. મારી શ્રદ્ધા, પ્રીતિ, મન અને સ્મૃતિ ગોતમના હૃદયમાં અલગ થતાં નથી. જે જે દિશામાં તે વિપુલપ્રયત્ન જાય છે તે તે દિશામાં હું નમન કરું છું. (૨૦)

૧૧૪૪. હું શક્ય અને જલ્દીન થયાથી મારો દેહ તે દિશામાં જઈ શકતો નથી. પણ મારી સંકલ્પવાત્તા નિત્ય ત્યાં થાય છે; દારણીકે, હે બ્રાહ્મણ, માહું મન ત્યાં લાગેલું છે. (૨૧)

૧૧૪૫. હું કાદવમાં પડીને તડધડતો હતો, અને એક ટાપુએથી ખીજ ટાપુએ વહેતો જતો હતો. એટલામાં એક-તીર્થ અનાસવ સંજુદને મેં જોયા. (૨૨)

૧૧૪૬. જેમ વહ્નિ, જલ્દાવુધ અને આજવિગોતમ મોટા શ્રદ્ધાવાન થયા તેમ, હે પિત્રિયતું પણ શ્રદ્ધાવાળો થા. એનાથી હું મૃત્યુવેદની પાર જઈશ. (૨૩)

૧૧૪૬. મુનિનું આ વચન સાંભળીને માહું મન વધારે પ્રસન્ન થયું, અવિદ્યાનું આવરણ દૂર ખસેડનાર, કાંઈન્યરદિત અને પ્રતિભાશાળી સંજુદ, (૨૪)

૧૧૪૮. અધિરેવેને અને બધા ઉચ્ચનીચ ભાવોને જાણે છે, અને પોતાને સંઘવપ્રસ્ત મજાવનારા માણસોના પ્રશ્નોના (ચોખ્ખા જવાબો આપીને) નિકાલ કરનારા તે ઘાસના (ગુરુ) છે (૨૫)

૧૧૪૮. અદ્યપિ, અર્ચકોપ્ય અને અનુપમ એવા નિર્ચીબુને હું ખાતરીથી પામીશ એમા અને શક્ય નથી એવી રીતે શ્રદ્ધાવિનુકૂળ પુ એમ સમજ (૨૬)

અપ્રપ્રજ્ઞોને છોડીને હું અહીં (ગોતમ પાત્રે) આગ્યો. (૧૧)

૧૧૩૫. ગોતમના ઉપદેશ પહેલાં, આ આતું છે અને આ આમ થશે એમ જે મને કહેતા તે અત્યંત કેવળ પદ-પરાગત આવેલું અને તર્ક વધારનારું હતું. (૧૨)

૧૧૩૬. પણ આ વિપુલપ્રસ ગોતમ, આ વિપુલ-ભુદ્ધિવાળા ગોતમ એક જ તમનો નાશ કરનારા અને ખરો પ્રકાશ પાડનારા મને જણાયા. (૧૩)

૧૧૩૭. જેણે સમ્યગ્દર્શિ જેમાં છે એવા, અકાલકલદ, તૃષ્ણાનો નાશ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો ઉપદેશ મને કર્યો. (૧૪)

૧૧૩૮. હે પિંગિય, તે વિપુલપ્રસ ગોતમથી, તે વિપુલભુદ્ધિ ગોતમથી તું એક ક્ષણવાર પણ દૂર કેમ રહીશ? (૧૫)

૧૧૩૯. જેણે સમ્યગ્દર્શિ જેમાં છે એવા, અકાલકલદ, તૃષ્ણાનો નાશ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો તને ઉપદેશ કર્યો, (તેનાથી તું દૂર કેમ રહીશ?) (૧૬)

૧૧૪૦. હે બ્રાહ્મણ, તે વિપુલપ્રસ ગોતમથી, તે વિપુલ-ભુદ્ધિ ગોતમથી હું ક્ષણવાર પણ દૂર રહીશ નહિ. (૧૭)

૧૧૪૧. જેણે સમ્યગ્દર્શિ જેમાં છે એવા, અકાલકલદ, તૃષ્ણાનો નાશ કરનારા, નિર્દુઃખ અને અનુપમ ધર્મનો મને ઉપદેશ કર્યો, (તેનાથી હું દૂર રહીશ નહિ.) (૧૮)

૧૧૪૨. હે બ્રાહ્મણ, હું તેને રાત્રિવસ અપ્રમત બનીને મનથી કે આંખોથી કોઈ છું. તેને નમસ્કાર કરીને રાત પિતાનું છું અને તેનાથી હું તેના સહવાસમાં છું એમ સમજું છું. (૧૯)

કોશ

(૧૧૧ '૫૪' એમ સાથે લખ્યું નથી તેના અંક સ્થાનની સંખ્યા જણાવે છે.)

અકુલોક્ત્ય = જેને કશીપણી કપ નથી તેવો (૫૧૧)

અકુલકમળ = જુઓ સ્લોક ૧૪ ઉપરની નોંધ

અતીર્ણપૂર્વ = કોઈ વાર નહિ તરાયેલો (૨૭૩)

અઘાઘન = ન આપેલું લેવું તે-ચોરી

અધિદેવ = દેવથી ઉત્તમ બનાવનાર ઉત્કૃષ્ટ મનોરતિ (૧૧૪૮)

અનન્યતેય = કોઈથી દોરાય નહિ તેવો-સ્વપતેતા (૩૧૪)

અનાગમિતા = સક્કમદિદિ (આત્મા એ જિમ પદાર્થ

દોઈ તે નિત્ય છે એવી દષ્ટિ) વિચિત્રિચ્છા (ભુદ

ધર્મ અને સંપના સંબંધમાં શંકા) અને શીલ-

બ્યત પરામાસ (સ્નાનાદિ નતો વોજ મુદિત

મજસો એવો વિશ્વાસ), આ ત્રણ સંધોજ-

નતો (બંધનનો) જે યોગી નાશ કરી શકે

તો તે સ્રોત-આપત્તિ-માર્ગમાં આવે છે. તેને

(૧) સ્રોત-આપત્તિ-માર્ગસ્થ અને તે માર્ગમાં

રિયર થયા બાદ (૨) સ્રોત આપત્તિ દ્વરસ્થ કહે

છે ને પછી કામરાગ દોષ અને મોહ દુર્બળ

યાવ અટકે તે સદૃઢમાર્મિ માર્ગમાં આવે

છે નેને (૩) સદૃઢમાર્મિ માર્ગસ્થ અને

તે માર્ગમાં રિયર થયા બાદ (૪) સદૃઢ-

કોશ

(જ્યાં '૧૪' એમ સાથે લખ્યું નથી ત્યારે અંક સ્થાનની સંખ્યા જણાવે છે.)

આલોકન = જોને દર્શાવવી કામ નથી તેવો (૫૬૧)

આલમ્બન = ભુજો સ્થાન ૧૪ ઉપરની નોખ

આલીપ્તપૂર્ણ = ઠોઠ વાર નહિ વચ્ચેથી (૨૭૭)

આલમ્બન = ન આપેલું હેતુ તે-ચોરી

આલિંગન = દેવથી ઉચ્ચ જાનાવવાર ઉપર મનોરથિ (૧૧૪૮)

અનન્યનેય = ઠોઠથી ઠોરાય નહિ તેવો-સરવનેય (૩૧૪)

અનામિત્રા = સહાધારિણિ (જાણ્યા એ જિજ્ઞાસા)

દોષ તે નિમિત્ત છે એવી દષ્ટિ) ચિત્તિચિન્તા (ભુદ

ધર્મ અને સંખ્યા સંબંધમાં સંકેત) અને સાધ-

અન ૧૨માસ (સ્વાભાવિક તરે તરે મુકિત

મગલો એવો વિશ્વાસ). આ ૩૫૫ સંયોજન-

નનેક (સંખ્યાનો) એ વે.માં નહીં કરી દો

વે તે એવ-અનિ-અર્થના આકે છે. તેને

(૧) સોન-અનિ-અર્થના અને તે અર્થમાં

રિતર કયા નહીં રિ સોન અનિ ૧૨માસ કહે

હે તે ૧૨માસ કહે અને એક દુનિયા

કામ એવે છે સદાચરિત્ત અર્થના આકે

હે એ (૨) ૧૨માસ કહે અને

૮ વારના રિતર કયા નહીં (૩) સદા-

કોશ

(જ્યાં '૧૪' જેમ સાથે લખ્યું નથી ત્યાંથી અંક સ્થાનની સંખ્યા જણાવે છે.)

આલોકન = જેને રૂપાંતરી બધા તથા તેણે (૫૬૧)

આકલમજ = જુઓ સ્થાન ૧૪ ઉપરની નોંધ

અગ્રીર્ણમું = કોઈ વાર નહિ વસવેલો (૨૭૩)

આવાદન = ન આપેલું હેતું તે-ચોરી

અધિરેવ = રેવથી ઉપર જાણવાર ઉપર અગ્રાણિ (૧૧૪૮)

અન-વનેવ = કોઈથી દેરાવ નહિવેલો-સપનેન (૧૧૪)

અનવામિત્ય = સક્રમદિદિ (આત્મા જે સિત્ત ૫૬૫)

દેહી વેનિય જે એવી હદિ) રિમિરિનિય (૫૬

જમં અને સંપન્ન સંપેદ્યાં સંકા) અને સંપન્ન

અનન પરમાત્મ (અનનન નોંધ હોય કુટિન

અનન એવો વિષય), અને સંકા સંપેદ્યાં

અનન (અનન) એ વેદન તત્ત્વ રી હો

એ તે બોલનાર-અનન-અનન એવું છે. એ

(૧) એન-અનન-અનન એવું છે અને તે અનન

રિતર રૂપ જાત રીતે એન અનન રૂપ રૂપ

જે તે જ્યાં અનન રૂપ અને એન રૂપ

અન એવું છે એન-અનન અનન. અન

અ એવું છે) એન-અનન અનન અન

અ અનન રિતર અન અન ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦

ગામિ ફક્તસ્થ કહે છે. ત્યાર બાદ કામરાગ (કામ વાસના) અને પટિધ (ક્રોધ) આ બે સંયોજનોનો મંપૂર્ણ રીતે ઉચ્છેદ કરીને તે અનાગામિ માર્ગમાં આવે છે તેને (૫) અનાગામિ માર્ગસ્થ અને તેમાં સ્થિર થયા પછી (૬) અનાગામિ ફક્તસ્થ કહે છે. તે પછી ઉપરાગ (અભિલોકાદિ પ્રાપ્તની ઈચ્છા) માન (અહંકાર) ઉદ્ભવ્ય (પ્રાંતયિતતા) અને અવિનિવૃત્ત (અવિદ્યા) આ બાકી રહેલાં પાંચ સંયોજનોનો મમૂળગો નાશ કરીને તે અર્દનમાર્ગમાં આવે છે. તેને (૭) અર્દનમાર્ગસ્થ અને તે માર્ગમાં સ્થિર થયા બાદ (૮) અર્દન ફક્તસ્થ કહે છે.

અનાગાર = ધર વિનાનો (જિહ્વુ) (૨૦૭)

અનામખ્યુદ્ધિ = જુઓ ઉચ્છેદનાદ (૭૮૭)

અનાજવ = આજવ વિનાનો (જુઓ આસવ) (૨૧૯)

અનિવ્રિત = અનાવ્રિત (૩૬૩)

અનુતર અનુકેતર-જેનાથી ઉત્તમ બીજો ન હોય તેવો (૧૭૬)

અનુપમવત્તા = સમ્યક્ દર્શન-વરાવર જેવું તે (૫૫-૧૫૫)

અનુભવિયોપનિર્વાણ = અર્દન થયા બાદ પણ વાદીસિદ્ધિ દ્વારા વગેરે ઉપાધિ બાકી રહે છે. તે પણ જેમાં ભૂલી રહેલી તેવું નિર્વાણ જે અર્દન તને જાણ્યું બાદ નહે છે. (૩૧૪)

અનુરોધ વિરોધ = રાગ દ્વેષ (૩૬૨)

અભિજ્ઞેય = " અભજ્ઞા યોગ્ય " [સંસારનું દુઃખ] (૫૫૮)

અભિનિરેશ = દુરામલ (૨૧૦)

અભ્યાસથી ભાવિત = અભ્યાસથી ઉન્નત ચરેલું (૨૩)

અભ્યાસ = ભજન (૫૮૧)

અરતિ = અસંતુષ્ટતા (૬૪૨)

અર્દવ = ભુજો અનાનામિતા (૫૪ ૧૫૬)

અવદ્ય = અનુદાર (૬૬૩)

અવિકલ્પી = નાપી નહિ તેવો (૮૫૦)

અદ્વિતિય માર્ગ = સમ્યક્ દષ્ટિ, સમ્યક્ સંકલ્પ, સમ્યક્
વાંચા, સમ્યક્ કર્મોત્તર [કર્મ], સમ્યક્
આજીવ, સમ્યક્ વ્યાપાર, સમ્યક્,
સ્મૃતિ અને સમ્યક્ સમાધિ

અસંપન્ન = જેને ખીજે શત્રુ નથી એવો (૧૫૦)

અસીમાપ્ત = અસંહુખ્ય (૧૧૪૬)

અસિપત્રવન = તરચરતા જેવાં તીક્ષ્ણ પાનવાળું વન (૧૭૩)

આચાર યોચર = આચાર એટલે વહીવટ માનસો સાધે,
સજામાં, નહિતા ધાત ઉપર અને અ-
ન્ય જગ્યાએ સજ્યાનાથો વર્તેલું તે અને
યોચર એટલે વેશ્યા ન હોય, છાત્રી
દુશન ન હોય, માત્રા ભાગ્યદર લેતો
ન હોય એવો વચની આવી જગ્યાએ
કિમુને કિમ્મા મારે જવનું હોય

ઉઝેદ = આત્મા નયોજ, અથવા મરણ પછી આ-
ત્માનો નાશ થવાનો છે એવો વાદ (૭૭૮)

ઉપનયન = ઉવખી (૧૮૭)

ઉત્પદ = (લુઓ મ્લોક ૫૧૫ ઉપરની નોંધ)

ઉપસંપદ = બૌદ્ધસંપદા પ્રવેશ કરવાનો વિધિ. લુઓ
બૌદ્ધસંપદો પરિચય પૃષ્ઠ ૧૦ (પૃ. ૨૧)

ઉપાદાન = દદ મયેલી તૃષ્ટ્યા (કામ, આત્મવાદ, દષ્ટિ,
ચીંધવત) (૧૭૦)

ઉપોસથ = અપવાસનો દિવસ (જેવો કે વદ ૧૪, પ્રથિમા
અને બંને આદ્ય) (૧૫૩)

ઋષિપતન = કાઠીધો સાત માર્ગે દૂર આવેલું વન ત્યાં
જુદે પ્રથમ ઉપદેશ કર્યો હતો (૬૮૪)

ઋષિસત્તમ = ઋષિઓમાં એક (૩૫૧)

ઓષ = પ્રવાહ—પૂર માણસને તાણી બનારી તૃષ્ટ્યાએ
કામ, ભવ, દષ્ટિ, અને અવિદ્યા (કામ એટલે
ભોગ વસ્તુની રજૂદા, ભવ એટલે પરલોકની
વાસના, દષ્ટિ એટલે કામ પંથનું—વાચનું મમત્વ—
દુરાગ્રહ, અવિદ્યા એટલે અજ્ઞાન)

કલહાભિરત = કલહમાં આગ દેખાવાનો (૨૭૬)

કુરધારા = અજ્ઞાની ધારા (૬૭૪)

લેમદર્શી = નિરાખરદર્શી (૮૦૯)

કામબલ = ૩ નવોક (નરક, મનુષ્યલોક, દેવલોક અને
કામ, પદ્મોત્પત્તિ લોક) (૧૭૬)

સારો આચાર અને સારો ગોચર
સાચવનારને આચારસંપન્ન કહે
છે (૨૮૦)

આજન્ય = “ઘોડો, હાથી વગેરે પાળેલાં જાનવરોમાં સૌથી
શ્રેષ્ઠ જાનવર” એવો મૂળ અર્થ છે. પરંતુ
‘પુરુષવ્યાધ’ ની પેઠે પુરુષાજન્ય એવે સ્થળે
(પુરુષોમાં) શ્રેષ્ઠ એ અર્થમાં વપરાય છે (૫)

આઠવ્યક્તિ = જુઓ અનાગામિતા

આદાનવિરહિત = દાન ન લેનારો (૬૨૦)

આયતન = સ્થાન (ચક્ષુ, શ્રોત્ર, દ્રાણ, જિહ્વા, કાંય અને
મન એ છ આધ્યાત્મિક આયતન છે.
અને રૂપ, રાગ, ગંધ, રસ, સ્પૃષ્ટવ્ય અને
ધર્મ એ છ બાહ્ય આયતન છે) (૩)

આર્જવ = ઋણુતા-સરળતા (૨૫૦)

આર્યમાર્ગપ્રાપ્ત = અષ્ટાંગિક આર્યમાર્ગપ્રાપ્ત (૭૦)

આલય = લોભ ઉત્પન્ન કરનાર વસ્તુ (૫૩૫)

આસવ = (આસવ પણ થાય છે) જુઓ આધ

આહાર = આહાર ચાર પ્રકારના છે. (૧) કવલ્લીકાર
જેને આપણે સામાન્ય રીતે આહાર કહીએ છીએ
તે (૨) કસ્તો રૂપરસાદિ વિષયોની સાથેના
મનના સંપર્ક—સ્પર્શ (૩) મનોસંચેતના
અર્થાત્ મનના વ્યાપાર (૪) વિજ્ઞાન ચિત્ત, મન

ધૃષ્ટપરલોક = આ લોક અને પરલોક (૧)

વસ = જન્મ (૬૨૬)

તાદગ્ભાવ = હૃદય-મુક્તતા (૨૧૬)

ત્યાગ્ય = તજવા યોગ્ય (અહીં તૃષ્ણા) (૫૫૮)

દંધ્યાનહી = જેનું બળ ઘટમાં સમાયેલું છે તેવો (૭૨)

દ્યન્ત = ઇદ્રિયોનું ક્ષમન કરનાર (૩૩૦)

દુર્વિનીત = ઉદ્ધત (૨૪૩)

દૌર્ભાવસ્ય = માનસિક દુઃખ (૧૧૦૬)

દ્વિપદશ્વેષ = દ્વિપદો-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ (શુદ્ધ) (૮૩)

ધર્મ = (અહીં) પદાર્થ (૭૬૩)

ધર્મોર્મા પારંમત = (અહીં) કુસળ અને અકુસળ પદાર્થોના
જ્ઞાનચક્ષુ (૧૧૦૫)

ધુરીણ = આગેવાન (૬૬૪)

નમરદ્વારનો રતંબ = નમરના દરવાજા ઉપર યત્નસૈન્યનો

દાથી સીધો ધસારો ન કરી શકે માટે તેની

પામે મજબૂત ધાંખ્યો મળવામાં આવેલો તે (૨૨૬)

નદુત = દસ દગ્ગર તેમજ અગ્ગર (૬૭૭)

નિરય = નરક (૫૩૧)

નિરસન = દૂર કરવું તે (૩૧૪)

નિરામર્થ—શુદ્ધો આમર્થ્ય મુત પા પા

નિર્વાનિક = ખાત્રીવા મુક્તિમાર્ગે જવારે ૧૫૪-૧૫૫

નીતિનો માર્ગ ન હોવાથી = (૬૮૮) અહીં અનોનિદ

નો અર્થ અમલ જવા કે. તથા ૧૦૫૩ મેલેક

દુષ્ટની નોંધ જુઓ

કામાલય = કામાસકિત (૧૭૭)

કાયગતારમૃતિ = શરીરના ભિન્નભિન્ન ભાગો ઉપર અશુભ ભાવના. જુઓ સમાધિમાર્ગ પા. ૫૬.

કૈટુલ = આ શબ્દનો અર્થ સંશયગ્રસ્ત છે. અદ્વકયાકારો તેની વ્યાખ્યા કવોનં ઉપકારકં સત્યં એમ આપે છે, જે છ વેદગોમાના હંદઃશાસ્ત્રને લાગુ પડે છે. (૧૦૨૦)

કોશ = પુનર્જન્મ અપાવનાર કર્મ (૫૨૫)

ગિરિવજ = 'પહાડોની વચમાં આવેલું ગોવાળોનું ગામ' એવો શબ્દાર્થ થાય છે. એ રાજગૃહનું બીજું નામ છે.

હવિ = આમડીની કાંતિ (૧૯૪)

છિન્નગ્રંથિ = જેની ગ્રંથિઓ કપાઈ ગઈ છે તેવો. ગ્રંથિઓ ચાર છે (૧) અભિજીત-પારકાના ધનની ઇચ્છા (૨) વ્યાપાદ-પરદ્રોષ (૩) સીલખ્યતપરામાસો-શીલ અને વ્રતથી-ઉપવાસ વગેરેથી મોક્ષ મળી જાય છે એમ માનવું તે (૪) ક્ષદંસમ્યા-ભિન્નિવેસો-હું કહું છું એ જ સાચું છે એવો દુરાગ્રહ (૨૧૯)

જલહંદ = પાણીનો ધરો (૭૨૧)

જલ્પ = વાદવિવાદ (૫૯૫)

તયાગત = શુદ્ધ (૫૪-૨૦)

તયાગતત્રાવક = તયાગતનો ત્રાવક (૫૪-૨૦)

મસ = જમમ (૧૨૬)

તાદગ્ભાવ = જીવ-મુક્તતા (૨૧૭)

ત્વાત્મ્ય = તત્ત્વવા ચોક્ષ્ય (અહીં તુષ્ટ્યા) (૫૫૮)

દંષ્ટ્રાખણી = જેનું બગ દાદમાં સમાયેલું છે તેવો (૭૨)

દ્યન્ત = ઉદિયેલું દમન કરનાર (૩૩૦)

દુર્વિનીત = ઉદ્ધત (૨૪૩)

દૌર્ભાગ્ય = માનસિક દુઃખ (૧૧૦૬)

દ્વિપદગ્રેષ્ઠ = દ્વિપદો-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ (લુક) (૮૩)

ધર્મ = (અહીં) પદાર્થ (૭૬૩)

ધર્મોર્માં પારંમત = (અહીં) કુસળ અને અકુસળ પદાર્થોના
જ્ઞાનવાળો (૧૧૦૫)

ધુરીષ્ઠ = આમેવાન (૬૬૪)

નમરદ્વારનો રતંજ = નમરના દરવાજા ઉપર ચતુર્સૈન્યનો

હાથી સીધો ધસારો ન કરી થકે માટે તેની

પામે મજબૂત ચાંકલો રાખવામાં આવેલો તે (૧૨૬)

નદુત = દસ દગ્ગર તેમજ અમજ (૬૭૭)

નિરપ = નરક (૫૩૧)

નિરસન = દૂર કરવું તે (૩૧૪)

નિરામત્ત્વ—લુચ્ચો આમત્ત્વ સુત પા. ૫૨

નિર્વાનિક = ખાતોથી મુક્તિમાર્ગે જનાર (૫૪-૧૫૫)

નીનિનો માર્ગ ન ઊડનારો = (૬૩૪) અહીં અમોત્તિદં
નો અર્થ આમ લીધો છે, પણ ૧૦૫૩ મ્નોઃ
ઉપરની નોંધ લુચ્ચો

કામાસય = કામાસકિત (૧૭૭)

કાયગતારમૃતિ = શરીરના બિન્નબિન્ન ભાગો ઉપર અશુભ ભાવના. જુઓ સમાધિમાર્ગ પા. ૫૬.

કૈટુભ = આ શબ્દનો અર્થ સંશયગ્રસ્ત છે. અદ્વૈતચાકરો તેની વ્યાખ્યા કઘોતં ઉપકારકં સત્ય એમ આપે છે, જે છ વેદગોમાંના છંદઃશાસ્ત્રને લાગુ પડે છે. (૧૦૨૦)

કોશ = પુનર્જન્મ અપાવનાર કર્મ (૫૨૫)

ગિરિમજ્જ = 'પહાડોની વચમાં આવેલું ગોવાળોનું ગામ' એવો શબ્દાર્થ થાય છે. એ રાજગૃહનું બીજું નામ છે.

હવિ = ચામડીની કાંતિ (૧૬૪)

છિન્નગ્રંથિ = જેની ગ્રંથિઓ કપાઈ ગઈ છે તેવો. ગ્રંથિઓ ચાર છે (૧) અભિજ્ઞા-પારકાતા ધનની ઇચ્છા (૨) વ્યાપાદ-પરદ્રોષ (૩) સીલખતપરામાસો-શીલ અને વ્રતથી-ઉપવાસ વગેરેથી મોક્ષ મળી જાય છે એમ માનવું તે (૪) સદંસચ્ચા-ભિનિવેસો-હું કહું છું એ જ સાચું છે એવો દુરાગ્રહ (૨૧૯)

જલહ્લદ = પાણીનો ધરો (૭૨૧)

જલ્પ = વાદવિવાદ (૫૯૫)

તયાગત = શુદ્ધ (૫૪-૨૦)

તયાગતઆવક = તયાગતનો આવક (૫૪-૨૦)

મધ = જંતુ (૧૨૬)

તાદગ્માવ = જીવ-મુક્તતા (૨૧૬)

ત્યાગ્ય = તજવા યોગ્ય (અહીં તૃષ્ણા) (૫૫૮)

દંધાપદી = જેનું જગ દાદમાં સમાયેલું છે તેવો (૭૨)

દાન્ત = ઉદ્વિયોનું દમન કરનાર (૩૭૦)

દુર્વિનીત = ઉદ્વત (૨૪૪)

દૌર્ભાગ્ય = માનસિક દુઃખ (૧૧૦૬)

દ્વિપદ્યેષ = દ્વિપદો-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ (શુદ્ધ) (૮૩)

ધર્મ = (અહીં) પદાર્થ (૭૬૩)

ધર્મોમાં પારંગત = (અહીં) કુશળ અને અકુશળ પદાર્થોના
જાનવાળો (૧૧૦૫)

ધુરીણ = આગેવાન (૧૬૪)

નમરદ્વારનો રત્નોંજ = નમરના દરવાજા ઉપર ચતુર્સૈન્યનો
દાથી સંધિા ધસારો ન કરી શકે માટે તેની
પાસે મજબૂત યાંકણો રાખવામાં આવતો તે (૧૨૬)

નદુત = દસ દગ્ગર તેમજ અખજ (૧૭૭)

નિરય = નરક (૫૩૧)

નિરસન = ફર કરવું તે (૩૧૪)

નિરામર્ગધ—જુઓ આમર્ગધ સુત પા. ૫૨

નિર્વાનિક = ખાતોથી મુક્તિમાર્ગે જનાર (૫૪-૧૫૫)

નીતિનો માર્ગ ન હોવાનો = (૮૦૪) અહીં અતીતિહં
નો અર્થ આમ લાંબો છે, પણ ૧૦૫૩ શ્લોક
ઉપરની નોંધ જુઓ

કામાલય = કામાસકિત (૧૭૭)

કાયમતાસ્મૃતિ = શરીરના ભિન્નભિન્ન ભાગો ઉપર અશુભ ભાવના. જુઓ સમાધિમાર્ગ પા. ૫૬.

કેદુષ્ણ = આ શબ્દનો અર્થ સંશયઅસ્ત છે. અદુકયાકારો તેની વ્યાખ્યા કરવીનું ઉપકારક સત્ય એમ આપે છે, જે છ વેદગોમાના હંદઃશાસ્ત્રને કાચું પડે છે. (૧૦૨૦)

કેશ = પુનર્જન્મ અપાવનાર કર્મ (૫૨૫)

કિરિવજ = 'પહાડોની વચમાં આવેલું ગોવાળાનું ગામ' એવો શબ્દાર્થ થાય છે. એ રાજગૃહનું બીજું નામ છે.

કવિ = ચામડીની કાંતિ (૧૯૪)

છિન્નગ્રંથિ = જેની અન્નિઓ કપાઈ ગઈ છે તેવો. ગ્રંથિઓ ચાર છે (૧) અભિજ્ઞા-પારકાના ધનની ઇચ્છા (૨) વ્યાપાદ-પરદેષ (૩) સીલગમ્યતપરામાસા-ચીલ અને વતથી-કેપવાસ વમેરથી મોક્ષ મળી જાય છે એમ માનવું તે (૪) હંદસંવ્યા-ભિનિવેસો-ફૂંડ ફૂંડ હું એ જ સાચું છે એવો દુરાગ્રહ (૨૧૬)

જલહૃદ = પાણીનો ઘરો (૩૨૬)

જલ્પ = વાણિવાદ (૫૬૫)

તથામત = સુક (૫૩-૨૦)

તથામતશ્રાવક = તથામતનો શ્રાવક (૫૩-૨૦)

નમ્ર = જમમ (૬૨૬)

તાદગ્રભાવ = છવન્મુક્તા (૨૧૬)

ત્યાગ્ય = તજવા યોગ્ય (અહીં તૃપ્ત્યા) (૫૫૮)

દંપ્તભક્ષી = જેનું બળ દાદમાં સમાયેલું છે તેવો (૭૨)

દાન્ત = દંદિયોનું દમન કરનાર (૩૬૦)

દુર્વિનીત = ઉદ્ધત (૨૪૩)

દૌર્ભાનસ્ય = માનસિક દુઃખ (૧૧૦૬)

દ્વિપદશ્રેષ્ઠ = દ્વિપદો-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ (બુદ્ધ) (૮૩)

ધર્મ = (અહીં) પદાર્થ (૭૬૩)

ધર્મોમાં પારંમત = (અહીં) કુશળ અને અકુશળ પદાર્થોના
ચાતવાળો (૧૧૦૫)

ધુરીષ્ઠ = આગેવાન (૧૬૪)

નમરહારેનો મનંભ = નમરના દરવાજા ઉપર સચસેન્યતો
દાથી મીઠા ધસારો ન કરી સહે મારે તેની
પામે મજાનૂત યાજતો મધ્યમામા આવતો તે (૨૨૬)

નદુત = નહ / મર તેમજ અમજ (૧૭૭)

નિન્ધ = નરક (૫૭૩)

નિરમલ કંઈ નહીં ન (૨૦૦)

નિનામનય વદન આમનય નહીં પણ

નિર્ધારિત - આત્મિક નિર્ધારિત જગત (૧૫૬-૧૫૮)

નિર્ધારિત નિર્ધારિત = નિર્ધારિત (૨૦) અહીં અર્જુનનિદ્ર
નિર્ધારિત નિર્ધારિત નિર્ધારિત ૧૦૫૩ ને ૬
૨૦૦૧ ને ૬ અર્જુન

કામાસય = કામાસકિત (૧૭૭)

કામગતારમ્ભતિ = શરીરના બિન્નબિન્ન ભાગો ઉપર અશુભ ભાવના. જુઓ સમાધિભાગ પા. ૫૬.

કૈટુભ = આ શબ્દનો અર્થ સંશયગ્રસ્ત છે. અદ્વૈતચારી તેની વ્યાખ્યા કયોનં ઉપકારક સત્ય એમ આપે છે, જે છ વેદગોમાંના હંદઃશાસ્ત્રને યાગ્ય પડે છે. (૧૦૨૦)

કોશ = પુનર્જન્મ અપાવનાર કર્મ (૫૨૫)

ગિરિમજ્જ = 'પહાડોની વચમાં આવેલું ગોવાળોનું ગામ' એવો શબ્દાર્થ યાય છે. એ રાજગૃહનું ખીજું નામ છે.

હવિ = ચામડીની કાંતિ (૧૯૪)

છિન્નગ્રંથિ = જેની ગ્રંથિઓ કપાઈ ગઈ છે તેવા ગ્રંથિઓ ચાર છે (૧) અભિજ્ઞા-પારકાના ધનની ઇચ્છા (૨) વ્યાપાદ-પરદેષ (૩) સીલજ્ઞાતપરામાસો-શીલ અને વ્રતથી-ઉપવાસ વગેરેથી મોક્ષ મળી જાય છે એમ માનવું તે (૪) હંદંસચ્ચા-ભિન્નિવેસો-હું કહું છું એ જ સાચું છે એવા દુરાગ્રહ (૨૧૯)

જલહંદ = પાણીનો ધરો (૭૨૧)

જલ્પ = વાદવિવાદ (૫૯૫)

તયાગત = શુદ્ધ (૫૪-૨૦)

તયાગતઆવક = તયાગતનો આવક (૫૪-૨૦)

પરમર્સનાવિમુક્તિ = ટીકાકાર આનો અર્થ આક્રિયન્ય
આયત ૧ (જુઓ સમાધિમાર્ગ પૃષ્ઠ-૧૦૬) કરે
છે. પણ તેનો નિર્વાણ અર્થ લેવો ઠીક
લાગે છે (૧૦૭૭)

પરિગ્રહ = (ગૃહસ્થ માટે) સ્ત્રી, ધન, સંપત્તિ વગેરે, (ભિક્ષુ
માટે) પાત્ર ચીવર વગેરે (૭૭૯)

પરિનિર્વૃત્ત = નિર્વાણ પામેલો (૩૫૯)

પર્યાય = પ્રકાર (પૃષ્ઠ-૨૧)

પાત્રચીવર = ભિક્ષાપાત્ર તેમજ ભિક્ષુને પહેરવાના કપડાં (પૃષ્ઠ-૧૮)

પાપાનુશયી—અનુશય માટે જુઓ શ્લોક ૧૪ ઉપરની
નોંધ

પાયસ = દૂધપાક (પૃષ્ઠ-૧૯)

પુરુષાજન્ય = (જુઓ આજન્ય)

પૃથગ્જન = ધર્મજ્ઞાનના બોધ વિનાનો સામાન્ય માણસ (૮૧૬)

પોતાની જાતને = પંચરસકંધરૂપી આત્માને (૫૦૨)

પ્રકંપ = ચંચળતા (પૃષ્ઠ-૧૬૧)

પ્રજલ્પ = શોકયુક્ત બડબડાટ (૫૯૨)

પ્રતીત્યસમુત્પાદ = કાર્યકારણપરંપરા (જુઓ ૩૮ મું સૂત્ર)

પ્રભૂતપ્રણ = વિપુલ પ્રણવાળો (૩૫૯)

પ્રમત્તબંધુ = પ્રમાદીનો સાથી (૪૩૦)

પ્રવાહ = (આ જગાએ) પાંચ ઈન્દ્રિયો અને મન (૧૦૩૪)

પ્રવજ્યા = સંન્યાસ (પૃષ્ઠ-૨૧)

પ્રહિતાત્મા = દલ સંકલ્પવાળો (પૃષ્ઠ-૨૧)

પ્રાતિભોક્ષ = વિનયમંથમાં આપેલો જિંદુ માટેનો નિર્ધાર-
ત્મક નિયમ (જુઓ બૌદ્ધસંધનો પરિચય
ભાગ ૨.)

પ્રાપ્તિશિલ્પ = પ્રપંચથી નીપજોડું

બંને અંત = સામ્યતાવાદ અને ઉગ્રદેશવાદ (૧૦૪૦)

સાક્ષાત્તિશિલ્પ = મૈત્રી, ક્રોધ, મુદિતા, ઉપેક્ષા એ ચાર ભાવ-
નાઓ (જુઓ સમાધિમાર્ગ પૃ. ૧૭.) (૨૮૫)

ભવાશય = સામ્યતાવાદ અને ઉગ્રદેશવાદ (૬૭૬)

ભાવનીય = (આ જગ્યાએ) શુદ્ધે બતાવેલો અધ્યાત્મિક
માર્ગ (૫૫૮)

ભેદર = કૂર (૨૪૭)

ભૂમિલક્ષ = મહાપાત્રી (૬૬૪)

મધ્ય = (આ જગ્યાએ) શુદ્ધનો અધ્યાત્મિક માર્ગ (જુઓ
‘બંને અંત’. આદ્યમાં છે એમ પણ નથી, અને
નથી એમ પણ નથી-પરંતુ આદ્યમાં કર્મ
પ્રમાણે બદલાનારા છે, માટે અત્યાસક્ત થઈને
સકરમનું અખંડિત આચરણ કરવું એ જ મનુ-
ષ્યનું શ્રેષ્ઠ કલેવર છે (૧૦૪૦)

મદીય = મેદો પ્રવાહ (જુઓ આદ્ય) (૪)

મારિય = એક આદ્યમધ્યક સંબોધન (૬૮૨)

મિત્રમંપલ = ઉત્તમ મિત્રોનો સહવાસ (૪૭)

મૂળોપિપાત = માથું ફેરવું તે (૬૬૬)

મોનાદ = મૌન સંજ્ઞાગચારે યોગ્ય (૭૨૦)

રતિ = સુખોપભોગના પદાર્થોમાં આસક્તિ (૬૪૨.)

રથર્થભ = રથવાજાઓમાં શ્રેષ્ઠ (૩૦૩)

વનગુહમ = ગીચઝાડી (૨૩૩)

વસ્તુમત = વસ્તુઓનો સમૂહ (૧૦)

વિતર્ક = કામ, વ્યાપાદ, વિહિંસા. આને જ મિથ્યા સંકલ્પ
પણ કહે છે (૧૧૦૬)

વિરક્ત થવું = (અહીં) દ્વેષ કરવો (૮૧૩)

વિરત ન થવું = દ્વેષ ન કરવો (૯૧૪)

વીતધૂમ = વીતકલ્લેશ (૧૦૪૪)

વૃથલક = ચાંડાળ (૫૪-૨૮)

શાશ્વતવાદ = આત્મા મરણોત્તર શાશ્વત જ છે, તેના

ઉપર કર્મનું પરિણામ થવું નથી એવી દષ્ટિ (૭૭૮)

શાસ્ત્રી = ગુરુ (૩૧)

શીલવ્રત = શ્રમણ સંન્યાસીના આચાર અને વ્રતો (૭૮૨)

શૈક્ષ = શિક્ષાયોગ્ય. આ પારિભાષિક શબ્દ છે. સર્વ
સામાન્ય માણસો પૃથગજન કહેવાય છે. સોતા-
પત્તિમગ્ગ (જુઓ અનાગામિતા) જેને પ્રાપ્ત થયો
છે તે આર્ય છે અને આર્ય અર્હત ફળ પ્રાપ્ત
કરે ત્યાં સુધી શૈક્ષ કહેવાય છે. અર્હત ફળ
મળ્યા પછી તેને શિક્ષાની જરૂર રહેતી નથી (૯૭૦)

શ્રદ્ધાવિમુક્ત = શ્રદ્ધાદ્વારા મુક્ત થયેલો (૧૧૪૬)

શ્રમણક = હલકો શ્રમણ (૫૪-૨૮)

શ્રેષ્ઠ = શ્રેષ્ઠ-નિર્વાણને જાણનાર (૨૩૪)

- શ્રેષ્ઠ = શ્રેષ્ઠ-પર્મનું ઘાત કરનાર
 શ્રેષ્ઠ ધાવનાર = પર્મનું ઘાત પૂરતી ઉપર ધાવનાર
 શ્રોતારધાન = યજ્ઞ અને પ્રણામપૂર્વક સાંભળવું તે (૩૨૨)
 સત્કામણુદિ = દેહમાં આત્મા છે એવી છાદિ (૩૧૧)
 સસનિકમ = જેનો નિષ્કમ-સંસ્કારસ્થાન સાચો છે તેવો (૫૪૨)
 સપરિમિદ = કુટુંબી (૩૮૩)
 સર્મવચ્છુ = સર્વ ભણનાર (૩૭૮)
 સંયોજન = ભંધન તે દષ્ટ છે (જુઓ અનાયામિતા)
 સંવેગ = વૈરાગ્યનું ધારણ
 સંસ્કાર = વાસના (૩૭૨)
 સ્પાતક = જુઓ શ્લોક ૫૨૪
 સ્વાધ્યાયસંપન્ન = વેદવાક્યમયમાં પારંગત

શુદ્ધિપત્ર

જ્યાં '૫૫' એમ સાથે જણાવ્યું નથી ત્યારે અંક
શ્લોકની સંખ્યા જણાવે છે.

સંખ્યા	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૫	૬૭	૧૪
૭૬	સ્નેહ જ	સ્નેહજ
૪૨	પ્રતિખંધ	પ્રતિખંધરદિન
૪૭	શુદ્ધ અને	શુદ્ધ અમ
૪૭	કરવા એમ	કરવાવાળા
૫૫ ૪૮	ચૂકવગમ	ચૂકવગમ
૨૩૭ } ૨૩૮ }	કરીશ	કરીશ
૨૫૭	નિખાંધ	નિખાંધ
૩૧૬	એસની	એસદા
૪૦૮	૧૪૮૭	૧૪ ૮ ૭
૪૨૦	અવગમ	૧૦ ૧૩ ૧
૪૨૧	અને	અન
૪૪૧	દેવું	દેવું
૪૨૦	નક્કો	નક્કો
૮૩૧	પરે	પરે
૧૩૪	કેવળા કરી શકે છે	કેવળા કરી શકે છે

અને ૧ - ૫૫
અનુચિત ૨૫ - ૨૦ ૪

૪૬૫	પ્રમત	અપ્રમત
રચણ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
પૃષ્ઠ ૯૫	ચીવર રાખીને	ચીવર ઓઢીને
	(સામાન્ય રીતે વસ્ત્ર બંને ખભે ઓઢેલું હોય. પરંતુ નમસ્કાર કરતાં બંને હાથ ખુલ્લા રહે માટે વસ્ત્ર એક બાણુબગલ નીચેથી લઈ સામે ખભે નાખવામાં આવે છે.)	
પૃષ્ઠ ૯૬	આટોપીને	આટોપીને, આસનથી ઊડીને
૪૬૫	તેને	તેમને
૪૬૬	કરે છે,	કરે છે તેણે
૪૬૭	ફરનારો હોય	વર્તે
૪૬૮	પુરુષોય	પુરુષોય
૪૭૩	"	"
૪૭૪	"	"
૪૭૫	ફરવા	ફર કરવાથી
પૃષ્ઠ ૧૦૨	તે ધર્મ માંગે	તે ધર્મ માંગે મે. વેદ,
	ઉપાગિત	ધર્મ માંગે ઉપાગિત
૧૦૩	તે માંડ	પણ તે માંડ
૧૦૩	પૂર્વે પાવન ફરનારો	પૂર્વે પાવન
		ફરનારો હોય પાવન
૧૦૬	પરતે ફરનારો પાંચ માટે	પરતે ફરનારો
૧૦૭	જાણ	જાણવા
૧૦૮	જો	જો
	જો	જો

	તિરસોવિધા	તિરસોવિધા
૫૪ ૧૦૮	કઢીને	કઢીને સહિય પરિવાજકને
૫૨૨	બધાં	બધાં
૫૩૭	માન, કોષ	માન, લોક, કોષ
૫૧૬ ૧૧૫	ખમે રાખીને	ખમે કરીને
	(ભુએ ઉપર ૫૪ ૬૫ વાળી શુદ્ધિ)	
૫૩૬	અદન હો	અદન, સમ્યક મંજુર હો.
૫૪ ૧૧૮	એક	એક,
૫૪ ૧૧૬	રશિય ખાલવે	રશિય જટિલે
૫૪ ૧૨૭	રાખીને	કરીને (ભુએ ઉપર ૫૪ ૬૫ વાળી શુદ્ધિ)
૧૧૪	નરકગામી	નરકગામી
૧૧૭	લોખંડી ખીલા	તીક્ષ્ણધારવાળા
		લોખંડી ખીલા
૧૬૮	મુનિપ્રવર મારે	મુનિપ્રવરને
૭૦૫	તેઓ હું	તેઓ તેઓ હું
૭૦૬	સંગ્રહ થઈને	સંગ્રહ થઈને કાઢી નીચે
૭૧૦	મુલાકાત	મેટ
૭૩૩	સમ્યક્ગાનને લઈ	સમ્યક્ગાન મેળવીને
૭૪૧	પ્રવચ્ચા	પ્રવચ્ચા
૫૪ ૧૧૦	એક અનુપસના	એ એક અનુપસના
૭૫૩	અનુપાદાન	અનુપાદાન
૧૪ ૧૧૫	પ્રકર	પ્રકર, અલિન
"	પ્રાવચ્ચર,	પ્રાવચ્ચર, સત્ય,

સ્થળ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૭૮૬	સાંપ્રદાયિકતા	સાંપ્રદાયિકતા
૭૯૫	જેણે	જે બ્રાહ્મણે
૮૪૨	પરિસ્થિતિમાં	પ્રકારમાં
૮૫૦	અવિતત્થી	અવિકત્થી
૮૫૫	સ્મૃતિમાન	સંદોદિત સ્મૃતિમાન
૮૫૭	અપેક્ષારહિત	કામોપભોગોમાં અપેક્ષારહિત
૯૦૧	ન અવલંબી રહેતાં	અવલંબીને
૯૧૬	તેનો સમૂળગો	પ્રજાવડે તેનો સમૂળગો
૯૩૪	અજ્ઞેય	જ્યસાલી અને અજ્ઞેય
"	ન છોડનારો, ધર્મ	ન છોડનારો ધર્મ
૯૩૯	દોડાદોડી	સર્વ દિશામાં દોડાદોડી
૯૬૨	ઉત્સાહી	કુશળ
૫૪ ૨૦૯	ગુહર્ક	ગુહર્ક, કુર્કર્ક
૯૭૭	તીર ઉપર	તીર ઉપર તે
૧૦૦૨	ધર્મથી	ધર્મ—થી
૧૦૦૬	ત્રેતયુ	ત્રેતયુ
૧૦૧૦	તે	તે સર્વ
૧૦૧૨	સેલવ્ય	સેતવ્ય
૧૦૪૧	કામોપભોગો	કામોપભોગો
૧૦૬૪	માણુસને	સશયગ્રસ્ત માણુસને
૧૦૬૫	કે બ્રહ્મન	હે બ્રહ્મન કૃપા કરીને
૧૦૭૫	(ઘોતક—)	(રદકરો)

